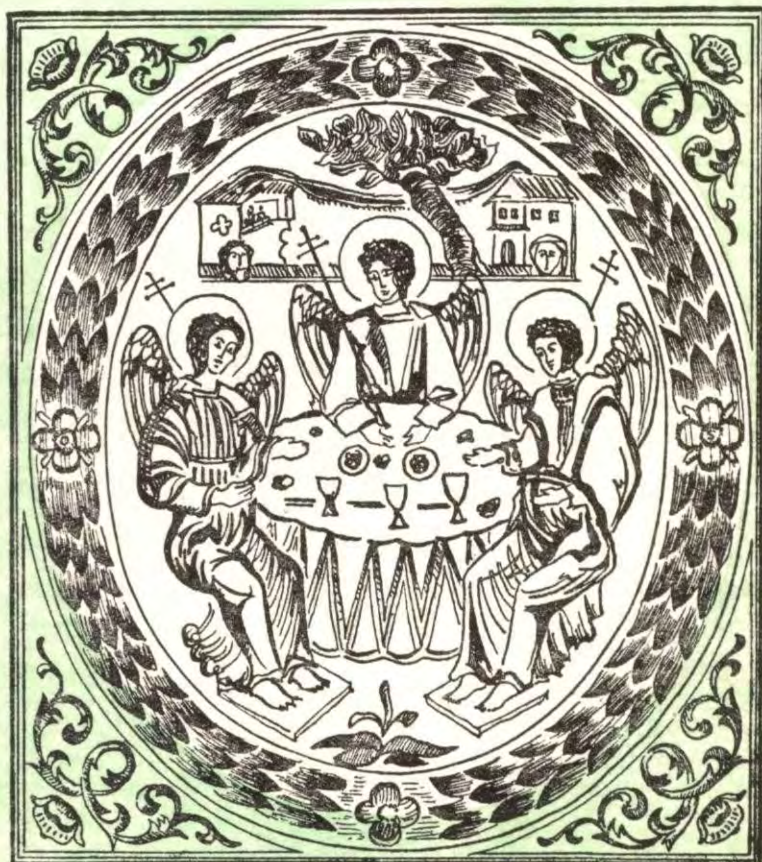

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A
ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI, ARHIEPISCOPIEI VADULUI, FELEACULUI ȘI CLUJULUI, EPISCOPIEI ALBA IULIEI și EPISCOPIEI ORADIEI

6 ex.6

NOIEMBRIE—DECEMBRIE
1986
ANUL XXXI
SIBIU

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTĂ OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI, ARHIEPISCOPIEI VADULUI, FELEACULUI ŞI CLUJULUI, EPISCOPIEI ALBA IULIEI şi EPISCOPIEI ORADIEI

CUPRINS

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTĂ OFICIALĂ A
ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI, ARHIEPISCOPIEI VADULUI,
FELEACULUI ŞI CLUJULUI, EPISCOPIEI ALBA IULIEI ŞI
EPISCOPIEI ORADIEI

ANUL XXXI, Nr. 6 NOIEMBRIE—DECEMBRIE 1986

Redacţia şi Administraţia: ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ, SIBIU

MITROPOLIA ARDEALULUI

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA

Arhiepiscopia ortodoxă română Sibiu, strada 1 Mai nr. 24

Momente de seamă în viaţa naţiunii

MAREA UNIRE DE LA 1 DECEMBRIE 1918 ŞI ANIVERSAREA ZILEI REPUBLICII

Dintre marile evenimente care au jalonat şi direcţionat sensul istoriei contemporane a României, evenimentele lunii decembrie şi anume: Unirea Transilvaniei cu România la 1 Decembrie 1918 şi proclamarea Republicii la 30 Decembrie 1947, se aşează firesc, cu întreaga lor încărcătură valorică în cununa de glorie a neamului nostru.

Aceste două sărbători pe care nu le putem despărţi de celelalte din salba de aur a victoriilor românilor, ne oferă prilejul unei pioase retrospective istorice legate de continuarea acesteia în prezent şi de proiectarea sau răsfrîngerea prezentului în viitor.

*

Marea Unire de la 1 Decembrie 1918 a fost actul de voinţă al întregului popor român hotărît să-şi dobîndească drepturile pentru care a luptat secole de-a rîndul, cu spiritul de jertfă şi cu tenacitatea care au uimit o lume întreagă. În acea zi de pioasă amintire, la 1 decembrie, cei 1228 de deputaţi şi cei peste 100.000 de români adunaţi din toate colţurile Transilvaniei ce constituiau Adunarea Naţională de la Alba Iulia — oraşul unirii lui Mihai Viteazul şi al visului şi jertfei lui Horia, Cloşca şi Crişan — au afirmat cu tărie conştiinţa unităţii etnice şi spirituale a românilor de pretutindeni. Prezenţa lor acolo, recapitula visul de veacuri al tuturor strămoşilor noştri care s-au simţit întotdeauna fraţi şi care au trăit frăţeşte pe meleagurile lăsate lor moştenire de protopărinţii daco-romani.

După cum jugul asupririlor străine a fost deopotrivă de greu pentru românii din toate cele trei provincii, la fel, năzuinţele de dreptate socială, de libertate şi unitate naţională, au reprezentat constanta majoră a visului şi luptei lor.

Actul de la 1918 sau reîntruparea Daciei străbune a lui Burebista al cărui stat unitar şi puternic se încumeta să înfrunte Roma, reîntruparea „planului dacic" cum avea să-l numească N. Iorga, este apogeul unui îndelungat proces al afirmării conştiinţei de unitate naţională şi statală, trăsătură fundamentală a istoriei poporului român.

Prin înfăptuirea acestei unităţi, ca urmare a unităţii spirituale realizate cu mult înainte, ziua de 1 decembrie 1918 este pentru poporul român de pretutindeni o zi simbol, o zi plină de semnificaţii, o dominantă istorică la baza căreia stă dintotdeauna peste vremi, un cap retezat depus la Mănăstirea Dealu: capul lui Mihai.

Iată un strălucit şi tulburător exemplu de jertfă — după propria sa mărturie aflată într-un memoriu adresat ducelui de Toscana scris în ultimul an al vieţii — exemplu ce însumează năzuinţa şi jertfelnicia întregului popor român: „Acuma oricine poate vedea cîtă muncă şi osteneală am îndurat şapte ani de-a rîndul şi cîtă slujbă am făcut creştinătăţii, căci am luat de la turci 100 de tunuri şi am ocîrmuit trei ţări: Ţara Românească, Transilvania şi Moldova (...). Acuma am ajuns la acest sfîrşit pierzînd tot ce cîştigasem din zilele tinereţii şi pînă la bătrîneţe: şi ţări şi avere şi copii şi dacă le-aş fi pierdut din cauza duşmanilor sau dacă mi-ar fi fost luate de duşmani, nu m-ar durea atîta cît mă doare fiindcă au fost făptuite de aceia de la care nădăjduiam şi aşteptam sprijin şi reazim (...). În vremea aceasta oricine poate vedea că n-am cruţat nici cheltuieli, nici osteneală,

nici propria-mi viaţă, ci am purtat războiul foarte mult timp, cu sabia în mînă însumi, fără ca să am nici fortăreţe, nici castele, nici oraşe, nici cel puţin o casă de piatră unde să mă retrag, ci abia una singură pentru locuinţă."

Marea Unire din 1918 nu era fructul unei conjuncturi speciale ci rodul a nenumărate veacuri de lucrare a poporului român asupra lui însuşi.

Cu dreptate s-a spus că „pentru unire, românii s-au pregătit prin întreaga lor istorie".

Într-o istorie întreagă, limba, credinţa şi tradiţiile comune care au generat luptele pentru păstrarea legii, literatura religioasă şi laică, şcolile în limba română şi apariţia altor instituţii de cultură, au dus la spiritualizarea frontierelor închipuite şi aşa, dintre fraţii de acelaşi sînge şi neam.

Ca o răsplată la jertfa străbunilor care în faţa vitregiilor soartei se retrăgeau cu puţinul lor avut fie în munţi, fie în ţărînă, ca o răsplată la încă multe alte feluri de jertfe, umaniştii şi iluminiştii secolelor de după Mihai Viteazul, domnitori, cronicari, clerici, scriitori, poeţi şi revoluţionari, au aşezat la temelia conştiinţei neamului lor, ideea continuităţii şi a unităţii sale. 1918, expresie nepieritoare a puterii şi voinţei poporului român de a se ridica peste vitregiile istoriei, încorporînd mesajul de dreptate al tuturor generaţiilor care au luptat pentru apărarea gliei strămoşeşti, pentru apărarea valorilor materiale şi spirituale făurite şi lăsate de înaintaşii noştri.

Fiecare răscoală, luptă sau revoluţie din istoria poporului român, pe lîngă alte drepturi şi libertăţi, a vizat, a simbolizat sau a manifestat în diverse feluri şi ideea de unitate naţională.

Realizarea actului de voinţă al întregului popor de la 1 decembrie 1918 este temelia unităţii şi realizărilor de acum din ţara noastră, realizări fără precedent în istorie, care confirmă pe de o parte justeţea idealurilor înaintaşilor noştri şi care ne angajează pe de altă parte pe toţi fiii patriei de azi pe acelaşi drum de muncă, de jertfire, de perseverenţă, de conştiinciozitate şi responsabilitate în marea lucrare de înoire a chipului luminos al ţării şi de creştere a nivelului bunăstării materiale şi spirituale a poporului nostru pe culmi tot mai înalte.

Unirea cea mare a avut o importanţă capitală în istoria ulterioară a poporului român.

Reprezentînd o sinteză istorică etnică, geografică, culturală, morală, politică, prin toate consecinţele şi implicaţiile sale, evenimentul numit 1 decembrie 1918, a pregătit şi însemnat garanţia următorilor paşi făcuţi de poporul român pentru propria sa propăşire, şi anume revoluţia socială şi naţională antifascistă şi antiimperialistă de la 23 August 1944 şi proclamarea Republicii de la 30 decembrie 1947.

Revoluţia de la 23 august 1944, împlinirea pentru poporul român a dorinţei şi a dreptului de a fi stăpîn pe propria sa ţară, vatra strămoşească, pentru progres şi civilizaţie, a avut adînci rădăcini în întreaga sa istorie. Acest eveniment a pus temelii trainice unei noi orînduiri sociale care au fost piatra de început a unei noi Românii, a României moderne, ţară liberă şi prosperă, independentă şi suverană între toate popoarele şi naţiunile lumii.

Instaurarea Republicii a marcat hotarul de la o epocă la alta, a consfinţit lupta de libertate naţională a românilor, încheiată prin victoria de la 23 august 1944 şi a încurajat lupta pentru făurirea acestui timp nou în care puterea conducătoare a ţării a fost preluată de poporul ce a devenit în acelaşi timp şi ctitorul noii societăţi.

Înflăcăraţi de sfintele lor idealuri, prin aceste însemnate zile, românii au trecut de la orînduirea din trecut bazată pe exploatare şi asuprire, la orînduirea nouă, socialistă, în care liberi şi stăpîni pe soarta lor, îşi făuresc în mod conştient şi responsabil propria lor istorie.

S-a trecut acum de la vechea Românie burghezo-moşierească, slab dezvoltată, cu o economie preponderent agrară, dependentă de marile trusturi monopoliste, la România de azi, cu o economie dinamică, înfloritoare, cu o industrie şi o agricultură în plin proces de dezvoltare, cu un nivel de civilizaţie şi viaţă materială şi spirituală tot mai ridicat.

Odată cu instaurarea regimului democrat-popular, în ţară au fost puse bazele dezvoltării libere şi independente a României, s-a început consolidarea drepturilor şi libertăţilor dobîndite de popor prin luptă, s-a început procesul de afirmare a patriei noastre atît pe plan intern cît şi extern.

Ziua de 30 decembrie 1947, marchează în mod definitiv istoria modernă a României, ca fiind o rezultantă firească a evenimentelor precedente din trecutul său, evenimente ce au fost expresia şi opera întregului popor, făurite cu energie, cu spirit de sacrificiu, cu tenacitate.

Conştiinţa dreptăţii cauzei sale a fost izvorul nesecat al energiei de care a dat dovadă şi factorul determinant al angajării cu toate forţele în luptele pentru dreptate socială şi neatîrnare, precum şi în procesul de transformare a ţării din momentul cînd ea a devenit Republică.

Pe firul veşnic curgător al istoriei sale de două ori milenare, ziua însemnată din acest sfîrşit de decembrie se înscrie în glorioasele tradiţii de luptă ale poporului român, dînd o nouă expresie puterii sale de a se ridica mereu deasupra tuturor vicisitudinilor istoriei, constituind în acelaşi timp un îndemn şi o garanţie pentru lupta sa pe mai departe pentru obţinerea de noi victorii, pe noul drum pe care a intrat prin acest eveniment.

Piatra de hotar numită 30 decembrie 1947, ne face să privim cu atenţie drumul parcurs din acel moment şi pînă azi, să privim cu justificată mîndrie grandioasele realizări ale noii orînduiri, împlinirea tuturor aspiraţiilor înaintaşilor noştri.

Evenimentele pe care le sărbătorim în luna decembrie, de o însemnătate crucială în istoria poporului român, expresie a luptei acestuia pentru salvarea fiinţei naţionale, şi pentru afirmarea identităţii sale bine conturate, care au schimbat destinul istoriei generale a României, aceste evenimente vorbesc întregii lumi despre forţa pe care o dobîndeşte un popor stăpîn pe destinele sale, conştient de dreptatea cauzei sale şi aceasta se confirmă mai cu seamă, şi se cuvine menţionat acum, în împlinirile ultimilor 21 de ani de viaţă nouă, în care patria străbună a cunoscut o dezvoltare fără precedent în istorie.

Unitatea poporului în jurul conducătorului său, al Preşedintelui României noi, constituie izvorul forţei sale creatoare şi garanţia apărării şi consolidării libertăţii, independenţei şi suveranităţii patriei, a cuceririlor revoluţionare obţinute prin luptă şi muncă.

Iată un exemplu grăitor: industria energiei electrice, extragerea şi prelucrarea ţiţeiului şi a gazului metan, explorările geologice, prelucrarea metalurgică, industria de utilaj energetic şi petrolier, industria de utilaj tehnologic pentru metalurgie, chimie şi alte ramuri, industria electronică, tehnică şi de calcul, echipament de telecomunicaţii şi automatizări, industria constructoare de maşini, industria de cosmetice, de medicamente, coloranţi, lacuri, industria petrochimică, de prelucrare a cauciucului şi maselor plastice, industria cimentului, a materialelor de construcţii şi agregatelor minerale pentru construcţii, industria tricotajelor, a pielăriei şi încălţămintei, industria alimentară, etc. toate acestea şi încă multe alte ramuri şi subramuri sînt un „Quod erat demonstrandum", referitor la valenţele şi nivelul tehnico-economic şi de civilizaţie la care se află poporul nostru în noua epocă socialistă inaugurată acum 21 de ani.

Oraşe ca Bucureşti, Galaţi, Timişoara, Ploieşti, Piteşti, Suceava, Iaşi, Hunedoara, Cluj-Napoca, Tîrgu Mureş, Baia Mare, Braşov, împreună cu altele mai mici sau mai noi ca Botoşani, Buzău, Bacău, Drăgăşani, Satu Mare, Zalău, Luduş, Fieni, Bicaz, Focşani, Piatra Neamţ, Caracal, Craiova, Rîmnicu Vîlcea, Călăraşi şi altele, şi-au schimbat complet înfăţişarea ca urmare a ritmului dinamic de dezvoltare echilibrată şi armonioasă a ţării, sub toate aspectele şi la toate nivelurile.

Ceea ce se poate vedea în aceste oraşe: fabrici, uzine, combinate, locuinţe, blocuri confortabile cu arhitectură îndrăzneaţă, magazine, spitale, şcoli, cinematografe, teatre, opere, case de cultură, instituţii de învăţămînt superior, reprezintă o mărturie grăitoare a ceea ce înseamnă orînduirea noastră socialistă şi angajează în acelaşi timp la munca pentru înălţarea patriei pe noi trepte de lumină şi înflorire.

Nu se poate trece cu vederea că într-un timp relativ scurt de la eliberare şi pînă în prezent, dar mai ales în epoca luminoasă de care vorbim, ţara noastră a străbătut mai multe etape de dezvoltare, devenind o ţară industrial-agrară, cu o industrie puternică, dotată în cea mai mare parte cu tehnica cea mai avansată, modernă, cu o agricultură socialistă în plin progres.

O puternică dezvoltare au cunoscut şi cunosc ştiinţa, învăţămîntul, cultura, activitatea politico-educativă de formare a omului nou, liber, ca factor determinant în progresul economico-social, pentru bunăstare şi civilizaţie.

Ca urmare a acestei multiple dezvoltări, veniturile reale ale oamenilor muncii au crescut vertiginos în ultimii ani, peste 82 la sută din populaţia ţării locuieşte în case noi, nivelul de trai şi civilizaţie ridicîndu-se continuu, consecvent.

Prin repartizarea obiectivelor industriale în mod raţional şi echitabil în toate zonele şi judeţele ţării s-a putut face o valorificare mai eficientă a resurselor locale, a materiilor prime, ceea ce a făcut ca dezvoltarea economică să fie atît de spectaculoasă. Astfel producţia industrială a crescut în anul 1965 de 17 ori faţă de anul 1945 şi de 105 ori în anul 1985 faţă de anul arătat. În 1985 producţia industrială a anului 1945 s-a realizat în numai 3,5 zile iar a anului 1965 în circa 60 zile. În cel de-al optulea cincinal, producţia marfă industrială va creşte cu 43,3—49 la sută faţă de anul 1985, într-un ritm anual de 7,5—8,3 la sută.

95 la sută din necesarul actual de maşini, utilaje, instalaţii şi echipamente este asigurat de producţia internă.

Producţia industriei chimice, ramură cu cel mai înalt dinamism, a crescut faţă de anul 1945 de aproximativ 117 ori în 1965 şi de circa 1200 ori în 1985.

În perioada 1945—1985 s-au creat 6,4 milioane locuri noi de muncă, din care peste 3 milioane numai în industrie.

În perioada 1966—1986, volumul schimburilor economice ale României a crescut de 8,2 ori în ansamblul căruia exportul s-a majorat de 9,3 ori.

Spectaculoasele realizări: Magistrala albastră, Metroul bucureştean, Hidrocentralele Porţile de Fier I şi II, Transfăgărăşanul, noul Palat al Pionierilor şi Şoimilor Patriei şi noul Centru Administrativ Bucureşti, canalele Dunăre—Bucureşti şi Poarta Albă—Midia în curs de realizare şi multe altele, vorbesc de la sine despre realismul şi temeinicia principiilor de progres şi civilizaţie ce călăuzesc poporul român în făurirea noii sale istorii căreia îi sîntem martori, ctitori, cronicari.

Timpul pe care îl trăim, de afirmare a resurselor creatoare ale naţiunii sub însemnul clar al revoluţiei, al iubirii de om, al încrederii în proorocitul „mare viitor" al lui Bălcescu şi Eminescu se înscrie pe cerul istoriei cu contur de lumină.

Datorită remarcabilelor succese obţinute pe plan intern şi datorită principiilor sale politice constructive şi demne, România se bucură azi în lume de un prestigiu cu totul aparte. Ea este cunoscută ca o ţară liberă, suverană, stăpînă pe destinele sale istorice noi, cu o înaltă autoritate şi prieteni pe toate meridianele, respectată şi apreciată cu căldură pentru contribuţia pe care o aduce la instaurarea unor noi relaţii între state şi a unei noi ordini economice internaţionale, pentru prezenţa sa activă în soluţionarea problemelor mondiale în conformitate cu năzuinţele popoarelor iubitoare de pace şi libertate.

Toate direcţiile principale ale procesului de dezvoltare multilaterală a societăţii noastre, exprimă grija statornică a preşedintelui ţării pentru dezvoltarea economico-socială, pentru modernizarea bazei tehnico-materiale în toate ramurile economiei naţionale şi agricultură, exprimînd dragostea sa fierbinte pentru neamul al cărui fiu şi părinte este.

Intensificarea activităţii de cercetare ştiinţifică, continuarea în ritm înalt a industrializării, perfecţionarea învăţămîntului şi legarea lui de producţie, perfecţionarea activităţii de organizare, conducere şi planificare a economiei, şi a întregii activităţi sociale, echilibrul economic, dinamic, instaurat în întreaga ţară, modernizarea şi dezvoltarea agriculturii, echivalent al unei noi revoluţii agrare care presupune transformarea profundă a felului de muncă, de viaţă şi de gîndire al ţărănimii cooperatiste, toate acestea sînt expresia unei gîndiri raţionale şi limpezi a ctitorului acestei epoci pe de o parte, şi pe de altă parte expresia muncii conştiincioase şi responsabile a harnicului nostru popor.

Epoca nouă de zidire a ţării se caracterizează prin ridicarea nivelului conştiinţei umane în spiritul respectului faţă de valorile autentice, în spiritul dreptăţii, demnităţii, al umanismului; forma specifică a acestui tip de socialism se întemeiază pe o democraţie avansată, pe încurajarea afirmării plenare a omului, pe promovarea valorii umane ca valoare fundamentală a civilizaţiei.

În atmosfera înnoitoare prin care trece ţara, pulsează aerul proaspăt al timpului cînd se construieşte durabil, pentru un viitor, aflat deja sub ochii noştri.

Acum cînd pacea binecuvîntată domneşte peste ţară, cînd bucuria cîntă în inimile milioanelor de tineri, născuţi în anii cei mai frumoşi ai ţării şi care cresc odată cu ţara, afirmîndu-se prin cunoaştere, pasiune, şi spirit de răspundere, în noul timp cînd tezaurul deschis al virtuţilor neamului, devine simbol cuvîntător

pentru întîmpinarea mileniului trei sub raza clară a certitudinii, cînd sărbătorile Patriei (2500 ani de la primele lupte de apărare ale străbunilor geto-daci, 600 de ani de la urcarea pe tron a domnitorului Mircea cel Mare, 68 de ani de la întregirea neamului prin Unirea Transilvaniei cu România, 42 şi 39 de ani de la revoluţia de eliberare socială şi naţională antifascistă şi antiimperialistă şi respectiv de la Proclamarea Republicii şi altele) luminează viaţa de zi cu zi a fiecărui român care trăieşte pe itinerariul dintre izvoarele fiinţării sale naţionale şi porţile larg deschise ale viitorului, în această epocă, România, „ţară de glorii şi de dor" a devenit şi devine tot mai mult o adevărată cetate a viitorului, moştenire fără seamăn pentru urmaşii ctitorilor de azi şi pentru urmaşii urmaşilor lor, în veci.

La această îndoită sărbătoare a poporului nostru, 68 de ani de la Marea Unire din 1918 şi 39 de ani de la Proclamarea Republicii, Biserica Ortodoxă Română este prezentă, ca întotdeauna în decursul istoriei, în viaţa poporului.

Biserica românească a adus o contribuţie proprie la afirmarea, confirmarea şi dezvoltarea conştiinţei unităţii naţionale a poporului în toate veacurile. Prin iluştrii săi reprezentanţi ea şi-a cîştigat pe drept cuvînt calitatea de ctitor al fiinţei neamului românesc de pretutindeni.

Slujitorii sfintelor altare erau oameni de cultură. Ei au fost izvor de mari şi nobile sentimente pe care le trăiau şi exteriorizau prin munca lor.

Ei au fost printre primii care şi-au dat seama că limba este un factor principal de unitate a neamului, fapt pentru care au cultivat-o, au înfrumuseţat-o, au curăţit-o, i-au dat o formă nouă; ceea ce au făcut Coresi, Varlaam, Dosoftei, Simion Ştefan, Antim Ivireanul, Veniamin Costache, Damaschin, Chesarie şi mulţi alţii.

Credinţa în Dumnezeu a dus la introducerea limbii române în cultul care era un mod de a trăi această credinţă.

Orice tipograf care a izvodit cărţi în limba poporului era pe deplin conştient de actul ce-l făcea. Coresi nu a avut atît intenţia de a traduce din limba slavonă, cît să îndrepte limba manuscriselor româneşti pentru a-i înlesni o mai mare circulaţie şi a fi înţeleasă de toţi românii. Faptul că aproape în acelaşi timp, apar în cele trei provincii româneşti, cărţi în limba română — în Moldova „Cartea românească de învăţătură" a lui Varlaam la 1643, în Transilvania, Noul Testament de la Bălgrad al lui Simion Ştefan la 1648, iar în Ţara Românească, Biblia de la Bucureşti a lui Şerban Cantacuzino, la 1688 — dovedeşte temeinic, că în mod egal şi constant, cele trei Principate Româneşti tindeau spre acelaşi lucru: Unirea.

Aceasta a fost lumina care a călăuzit pe domnitori şi pe mitropoliţi în acţiunile lor patriotice. Pe lîngă luptele de libertate şi neatîrnare ei au iniţiat o seamă de activităţi diplomatice pentru pacea şi liniştea ţării lor în care nu arareori, rolul principal l-au avut slujitorii Bisericii.

Solii, cuvinte de pace, mesaje de unire, roluri mediatoare la diferiţi principi şi diverse curţi au fost legate de personalităţi eclesiastice: Eftimie de Tîrgovişte, Luca de Buzău, Teofil de Rîmnic, Sava Brancovici, mitropoliţii Ţării Româneşti, Grigorie şi Teofil, Varlaam, Ghedeon şi Dosoftei din Moldova, Damaschin de Rîmnic şi alţii.

Faptul că Biserica ortodoxă din Transilvania a depins mult timp de Mitropolia din Tîrgovişte, a contribuit în mod deosebit la menţinerea conştiinţei unităţii etnice, iar unitatea însemna libertate, dreptate, suveranitate. Biserica a fost alături de popor în răscoale, lupte şi revoluţii, a suferit discriminări şi asupriri împreună cu poporul pe care l-a slujit, a întreţinut în sufletul fiilor ei dreapta credinţă, devotamentul pentru legea străbună, dragostea de glie şi neam, şi-a adus contribuţia la luminarea românilor prin cartea scrisă în limba lor şi pusă în circulaţie în toate provinciile locuite de ei. Biserica este alături de popor şi azi, în clipele aniversare de bucurie cînd fiii neamului nostru: „şi-au văzut visul cu ochii", este alături şi azi în efervescenţa creatoare a epocii de aur în care se valorifică întregul tezaur spiritual al românilor, moştenit de la vrednicii lor înaintaşi.

Biserica Ortodoxă Română ca şi celelalte culte din România, face parte din Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste, arătîndu-şi şi prin aceasta deplina sa unitate cu poporul pe care-l slujeşte în mod consecvent, cu dăruire, contribuind astfel de pe poziţia sa şi cu mijloacele ei caracteristice, la făurirea noilor idealuri ale românilor, la zidirea României moderne, la realizarea unui nivel de viaţă şi civilizaţie tot mai înalte.

În anii noilor înfăptuiri ale poporului nostru, de la Proclamarea Republicii și pînă în prezent, bucurîndu-se de deplină libertate de lucrare și Biserica Ortodoxă Română a realizat lucruri deosebite cu care se poate mîndri și care sînt apreciate de celelalte Biserici creștine din întreaga lume. Astfel s-a reorganizat învățămîntul teologic pentru pregătirea clerului, s-au organizat cursuri de îndrumare pastoral-misionară pentru preoți, s-a reorganizat și promovat activitatea presei bisericești, s-au editat manuale de teologie pentru seminariile și institutele teologice, s-au tradus și tipărit în limba română operele Sf. Părinți, s-au tipărit cărți de ritual, Sf. Scriptură, Mica Biblie etc., s-au restaurat biserici și monumente istorice bisericești, s-au construit case parohiale, muzee, locașuri de cult, și alte așezăminte bisericești; activitatea ecumenică locală și internațională s-a intensificat în așa măsură încît Biserica noastră se situează la loc de frunte între celelalte Biserici ortodoxe din lume, în ceea ce privește calitatea participării sale la Mișcarea ecumenică.

Nu putem trece cu vederea înființarea parohiilor ortodoxe române de peste hotare, înființarea de noi centre eparhiale în străinătate, toate acestea contribuind în mod eficient la întărirea și mai mult a unității spirituale și de neam a poporului nostru, la întărirea și ridicarea vieții spirituale pe linia respectului și a dragostei față de vasta, bogata și frămîntata sa istorie, pe linia angajării în munca ctitorească de permanentă înnoire a chipului Patriei.

Cu înțelegerea profundă a marilor sarcini pe care le are de îndeplinit, Biserica noastră și poporul român, acum în această lună aniversară își exprimă încă o dată prin fapte de muncă pătrunse de un înalt și responsabil patriotism, hotărîrea de a rămîne în unire deplină în jurul Președintelui țării noastre pentru a contribui în mod exemplar la înălțarea patriei pe noi culmi de civilizație și progres.

Aceste două evenimente pe care le comemorăm în fiecare decembrie al istoriei noastre contemporane, au fost piatră de încercare peste care românii au trecut cu succes, arătînd lumii întregi că originea lor este comună, că sînt o națiune, că nimeni nu va putea vreodată, în ciuda oricăror greutăți, să producă vreo separație între frații de același neam și credință.

Aceste sărbători se trăiesc în fiecare zi de către poporul ce se bucură și beneficiază de consecințele lor directe, se trăiesc și se actualizează prin muncă, armonie, înțelegere, frățietate, prin investirea în orice acțiune care are drept scop înflorirea spirituală și materială a poporului. Trăim avenimentele prin păstrarea în continuare a unității de limbă, credință și tradiții, prin atașamentul și adeziunea la inițiativele conducerii de stat pentru apărarea și afirmarea integrității, independenței și suveranității naționale, a păcii între popoare, în lume.

Am văzut și știm că un ideal atunci cînd cuprinde milioane de inimi și conștiințe, cînd de împlinirea lui sînt legate doruri adînci și speranțe fierbinți, devine de neînvins.

Idealul nostru este legat de această Țară, care alături de cealaltă „noțiune" Patria, reprezintă cea mai pregnantă realitate a vieții noastre, în ele înglobîndu-se și credința și limba și tradițiile și zbuciumul și bucuria și dorințele realizate de cele rămase încă.

Țara aceasta a noastră, fără de timp, eternă și curgătoare care nu este neapărat pămînt, nici trup, nici materie, ci spirit, spirit fără de sfîrșit, transfigurant în înnobilator, țara aceasta care este însuflețită de fiii de astăzi și de strămoșii de ieri care dorm în sfintele noastre cimitire, în jurul sfintelor lui Dumnezeu Biserici și pretutindeni, țara aceasta este însuși sufletul nostru, viața noastră.

Redacția

Moment de seamă în viaţa Bisericii Ortodoxe Române

PREA FERICITUL PĂRINTE TEOCTIST ARAPAŞU — NOUL PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

ALEGEREA, ÎNMÎNAREA, LA MAREA ADUNARE NAŢIONALĂ A DECRETULUI PREZIDENŢIAL DE RECUNOAŞTERE, PRIMIREA LA DOMNUL NICOLAE CEAUŞESCU, PREŞEDINTELE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA, INSTALAREA

Biserica Ortodoxă Română, văduvită de întîiul ei stătător prin trecerea la cele veşnice, în data de 31 iulie a. c., a vrednicului de pomenire patriarh Iustin Moisescu, şi-a împlinit această lipsă prin alegerea, în data de 9 noiembrie a. c. a Înalt Prea Sfinţitului Teoctist Arapaşu, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei, ca Arhiepiscop al Bucureştilor, Mitropolit al Ungrovlahiei şi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Potrivit art. 133, alin. II din Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Teoctist a devenit patriarh locotenent de îndată ce a survenit decesul Patriarhului Iustin şi în această calitate şi în baza prevederilor art. 130, alin. 3 din Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române, după trecerea termenului legal de trei luni de la vacantarea scaunului de patriarh, a convocat Colegiul Electoral Bisericesc pentru Duminică, 9 noiembrie 1986, în vederea alegerii noului patriarh.

După rînduiala îndătinată, în preziua alegerii, s-a oficiat, în catedrala patriarhală, vecernia cu priveghere. A doua zi, 9 noiembrie 1986, în prezenţa tuturor membrilor Sf. Sinod, a membrilor Colegiului Electoral Bisericesc şi a credincioşilor, s-a oficiat, în catedrala patriarhală, Sf. Liturghie de către P. S. Episcop Roman Ialomiţeanul, vicar al Arhiepiscopiei Bucureştilor, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi. După Sf. Liturghie, la orele 11, a avut loc slujba Te-Deum-ului, invocîndu-se harul Duhului Sfînt asupra lucrărilor Colegiului Electoral Bisericesc, după care, la orele 11,30, toţi cei în drept au trecut în sala de şedinţe a Adunării Naţionale Bisericeşti din palatul patriarhal, unde s-au desfăşurat lucrările alegerii noului patriarh.

Din Colegiul Electoral Bisericesc au făcut parte:

— Membrii Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

— Delegaţii de drept în Colegiul Electoral Bisericesc ai autorităţilor de Stat:

— Dl Marin Ivaşcu, vicepreşedinte al Marii Adunări Naţionale.

— D-l Ion Cumpănaşu, delegat al Guvernului Republicii Socialiste România, preşedinte al Departamentului Cultelor.

— Membrii clerici şi mireni ai Adunării Naţionale Bisericeşti, reprezentînd cele 13 eparhii ale Patriarhiei Române.

— Membrii clerici şi mireni ai Adunării Eparhiale a Arhiepiscopiei Bucureştilor.

— Rectorii celor două Institute Teologice Universitare din Bucureşti şi Sibiu.

— Directorii celor 7 Seminarii Teologice din ţară.

La ora 11,45, o delegaţie a Colegiului Electoral Bisericesc a invitat pe Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Teoctist, Locţiitor de Patriarh, pe delegaţii autorităţilor

de Stat, pe Înalt Prea Sfinţiţii şi Prea Sfinţiţii ierarhi să poftească în sala Adunării Naţionale Bisericeşti.

După rostirea rugăciunii „Împărate ceresc" au fost desemnaţi doi secretari şi s-a făcut apelul membrilor Colegiului Electoral Bisericesc, constatîndu-se că există majoritatea legală.

Îndeplinindu-se toate formalităţile pentru deschiderea lucrărilor Colegiului Electoral Bisericesc, Î. P. S. Mitropolit Teoctist a rostit o cuvîntare în care a arătat scopul convocării Colegiului: acela de a-l alege pe noul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Î. P. S. Sa a omagiat totodată, în cuvinte mişcătoare, personalitatea vrednicului de pomenire patriarh Iustin.

Mărit Colegiu Electoral Bisericesc,

Ne aflăm astăzi în faţa unui important act istoric din viaţa Bisericii Ortodoxe Române, iar prezenţa Dumneavoastră tălmăceşte dragostea faţă de Dumnezeescul nostru Aşezămînt şi de bunul său mers. Se cuvine să subliniem cu satisfacţie prezenţa reprezentanţilor autorităţilor de stat, Domnului Marin Ivaşcu, Vicepreşedinte al Marii Adunări Naţionale şi al Domnului Preşedinte al Departamentului Cultelor, Ion Cumpănaşu, delegat şi al Onor. Guvern, făcînd parte cu drept de vot din Colegiul nostru. Participarea Domniilor lor este o prevedere statutară. Ea însă reprezintă şi un semn de preţuire de care se bucură clerul şi credincioşii noştri în faţa Conducerii noastre de Stat. Vă mulţumim din toată inima în numele tuturor şi vă întîmpinăm pe toţi cu tradiţionalul „bine aţi venit".

Sîntem chemaţi să înscriem, cu mult discernămînt şi cu înalt simţ de responsabilitate, o nouă pagină în istoria multiseculară a Bisericii noastre strămoşeşti; alegerea noului ei Întîistătător. *Potrivit învăţăturii de credinţă ortodoxă şi a tradiţiei ei îndelungate, Biserica este alcătuită, nu numai din ierarhie, ci şi din credincioşi, chemaţi să contribuie la bunul mers al vieţii noastre bisericeşti întru împlinirea misiunii ei sfinţitoare şi călăuzitoare. Ca pe o sfîntă moştenire, Biserica noastră a păstrat această tradiţie, chiar de la începuturile luminoase ale fiinţării ei pe pămîntul românesc.*

Secol după secol, am nutrit şi întărit conştiinţa, recunoscută de toate Bisericile ortodoxe surori, că sîntem fiii Bisericii celei una, sfîntă, sobornicească şi apostolească, *integrată fiinţial în plinătatea Trupului tainic al Domnului nostru Iisus Hristos, mărturisind şi propovăduind — fără ştirbire şi fără adăugiri — aceeaşi învăţătură de veacuri a dumnezeescului ei Întemeietor şi aceleaşi hotărîri apostolice şi ecumenice. În acelaşi timp sîntem însă şi o Biserică locală naţională. Sîntem Biserică autocefală care, avînd plinătatea lucrării Duhului Sfînt, îşi împleteşte strădania ei sfinţitoare cu slujirea năzuinţelor de libertate, independenţă şi bunăstare a fiilor ei, participînd la întreaga viaţă a poporului nostru în sînul căruia ea şi-a desfăşurat activitatea, în deplin acord cu tradiţia noastră străveche.*

Continuînd firul acestei rînduieli, ne-am adunat astăzi în acest for bisericesc, ca, în calitate de membri aleşi ai obştei dreptmăritoare, reprezentînd toate eparhiile Bisericii Ortodoxe Române, să aducem la îndeplinire una din îndatoririle importante ce ne revin în ceasul de faţă, potrivit prevederilor Statutului pentru Organizarea şi Funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române.

Distinşi membri ai Colegiului Electoral,

Vă e cunoscut că în zorii zilei de 31 iulie, Biserica Ortodoxă Română a îmbrăcat haină de doliu, fiind văduvită — în mod neaşteptat — prin trecerea la cele veşnice a Patriarhului Dr. Iustin Moisescu, cel ce a arhipăstorit-o vreme de aproape un deceniu. Plecarea sa dintre noi a umplut de durere sufletele ierarhilor, preoţilor şi credincioşilor ortodocşi români şi a lăsat un gol adînc în viaţa Bisericii noastre. O pioasă şi firească îndatorire ne îndeamnă să poposim acum asupra personalităţii sale şi să punem în lumină şi cu acest prilej, unele din trăsăturile chipului şi vredniciilor sale.

Zestrea sufletească pe care adormitul întru fericire, Patriarhul Iustin a lăsat-o obştei noastre dreptmăritoare şi poporului din care a odrăslit, este deosebit de bogată şi preţioasă, atît în domeniul gîndirii şi doctrinei, cît şi în cel practic şi pastoral, căci după cum se ştie, în întreaga sa viaţă, el a slujit şi a

străjuit Ortodoxia noastră românească, nu de pe o singură înălţime, ci de pe culmile multor munţi de strădanii şi răspunderi, închinate Bisericii şi Patriei noastre dragi. Erudit slujitor al teologiei, cu o aleasă cultură, el a dat la lumină studii şi cărţi de excepţională valoare, care au sporit prestigiul teologiei noastre româneşti, contribuind la îmbogăţirea spirituală a multor generaţii de studenţi teologi şi preoţi. Ca om de gîndire şi cercetare teologică, Patriarhul de pioasă memorie Iustin s-a format şi a rămas un mare cărturar, nu numai prin ceea ce el însuşi a agonisit, ca opere scrise sau traduse, ci şi prin impulsurile noi pe care le-a imprimat gîndirii şi scrisului teologic românesc, în calitate de profesor şi de ierarh. A iniţiat traducerea în româneşte şi tipărirea colecţiei „Părinţi şi scriitori bisericeşti" şi s-a preocupat îndeaproape de tipărirea scrierilor biblice, a cărţilor de cult şi a multor studii de actualitate pentru viaţa bisericească, ridicînd prestigiul culturii noastre teologice şi asigurîndu-i cuvenita ei afirmare în sînul Ortodoxiei şi al celorlalte confesiuni creştine.

În largul *creştinătăţii el a venit cu o concepţie ecumenică pe care nu a rezumat-o însă numai la relaţiile interortodoxe, ci a extins-o la întregul plan al vieţii intercreştine şi interumane. În marile organizaţii mondiale creştine, cum sînt: Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferinţa Bisericilor Europene, Conferinţa Creştină pentru Pace, Congrese de teologie sau Conferinţe panortodoxe, Patriarhul Iustin a fost ani de-a rîndul purtătorul de cuvînt cel mai autorizat al Bisericii noastre. Prezenţă vie în dialogul ecumenic, a luptat consecvent, pe de o parte pentru idealul unităţii panortodoxe, iar pe de alta pentru apropierea Bisericilor creştine, afirmînd însă, de fiecare dată, cu fermitate, importanţa valorilor şi aportului pozitiv al Ortodoxiei în acest dialog, aşa cum se reflectă el în trăirea fiilor Bisericii Ortodoxe Române. Pe tărîmul intercreştin şi uman Patriarhul Iustin a fost, am putea spune, un deschizător de drumuri noi. El a arătat că ecumenismul nu înseamnă numai lumea (oecumene), ci şi păstrarea şi afirmarea valorilor creştine, acest lucru făcîndu-se de pe poziţii de deschideri şi înrîuriri binefăcătoare asupra marilor probleme arzătoare ale epocii noastre: pacea, apărarea vieţii, dreptatea, libertatea, apropierea şi dragostea între oameni. Această gîndire de larg ecou a formulat-o Patriarhul Iustin într-un interviu, precizînd că: „Înfăţişarea adevărului religios unic, fără amprente confesionale, în discuţiile noastre teologice, este una din strădaniile noastre comune: unirea eforturilor noastre pentru a mărturisi pe Dumnezeu înaintea oamenilor este calea pe care noi mergem acum; îmbrăţişarea tuturor oamenilor cu aceeaşi dragoste ca fii ai aceluiaşi Dumnezeu este ţinta spre care noi tindem cu toată ardoarea".*

Personalitatea excepţională a Patriarhului Iustin, manifestată prin tot ceea ce el a întreprins, a scris şi a propovăduit, de-a lungul întregii sale vieţi, se împlineşte armonios printr-o activitate neobosită închinată mobilizării conştiinţelor pentru apărarea vieţii, pentru salvgardarea păcii pe pămînt. A fost purtătorul mesajului de pace al Bisericii şi credincioşilor noştri la numeroase congrese şi întruniri mondiale din ţară şi de peste hotare. Patriarhul Iustin a elaborat o adevărată teologie a păcii, fundamentată dogmatic şi moral pe izvoarele Revelaţiei divine şi pe convingerea, că această lucrare constituie una din cele mai importante laturi ale activităţii Bisericii în lume, în vremea noastră.

Patriarhul Iustin a arătat felul în care fiii Bisericii noastre trebuie să fie prezenţi în viaţa, preocupările şi aspiraţiile poporului român, în noile condiţii pentru făurirea României contemporane, libere, independente şi suverane. A fost de-a lungul întregii sale vieţi un statornic şi devotat slujitor al Bisericii, al Patriei şi al poporului român.

Ca deputat în Marea Adunare Naţională, vreme de mai bine de un sfert de veac, sau ca membru în Consiliul Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, încă de la înfiinţarea acestuia şi pînă în ultima zi a vieţii sale, Patriarhul Iustin s-a dovedit un însufleţit patriot. Cuvîntul său, care tălmăcea vrerea şi năzuinţele slujitorilor şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe Române, a fost întotdeauna ascultat cu respect şi admiraţie, trezind ecouri însufleţitoare în inimile tuturor.

Ca slujitor devotat al înfăptuirilor epocale, făurite în anii noştri de toţi fiii poporului român, nutrind neîncetat un deosebit respect şi o profundă admiraţie pentru personalitatea creatoare şi strădaniile multiple ale Domnului Nicolae Ceauşescu Preşedintele ţării, Patriarhul Iustin tălmăcea în grai şi simţire fierbinte,

atașamentul nostru al tuturor, față de strălucitul nostru conducător, rostind: „Un cuvînt cald, izvorît din inimă, se cuvine să adresez acum celui dintîi cetățean al țării, mult stimatul nostru Președintele Nicolae Ceaușescu. *Frate cu pămîntul sfînt al patriei noastre, Domnia sa poartă în brațele sale vînjoase flacăra iubirii de neam care încălzește inimile milioanelor și milioanelor de oameni care făuresc chipul României celei noi, chipul României libere, independente și stăpîne pe destinele ei; purtător statornic al steagului păcii în lume, Domnia Sa vestește pretutindeni adevărul că unica alternativă a omenirii pentru a-și păstra viața este pacea, iar pentru a ajunge la asigurarea păcii, singura cale este dezarmarea; personalitate cu mare prestigiu în lume, către domnia Sa sînt ațintite de pretutindeni privirile oamenilor și popoarelor care caută libertatea, dreptatea și bunăstarea. De aceea, noi toți îl prețuim, îl cinstim, îl iubim". Sînt, de bună seamă, sentimente nutrite de întreaga Biserică Ortodoxă Română tot mai viu față de Președintele țării, care străjuiește nu numai la înălțarea patriei pe cele mai înalte culmi de cultură și de civilizație, ci și la apărarea vieții, inițiind acțiuni faptice pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte. Însăși adunarea și lucrarea noastră este mărturia libertății religioase, pentru care sîntem recunoscători conducerii noastre de Stat.*

Ca al patrulea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, de la proclamarea acesteia ca Patriarhie, cît și ca al doilea patriarh după instaurarea vieții noi în patria noastră, vrednicul de amintire Iustin Moisescu a înscris pagini noi, nepieritoare, în istoria noastră bisericească contemporană. Zestrea pe care am înfățișat-o se dublează cu grija arătată față de Patrimoniul național — cultural, restaurînd sanctuarele moldovene, vetre de credință, de grai și artă românească. Nu i-a lipsit, cum se știe, darul gospodăresc, călăuzit de o concepție principială la înălțimea cerințelor actuale. Spiritul acesta s-a întrupat și în ultimele sale măsuri de restaurări ale unor monumente istorice, de rectitorire a măreței biserici Sf. Gheorghe cel Nou din capitală — care adăpostește trupul martirizat al domnitorului Constantin Brîncoveanu; lucrările de mare însemnătate de la Institutul Teologic; noua clădire impunătoare cu centru ecumenic; atelierele de obiecte bisericești și altele. Suferința nemiloasă i-a curmat firul vieții, lipsindu-l de bucuria împlinirii acestora.

Succesorului său îi revine în primul rînd obligația de a duce la bun sfîrșit toate aceste lucrări inițiate de Patriarhul Iustin în cei nouă ani de arhipăstorire, dar și îndatorirea de a păstra întreaga sa moștenire.

Toate acestea pun și mai mult în evidență însemnătatea desemnării și alegerii succesorului său, a aceluia care urmează să ocupe scaunul vacant de Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungrovlahiei și Patriarh al României.

Mărit Colegiu,

Deschizînd această nouă pagină din cronica vieții noastre bisericești, așezăm la locul de înaltă cinstire a șirului impresionant de ierarhi și întîistătători ai Bisericii noastre strămoșești — de la cei din vechiul Tomis, Vicina, Suceava Mușatinilor sau Alba Iulia — și chipul și lucrarea celui de curînd adormit întru nădejdea învierii, Patriarhul Dr. Iustin Moisescu. Ca și înaintașii săi a depus — în tezaurul Ortodoxiei românești — rîvna, credința, gîndul și fapta, cu care au slăvit anii și locul păstoriei lor, au călăuzit fiii duhovnicești, fiii neamului nostru pe drumul dreptei credințe, al iubirii de glie și de grai. A străjuit păstrarea și apărarea acestor neprețuite comori ale poporului nostru, în toată lumina, conștiința de neam și de lege românească.

Din pilda și lucrarea Patriarhului Iustin, ca și a înaintașilor săi, au rămas nestematele vredniciei, ca faruri călăuzitoare pentru noi toți, urmașii săi. Și în acest chip se adeverește cuvîntul Sf. Apostol Pavel care scrie că „Biserica este stîlpul și temelia adevărului" (I Tim. 3, 15), cuvînt care ni se potrivește și nouă, slujitorilor și fiilor Bisericii Ortodoxe Române. În ea și prin ea, slujirea, credința și fapta devine ofrandă sfințită, ce se aduce necontenit întru miros de bună mireasmă pe Altarul ei și pe Altarul Patriei. Este rodul acelei simbioze fericite, statornicite de vechile noastre Pravile și Tradiții românești de a sluji țara și neamul, de a iubi pămîntul strămoșesc, leagănul ființării poporului român, de a sprijini munca lui creatoare și vrerile lui nobile de pace și liniște. Biserica noastră se află nu numai „pe temelia apostolilor și proorocilor" (Efes. 2, 20), ci și pe

cele trainice ale neamului nostru şi aici deci „înţelepciunea şi-a zidit ei-şi casă", în Biserica Ortodoxă autocefală Română, la treapta de Patriarhie, cea mai înaltă în Ortodoxie.

În calitate de preşedinte, vă fac părintească poftire ca în conformitate cu rînduielile sfintelor canoane şi cu prevederile Statutului pentru Organizarea şi Funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române să chibzuim cu toată înţelepciunea la desemnarea aceluia care să ocupe jilţul vacant de Arhiepiscop al Bucureştilor, Mitropolit al Ungro-Vlahiei şi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române cu un ierarh care să fie demn urmaş al înaintaşilor săi şi chivernisitor luminat al rosturilor Sfintei noastre Biserici şi continuator destoinic al acestei moşteniri scumpe.

Să ne rugăm ca Duhul Sfînt să ne lumineze gîndurile şi să ne călăuzească vrerile, spre slava Bisericii noastre strămoşeşti şi înflorirea Patriei dragi.

Apoi, pentru a permite membrilor Colegiului Electoral să se consulte asupra persoanei care va fi găsită potrivită să preia cîrma destinelor Bisericii Ortodoxe Române, Î. P. S. Sa solicită şi obţine aprobarea ca lucrările să fie suspendate o jumătate de oră. La preluarea lucrărilor se procedează la alegerea a doi bărbaţi de încredere care să fie de faţă la depunerea şi scoaterea buletinelor din urnă. S-au citit apoi prevederile art. 130 din Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române privitoare la modalitatea în care urmează să se facă alegerea. Apoi cei doi bărbaţi de încredere au împărţit buletinele de vot şi s-a trecut la votarea propriu-zisă.

Cînd s-a purces la despuierea scrutinului, s-a constatat că primul vot a fost acordat Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Teoctist al Moldovei şi Sucevei, motiv pentru care, potrivit rînduielii, Î. P. S. Sa a cedat preşedinţia Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Antonie al Ardealului, care a continuat citirea voturilor. Rezultat final: *Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Teoctist a fost ales în unanimitate patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.*

Într-o atmosferă de entuziasm, care a cuprins întreaga sală, Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a adresat noului ales patriarh o emoţionantă cuvîntare.

Mărit Colegiu Electoral,

Nici unul dintre noi nu s-a aşteptat ca cel ce a fost al patrulea mare Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, fericitul întru pomenire Iustin Moisescu despre care nu de mult, chiar în această sală, am vorbit cu prilejul celei de a 60-a aniversări a întemeierii Patriarhiei Române, în 1985, să treacă atît de repede şi pe neaşteptate în lumea de dincolo.

Nici unul dintre noi n-a gîndit atunci că, văduvită de Patriarhul Său, Biserica noastră, potrivit rînduielilor şi pentru a reintra în deplinătatea structurii sale lucrătoare în ogorul Domnului, va fi atît de repede confruntată cu datoria de a-şi alege pe cel de al cincilea Patriarh, despre care îmi revine tot mie cinstea, potrivit Statutului Bisericii Ortodoxe Române, mai întîi de a-l proclama ales de către Dvs., de către noi toţi care alcătuim organul canonic rînduit cu această însărcinare, şi apoi de a-i face în faţa Dvs. cel dintîi portret alcătuit din trăsăturile sale sufleteşti, şi din activităţile sale în slujba Bisericii şi a Patriei, de-a lungul anilor, trăsături şi activităţi care l-au impus conştiinţei noastre a tuturor, atunci cînd, pe votul secret introdus în urnă, am scris numele său.

Numele celui de al cincilea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, ales astăzi după toate prevederile canonice înscrise în Legiuirile Bisericii noastre este, aşa cum aţi putut urmări din numărătoarea voturilor, **Teoctist,** *Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit de pînă astăzi al Moldovei şi Sucevei.*

Înalt Prea Sfinţite Părinte Mitropolit Teoctist,

În calitatea care mi s-a conferit de Preşedinte al Măritului Colegiu Electoral Bisericesc, pentru alegerea de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, în locul rămas văduvit prin trecerea la cele veşnice a fostului Patriarh Iustin Moisescu la 31 iulie 1986, Vă fac cu deplină bucurie înştiinţarea oficială că Măritul Colegiu Electoral v-a ales astăzi, prin voturile exprimate, în calitate de Arhiepiscop al Bucureştilor, Mitropolit al vechiului scaun al Ţării Româneşti şi Patriarh al

Bisericii Ortodoxe Române, succesor al marilor înaintaşi care au ilustrat acest scaun, printre care ca Mitropoliţi primaţi Antim Ivireanul, Grigore Dascălul, Nifon Mitropolitul, iar ca patriarhi Miron, Nicodim, Justinian şi Iustin.

Alegerea de astăzi consemnează convingerea noastră a tuturor, aşa cum se spune la noi cu prilejul tuturor alegerilor de ierarhi că „dintre cei buni a fost ales cel mai bun". *Am ales în persoana Înalt Prea Sfinţiei Voastre pe cel mai vrednic, pe cel asupra căruia s-au îndreptat aprecierile unanime, formate pe baza unei mature şi responsabile chibzuinţe a Măritului Colegiu Electoral, cunoscîndu-Vă activitatea de pînă acum, dedicaţia permanentă şi îndelungată în slujba Bisericii noastre, în slujba apărării dreptei credinţe, în slujba orientării credincioşilor în lumea de azi şi, în deosebi, în societatea noastră nouă şi în continuă reînnoire. Odată cu aceasta, nouă tuturor ne-a fost cunoscută înţelepciunea cu care, în încercările la care supune administraţia bisericească şi lucrarea cu sufletele oamenilor, pe oricine e chemat să le facă faţă, Înalt Prea Sfinţia Voastră aţi ştiut întotdeauna să îmbinaţi împlinirea datoriei, cu bunătatea inimii şi cu priceperea minţii. Fără grabă în hotărîri mari, v-aţi dovedit şi fără teamă şi ezitare în a le lua, atunci cînd a fost nevoie, întotdeauna în spiritul tradiţiei noastre bisericeşti, în interesul credincioşilor, în unitate cu întreaga Ortodoxie, şi cu o deosebită deschidere ecumenică pe plan local şi internaţional, făcînd dovada unei sensibilităţi bine echilibrate faţă de exigenţele vremurilor în care trăim şi faţă de problemele ei. Aţi ştiut întotdeauna să îmbinaţi în modul cel mai fericit pe de o parte dreptatea cu iubirea şi iertarea, pe de alta respectul faţă de moştenirea dogmatică şi canonică a Ortodoxiei, cu interesele credincioşilor şi ale clericilor, în problemele care cereau un arbitru şi, în care decizia arbitrului căpăta formă de lege.*

Aţi fost de asemenea un exemplu de-a lungul anilor, pentru ierarhi, cler şi credincioşi, în ceea ce priveşte modul de lucrare a Bisericii la buna înţelegere, cooperare şi sprijinire a realizărilor din Ţara noastră, fiind de multă vreme şi de mai multe ori ales reprezentant al Bisericii în Marele For care este Marea Adunare Naţională.

Iată motive care nu puteau să nu ducă la alegerea de astăzi. Iată motive pentru care, fără îndoială, veţi fi regretat la Iaşi de toată suflarea, dar sînt sigur că ieşenii se vor şi mîndri cu alegerea Î. P. S. Voastre, şi se vor bucura că vor avea de acum încolo în Î. P. S. Voastră un Părinte şi un sprijinitor dintr-un jilţ şi mai înalt.

Înalt Prea Sfinţite Mitropolit Teoctist,

Ştim toţi că veniţi din sînul poporului, dintr-o familie de ostenitori pe glie din ţinutul Botoşanilor, şi mai ştim că sînteţi cum se zice printre noi, „monah din pruncie". Aţi intrat în viaţa monahală, cu gîndul spre desăvîrşire, din fragedă tinereţe şi cunoaşteţi ca nimeni altul spiritualitatea promovată pe această cale, în istoria şi cultura românească, tot aşa cum ştiţi ce înseamnă şi sudoarea frunţii, experienţe care v-au făcut să înţelegeţi la adevărata dimensiune şi cu mare simţ de responsabilitate viaţa poporului muncitor. V-aţi făcut cele dintîi studii teologice într-un Seminar monahal, *fiind printre cei mai preţuiţi elevi, în care, încă de pe atunci, se puneau mari nădejdi.*

Monahismul nostru se va bucura fără îndoială că Patriarhul Bisericii noastre îşi simte pururea sufletul legat de prima lui dragoste, de isihia şi desăvîrşirea prin rugăciune şi muncă şi că, nu uită niciodată să-şi pomenească îndrumătorii duhovniceşti din tinereţe şi să le recunoască rostul şi valoarea.

Aţi făcut studii superioare de teologie care V-au calificat pînă la a fi numit, încă la o vîrstă la care puţini ajung la astfel de demnităţi, Rector al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, unde i-aţi avut studenţi sau doctoranzi pe mulţi dintre cei care astăzi deţin importante funcţii în şcolile teologice şi în administraţia bisericească, spre a nu mai pomeni de multele generaţii de preoţi care cinstesc şi legătura Bisericii cu poporul. Chiar fostul Patriarh Iustin a făcut parte din corpul profesoral condus de un rector tînăr şi activ, în persoana Înalt Prea Sfinţiei Voastre.

Experienţa universitară teologică ne dă tuturor garanţia că veţi avea nu numai grijă şi dragoste pentru promovarea învăţămîntului teologic seminarial şi

universitar, ci mai ales acea pricepere care să dezvolte şi să canalizeze acest învăţămînt spre menirea lui esenţială, aceea de a pregăti preoţi buni, adevăraţi, devotaţi vocaţiei şi misiunii lor şi, în acelaşi timp, Patriei noastre scumpe, aşa cum au fost ei întotdeauna în istorie şi cum, mai ales, trebuie să fie astăzi, cînd se cere de la ei o legătură mai strînsă cu credincioşii, şi o îndrumare mai precisă pentru păstrarea moştenirii de dreaptă credinţă şi îndrumare spre un om nou, muncitor, responsabil, creator al unei societăţi mai bune şi mai drepte, apărător al vieţii şi al păcii.

Sîntem siguri, toţi cei care v-am dat astăzi votul spre a ocupa scaunul cel mai înalt, că veţi purta cea mai înaltă grijă pregătirii unui astfel de cler, pe măsura vremurilor şi exigenţelor vremii noastre şi, în deosebi, pe măsura cerinţelor Patriei noastre, care beneficiază astăzi de inteligenţa, înţelepciunea şi dăruirea unui conducător care antrenează un entuziasm unanim al Ţării, în vederea transformării şi progresului ei spiritual şi material, cum n-a mai făcut nimeni înaintea Lui, Preşedintele Nicolae Ceauşescu.

V-a mers vestea, Înalt Prea Sfinţite, că dincolo de însuşirile intelectuale, teoretice care v-au angajat în scrierea multor articole, cuvîntări, pastorale şi cărţi, aveţi un deosebit spirit practic. Pentru un conducător de Biserică, acest lucru e mai mult decît necesar, şi Î. P. S. Voastră, prin tot ce aţi realizat pînă acum, oferiţi garanţia acestui spirit practic, spirit care v-a însemna, înainte de toate, eficienţă, plasare imediată şi exactă în actualitate, rezolvare fără întîrziere a problemelor cu care veţi fi confruntat şi, mai ales, soluţii valabile şi prompte care, atunci cînd nu se produc, pot provoca întîrzieri şi pot compromite idei şi idealuri importante pentru Biserică şi Patrie.

Aveţi în urma Î. P. S. Voastre o experienţă pe care nimeni dintre ierarhii Bisericii noastre n-o are: o cunoaştere deplină a realităţilor din Biserica noastră. Aţi fost exarh şi vicar la Iaşi sub Patriarhul de pioasă amintire Justinian şi apoi, din 1950, hirotonit arhiereu, aţi fost vicarul său la Arhiepiscopia Bucureştilor şi la Patriarhia Română, încă din primii săi ani de patriarhat, timp de 12 ani (1950—1962), atunci cînd orientarea Bisericii noastre era operă de pionierat, de imaginaţie creatoare şi de înţelepciune bisericească şi politică. I-aţi fost atunci un sfătuitor preţios şi întreaga dezvoltare ulterioară a Bisericii şi a raporturilor ei cu noua orînduire instalată în Patria noastră după al doilea război mondial, dovedesc că aţi participat împreună la găsirea căii celei mai bune a rezolvării acestor probleme capitale.

Aceasta vă dă şi astăzi o înaltă calificare în continuarea aceleiaşi orientări, profitabile atît pentru Biserică, precum şi pentru Patria noastră.

Zece ani aţi condus o eparhie — Eparhia Aradului — cu probleme nu dintre cele mai uşoare, într-o epocă de transformări şi de reintronizare a ortodoxiei într-o regiune care avusese mult de suferit, ca urmare a actului de rupere în două a sufletului românesc din Transilvania şi Banat în anul 1700. Cine nu ştie cît suflet ortodox şi românesc aţi pus în opera de reintegrare şi restaurare nu numai a sufletelor, ci şi a lăcaşurilor cărora le-aţi dat o nouă strălucire şi pe care le-aţi reîmbrăcat în haină nouă, ortodoxă, atît în ceea ce priveşte arhitectura, cît şi în ceea ce priveşte pictura bisericească specifică ortodoxiei, reîntorcîndu-le la matca străbună, cu perseverenţă şi pricepere. Chipul Î. P. S. Voastre va rămîne pentru veacuri mărturie în toate acele locaşuri asupra cărora v-aţi oprit grija şi atenţia.

Biserica v-a chemat apoi să preluaţi moştenirea adormitului întru Domnul Mitropolit Firmilian, alegîndu-vă mitropolit al Olteniei, în 1973, şi aţi dovedit atunci că mai aveţi ceva în plus: supleţea şi geniul adaptării de două ori puse la încercare: un moldovean devenit transilvănean, şi apoi cu aceeaşi uşurinţă oltean, după cuvîntul Sfîntului Apostol Pavel: om care se ştie să se facă tuturor toate. *Aţi fost un oltean desăvîrşit, şi opera realizată acolo adaogă numelui Î. P. S. Voastre un nimb nou.*

Cînd a venit timpul vacantării Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, în 1977, Colegiul Electoral Bisericesc a găsit că face cel mai firesc act, răsplătindu-vă îndelunga şi rodnica activitate în celelalte părţi ale ţării, trimiţîndu-vă spre locul de obîrşie care nu putea aştepta pe altcineva şi care a judecat acea alegere ca pe actul cel mai firesc. S-a zis atunci de către moldoveni: „Întru ale sale a venit“, *şi*

așa era. Nouă ani ați condus destinele bisericești ale Moldovei și Sucevei, ca cel mai vrednic urmaș al Mitropolitului Iustin, ducîndu-i mai departe opera de reînoire și reîntinerire a locașurilor bisericești și mănăstirești. Un an și jumătate ați girat și conducerea Mitropoliei Ardealului, în timpul vacanței dintre retragerea fostului Mitropolit Nicolae Mladin și alegerea noului mitropolit, în 1982. Vă pot asigura, în cunoștință de cauză, că ardelenii v-au iubit și v-au apreciat stilul de lucru și inima mare și înțelegătoare.

Toate acestea dau mărturie pentru legitimitatea alegerii pe care am făcut-o astăzi, în spiritul celei mai autentice tradiții ortodoxe și românești, și pe temeiuri evidente pentru toată lumea.

Veniți acum în fruntea Bisericii Ortodoxe Române ca unul care aveți o experiență unică în cunoașterea tuturor regiunilor Țării, ceea ce pentru un conducător de Biserică nu e un lucru neglijabil. Dimpotrivă, e tocmai garanția că, avînd cunoaștere la fața locului despre toate problemele locale, veți putea fi întotdeauna în situația de a le înțelege și de a le rezolva așa cum nimeni altul n-ar putea-o face.

Membru al Sfîntului Sinod de multă vreme, știți ce înseamnă colaborarea într-un for colegial și, sînt sigur că toți membrii actuali ai Sfîntului Sinod, care v-au dat votul, nu au nici o îndoială că vor găsi la Î. P. S. Voastră toată înțelegerea, că vor fi ascultați și ajutați, ei înșiși asigurîndu-Vă acum prin mine, că vor fi buni, sinceri, devotați colaboratori ai Întîi Stătătorului lor, ajutîndu-l, dacă s-ar ivi nevoia, în tot lucrul bun și de folos Bisericii și Patriei.

N-aşi vrea să închei acest cuvînt fără să amintesc contribuția deosebită a Î. P. S. Voastre în dezvoltarea relațiilor ecumenice ale Bisericii noastre Ortodoxe Române. Ați condus nenumărate delegații ale B. O. R. peste hotare. Ați fost deosebit de activ în mișcarea ecumenică contemporană, atît pe plan intern, cît și pe plan internațional. Pînă de curînd ați făcut parte din Comitetul Consultativ al Conferinței Bisericilor Europene, *ales la Adunarea generală din Creta din anul 1979, desfășurînd ani de-a rîndul o activitate rodnică în cadrul acestei organizații, și ducînd întotdeauna acolo spiritul ecumenic românesc, dorința de pace a credincioșilor noștri și a întregului popor român. Conferințele interconfesionale și interreligioase pentru pace din țara noastră, și din cadrul* Conferinței Creștine pentru Pace, *au avut de asemenea în Î. P. S. Voastră un militant de frunte, și un exponent fidel și entuziast al politicii de pace a Țării noastre și a învățăturii noastre ortodoxe. Avem deci încrederea că ecumenismul va găsi în Î. P. S. Voastră un susținător de înaltă valoare.*

Mărit Colegiu Electoral Bisericesc,

Sînt sigur că am sintetizat o bună parte din motivele care ne-au făcut pe toți, astăzi, să ne dăm importantul vot pentru cel mai înalt post de răspundere în Biserica Ortodoxă Română, Înalt Prea Sfințitului Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Teoctist Arapașu. Multe ar mai fi putut fi adăugate, dar vorbitorul e ținut și el de o disciplină a timpului în astfel de ocazii. Sinteza e însă grăitoare și indubitabilă cu privire la motivele alegerii noastre, și voturile exprimă convingerea noastră a tuturor.

Înalt Prea Sfinția Voastră, Părinte Mitropolit Teoctist,

Prin votul Măritului Colegiu Electoral Bisericesc s-a arătat prețuirea față de Î. P. S. Voastră și s-a investit încrederea că veți fi cel de al cincilea mare *Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.*

Avem toți convingerea că veți fi un exponent fidel al învățăturii ortodoxe de credință; că veți continua tradiția celor patru mari patriarhi anteriori; că Vă veți plasa în contextul contemporan; că veți sluji cu credință împreună cu noi toți, cu întreaga noastră Biserică, Patria și poporul nostru căruia îi aparținem, și că veți conduce corabia Bisericii spre limanul mîntuirii credincioșilor ei, în spiritul Sfintei Scripturi, a moștenirii apostolice și patristice, ca și în spiritul marilor înaintași, ctitori de limbă, cultură și simțire românească.

Am îndeplinit astăzi un act istoric, care va intra pentru eternitate în Istoria Bisericii Ortodoxe Române și, nici unul dintre noi, n-are vreo îndoială că veți

onora această alegere. Fiţi încredinţat că votul Măritului Colegiu Electoral exprimă voinţa, dorinţa şi dragostea întregii obşti Ortodoxe româneşti, care se bucură astăzi împreună cu noi.

Îngăduiţi-mi să fiu cel dintîi care să vă felicit călduros şi să vă promit întregul sprijin al Sfîntului Sinod şi al Adunării Naţionale Bisericeşti, care astăzi a îndeplinit rolul de Colegiu Electoral.

Rog pe Dumnezeu să Vă învrednicească de cele mai frumoase realizări, şi de mulţi ani, în slujba Bisericii şi a Patriei. Şi să-mi fie permis să fiu de asemenea exponentul întregii Adunări, adresîndu-Vă cea dintîi urare, potrivit noii demnităţi în care aţi fost ales: Întru Mulţi ani Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist!

Vădit mişcat de noua perspectivă de slujire a Bisericii strămoşeşti ce i se deschidea în faţă, prin voia lui Dumnezeu şi alegerea de către Colegiul Electoral Bisericesc, Prea Fericitul Părinte Teoctist, patriarhul ales al Bisericii Ortodoxe Române a dat răspuns chemării ce i s-a adresat rostind o cuvîntare care a mişcat profund sufletele ascultătorilor.

Mărit Colegiu Electoral Bisericesc,

Îmi stăpînesc cu greu emoţia de care mă simt cuprins în aceste clipe solemne, cînd Providenţa divină şi-a unit tainic vrerile cu acelea ale Înaltei ierarhii bisericeşti, cu ale reprezentanţilor clerului şi credincioşilor din ţara noastră, alegîndu-mă în această slujire de mare răspundere. Din noianul de gînduri şi simţăminte care îmi năpădesc sufletul şi inima, întîiul gînd îl înalţ către Părintele luminilor de la care pogoară toată darea cea bună şi tot darul desăvîrşit, plecîndu-mi cu smerenie fruntea în faţa nemărginitei iubiri a lui Dumnezeu, „Cel ce mă încinge cu putere şi a pus neprihănită calea mea" şi „peste cele înalte mă pune" (Ps. 17, 35, 26).

Deschizînd cămara cea de Taină a Bisericii, în timp şi loc, desluşesc voia şi chemarea cea sfîntă a Mîntuitorului Hristos care mi-a călăuzit paşii din fragedă tinereţe spre „curţile lui Dumnezeu" (Ps. 115, 10), spre sanctuarele voievodale ale Moldovei şi, apoi, pe calea studiilor teologice. La această nouă răscruce din viaţa mea să-mi fie îngăduit să adaog cu graiurile mele: Doamne, dacă m-ai aşezat peste cele înalte, rogu-Te să rămîi cu mine totdeauna; luminează-mi mintea spre înţelegerea deplină a slujirii mele arhipăstoreşti; întăreşte braţul meu pentru a săvîrşi binele şi dragostea dintre oameni şi fericirea vieţii lor; aşa cum mi-ai îndreptat pînă astăzi cărările vieţii, tot astfel, şi de aici înainte, fii cu mine şi mă ajută să împlinesc, precum voieşti Tu, toate cele ce sînt spre folosul clerului şi credincioşilor sfintei noastre Biserici pe acest străvechi pămînt românesc.

Aşez la temelia acestei alegeri trecutul meu de slujire a Sfîntului Altar timp de peste cinci decenii şi jumătate; împlinit cu dăruire pe diferite trepte ierarhice de tot mai înaltă răspundere. În toate ţinuturile din ţară în care m-au purtat aceste rosturi, am stăruit asupra muncii şi îndatoririlor arhiereşti cu rîvnă statornică, îndemnat totdeauna de gîndul de a înfăptui ceva care să rămînă, de a realiza lucru trainic, care să lege de vatra credinţei străbune sufletele clerului şi credincioşilor.

Mi-a hărăzit Dumnezeu prilejul unic să slujesc cîteva eparhii cu cler şi credincioşi îmbunătăţiţi, încît am învăţat şi am simţit cît de pilduitor trăiesc ei credinţa ortodoxă şi dragostea de patrie. A fost o experienţă extrem de folositoare, dar şi emoţionantă în acelaşi timp. De aceea, mărturisesc că despărţirea a fost de fiecare dată cît se poate de anevoioasă. Cel mai greu îmi este însă să mă despart acum de Moldova, de Botoşani — leagănul prunciei mele şi locul unde odihnesc părinţii şi străbunii mei.

Astăzi, Măritul Colegiu Electoral a hotărît alegerea mea pentru cea mai înaltă slujire bisericească din ţara noastră. Măsor, din adîncuri, cu ochii sufletului meu, măreţia evenimentului. Dragostea şi preţuirea cu care mă înconjuraţi mă copleşesc, iar cuvîntul meu de răspuns la toate acestea este unul singur: să nu mă lipsiţi de această dragoste.

Mărit Colegiu,

Chemat acum la un drum nou în slujirea Bisericii noastre, gîndul se îndreaptă departe, în istorie, spre chipurile de sfinți ierarhi de la Tomis, Părinți și scriitori bisericești care au continuat și înflorit predica Sfîntului Apostol Andrei pe pămîntul nostru românesc. De ei ne apropiem, ca de niște începători ai noștri duhovnicești, spre a sorbi din înțelepciunea și rîvna cu care au organizat și au zidit aici „Sfînta Sfintelor" Ortodoxiei noastre românești, Biserica Ortodoxă Română.

Studii de istorie română contemporană — întreprinse, îndeosebi, în ultimii 20 de ani — pun tot mai mult în lumină faptul că Mitropolia Ungro-Vlahiei, continuatoarea străvechilor episcopii tomitane, este cel mai vechi așezămînt de organizare bisericească din Țara Românească, datînd de la jumătatea veacului XIV, cînd mitropolitul Iachint, la cererea voievodului Nicolae Alexandru Basarab și cu învoirea Patriarhului Ecumenic, a fost strămutat de la Vicina la Curtea de Argeș, capitala de atunci a țării. El avea să pună ordine în viața clerului și credincioșilor din satele și tîrgurile răspîndite pe vaste întinderi geografice între Carpați și Dunăre, pînă la Marea cea Mare. Acestea sînt adevăruri istorice pe care se cuvine să le păstrăm cu sfințenie.

Sîntem, așadar, una din cele mai vechi Biserici de pe continentul european, iar zămislirea noastră ca popor s-a înfăptuit — pe plan spiritual — sub influența hotărîtoare a factorului creștin răsăritean, poporul român fiind singurul popor, nu din Europa, ci din întreaga lume, de obîrșie daco-romană, care și-a păstrat etnia și latinitatea de-a lungul a două milenii, împreună cu închinarea cea ortodoxă. Considerăm că aceste adevăruri istorice, cel al rolului ortodoxiei românești, precum și cel al Țărilor Române în aria creștinătății răsăritene, trebuie adîncite și valorificate.

Se știe că, după căderea Constantinopolului toate patriarhatele ortodoxe răsăritene au cunoscut un continuu declin. În această situație, Principatele Românești, Valahia și Moldovalahia, organizate ca state independente cu un secol mai înainte, au devenit un „Pămînt al Făgăduinței", care a asigurat subzistența materială a Ortodoxiei, locul de unde a răsunat glasul ei prin tipăriturile din tiparnițele Mănăstirilor românești. Mai bine de patru secole, evlavia ortodoxă din Țara Românească și Moldova a fost pilonul de susținere al Patriarhatelor ortodoxe răsăritene și al Muntelui Athos.

Cunoscute atît în Răsărit, cît și în Apus, Țările Române au constituit locul de întîlnire al culturilor; pe plan spiritual, aici, s-a împlinit acea sinteză de gîndire și de expresie a artei bisericești, autohtone, a cutezanței de introducere a limbii române în cult și a biruinței scrisului românesc. Este cunoscut că Biserica noastră a fost așezămîntul spiritual care a modelat graiul poporului român și i-a încălzit aspirațiile de libertate, de-a lungul veacurilor. Ierarhii și slujitorii ei au militat pentru întemeieri de școli, au promovat activitatea de scriere, în chiliile mănăstirești, a celor dintîi manuscrise în limba română, întemeind primele tipografii, de sub teascurile cărora au fost date la iveală primele tipărituri în limba română pentru toată seminția românească. Este cunoscută, de asemenea, strădania Bisericii în cultivarea artelor de tot felul: arhitectura, pictura, muzica, sculptura, broderia etc. Este, iarăși, cunoscut patriotismul cronicarilor din mănăstiri sau de la biserici, aportul lor la istoria neamului, precum și rolul primelor tipărituri românești care au pus bazele literaturii române, cu mireasma graiului și versului străbun, limpede și curgător.

Cît privește legătura cu țara și poporul, cu năzuințele lui sfinte de libertate, de fericire se știe, de asemenea, că mitropoliții țării s-au aflat totdeauna lîngă voievozii neamului. În vremuri de grea cumpănă pentru țară, mitropoliții și episcopii le-au fost sfetnici înțelepți și au îndeplinit pentru ei, în anumite împrejurări, importante misiuni diplomatice. Biserica a fost prezentă prin cei mai buni dintre ierarhii și slujitorii săi la toate evenimentele de răscruce din istoria neamului. Ea s-a aflat lîngă Tudor din Vladimiri, la 1821, lîngă revoluționarii de la 1848, lîngă unioniștii de la 1859, în războiul care ne-a adus independența de stat în 1877, alături de țăranii anului de văpaie — 1907, în marele război pentru unitatea și întregirea neamului din 1916—1918, și n-a lipsit din lupta ei pentru desă-

vîrşirea statului naţional unitar român, la 1 Decembrie 1918.

Şirul mitropoliţilor care au păstorit în jilţul arhieresc al Ungro-Vlahiei, de la 1359 şi pînă la întemeierea patriarhatului, în 1925, este — precum bine se ştie — lung, iar viaţa şi lucrarea lor sînt cu îndreptăţire ilustrate, cu slove de aur, în Istoria Bisericii Româneşti.

Unii, ca Nifon al II-lea, fost patriarh al Ţarigradului, au dovedit înţelepciune, iniţiativă şi spirit de organizatori ai vieţii bisericeşti; alţii, ca Macarie al II-lea, Teofil şi Ştefan, Teodosie şi Antim Ivireanul au tipărit carte bisericească, mai întîi slavonă, la numai cîteva decenii după ce Guttenberg perfecţionase epocala invenţie a tiparului, apoi, în limba română, între acestea înscriindu-se şi monumentul de cultură românească care a fost Biblia lui Şerban Cantacuzino din 1688. Dintre mitropoliţii Ungro-Vlahiei, mulţi au purtat de grijă şcolilor pentru luminarea poporului, precum şi seminariilor pentru pregătirea preoţilor şi învăţătorilor de la sate.

Din tot ceea ce aceşti vrednici mitropoliţi de pioasă amintire au înfăptuit pe pămînt românesc veacuri de-a rîndul, străbate pînă la noi simţămîntul dragostei de ţară în care le-a fost dat să trăiască, hotărîrea nestrămutată de a sluji fiilor neamului, în aspiraţiile lor cele mai sfinte pentru o viaţă fără obidă, luminoasă şi prosperă, trăită în demnitate şi libertate naţională.

Din paginile istoriei Patriarhiei Bisericii noastre, străluceşte personalitatea primilor patru patriarhi, Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina şi Iustin Moisescu, care au acoperit cu lucrarea lor şase decenii din Istoria contemporană a Bisericii Ortodoxe Române. Patriotismul lor îmi va lumina drumul şi strădaniile mele pastorale în această epocă de măreţe înfăptuiri ale poporului nostru, în care îmi este dat să slujesc acestui Aşezămînt Sfînt, cu un trecut atît de bogat şi glorios.

Mărit Colegiu,

Am evocat fapte şi nume de mari ierarhi, strălucind în istoria noastră — „cea dintîi carte a unei naţiuni" — cu gîndul că pilda lor, alături de părinţii neamului, este şi ne va fi izvor nesecat de înviorare şi dreaptă călăuză pe urcuşul muntelui responsabilităţii, conferită prin votul dumneavoastră şi exprimată prin cuvîntul încurajator al Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului. Soborul de ierarhi, încheiat cu chipul de curînd adormitului în Domnul, Patriarhul Iustin, mari pentru Biserica şi poporul nostru, pe măsura vremurilor străbătute de el, stau strajă pururea asupra bunei chivernisiri a întregei lor moşteniri învăţătoreşti şi pastorale, de doctrină, tradiţie şi practică bisericească, căreia se cuvine să le dea strălucire cel rînduit, să le fie urmaş, propovăduindu-le, atît pe plan interortodox, cît şi pe cel local, naţional. În acest sens, se poate afirma, pe bună dreptate, că noi continuăm misiunea înaintaşilor şi intrăm în osteneala, mai ales, a celor patru mari patriarhi ai Bisericii noastre, aflîndu-ne în faţa operei începută de Patriarhul Iustin Moisescu şi continuînd depănarea firului împlinirii acesteia.

Facem parte din marea familie a Bisericilor ortodoxe surori, care alcătuiesc împreună şi fiecare în parte Biserica cea Una, dar sîntem Biserică autocefală; recunoscută astfel de peste o sută de ani, iar ca Patriarhat de peste 60 de ani. Sîntem în acelaşi timp, Biserică locală, egală cu toate celelalte — în limitele spaţiului geografic pe care îl acoperă fiii ei duhovniceşti din ţară, sau dincolo de hotarele ei, — şi de aceea sîntem Biserică naţională. În acest sens, avem o organizaţie proprie, cu o identitate aparte, cu chip propriu, potrivit cu sufletul şi chipul neamului nostru. Vom avea la inimă preoţimea noastră, pregătirea şi cultura ei, şi dragostea faţă de preoţimea şi credincioşii români din cele patru zări ale lumii, îndeplinindu-le dorinţele de a avea preoţi, cărţi şi obiecte de cult necesare, acolo, pentru menţinerea Sfintei tradiţii şi datini strămoşeşti.

Dăruindu-mi întreaga putere de muncă păstrării întregului tezaur mîntuitor al Bisericii noastre strămoşeşti consider ca parte esenţială a misiunii la care sînt chemat să sprijinim neîntrerupt năzuinţele şi înfăptuirile măreţe ale poporului român.

Din creaţia credinţei şi geniului său creator ne bucurăm a avea pe pămîntul străbun un adevărat tezaur al spiritualităţii lui seculare: biserici şi mănăstiri, monumente istorice de valoare unică în lume. Este de datoria noastră ca, luînd

aminte la grija conducerii de stat, să facem totul pentru a le păstra și valorifica la cerințele timpului nostru. Sînt pagini de istorie și de credință, sînt vetre de viață și continuitate a poporului și, împreună cu uriașa arhivă a mărturiilor arheologice, ele transmit mesajul existenței și dăinuirii noastre pe pămîntul românesc, apărat și sfințit prin jertfele fără număr ale fiilor neamului nostru. Le vom străjui ca pe adevărate comori ale poporului și țării noastre.

Ca fiecare fiu al Bisericii strămoșești și al neamului, voi continua și din treapta acestei slujiri să călăuzesc clerul și credincioșii pe drumul epocalelor înfăptuiri ale poporului nostru.

Ne vom spori eforturile ca, din iureșul muncii avîntate pentru înflorirea țării, cînd de la un capăt la altul al ținuturilor românești prinde viață și se înalță tot mai strălucitor chipul cel nou al României contemporane, cînd noi ctitorii de lumină, noi izvoare de belșug împodobesc viața țării și a fiilor ei, să fim părtași de cuget și simțire cu harnicul nostru popor român. Sîntem suflet din sufletul acestui popor și trup din trupul lui. Pe același drum de secole, ierarhii, slujitorii și dreptcinstitorii altarelor străbune vom continua să fim alături de munca sa pașnică, să o sprijinim statornic, adeverind, astfel, prin graiul faptelor, atașamentul și dragostea noastră pentru țară și conducătorii ei.

Cu atît mai mult se cuvine să ne sporim eforturile închinate înfloririi vieții harnicului nostru popor, cu cît în condițiile noii orînduiri de stat și a libertății religioase, Biserica Ortodoxă Română își desfășoară, în mod corespunzător, misiunea ei divino-umană, călăuzind fiii ei duhovnicești pe drumul tradiției sfinte de păstrare a unității de credință și a iubirii de patrie. Datori sîntem să subliniem că Biserica noastră s-a bucurat și se bucură de largă înțelegere și sprijin din partea statului. E de la sine înțeles cît curaj și încredere dă acest adevăr în sufletul celui ce, împreună cu Sfîntul Sinod, va chibzui, cu timp și fără timp, la tot ceea ce Biserica Ortodoxă Română are de îndeplinit pentru slujitorii ei de la parohii și mănăstiri, pentru păstrarea unității de credință. Vom sta în sprijinul activității pastoral-misionare a clerului și a pregătirii lui teologice, prin continuarea traducerilor și tipăriturile scrierilor patristice, stimulînd tot ce trebuie să contribuie la continua ridicare a nivelului de cunoștințe liturgice, canonice și de viață bisericească, și vom stărui asupra continuării lucrărilor importante de la localul Institutului teologic, a Centrului ecumenic, precum și a celorlalte lucrări începute. În privința relațiilor externe vom manifesta aceeași atitudine deschisă, participînd activ la dialogul teologic cu toate Bisericile ortodoxe, în pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod, și vom promova permanent acțiunile statornicite împreună cu forurile mondiale ecumenice și pentru pace. Drept pildă pentru continuarea ecumenismului — pe plan național — vom continua frumoasa tradiție a colaborării frățești, a ecumenismului local, ca împreună cu celelalte culte să ne aducem contribuția noastră la unitatea în muncă a tuturor fiilor țării și la păstrarea păcii în lume.

Onorați Reprezentanți ai Conducerii de Stat,
Stimați Membri ai Colegiului Electoral Bisericesc,

Nu numai în Biserica noastră, ci, pretutindeni, pentru împlinirea unor asemeni năzuințe se cer să fie vremuri de pace, de liniște, de încredere între oameni și popoare. Iată pentru ce în fruntea preocupărilor întregului cler și a tuturor fiilor Bisericii noastre strămoșești vom așeza, nu numai rugăciunile tuturor pentru pacea a toată lumea, ci și stăruitoare îndemnuri și, mai cu seamă, acțiuni în favoarea unui climat prielnic dezvoltării ideilor de pace și colaborare internațională. În această preocupare ne stă în față, cu îndemnul și graiul faptelor, însuși Președintele Țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, neobosit militant pentru pacea lumii, personalitate ilustră a timpului nostru, care dînd glas întregului popor, a vocației sale de pace, a grefat-o nu numai pe frontispiciul înfăptuirilor epocii, ce în mod îndreptățit îi poartă numele, ci, și în centrul tuturor întîlnirilor și intervențiilor sale din capitalele lumii sau de la înălțimea tribunelor forurilor mondiale. Noua și strălucita sa inițiativă ca Țara noastră să reducă cheltuielile militare, încă din acest an, numit Anul Internațional al Păcii, cu 5 la sută și organizarea Referendumului pentru ziua de 23 noiembrie, tălmăcește grija statornică a Președintelui Țării pentru salvarea celui mai de preț bun al omenirii, pacea

și viața ei. Acordînd valoarea cuvenită acestui act și noi, slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, vom participa cu tot elanul și în deplină unitate de gînd și de faptă cu toți fiii patriei și vom răspunde cu un DA hotărît vieții, păcii și viitorului luminos al poporului nostru.

Biserica noastră, Biserică a păcii, a vieții și a fericirii tuturor oamenilor de pe pămînt, atașată ființial muncii și înfăptuirilor harnicului nostru popor, acordă o înaltă apreciere strădaniilor Președintelui țării pentru destindere, pentru dialog, pentru acorduri; strădanii cu un larg răsunet internațional. Cuvintele sale, rostite la recenta sesiune a Marii Adunări Naționale, s-au întipărit adînc în inimile noastre, căci, așa cum se exprima Domnia sa: „Nu există și nu poate exista astăzi o altă problemă mai importantă decît asigurarea dreptului suprem al oamenilor, al popoarelor, la existență, la libertate, independență, la viață și pace".

Onorați reprezentanți ai Conducerii de Stat,

Iubiți membri ai Colegiului Electoral Bisericesc,

În starea mea de adîncă emoție, am înșirat cîteva gînduri și dorințe din cele multe, care, pe cît de importante și frumoase se arată, pe atît de grele se dovedesc a fi de purtat, și, mai ales de împlinit de unul singur. După nădejdea în ajutorul Harului dumnezeiesc care pe toate le împlinește, încrederea mea se va îndrepta către dragostea iubiților mei părinți și frați, membri ai Sfîntului Sinod, la rîvna colaboratorilor și a celorlalți membri ai forurilor bisericești, la zelul cunoscut al slujitorilor altarelor și catedrelor din învățămîntul teologic, la cinul monahal și la toți bunii credincioși, cunoscuți prin dăruirea și slujirea lor statornică a Bisericii și a Patriei noastre dragi.

Chezășia dreaptă și scumpă ne va fi, tuturor sprijinul prețios al Conducerii noastre de stat, de care Biserica noastră s-a bucurat cu prisosință în îndeplinirea misiunii ei, îndreptată spre slujirea fiilor ei duhovnicești, pentru care rămînem mereu recunoscători orînduirii înțelepte a patriei noastre.

Din parte-mi, Vă rog să-mi îngăduiți a da glas unui îndemn al Sfîntului Apostol Petru de mare sensibilitate pastorală, care mi-a străjuit cugetul și fapta: „Păstoriți turma lui Dumnezeu, dată în paza voastră, cercetîndu-o nu cu silnicie, ci cu voie bună, după Dumnezeu, nu pentru cîștig urît, ci din dragoste" (I Petru 5, 2).

Așa să fie, cu ajutorul lui Dumnezeu, și în noua slujire cu care m-ați învrednicit, de Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

În încheiere, îndrept mulțumiri călduroase înalților reprezentanți ai autorităților de stat care m-au onorat cu prezența și votul domniilor lor: Domnul MARIN IVAȘCU, Vicepreședinte al Marii Adumăni Naționale; Domnul ION CUMPĂNAȘU, președintele Departamentului Cultelor și reprezentantul Onoratului Guvern, rugîndu-i să se facă interpreții sentimentelor mele de gratitudine și prețuire față de conducerea statului și, personal, față de Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele Republicii Socialiste România, cel mai iubit fiu al poporului nostru, încredințîndu-l de întregul meu devotament în sprijinul marilor inițiative de înălțare a patriei și a biruinței păcii în lume.

Mulțumesc, cu vie recunoștință Înalt Prea Sfinților Mitropoliți și Arhiepiscopi și Prea Sfinților Episcopi și Arhierei Vicari, membri ai Sfîntului Sinod, pentru votul acordat și îi asigur de dragostea mea frățească.

Mulțumesc, de asemenea, cu părintească dragoste, membrilor clerici și mireni ai Colegiului Electoral, pentru încrederea ce mi-au acordat-o, asigurîndu-i de toată prețuirea ce o păstrez fiecăruia în parte.

Mă încredințez purtării de grijă a lui Dumnezeu, rugăciunilor clerului și credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române pentru ajutor în misiunea și slujirea încredințată astăzi.

În final, toți cei prezenți, în frunte cu reprezentanții autorităților de Stat și cu membrii Sf. Sinod au prezentat Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist urări de sănătate, de îndelungată și rodnică arhipăstorire.

La agapa care a avut loc în sala de recepții a palatului patriarhal, mai mulți vorbitori au exprimat satisfacția lor pentru însemnatul act ce s-a înfăptuit prin

ridicarea la demnitatea de patriarh a unui ierarh venerabil, prețuit pentru multiplele sale vrednicii personale.

Luni, 10 noiembrie a.c. a avut loc sesiunea ordinară a Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în cadrul căruia s-a procedat la cercetarea și examinarea canonică a alegerii noului patriarh. Cu acest prilej, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a făcut propunerea să fie adresată o telegramă președintelui țării, Domnul Nicolae Ceaușescu, în semn de profund omagiu pentru libertatea religioasă garantată și condițiile create pentru buna desfășurare a activității tuturor cultelor.

Excelenței Sale
Domnului NICOLAE CEAUȘESCU
Președintele Republicii Socialiste România

Sinodul Bisericii Ortodoxe Române, întrunit în ședința de lucru pentru examinarea canonică a alegerii de către Colegiul Electoral Bisericesc, în ziua de 9 noiembrie 1986, a titularului în scaunul vacant de patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, își îndreaptă gîndurile cu nețărmurită dragoste și profundă recunoștință către dumneavoastră, mult stimate domnule președinte Nicolae Ceaușescu, ctitor al României moderne, Erou între Eroii neamului, spre a vă exprima și cu acest solemn prilej sentimentele de aleasă cinstire și deosebită stimă pentru activitatea pe care cu înțelepciune, bărbăție și pilduitoare dăruire o desfășurați în slujba măreței opere de ridicare a patriei pe noi culmi de civilizație și progres, pentru contribuția de excepțională însemnătate adusă la apărarea păcii, a vieții și liniștii popoarelor, la soluționarea marilor probleme cu care se confruntă astăzi omenirea.

Prin alegerea ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române a Î. P. S. Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Teoctist Arapașu, Colegiul Electoral Bisericesc are conștiința că a împlinit un act de răspundere și își exprimă convingerea că și în continuare clerul și credincioșii de pe tot cuprinsul țării vor fi îndrumați în spiritul dragostei și al înfrățirii în muncă, al respectului față de memoria înaintașilor, al dăruirii pentru înflorirea patriei noastre socialiste. Cu aceste simțăminte unanim împărtășite de fiii Bisericii noastre, vă mulțumim din adîncul inimii, mult stimate domnule președinte, pentru climatul de largă libertate religioasă de care ne bucurăm și în care ne desfășurăm activitatea, asigurîndu-vă că sîntem ferm hotărîți să ne situăm la înălțimea măreței epoci de creație, construcție și progres, căreia poporul i-a dat, cu recunoștință și mîndrie, numele dumneavoastră iubit.

Dînd cea mai înaltă apreciere întregii politici interne și externe a statului nostru, ale cărei principii, pătrunse de profund umanism, și-au găsit o nouă și puternică afirmare în memorabila dumneavoastră cuvîntare rostită recent de la tribuna Marii Adunări Naționale, ne exprimăm hotărîrea de a sprijini cu toată fermitatea generoasele inițiative ale României, consacrate opririi cursei înarmărilor, eliminării armelor nucleare, a tuturor armelor, triumfului păcii și rațiunii în întreaga lume. Răspunzînd cu toată căldura inimilor noastre vibrantei chemări pe care ați adresat-o poporului, vom spune un DA hotărît la apropiatul referendum privind reducerea unilaterală cu 5 la sută de către țara noastră a efectivelor, armamentelor și cheltuielilor militare.

Însuflețiți de aceste gînduri, vă încredințăm, mult stimate și iubite domnule președinte Nicolae Ceaușescu, că ierarhii, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, asemenea întregului și vrednicului nostru popor, vă înconjoară și vă urmează cu fierbinte dragoste și devotament în strădaniile ce le depuneți pentru propășirea și independența patriei, pentru cauza păcii, înțelegerii și colaborării între toate popoarele lumii.

SINODUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Potrivit unei străvechi tradiții românești, joi 13 noiembrie a.c., a avut loc, la palatul Marii Adunări Naționale, înmînarea de către Domnul Manea Mănescu, vicepreședinte al Consiliului de Stat, a Decretului Prezidențial de recunoaștere în înalta funcție de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist Arapașu a mulțumit călduros pentru marea încredere ce i-a fost acordată și a rugat să se transmită președintelui

Republicii Socialiste România hotărîrea sa și a Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române de a acționa, alături de întregul popor român, pentru înfăptuirea măreței opere de înflorire a patriei noastre socialiste, pentru apărarea păcii și vieții pe pămînt.

Vineri, 14 noiembrie a.c., Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a fost primit, împreună cu membrii Sinodului permanent, de președintele țării, Domnul Nicolae Ceaușescu. Prea Fericirea Sa a adresat președintelui Republicii Socialiste România profunde mulțumiri pentru recunoașterea Sa ca patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, relevînd totodată că ierarhii, clerul și credincioșii, asemenea tuturor fiilor patriei, dau cea mai înaltă prețuire capacității creatoare, activității de adevărat făuritor al vieții noi din țara noastră, gîndirii cutezătoare a președintelui Nicolae Ceaușescu, puse în slujba progresului neîntrerupt al României, fericirii întregului popor. Prea Fericirea Sa a exprimat în același timp, cuvinte de aleasă mulțumire și adîncă recunoștință pentru condițiile de deplină libertate religioasă în care se desfășoară activitatea Bisericii Ortodoxe Române, a celorlalte culte din țara noastră. Prea Fericitul Părinte Patriarh a dat glas hotărîrii Bisericii Ortodoxe Române, a clerului de a depune toate eforturile pentru sprijinirea muncii poporului nostru, pentru progres și bunăstare, pentru edificarea României noi, independente și suverane, de a susține și promova în toate împrejurările politica de pace, înțelegere și colaborare a Statului nostru.

Președintele Nicolae Ceaușescu a adresat P. F. Patriarh Teoctist, în numele Consiliului de Stat și al său personal, calde felicitări pentru alegerea în fruntea Bisericii Ortodoxe Române. Confirmarea în această funcție — a arătat Domnul Nicolae Ceaușescu — potrivit obiceiurilor străvechi din țara noastră, vine să sublinieze că Biserica Ortodoxă Română, prin întreaga sa activitate, trebuie să slujească poporul, munca de făurire a noii orînduiri sociale, a societății socialiste multilateral dezvoltate, de creștere a bunăstării materiale și spirituale a națiunii, de întărire continuă a prestigiului României în lume. În același timp, Domnul Nicolae Ceaușescu a relevat că Bisericii Ortodoxe, celorlalte culte religioase, le revine nobila misiune de a participa, prin mijloace specifice la apărarea păcii, a înțelegerii între toate popoarele lumii.

La primire au participat domnii Manea Mănescu, vicepreședinte al Consiliului de Stat și Ion Cumpănașu, președintele Departamentului Cultelor.

Instalarea în scaunul patriarhal a avut loc Duminică, 16 noiembrie 1986, zi în care s-a redeschis un nou capitol în istoria Bisericii noastre strămoșești. Evenimentul a fost consemnat în condica de aur a Patriarhiei Române, cu aceste cuvinte: *„Astăzi, 16 noiembrie 1986, a avut loc la Catedrala Patriarhală, întronizarea Prea Fericitului Părinte TEOCTIST ARAPAȘU ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.*

La această solemnitate au participat: membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, reprezentanți ai înaltei ocîrmuiri de Stat, conducători și delegați ai Bisericilor Ortodoxe surori și ai altor Biserici creștine de peste hotare, reprezentanți ai organizațiilor creștine internaționale, conducătorii cultelor din Republica Socialistă România, precum și mulți clerici și credincioși.

Evenimentul a constituit un binecuvîntat prilej de manifestare a unității ortodoxe și intercreștine și de exprimare a convingerilor unanime că lucrul cel mai sfînt și mai de preț, de care are nevoie lumea de astăzi, este conviețuirea în pace și bunăînțelegere a tuturor oamenilor și popoarelor.

Toți delegații, reprezentanți ai diferitelor Biserici provenind din țări ale Europei, Africii și Orientului Mijlociu, au dat glas dorinței lor unanime de a propovădui pacea și de a contribui, cu sporite strădanii, la înfăptuirea unei lumi fără nici un fel de arme de distrugere, și îndeosebi fără arme nucleare.

A fost menționată, cu elogii și recunoștință, înalta personalitate a conducătorului Statului român, Domnul Nicolae Ceaușescu, precum și strălucitele sale inițiative în domeniul păcii, apropierii și colaborării între popoare, a reducerii armamentelor, cheltuielilor și efectivelor militare cu 5 la sută, ca acțiune concretă în vederea trecerii omenirii de la frică și nesiguranță la securitate reciprocă și pace, asigurată prin dreptate socială, pentru toți oamenii pămîntului.

Bunul și Atotputernicul Dumnezeu să binecuvinteze acest mare eveniment din viața Bisericii Ortodoxe Române și să ajute ca patriarhatul inaugurat astăzi să se împlinească cu bogate și rodnice înfăptuiri în viața credincioșilor ortodocși

români, într-un climat de pace, înfrățire și bunăînțelegere între oameni și popoare".

Începînd cu orele 9, s-a oficiat, în catedrala patriarhală, Sf. Liturghie de către ÎÎ. PP. SS. Mitropoliți Antonie al Ardealului, Nestor al Olteniei și Nicolae al Banatului, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi. La sfîrșitul Sf. Liturghii s-a desfășurat ceremonialul instalării noului patriarh. După ce P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul, vicar patriarhal și secretar al Sf. Sinod a dat citire gramatei sinodale emisă cu acest prilej, cei trei înalți ierarhi, membri ai Sinodului permanent au înmînat Prea Fericitului Părinte Teoctist însemnele patriarhale și l-au așezat în jilțul patriarhal.

Au participat la acest moment solemn, din partea înaltei ocîrmuiri de Stat, D-l Marin Ivașcu, vicepreședinte al Marii Adunări Naționale și D-l Ion Cumpănașu, președintele Departamentului Cultelor și reprezentantul Guvernului Republicii Socialiste România.

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului a adresat Prea Fericirii Sale Teoctist, noul patriarh întronizat un cuvînt de cinstire și felicitare, în numele Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Există în natură o alternanță cu valoare de lege: trecerea de la noapte la zi, de la întuneric la lumină, de la iarnă la vară... Schimbarea aceasta o experimentăm permanent în tot ce se leagă de existența noastră. Recent aparținătorii Bisericii Ortodoxe Române au trăit adevărul celor acum spuse. După momentele înlăcrimate ale pierderii Părintelui lor duhovnicesc, fericitul întru adormire patriarh Iustin, iată astăzi au bucuria de a dobîndi noul întîistătător în persoana Prea Fericitului Patriarh Teoctist. Cum ar zice Psalmistul: „Seara se va sălășlui plîngerea, iar dimineața bucuria" (Psalmul 29, 5).

Momentul este plin de semnificații, obligîndu-ne să-i luăm în considerare toate laturile. În primul rînd, odată cu regretul pentru cineva plecat dintre noi, înțelegem cît de puternică este viața care ne învață că scurgerea ei este neîntreruptă, că șirul generațiilor asigură dăinuirea peste veacuri. Evocăm deci cu adîncă recunoștință pe cel care s-a aflat pînă mai ieri în fruntea Bisericii Ortodoxe Române, dar așezăm pe „scaunul cel mai înalt" al cinstirii pe acela care îi urmează întru aceeași slujire.

Succesiunea aceasta ne duce cu gîndul la modul cum de la Mîntuitorul Hristos și Sfinții Apostoli, importanta diregătorie numită episcopat încă din zorii creștinismului, s-a transmis printr-un șir continuu de ierarhi pînă azi.

Din vremea cînd Sf. Apostol Andrei a aruncat pentru prima dată sămînța învățăturii creștine în inimile locuitorilor de pe meleagurile noastre strămoșești și pînă în vremea de acum, se poate desluși succesiunea de episcopi care au asigurat dăinuirea religiei Mîntuitorului Hristos. În persoana patriarhului nostru puțin mai înainte înscăunat, vedem întruchiparea acestei minunate succesiuni.

Așadar, creștinismul nostru bimilenar este rodul tăriei credinței lungului șir de ierarhi, care la rîndul lor au hirotonit preoți, iar aceștia au botezat și sfințit credincioși. Se vorbește în general de anul cînd un neam ori altul s-a încreștinat. Datorită factorilor de care tocmai am pomenit, noi n-avem ce calcula, pentru că ne-am născut creștini, fiind unicul popor cu limbă latină depinzînd dintru început de Biserica răsăriteană.

Așezarea în scaun a Prea Fericitului Patriarh Teoctist ne prilejuiește însă și alte considerații. Este al cincilea patriarh de la crearea în 1925 a Patriarhiei Române.

Primul a fost patriarhul Miron Cristea unificatorul, *căci el a înfăptuit unirea bisericească a ortodocșilor români de pe ambele versante ale Carpaților, după ce la 1 decembrie 1918 a contribuit alături de marii tribuni ai neamului, la realizarea statului național unitar român. Al doilea a fost patriarhul Nicodim Munteanu* continuatorul, *căci el a dus mai departe lucrarea antecesorului său. Al treilea patriarh a fost Justinian Marina* organizatorul, *căci el a dat Bisericii Ortodoxe Române o temeinică structură căreia i-a adăugat o luminată orientare corespunzătoare vremurilor de mari prefaceri de după 23 August '44. Al patrulea patriarh a fost Iustin Moisescu* cărturarul și ecumenistul, *căci s-a străduit să dez-*

volte latura culturală a lucrării bisericeşti şi totodată să ofere Patriarhiei Române — într-o vreme cînd ţara însăşi sub înţeleapta conducere a Preşedintelui ei, Domnul Nicolae Ceauşescu, a cunoscut o dezvoltare nemaiîntîlnită în trecut şi a devenit un factor dinamic în viaţa internaţională — posibilitatea de a contribui la înfăptuirea năzuinţelor lumii contemporane de unitate, bunăînţelegere şi pace.

În fine, am dobîndit pe al cincilea patriarh, Prea Fericitul Teoctist, care încă din întreaga activitate ca şi în zilele de locotenenţă s-a arătat un neîntrecut chivernisitor al patrimoniului bisericesc, un priceput gospodar şi un părinte deosebit de sensibil la toate nevoile arhipăstoriţilor săi.

Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist,

De mic V-aţi făcut ucenic la şcoala unică în felul ei a monahismului, ca apoi să parcurgeţi toate etapele învăţămîntului teologic. Intrat în cler, aţi avut privilegiul să fiţi chemat de tînăr în ierarhia superioară, devenind colaborator apropiat al vrednicului de pomenire patriarh Justinian, atît în anii de reconstrucţie a ţării după război, cît şi în perioada de aşezare a societăţii româneşti pe temelii noi. Sarcinile ce le-aţi primit succesiv V-au pus în fruntea Institutului teologic Bucureştean, apoi V-au aşezat la cîrma Episcopiei Aradului cînd o vreme V-aţi interesat şi de Episcopia Oradiei, ba chiar de soarta românilor aflaţi sub oblăduirea Eparhiei misionare din America şi Canada; de la Arad aţi trecut la Craiova şi aţi diriguit Mitropolia Olteniei; din nou, după cîţiva ani de nevoinţe chiriarhale, aţi preluat cîrma Mitropoliei Moldovei şi Bucovinei, în care timp vacantîndu-se Mitropolia Ardealului aţi girat-o şi pe aceasta. Pe parcursul anilor respectivi aţi împlinit numeroase sarcini pe plan extern promovînd relaţiile Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici şi religii, cu marile organizaţii internaţionale ca spre pildă Consiliul Ecumenic al Bisericilor, Conferinţa Bisericilor Europene şi Conferinţa Creştină pentru Pace. O bună parte a preocupărilor Prea Fericirii Voastre a fost consacrată sprijinirii strădaniilor poporului nostru îndreptate spre înfăptuirea mai binelui obştesc, spre progres şi pace. V-aţi remarcat în calitate de deputat în Marea Adunare Naţională, ca membru în Consiliul Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, în Comitetul Naţional de Apărare a Păcii.

Avînd la spate această multilaterală activitate şi vastă experienţă urcaţi acum o nouă treaptă, încredinţîndu-Vi-se nu o demnitate în plus — cum spuneaţi recent în şedinţa Sfîntului Sinod — ci o altă slujire.

Vă aşteaptă, Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist, un cîmp larg de lucrare şi astfel, „făcîndu-Vă tuturor toate", să desăvîrşiţi opera predecesorilor întru patriarhat, atît pe planul vieţii dinlăuntrul Bisericii Ortodoxe Române, cît şi al celei din afară. Sînt convins şi împreună cu mine toţi cei în numele cărora Vă adresez aceste nemeşteşugite cuvinte, că veţi împlini înalta diregătorie ce Vi s-a încredinţat în perfectă unitate de vederi cu Sfîntul Sinod, în spirit de maximă bunăvoinţă şi dragoste faţă de cinul preoţesc şi călugăresc, faţă de minunaţii noştri credincioşi. Nu mă îndoiesc nici o clipă că în activitatea Prea Fericirii Voastre veţi include frăţeasca colaborare cu slujitorii şi aparţinătorii celorlalte culte religioase, neuitînd o clipă exemplul neuitatului Vostru mentor de odinioară, răposatul patriarh Justinian, care a inaugurat la noi larga şi unanim apreciata colaborare intercultică.

S-au alăturat praznicului de astăzi al Bisericii Ortodoxe Române dragi conducători, reprezentanţi şi delegaţi ai unor Biserici Ortodoxe, ai altor Biserici surori, ai marilor organizaţii creştine internaţionale. Relaţiile ecumenice care au stat atît de mult la inima vrednicului de pomenire patriarh Iustin, să le cultivaţi cu sîrguinţă şi Prea Fericirea Voastră.

Peste toate însă ca unul ce aparţineţi epocii luminoase pe care o străbatem, cînd virtuţile poporului sînt puse în lucrare mai mult decît niciodată, să daţi pilda celui mai înalt patriotism, aşa cum au făcut-o de-a lungul vremii cei patru înaintaşi ai Prea Fericirii Voastre. Biserica Ortodoxă Română este o Biserică naţională, ceea ce înseamnă că slujeşte naţiunea din care fac parte credincioşii ei. Cu cîtă mîndrie spunea Apostolul Pavel: „Sînt iudeu crescut în Tarsul Ciliciei şi crescut în cetatea aceasta" (Faptele Apostolilor 22, 3). La fel zicem şi noi:

sîntem români, născuţi şi crescuţi în România. Acesta ne este cel mai de preţ blazon.

Sarcinile ce Vă stau în faţă, Prea Fericite Părinte Patriarh Teoctist, nu sînt nici mici, nici uşoare. Porniţi însă la drum cu credinţa tare că Dumnezeu Vă va ajuta şi convins că membrii Sfîntului Sinod, monahii, preoţii şi credincioşii, toţi cei reprezentaţi aici sub o formă sau alta, Vă vom sprijini şi urma.

Vă bucuraţi de încrederea Înaltei noastre ocîrmuiri. Înmînarea Decretului Prezidenţial şi primirea recentă la însuşi Preşedintele ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu, sînt tot atîtea garanţii ale unanimei aprecieri, dovezi ale solicitudinii şi bunăvoinţei de care Vă împărtăşiţi, de care se bucură Biserica Ortodoxă Română ca şi celelalte culte religioase din ţara noastră.

A vorbit apoi D-l Ion Cumpănaşu, preşedintele Departamentului Cultelor care evocînd climatul de libertate religioasă din ţara noastră şi referindu-se la îndatorirea tuturor cultelor de a sluji cu rîvnă şi abnegaţie interesele poporului, dezvoltarea multilaterală a patriei socialiste şi cauza păcii mondiale, a felicitat pe noul Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române şi i-a urat, în numele Departamentului Cultelor, sănătate, pace şi îndelungată arhipăstorire.

Sanctitatea Sa Diodor, patriarhul Ierusalimului, prezent în persoană la acest fericit eveniment al Bisericii Ortodoxe Române, l-a întîmpinat pe Prea Fericitul Teoctist, cu aceste cuvinte: *„Ca o ploaie plină de dulceaţă a coborît peste cetatea cea sfîntă vestea alegerii în unanimitate a Prea Fericiri Voastre ca Întîistătător al Prea Sfintei Biserici Ortodoxe a României, ca urmaş al fericitului întru adormire patriarh Iustin. Se bucură în mod deosebit şi se veseleşte Maica Bisericilor — Ierusalimul, pentru că un păstor vrednic, păstor bun, încercat ca aurul în foc, după o îndelungată şi binecuvîntată arhipăstorire, ia astăzi în mînă cîrma Preasfintei Biserici Româneşti"*. Referindu-se în mod special la strînsele relaţii frăţeşti care au existat permanent între Biserica Ortodoxă Română şi Patriarhia Ierusalimului, Sanctitatea Sa a spus în continuare: *„Am venit din cetatea preasfîntă însoţit de ierarhi ai noştri ca să aducem şi să transmitem dragostea sinceră şi cele mai călduroase felicitări ale Maicii Bisericilor care, cu recunoştinţă, îşi aduce aminte de multele, vechile şi sfintele legături care au existat între aceasta şi Ţările binecredincioase româneşti, legături bazate pe dragostea ce există pînă azi între cele două Biserici ale noastre. Ne referim la acestea — a adăugat Sanctitatea Sa — deoarece Patriarhia Ierusalimului a gustat, în cursul secolelor, adînca evlavie şi dăruire a marilor domnitori şi a poporului binecredincios al acestei ţări... Cler şi popor au exprimat şi manifestat în multe feluri respectul către venerabilii noştri înaintaşi care în vremuri grele pentru Patriarhia Ierusalimului au săvîrşit călătorii obositoare în ţările dunărene ca să obţină ajutor şi solidaritate de la domnitorii acestora şi în felul acesta să asigure privilegiile şi drepturile de necontestat ale Bisericii noastre ortodoxe la locurile sfinte. Fericiţii întru adormire patriarhi, în acelaşi timp, pătrunşi de dragoste părintească pentru binecredinciosul popor român, au vizitat în nenumărate rînduri aceste ţinuturi ca să aducă credincioşilor harul şi binecuvîntarea locurilor sfinte. De atunci şi pînă astăzi, Biserica Ierusalimului urmăreşte, cu dragoste frăţească, mersul înainte al Bisericii României şi participă la cele mai însemnate evenimente din viaţa acesteia. Iată deci motivul bucuriei de nedescris care copleşeşte Biserica Ierusalimului şi care se află astăzi, în persoana noastră, în biserica catedrală a Sfinţilor şi întocmai cu Apostolii împăraţi Constantin şi Elena, participînd împreună astăzi la această festivitate şi la acest moment istoric al întronizării Prea Fericirii Voastre ca al cincilea patriarh al Bisericii Ortodoxe Române... Înainte de a prelua şi a începe slujirea la care sînteţi chemat astăzi, amintim Prea Fericirii Voastre Golgota cea înfricoşătoare, locul supremei jertfe a Dumnezeu-Omului, dar în acelaşi timp şi crucea cea grea pe care o poartă pe umeri fiecare întîistătător al unei Biserici locale, chemat ca să se ofere pe sine jertfă, să renunţe la sine pentru a-i sluji şi conduce pe credincioşi pe drumul adevărului în credinţă, în cuvînt, în cunoaştere şi în dragoste. În acelaşi timp, îndemnăm pe Prea Fericirea Voastră ca să îndreptaţi totdeauna rugăciunea Voastră către Prea Sfîntul Mormînt al Domnului nostru Iisus Hristos, de unde după trei zile a înviat întru slavă, ca de acolo să luaţi putere şi curaj ca să conduceţi corabia Preasfintei Biserici Ortodoxe Române"*.

În semn de frăţească dragoste, de adîncă preţuire şi stimă, Sanctitatea Sa Diodor, patriarhul Ierusalimului a înmînat Prea Fericirii Sale Teoctist o cîrjă de arhipăstor, un dicher şi un tricher, precum şi cea mai înaltă distincţie a Patriarhiei Ierusalimului: Crucea cea mare a Sf. Mormînt. I-a urat apoi ani mulţi de viaţă şi rodnică arhipăstorire spre binele Bisericii Ortodoxe Române şi spre slava ţării, condusă cu înţelepciune de eminentul preşedinte Nicolae Ceauşescu.

Biserica Ortodoxă Bulgară a fost reprezentată la evenimentul instalării noului patriarh al Bisericii noastre, la cel mai înalt nivel, în persoana Sanctităţii Sale Patriarhul Maxim, care întîmpinîndu-l frăţeşte pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, i s-a adresat cu aceste cuvinte: *„Bucuria sfîntă pe care o trăieşte astăzi Biserica soră a României este împărtăşită şi de Biserica Ortodoxă Bulgară, de episcopatul său, de cinul monahal şi cel preoţesc, precum şi de fiii ei duhovniceşti, văzînd ridicat la înalta demnitate patriarhală pe distinsul ierarh, eminentul teolog, ecumenistul activ, patriotul devotat şi militantul ferm pentru pacea Bisericii Ortodoxe Române şi a poporului său. Astăzi se întregeşte această verigă binecuvîntată a întîistătătorilor ierarhi ortodocşi angajaţi în împreună lucrarea pentru întărirea unităţii sfinte a Ortodoxiei şi pentru mărturisirea ei în lumea contemporană“.*

Referindu-se în continuare la relaţiile de bună vecinătate şi prietenie dintre Bisericile şi ţările noastre, S. Sa a adăugat: *„Este cunoscut că în drumul nostru istoric comun Bisericile şi popoarele noastre au înscris pagini de întrajutorare, în vremuri de bucurie şi în vremuri de restrişte. Aceste relaţii bine închegate sprijină eforturile de astăzi pentru noi şi constructive conlucrări. La această fructuoasă colaborare au stat de veghe credinţa noastră comună, tradiţiile noastre ortodoxe sănătoase, permanentele întîlniri prieteneşti dintre întîistătătorii Bisericilor noastre, cele ale clerului şi credincioşilor noştri“.*

Reliefînd apoi obiectivele slujirii comune, în prezent, Sanctitatea Sa patriarhul Maxim a arătat că reprezentanţii celor două Biserici surori se ostenesc şi azi cu sîrguinţă şi consecvenţă pentru apărarea principiilor evanghelice, transmiterea neştirbită a Tradiţiei apostolice, salvarea vieţii şi a omului de la distrugere. Ei se dedică slujirii acestor obiective prin colaborare activă în diferite forumuri de înaltă răspundere ale unităţii pan-ortodoxe, ale mişcării ecumenice şi ale lupte pentru pace. Sanctitatea Sa a adresat Prea Fericitului Patriarh Teoctist urări de prosperitate, zile bune şi îndelungate, slujire fericită şi în deplină reuşită pentru înflorirea Bisericii Ortodoxe Române, a turmei sale dreptcredincioase, pentru binele şi fericirea harnicului popor român.

Şirul vorbitorilor din catedrala patriarhală a continuat cu Înalt Prea Sfinţitul Christostom de Mira, care a reprezentat Patriarhia ecumenică şi a adresat felicitări şi bune urări în numele Sanctităţii Sale Demetrios, patriarhul ecumenic, al Sf. Sinod al Bisericii de la Constantinopol, al clerului şi credincioşilor.

În cuvîntul său, Înaltul ierarh a arătat că momentul instalării unui patriarh este o clipă deosebită înaintea lui Dumnezeu, care îl binecuvintează şi îl ridică pe cel care urmează să fie slujitorul său. Este apoi o clipă mare pentru Biserica însăşi care îşi continuă viaţa şi după moartea întîistătătorului ei şi care păstrează în sînul ei continuitatea apostolică, dobîndind prin rînduirea de către ierarhi a unui alt întîistătător. În sfîrşit, momentul este mare şi pentru persoana patriarhului însuşi care primeşte, prin alegere, încrederea Bisericii Sale şi este ridicat pe primul loc, totdeauna acesta fiind însă şi cel mai greu loc. *„Avînd conştiinţa marii responsabilităţi care apasă de azi începînd pe umerii Prea Fericirii Voastre* — a arătat Î. P. S. Christostom — *ne unim şi noi rugăciunile cu ale ierarhilor şi clerului Bisericii Ortodoxe Române pentru ca Dumnezeu să Vă hărăzească înţelepciune şi putere ca să puteţi împlini marea misiune pe care v-a încredinţat-o. Biserica Constantinopolului Vă felicită! Întîistătătorul ei Vă îmbrăţişează în dragoste şi pace şi aşteaptă aceeaşi dragoste şi pace de la Voi şi Biserica Voastră“.* Oferind Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, ca dar din partea patriarhului ecumenic, o cîrjă arhierească, Î. P. S. Sa a spus: *„Înmînez această cîrjă ca ea să fie dovada solicitudinii şi a bunei voiri, semnul prezenţei între noi şi voi a Dumnezeului păcii“.*

Din partea Bisericii Ortodoxe Ruse a luat cuvîntul la ceremonialul instalării, din catedrala patriarhală, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Filaret de Minsk şi Bielo-

rusia. Î. P. S. Sa a citit de fapt o scrisoare a Sanctităţii Sale patriarhului Pimen al Moscovei şi al întregii Rusii, adresată noului arhipăstor al Bisericii Ortodoxe Române.

Adresăm Prea Fericirii Voastre — se spune între altele în scrisoare — mesajul dragostei şi al păcii şi urări de succes în înalta Voastră slujire. Domnul V-a chemat la cîrma Bisericii Sale într-un moment în care sînt puse în faţa ei probleme grele. Obiectivele majore cărora trebuie să le acordăm astăzi toată atenţia sînt: întărirea unităţii ortodoxe, progresul şi consolidarea mişcării ecumenice, apărarea păcii, interzicerea armei atomice pe pămînt şi în cosmos. Cu bucurie mărturisim că Biserica şi ţara Dumneavoastră sînt dăruite acestor idealuri creştine şi umane.

Relaţiile statornicite între Bisericile noastre de mai bine de 500 de ani sînt relaţii de prietenie şi colaborare. Patriarhii Nicodim, Justinian şi Iustin au manifestat sincere sentimente de prietenie faţă de Biserica Ortodoxă Rusă. Sîntem încredinţaţi — se spune în încheierea scrisorii — că şi sub ocîrmuirea Prea Fericirii Voastre aceste relaţii se vor adînci şi desăvîrşi spre întărirea frăţietăţii noastre, spre înţelegerea şi colaborarea dintre poporul român şi popoarele Uniunii Sovietice.

În încheierea slujbei şi ceremoniilor din catedrală a luat cuvîntul Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist.

Sanctităţile Voastre,
Onoraţi reprezentanţi ai Conducerii de Stat,
Domnule Preşedinte al Departamentului Cultelor,
Înalt Prea Sfinţiile şi Prea Sfinţiile Voastre,
Stimaţi oaspeţi de peste hotare,
Stimaţi reprezentanţi ai Cultelor din ţara noastră,
Prea Cuvioşi şi Prea Cucernici Părinţi şi iubiţi credincioşi,

Cu ajutorul bunului Dumnezeu, răspunzînd chemării ce mi s-a făcut de către măritul Colegiu Electoral Bisericesc şi întărit fiind cu înaltul Decret prezidenţial de recunoaştere a acestei chemări, am urcat astăzi treptele scaunului de Arhiepiscop al Bucureştilor, Mitropolit al Ungrovlahiei şi Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Am săvîrşit acest act cu cugetul şi inima adînc copleşită de fiorul marilor răspunderi ce îmi revin, dar în acelaşi timp, îmbărbătat de convingerea că aceasta a fost hotărîrea şi voia lui Dumnezeu în faţa căreia am răspuns şi de această dată: „Iată vin, ca să fac voia Ta, Dumnezeule" (Ps. 39, 10—11).

Ridicat fiind astăzi în jilţul marilor întîistătători ai Bisericii Ortodoxe Române, îmi revine îndatorirea, ca împreună cu fraţii mei întru arhierie, să păzim cu sfinţenie întreg tezaur mîntuitor al Ortodoxiei, pe pămîntul nostru românesc. Aici şi în condiţiile de vieţuire ale poporului nostru, Biserica noastră, ca Biserică locală, cu autocefalie recunoscută de mai bine de un secol şi la rangul de Patriarhie de peste şase decenii, a dat strălucire învăţăturii Mîntuitorului Hristos, a păzit unitatea de credinţă şi a dăruit din spiritualitatea ei şi celorlalte Biserici surori. Într-adevăr, în istoria noastră bisericească şi naţională se află „nor de mărturii" care arată că pe pămîntul românesc, unde învăţătura creştină a fost adusă de Sfîntul Apostol Andrei şi urmaşii lui, au luat fiinţă scaune vlădiceşti încă din secolul III şi următoarele, cu sfinţi şi vestiţi episcopi Tomitani, cu preoţi şi monahi, care au strălucit prin sfinţenie, cultură teologică, artă şi organizare bisericească, pregătind astfel întemeierea Mitropoliilor Ungro-Vlahiei şi Moldovei în secolul al patrusprezecelea. Păstrătoare fidelă a credinţei autentice, cu rădăcini adînc înfipte în tradiţia apostolică şi în viaţa poporului român, Biserica noastră a fost prezentă, prin ierarhii şi clerul ei la marele soboare bisericeşti sau a iniţiat ea însăşi unele pentru formularea credinţei.

Distinsă asistenţă,

Biserica Ortodoxă Română face parte din marea familie a Bisericilor Ortodoxe care alcătuiesc — împreună şi fiecare în parte — Biserica cea una, sfîntă, sobornicească şi apostolească. În acelaşi timp, ea este însă şi o Biserică locală, naţională, cu o identitate aparte, cu un chip propriu, potrivit cu chipul neamului

nostru. Biserica noastră a fost legată de ființa poporului român, încă de la zămislirea lui, modelîndu-i chipul cel sufletesc din zestrea ei harică, prin înariparea graiului și scrisului, încălzindu-i dorul de unitate, libertate și geniul creator pe vatra existenței și dăinuirii lui milenare.

Frîntă geografic de vitregia vremurilor, această vatră, care îmbrățișa în albia ei cele trei mari Țări românești: Muntenia, Moldova și Transilvania, și-a păstrat totdeauna unitatea de credință, de grai, de cultură și aspirații. Cuvînt de întărire, de luminare și de dreaptă învățătură s-a revărsat fără contenire cu îmbelșugare din tezaurul ortodoxiei românești, fie că se izvodea prin străvechile manuscrise, fie prin tipăriturile liturgice ale diaconului Coresi, ale mitropoliților Varlaam de la Iași, Simeon Ștefan de la Alba Iulia, Dosoftei, Antim Ivireanul, și atîția alții, care se adresau către „toată seminția românească".

Prin organizarea sa unitară în toate ținuturile românești, prin unitatea sa de învățătură, tradiții și rînduieli liturgice Biserica Ortodoxă Română a sprijinit lupta seculară a poporului nostru pentru apărarea ființei lui naționale, pentru libertate, independență și suveranitate. În toate răscrucile istorice de făurire a unității provinciilor românești, a unității tuturor fiilor ținuturilor străbune, au fost prezenți ierarhi, clerici și credincioși. Pentru împlinirea idealului de unitate și de neatîrnare, mulți dintre aceștia au suferit moarte martirică, avînd conștiința vie că jertfa lor, ca a tuturor fiilor neamului, va aduce înfăptuirea unității și suveranității poporului român.

Sprijinind această îndelungată luptă, Biserica noastră s-a străduit la rîndul ei să o încoroneze prin dobîndirea recunoașterii autocefaliei și a înălțării ei la rangul de Patriarhie. Dacă sîntem astăzi o Biserică autocefală, cu rang de Patriarhie, cu organizare temeinică, acest lucru se datorește într-o largă măsură condițiilor de dezvoltare a țării și împlinirii idealuri de unitate de veacuri ale poporului nostru.

De aceea, așa cum în trecut Biserica noastră a fost alături de popor în durerile și bucuriile lui, în strădaniile și în năzuințele lui, tot astfel astăzi, cînd înfăptuirile acestui popor au devenit cu adevărat epocale, înflorind sub ochii noștri ca o luminoasă salbă de nestemate, presărate pe întreg cuprinsul pămîntului românesc, Biserica Ortodoxă Română se află — în mod firesc — în slujba sprijinirii muncii constructive a poporului român pentru zidirea unei vieți noi, fericite și pentru ridicarea patriei pe noi trepte de lumină.

Socotesc, drept aceea, ca pe o înaltă îndatorire ce îmi stă în față, la începutul noii mele slujiri, hotărîrea de a păși statornic, împreună cu ierarhii, slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române, pe același drum al înaintașilor și de a continua, cu noi împliniri, lucrarea lor pilduitoare, împletind armonios firul vieții noastre bisericești cu firul vieții neamului nostru, cu convingerea că acestea se desprind din același caier al ființării noastre creștine și românești.

Jilțul Arhipăstoresc pe care urc astăzi a fost împodobit cu vrednicii alese de ierarhi luminați, așa cum au fost în trecut Iachint de Vicina, Nifon, Macarie, Teofil, Ștefan, Teodosie, Antim Ivireanul, Grigore Dascălul și mulți alții, iar în vremurile mai noi de cei patru mari patriarhi, Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Justinian Marina și Iustin Moisescu. Fiecare din ei s-au dăruit cu jertfelnicie în slujba Bisericii și a neamului nostru, scriind pagini de aur în cartea sfîntă a împlinirilor noastre bisericești și naționale. Chipurile și vredniciile lor îmi vor fi pildă pururea vie în continuarea lucrării pe care ei au îmbogățit-o cu înfăptuiri nepieritoare. Din izvoarele nesecate ale Ortodoxiei românești voi sorbi mereu apa cea vie a învățăturii și a trăirii în aceeași credință statornică a înaintașilor noștri, împreună cu întreaga obște dreptmăritoare românească.

Cinstiți ascultători,

De-a lungul veacurilor și în ciuda multor vicisitudini istorice, Biserica Ortodoxă Română a păzit cu sfințenie de credință, de cult și de spiritualitate cu întreaga Ortodoxie. Această unitate, păstrată cu consecvență în trecut, uneori cu prețul a multor jertfe, se cere afirmată, cu și mai multă vigoare, în zilele noastre, cînd legăturile interortodoxe, ca și cele intercreștine, au loc pe o scară din ce în ce mai mare. Pentru noi, această unitate este aceeași cu însăși viața Bisericii, avînd ca izvor fundamental și central pe Mîntuitorul Iisus Hristos și Sfinții

Părinţi. Va fi deci o permanentă grijă a noastră să păzim şi să cimentăm tot mai mult unitatea panortodoxă. În acest scop, vom acorda întreaga noastră atenţie lucrărilor în curs pentru pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod al Bisericii Ortodoxe, precum şi tuturor celorlalte acţiuni interortodoxe menite să afirme unitatea doctrinară, cultică şi canonică a Ortodoxiei.

Pornind de aici, avem în vedere, pe un plan mai larg, lucrarea de înfăptuire a unităţii creştine, ca deziderat evanghelic, în înfăptuirea căruia Ortodoxia este chemată să aducă drept pildă însăşi unitatea ei. Vom face tot ceea ce este necesar pentru ca Biserica noastră să-şi intensifice activitatea în sînul marilor organizaţii creştine mondiale, al dialogului teologic cu celelalte Biserici creştine, acordînd o atenţie deosebită activităţilor intercreştine, ecumenice, din cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor, al Conferinţei Bisericilor Europene, al Conferinţei creştine pentru pace de la Praga şi al altor foruri menite să aducă o contribuţie cît mai valoroasă la împlinirea testamentului Mîntuitorului nostru Iisus Hristos: „Ca toţi să fie una" (Ioan 17, 21) şi la apărarea păcii, dreptăţii şi vieţii pe pămînt.

În acelaşi timp, preocupările noastre se vor îndrepta spre cunoaşterea şi apropierea frăţească de celelalte religii, precum şi spre deschiderea faţă de problemele lumii în care trăim, în fruntea cărora se află pacea. Trebuie să ţinem seama de faptul că Biserica este chemată să împlinească, odată cu lucrarea de mîntuire sufletească a fiilor ei, şi slujirea omului în societatea în care acesta trăieşte. Biserica îşi duce activitatea într-o lume concretă şi nu se poate separa nici dezinteresa de lume, de starea, nevoile şi aspiraţiile ei. Preocupările noastre bisericeşti şi teologice nu trebuie să ne împiedice, ci dimpotrivă să ne îndemne să dăm răspuns şi ajutor omenirii în problemele atît de grele cu care ea este confruntată astăzi. Neîncrederea dintre oameni şi popoare, lipsa de hrană, de încredere şi de dreptate de care suferă o bună parte a omenirii, şi mai ales primejdia crescîndă a înarmărilor, care ameninţă însăşi existenţa vieţii pe pămînt — sînt tot atîtea chemări de mare actualitate, cărora Bisericile sînt datoare să le acorde întreaga lor atenţie.

În vederea soluţionării acestor probleme, datori sîntem să ne unim eforturile pentru a face ca pe pămînt să triumfe pacea şi viaţa. Apărarea păcii şi a vieţii, în lumea de azi, ameninţată de un îngrozitor cataclism nuclear, trebuie să constituie o preocupare urgentă pentru întreaga creştinătate, o îndatorire de prim ordin, care decurge din însăşi esenţa Evangheliei lui Hristos, Domnul păcii.

Onorată asistenţă,

De-a lungul întregii sale istorii, poporul român a dovedit că este însufleţit de o adevărată vocaţie pentru pace şi de năzuinţe din cele mai nobile, izvorîte din zestrea lui sufletească deosebit de bogată şi din geniul său creator. Ca fiu al acestui popor, ridicat din sînul lui, am simţit totdeauna o deosebită cinste să sprijin împlinirea idealurilor sale de bunăstare, propăşire şi pace. Din omenia, din puritatea sufletească şi din tăria morală a poporului nostru voi lua puteri noi pentru noua mea slujire, spre a putea împlini, cu întreaga răspundere, tot ceea ce este menit să înnobileze viaţa fiilor patriei noastre. Dragostea de ţară nu se va stinge niciodată din sufletul meu, luînd pildă şi îndemn atît din trecutul glorios cît şi din prezentul nespus de bogat în împliniri al poporului nostru.

Astăzi, trecutul nostru străvechi, plin de fapte de vitejie şi încărcat de biruinţe, îşi împlineşte vrerile în prezentul luminos care ilustrează cea mai glorioasă epocă a istoriei noastre naţionale. Deplin stăpîn pe destinele sale, strîns unit în jurul Conducerii de stat, poporul nostru este cunoscut în întreaga lume pentru hărnicia şi fermitatea cu care îşi făureşte o viaţă nouă, fericită, precum şi pentru dorinţa sa fierbinte de pace, cooperare internaţională şi apropiere între popoare, ca statornic apărător al cuceririlor sale, al independenţei şi suveranităţii naţionale.

Împreună cu ierarhii, slujitorii şi credincioşii Bisericii Ortodoxe Române, reînnoim hotărîrea de a ne aduce contribuţia noastră statornică la opera istorică pe care o înfăptuieşte poporul nostru, cinstind după cuviinţă strădaniile pe care le depune neobosit, zi de zi, mult stimatul Preşedinte al României, Domnul Nicolae Ceauşescu, pentru înflorirea patriei şi instaurarea păcii în lume.

Sînt încă sub puternica impresie a emoționantei întîlniri cu iubitul conducător al poporului și statului nostru care încă odată m-a impresionat cu covîrșitoarea sa personalitate, pentru înțelepciunea și clarviziunea cu care privește și soluționează marile probleme ale dezvoltării și progresului României Socialiste în folosul și spre binele tuturor fiilor acestui pămînt strămoșesc liber și independent, pentru preocuparea sa statornică, în slujba apărării păcii și vieții pe pămînt pentru liniștea și bunăstarea tuturor popoarelor.

De curînd, am luat act, cu nespusă bucurie și mîndrie patriotică de inițiativa conducătorului țării noastre, adoptată în unanimitate de supremul for legislativ al țării, privind organizarea unui referendum în legătură cu reducerea — cu 5 la sută — a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare. Salutăm cu însuflețire această inițiativă care dovedește prezența deosebit de activă a României în cadrul acțiunilor Anului Internațional al Păcii. Considerînd că acest referendum constituie o mărturie faptică și pilduitoare pentru alte popoare, îi acordăm întreaga noastră adeziune. Așteptăm ca pe un eveniment de cea mai mare însemnătate ziua de 26 Noiembrie, cînd — alături de toți cetățenii patriei — slujitorii și credincioșii Bisericii noastre vor spune un DA hotărît noii și strălucitei inițiative a Președintelui nostru pe care o considerăm drept o importantă contribuție în faptele în înseninarea orizontului vieții internaționale, pentru stăvilirea primejdiei care amenință lumea, pentru pacea și viața omenirii.

Iubiți ascultători,
Distinși oaspeți,

În pragul noii mele slujiri de Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române, gîndurile mi se îndreaptă, cu dragoste și aleasă prețuire, către membrii Sfîntului Sinod, în mijlocul cărora am depus strădanii timp de 36 de ani, pentru împlinirea diferitelor cerințe ale vieții noastre bisericești. Mulțumesc din toată inima Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Banatului pentru cuvîntul său cuprinzător în care a înfățișat simțămintele și speranțele pe care ierarhii Bisericii noastre le nutresc față de mine și față de viitoarea mea arhipăstorire. Cunoscînd rîvna membrilor Sfîntului Sinod pentru interesele Bisericii și ale Patriei noastre, îndrăznesc să spun, așa cum spunea odinioară Sfîntul Apostol Pavel corintenilor: „Mă bucur că în toate pot să mă încred în voi" (II Cor. 7, 16) și pornesc cu curaj și hotărîre în noua lucrare la care am fost chemat, rugîndu-i pe toți să rămînă — împreună cu smerenia mea — strîns uniți în munca de înaltă răspundere pe care împreună sîntem datori să o depunem pentru binele Bisericii și mîntuirea credincioșilor noștri, pentru propășirea Patriei și viața luminoasă a poporului român.

Mulțumiri pline de recunoștință adresez înalților reprezentanți ai autorităților de stat: Domnul Marin Ivașcu, vicepreședinte al Marii Adunări Naționale și Domnul Ion Cumpănașu, reprezentantul Guvernului nostru, președinte al Departamentului Cultelor, care au binevoit să onoreze festivitatea de astăzi cu prezența Domniilor lor. Mulțumesc totodată Președintelui Departamentului Cultelor și pentru cuvîntul său larg, cuprinzător, pe care ni l-a adresat astăzi, aici, asigurîndu-l de deosebita noastră prețuire. Văd în această prezență o dovadă grăitoare a prețuirii pe care Conducerea țării noastre o acordă Bisericii Ortodoxe Române, precum și o scumpă chezășie pentru noua mea strădanie de Patriarh. De aceea folosesc și acest prilej potrivit pentru a asigura încă o dată înalta ocîrmuire a țării noastre, personal pe Domnul Președinte Nicolae Ceaușescu, de întreaga mea gratitudine, adîncă recunoștință și nețărmurit devotament, precum și de hotărîrea ierarhilor, clerului și credincioșilor Bisericii noastre de a sluji și de aici înainte, cu sporită rîvnă și sfîntă dăruire, marile năzuințe ale poporului român, îndreptate spre zidirea pe acest străvechi pămînt strămoșesc a unei vieți fericite, demne și prospere pentru toți.

Cu caldă dragoste frățească îmbrățișez pe distinșii oaspeți de peste hotare, reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxe surori, ai celorlalte Biserici creștine și ai marilor organizații creștine mondiale, care au venit astăzi în mijlocul nostru spre a ne spori bucuria și a ne încălzi cu dragostea lor, împlinind cuvintele psalmistului: „Iată acum ce este bun și ce este frumos, decît numai a locui frații îm-

preună" (Ps. 132, 1), şi îi rog să transmită Bisericilor pe care le reprezintă cele mai bune urări din partea Bisericii Ortodoxe Române şi a mea personal.

Cuvînt de aleasă mulţumire adresez reprezentanţilor cultelor din România, prezenţi alături de noi la această sărbătoare. Sîntem deosebit de bucuroşi să constatăm şi cu această ocazie, că ecumenismul practic este nu numai un prilej de discuţii teologice, ci în primul rînd o practică vie a relaţiilor de frăţietate dintre cultele din ţara noastră, consacrată înfloririi patriei şi păcii în lume.

Profesorilor de la Institutele şi Seminariile noastre teologice le adresez părintesc îndemn de a-şi uni — împreună cu noi — eforturile, pentru educarea şi pregătirea corespunzătoare a viitorilor slujitori ai Bisericii şi pentru călăuzirea teologiei noastre româneşti, a credincioşilor şi a vieţii pe drumul slujirii învăţăturilor evanghelice.

La fel, îmi deschid inima şi părinteasca mea dragoste către toţi slujitorii altarelor, preoţi, şi monahi, rugîndu-i să vadă în mine nu numai pe ocîrmuitorul lor duhovnicesc, ci şi pe părintele iubitor, gata oricînd să ajute străduniile şi împlinirile lor închinate Bisericii şi Patriei.

Îmi deschid braţele părinteşti şi îmbrăţişez cu întreaga căldură a sufletului meu pe toţi credincioşii sfintei noastre Biserici Ortodoxe, atît pe cei de aproape care îşi împlinesc rosturile vieţii lor pe străvechea glie străbună, cît şi pe ierarhii, slujitorii şi credincioşii parohiilor ortodoxe de peste hotare, care păstrează cu rîvna lor românească, aprinsă, candela credinţei dreptmăritoare şi chipul ţării străbune, încredinţîndu-i pe toţi de dragostea şi preţuirea mea.

Tuturor celor de faţă împărtăşesc patriarhicească binecuvîntare, avînd nădejdea că harul dumnezeiesc va împlini străduniile noastre de slujire a Bisericii şi Patriei.

Cu aceste simţăminte, îmi îndrept gîndul către Tatăl, Fiul şi Sfîntul Duh, Treimea cea întru tot sfîntă şi de o fiinţă şi începătoare de viaţă, cerînd binecuvîntare pentru toţi cei de faţă, pentru Biserica, Ţara şi poporul nostru, pentru întreg pămîntul şi pentru toate popoarele lumii. Amin.

•

La orele 14 a avut loc în saloanele restaurantului „Bucureşti" o recepţie oferită de Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Alături de personalităţile bisericeşti din ţară şi de peste hotare, la recepţie au luat parte şi reprezentanţi ai conducerii superioare de stat, în persoana D-lui Manea Mănescu, vicepreşedinte al Consiliului de Stat, D-lui Marin Ivaşcu, vicepreşedinte al Marii Adunări Naţionale şi D-lui Ion Cumpănaşu, preşedintele Departamentului Cultelor.

Şirul cuvîntărilor de omagiere a Prea Fericirii Sale Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române a fost redeschis de către Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, care a vorbit în numele eparhiei pe care Prea Fericirea Sa a păstorit-o cu rîvnă şi înţelepciune, în urmă cu cîţiva ani. Adresîndu-se Prea Fericirii Sale, Î. P. S. Mitropolit Nestor a spus între altele:

„Sînteţi acum întîistătătorul unei Biserici aproape de două ori milenară, o Biserică permanent slujitoare în mijlocul poporului, a cărei existenţă şi strădanie adevereşte, de-a lungul istoriei ca şi în prezent identificarea cu aspiraţiile şi idealurile nobile ale poporului.

Sîntem încredinţaţi că Prea Fericirea Voastră, propovăduind învăţătura Sf. Scripturi, cumpănind şi rînduind toate după cuviinţă, veţi insufla tuturor „duhul înţelepciunii şi al înţelegerii, duhul sfatului şi al tăriei, duhul cunoştinţei şi al bunei credinţe" (Is. 11, 2). Sîntem de asemenea încredinţaţi că pe temeiurile îndelungatelor vrednicii de pînă acum în diferitele domenii ale slujirii noastre, întreaga activitate o veţi desfăşura în continuarea lucrării sfinte şi sfinţitoare prin care s-au învrednicit de înaltă cinstire şirul de mari ierarhi români, în frunte cu cei patru mari patriarhi de pioasă şi veşnică amintire, dar şi ţinînd permanent seama de cerinţele şi imperativele timpului, de contextul vieţii actuale, al epocii în care trăim. Dumnezeu Atotţiitorul să Vă dea putere şi înţelepciune de a fi patriarhul continuităţii, dar şi patriarhul înnoirilor, acolo unde acestea sînt necesare".

Din nou a luat cuvîntul, în continuare, Sanctitatea Sa Diodor, patriarhul Ierusalimului care dorind a specifica locul și menirea Ortodoxiei în lumea de azi a arătat că Biserica ortodoxă, dorind să facă cunoscute idealurile creștine și să continue predica sa într-un climat de dragoste, libertate și frățietate, adresează apeluri către cei puternici ai lumii pentru a se pune capăt înarmărilor, pentru oprirea militarizării cosmosului, pentru asigurarea vieții pe planeta noastră.

Patriarhia Ierusalimului — a arătat S. Sa — funcționînd într-o zonă ca aceea a Orientului Mijlociu trăiește consecințele înfricoșătoare ale războiului și simte urgența încheierii unui acord internațional care să ducă la realizarea unei păci trainice, pentru ca oamenii din acea parte de lume să poată trăi liberi de frica războiului.

Cu satisfacție și simpatie — a continuat S. Sa — urmărim eforturile conducătorilor unor state pentru statornicirea păcii în lume și în mod deosebit eforturile și acțiunile Domnului președinte Nicolae Ceaușescu care se arată deosebit de interesat pentru găsirea unor soluții trainice pentru zona noastră, pentru ca toți care ne ducem acolo existența, să putem viețui în pace și securitate. Am hotărît ca la aniversarea a 1600 de ani de la moartea Sf. Chiril al Ierusalimului să organizăm o săptămînă de rugăciune pentru pace, chiar la Peștera din Betleem, unde s-a născut Domnul păcii. Am fost bucuroși ca la această acțiune să avem alături de noi și Biserica Ortodoxă Română, care a urmat exemplul marelui conducător al țării Domnul președinte Nicolae Ceaușescu, luptător înflăcărat pentru pace.

Pentru a doua oară a luat cuvîntul și Î. P. S. Filaret de Minsk și Bielorusia care evidențiind însemnătatea intensificării acțiunilor Bisericilor pe calea ecumenismului, a exprimat speranța că noul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, urmînd pilda atît de vie a înaintașilor, va face totul pentru ca Biserica Sa să-și aducă noi și sporite contribuții la această năzuință a creștinătății spre unitate și la cauza păcii lumii.

Din partea Patriarhiei Serbiei a vorbit Înalt Prea Sfințitul Vladislav de Dobrobosnia care a arătat că bucuria pe care o trăiește Biserica Ortodoxă Română este împărtășită și de Biserica Ortodoxă Sîrbă, aceasta cu atît mai mult cu cît poporul sîrb și Biserica sa și poporul român și Biserica sa au vărsat sînge împreună luptînd pentru libertate și independență, în vremurile de restriște de altădată. *„Au existat permanent relații de prietenie și colaborare între țările noastre. Să ne amintim de pildă de faptul că în evul mediu prințese romånce au devenit soții ale domnilor sîrbi și invers. Apoi, suveranii sîrbi au contribuit la zidirea și întărirea unor mănăstiri din România, după cum domnitori români au ridicat și sprijinit mănăstiri în Serbia. Exemplele de colaborare și sprijin reciproc ar putea continua pînă azi cînd înalții noștri ierarhi se întîlnesc în spiritul dragostei frățești, dezvoltînd acțiuni folositoare popoarelor și Bisericilor noastre. Rugăm pe Dumnezeu* — a spus în încheiere Î. P. S. Sa — *ca să Vă conducă și pe Prea Fericirea Voastră pe același drum al dragostei și întrajutorării pe care au mers înaintașii noștri".*

În continuare a vorbit Î. P. S. Mitropolit Dorotei de Praga. *„Prin cuvîntul puternic și convingător al Prea Fericirii Voastre* — a spus Î. P. S. Sa — *ați adus în sufletele oamenilor rîvna de a păzi credința încălzită de iubirea către Dumnezeu și către aproapele. Activitatea prodigioasă pe care ați desfășurat-o pînă acum a trecut granițele Bisericii Dvs. Cu o autoritate deosebită ați reprezentat adevărul ortodoxiei îndeosebi la pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod, apoi în mișcarea ecumenică și în susținerea cauzei păcii și dreptății pe pămînt, în apărarea darului sfînt al vieții... Avînd cinstea de a participa la această festivitate bisericească a prea iubitei noastre surori — Sfînta Biserică Ortodoxă Română, permiteți-mi ca în numele Sf. Sinod, al meu personal... și al plinătății Bisericii din Cehoslovacia să Vă felicităm călduros cu ocazia alegerii și întronizării pe scaunul patriarhal, care a fost slăvit de înaintașii P. F. Voastre. Permiteți-mi, de asemenea, să Vă decorăm cu cel mai înalt ordin al Bisericii Ortodoxe din Cehoslovacia: Ordinul Sf. Metodie și Chiril, ca semn al prețuirii ce Vă purtăm".*

Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Chrisostom de Paphos a adus mesajul de salut al Bisericii Ortodoxe din Cipru. Î. P. S. Sa a spus, adresîndu-se noului

nostru arhipăstor: *„Biserica Ciprului vede în persoana Prea Fericirii Voastre pe chivernisitorul care va conduce cîrma Bisericii spre limanuri liniştite. Este îmbucurător faptul că Biserica lui Hristos primeşte conducători plini de responsabilitate ca Prea Fericirea Voastră".*

Biserica Ortodoxă din Grecia şi întîiul ei stătător — Prea Fericitul Serafim, arhiepiscop al Atenei şi a toată Grecia, au delegat la instalarea noului patriarh al Bisericii Ortodoxe Române pe Înalt Prea Sfinţitul Chrisostom de Methymna, Î. P. S. Mitropolit Evdokimos de Elevteroupolis şi Î. P. S. Mitropolit Chrisostom de Peristerion. Adresînd calde felicitări Prea Fericitului Părinte Teoctist, Î. P. S. Chrisostom de Methymna a spus:

„Biserica Ortodoxă Română V-a chemat să duceţi mai departe lucrarea înaintaşilor Prea Fericirii Voastre, care s-au dovedit a fi mari conducători. Autentica credinţă şi nobleţea caracterului care Vă împodobesc ne încredinţează că veţi merge pe urmele lor".

Prea Sfinţitul Sava de Bialystok a adus cuvîntul de salut din partea Înalt Prea Sfinţitului Vasile, Mitropolit al Varşoviei şi a toată Polonia şi a Bisericii sale. *„Ştim* — a spus P. S. Sa — *că pe teritoriul României au existat mulţi martiri şi eroi ai credinţei, înscrişi în calendarul creştin. Prin rugăciunile lor, Biserica din această ţară a fost binecuvîntată cu un nou şi vrednic arhipăstor. Sîntem încredinţaţi că veţi continua ridicarea prestigiului sfintei Ortodoxii şi a ecumenismului cum au făcut şi înaintaşii Prea Fericirii Voastre. L-am aminti dintre aceştia pe ultimul — pe patriarhul Iustin Moisescu, care fiind profesor la facultatea de Teologie ortodoxă din Varşovia, a luptat mereu pentru dezvoltarea legăturilor dintre Bisericile noastre".* Vorbitorul a amintit apoi faptele concrete din trecutul istoric cînd ţările şi popoarele noastre s-au sprijinit reciproc şi au cultivat mereu relaţii de colaborare. *„Credinţa noastră comună şi tradiţiile ortodoxe vor consolida, sîntem siguri, şi pe viitor relaţiile dintre Bisericile şi ţările noastre".*

Din partea Bisericii Ortodoxe din Finlanda şi personal a întîistătătorului acesteia — arhiepiscopul Paavali al Kareliei şi al întregii Finlande — a participat la instalarea Prea Fericitului Părinte Teoctist P. S. Episcop John de Helsinki, care a spus între altele: *„Pentru Biserica Ortodoxă din Finlanda este de mare importanţă că avem în Prea Fericirea Voastră un prieten cald şi fidel. Sîntem convinşi că P. F. Voastră veţi consolida şi dezvolta şi în viitor bunele relaţii dintre Bisericile noastre. Cu ajutorul Prea Fericirii Voastre vom putea de asemenea găsi noi forme de colaborare şi între România şi Finlanda şi vom putea acţiona pentru pace şi bunăvoire în lume".*

Eminenţa Sa cardinalul Jean Willebrands, preşedintele Secretariatului pentru Unitatea creştinilor de la Vatican s-a făcut mesagerul Bisericii Romano-Catolice şi a Întîistătătorului ei — papa Ioan Paul II. Adresîndu-se Prea Fericirii Sale a spus:

„Faptul că pot să Vă transmit salutul Bisericii Romei şi al Sanctităţii Sale papa Ioan Paul al II-lea exprimă clar noile raporturi care s-au instaurat între cele două Biserici ale noastre, ca şi voinţa noastră comună de a intensifica relaţiile noastre şi de a progresa în dialogul teologic. În această nouă atmosferă, noi vom putea să vindecăm mai uşor rănile — mărturii ale trecutului şi să găsim împreună drumul drept pe care Domnul vrea ca noi să avansăm în pace şi care ne va conduce la deplina comuniune în credinţă, în viaţă şi lucrare comună.

Alegerea unui nou păstor pentru o Biserică semnifică totdeauna începutul unei noi etape care în continuitatea marilor tradiţii proprii acestei Biserici va fi marcată de aportul noilor răspunsuri adecvate la necesităţile de moment.

Prea Fericite, pentru noua Voastră misiune pastorală, eu Vă urez asistenţa continuă a Sf. Duh şi Vă asigur de sentimentele frăţeşti şi de solidaritate ale Bisericii catolice".

Înalt Prea Sfinţitul Paul Mar Gregorios a fost prezent la festivităţile prilejuite de instalarea noului patriarh într-o dublă calitate: de reprezentant al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, al cărui vicepreşedinte este, şi de sol al Bisericii Ortodoxe din India şi al întîistătătorului acesteia.

„Aş dori — a spus Î. P. S. Sa — *să vorbesc în numele a mai mult de 300 de Biserici membre din C. E. B. şi să Vă felicit Fericirea Voastră pentru această alegere care este de la Dumnezeu. Se întîmplă ca instalarea Prea Fericirii Voastre*

să coincidă cu un al eveniment important din viața Bisericii Dumneavoastră: împlinirea a 25 de ani de cînd această Biserică a intrat în Consiliul Ecumenic al Bisericilor. Am fost atunci martor al acestui eveniment care s-a petrecut tocmai în capitala țării mele — New-Delhi.

Contribuția Bisericii Ortodoxe Române la propășirea relațiilor ecumenice a fost excepțională. Așteptăm ca și în anii care vin să aduceți aceeași contribuție. Sîntem siguri că veți face lucrul acesta".

Î. P. S. Sa a adus apoi felicitări și din partea Bisericii sale din India, cunoscută sub numele de Biserica Sf. Toma Apostolul, care a fost frate de apostolie cu Sf. Andrei, propovăduitorul Evangheliei pe teritoriul României. *„Întîistătătorul Bisericii noastre* — a spus Î. P. S. Sa — *își aduce aminte cu bucurie de vizita Prea Fericirii Voastre din 1975, în India. Veselia spirituală care Vă caracterizează a rămas în amintirea noastră a tuturor".*

Biserica coptă din Egipt a fost reprezentată de P. S. Episcop Serapion al acelei Biserici.

P. S. Sa a arătat că S. Sa papa Șenuda al III-lea, care a vizitat Biserica Ortodoxă Română în 1972 *„își aduce aminte cu recunoștință de Prea Fericirea Voastră și de întreaga Biserică a României. Relațiile bune dintre Bisericile noastre sînt fundamentate pe relații tot atît de bune dintre România și Egipt, dintre conducătorii țărilor noastre".*

Următorul vorbitor a fost Eminența Sa prim-episcop Tadeus Majevsky al Bisericii Poloneze Vechi-Catolice care a transmis felicitări în numele Eminenței Sale Jan Glazemaker, arhiepiscop de Utrecht și președinte al Conferinței Episcopale Vechi-Catolice din cadrul Uniunii de la Utrecht, precum și a sa personal.

A vorbit apoi Grația Sa John de Gibraltar în numele arhiepiscopului de Canterbury. Vorbitorul l-a întîmpinat pe Întîistătătorul Bisericii noastre cu aceste frumoase cuvinte: *„Am mare dragoste creștinească față de Prea Fericirea Voastră, pentru Biserica Ortodoxă Română, pentru România și poporul român. Vin din partea unei Biserici naționale cum este și Biserica Dumneavoastră și sîntem conștienți că avem multe în comun. Avem privilegii și responsabilități. Așa este de pildă privilegiul de a-L predica pe Hristos astăzi, dar și responsabilitatea de a lucra pentru pace și dreptate. De la Biserica Ortodoxă Română, din experiența ei am avut multe de învățat și de aceea Vă sîntem recunoscători. Între Bisericile noastre există relații foarte strînse. Am efectuat schimburi de preoți, studenți, călugări și călugărițe. Sîntem mîndri că avem aici în București o biserică anglicană și mai mîndri că avem o Biserică românească în Anglia. Dorim ca relațiile dintre țările noastre și popoarele noastre să crească și să se adîncească".*

Reprezentantul Bisericii Luterane din Suedia, Arhiepiscopul dr. Olof Sundby a arătat în cuvîntul său: *„A vorbi unui prieten e o sarcină ușoară și plăcută O astfel de sarcină îmi revine mie acum. Biserica Suediei împărtășește această convingere că Patriarhul României este un prieten al Suediei. Ne-ați primit aici în România de mai multe ori și Dumneavoastră ați vizitat de asemenea Suedia, unde aveți prieteni de la curtea regală și pînă la oamenii simpli. Toți aceștia se roagă acum pentru Prea Fericirea Voastră. Aveți prieteni la noi. Dar a-ți face prieteni și a-i menține înseamnă să mergi și să-i vezi. Vă poftim să veniți și să vedeți prietenii din Suedia. Să sfințiți și o nouă biserică românească în Suedia".*

Eminența Sa Heinz Joachim Held, episcop al Bisericii Luterane din R. F. Germania, angajat direct în dialogul bilateral dintre Biserica Ortodoxă și Biserica Luterană din R. F. Germania a exprimat, în limba română, o sinceră și frumoasă urare pentru noul patriarh și pentru Biserica Ortodoxă Română.

Din partea Conferinței Bisericilor Europene a vorbit dr. Glen Williams, care a evocat prețioasa contribuție adusă în cadrul acestei organizații de către Prea Fericirea Sa, spunînd: *„Ați adus în cadrul Conferinței Bisericilor Europene înțelepciunea Dumneavoastră sănătoasă, iar eu am beneficiat personal de pe urma ei cu ocazia unor discuții pe care le-am avut împreună. Dețineți acea înțelepciune la care ajunge cineva după ani lungi de experiență... Întotdeauna cînd a fost vorba în organizația noastră de relații pe un plan superior, între Biserici, sau pe un plan și mai înalt de relații între popoarele Europei și ale lumii întregi, preocuparea Dumneavoastră a fost întotdeauna aceeași: Instaurarea dreptății și a păcii".*

Dr. Lubomir Mirejovsky — Secretar general al Conferinței Creștine pentru Pace — a adus salutul acestei organizații și a președinților Károly Tóth și Î. P. S. Filaret de Kiev. Vorbitorul a arătat că Biserica Ortodoxă Română este una dintre fondatoarele C. C. P. Ea a înțeles bine rostul acestei mișcări încă de la început. Românii au adus totdeauna în adunările generale ale Conferinței Creștine pentru Pace ceva specific, ceva ce alții n-au putut să aducă. Ei au înțeles ce înseamnă eliberarea națională, independența și identitatea națională.

Hotărîrea recentă a României de a reduce cu 5 la sută cheltuielile militare va fi fără îndoială un bun exemplu în familia tuturor țărilor lumii.

Din partea cultelor din țara noastră au dat expresia sentimentelor de sinceră dragoste frățească față de Prea Fericirea Sa și Biserica Ortodoxă Română: P. S. Episcop Ioan Robu, conducătorul Arhiepiscopiei Romano-Catolice din București, Eminența Sa Moses Rosen, șef rabinul Cultului Mozaic din Republica Socialistă România, Eminența Sa Papp László, Episcopul Eparhiei Reformate din Oradea și Eminența Sa Albert Klein, Episcop al Episcopiei Evanghelice C. A. din România.

Î. P. S. Adrian Hrițcu, al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române pentru Europa Centrală și Apuseană a vorbit în numele slujitorilor bisericești, prezenți în persoană la instalare, și al credincioșilor pe care ei îi păstoresc.

Dl. prof. Virgil Cîndea a adus salutul Asociației „România" și al publicației „Tribuna României".

Prea Cuviosul Arhim. Nifon Saikaly a reprezentat Patriarhia Antiohiei și a adus salutul Întîistătătorului acesteia — Sanctitatea Sa Ignatie al IV-lea. *„Am venit* — a spus vorbitorul — *să aducem mărturia legăturilor frățești care unesc Bisericile noastre de secole, legături care se vor dezvolta spre binele Bisericilor și popoarelor noastre".*

Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului a dat expresie încă odată bucuriei pe care o nutresc clerul și credincioșii Bisericii noastre strămoșești pentru actul deosebit de însemnat de a se fi pus din nou în rînduială viața noastră bisericească prin alegerea în locul vrednicului de pomenire Iustin patriarhul, a vrednicului de cinste și cinstire în acest rang Patriarh Teoctist.

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Domnule vicepreședinte al Consiliului de Stat,
Domnule președinte al Departamentului cultelor,
Onorați comeseni,

Iată-ne împreună la această agapă a bucuriei, sărbătorind o mare împlinire și un important eveniment din viața Bisericii Ortodoxe Române, astăzi cînd am intronizat pe cel de al cincilea Patriarh al Bisericii noastre în persoana Prea Fericitului Teoctist I-ul.

Vine din rîndul poporului, de acolo de unde au urcat pe tronul Patriarhal toți înaintașii săi, aducînd cu sine prospețime de gînd, de credință și de iubire, față de Dumnezeul Părinților noștri și față de pămîntul și poporul românesc. Activitatea sa îndelungată ca vicar patriarhal, episcop de Arad, mitropolit al Olteniei și Mitropolit al Moldovei și Sucevei este pentru clerul și credincioșii Bisericii noastre o garanție că urcă treptele tronului celui mai înalt încărcat de experiență în lucrarea spirituală, în administrația și în relațiile Bisericii cu lumea modernă și, în special, cu situarea ei în contextul românesc de astăzi.

E cunoscut nouă tuturor și onoraților oaspeți de peste hotare, atît ca ostenitor în pregătirea Sfîntului și Marelui Sinod Ortodox, unde pînă mai ieri a condus delegația Bisericii Ortodoxe Române, cît și ca membru în Comitetul Consultativ al Conferinței Bisericilor Europene, participant la nenumărate acțiuni și congrese pentru pace, apărător al dreptei credințe dar cu deschideri largi pentru ecumenism, atît pe plan local, cît și pe plan internațional.

Sperăm toți că vom avea în cel de al cincilea Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române un mare Patriarh, *așa cum au fost și înaintașii săi și că Biserica Ortodoxă Română va fi o Biserică tot atît de activă în marea familie ortodoxă și în și mai marea familie creștină din lume, luptînd pentru unitate și pace. Astăzi, mai ales, avem nevoie de pace, de pacea Celui ce a fost anunțat de îngeri că va aduce „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bunăvoire".*

Sperăm toţi că Prea Fericirea Sa va îndruma Biserica noastră spre un astfel de climat, pentru care Ţara şi Preşedintele nostru Nicolae Ceauşescu face eforturi deosebite. Dacă vom avea pace, ne vom putea îndruma credincioşii spre mîntuire, spre fericirea pe pămînt şi în ceruri. Fără pace toate se vor dovedi inutile şi păcatul ne-păcii va striga împotriva noastră înaintea lui Dumnezeu. Căci nu Dumnezeu a creat armele, ci noi oamenii. Tot noi oamenii trebuie să renunţăm la ele.

Să mulţumim lui Dumnezeu pentru pacea de pînă azi şi pentru bucuria de azi, de a ne fi pus în rînduială din nou viaţa noastră bisericească românească prin alegerea în locul vrednicului de pomenire Iustin, pe vrednicul de cinste şi de cinstire în acest rang Patriarh Teoctist. AXIOS !

Ultimul vorbitor a fost Î. P. S. Mitropolit Chrisostom de Mira care a transmis încă odată binecuvîntarea şi îmbrăţişarea frăţească a Sanctităţii Sale Demetrios I, patriarhul ecumenic.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a mulţumit tuturor cordial pentru urările transmise, pentru cinstitoarele gînduri şi cuvinte la adresa Bisericii Ortodoxe Române, a ţării şi poporului român.

Prea Fericirea Sa a toastat pentru sănătatea şi îndelungata înzilire a conducătorului iubit al patriei, Domnul Nicolae Ceauşescu, dînd glas încă odată hotărîrii ferme a ierarhilor, slujitorilor şi credincioşilor Bisericii Ortodoxe Române de a sluji cu toată dăruirea idealurile şi interesele vrednicului nostru popor.

La ora 20, corul studenţilor Institutului Teologic Universitar din Bucureşti şi Corala Patriarhiei Române au oferit, în aula Institutului Teologic, un bogat şi înălţător concert în cinstea instalării Prea Fericirii Sale, Prea Fericitului Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

Nu numai în Bucureşti ci şi în întreaga ţară, preoţii şi credincioşii Bisericii noastre strămoşeşti au înălţat fierbinţi rugăciuni pentru un început bun al arhipăstoririi Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, pentru sănătatea sa, pentru prosperitatea ţării şi fericirea poporului român, pentru pacea întregii lumi.

Redacţia

† ANTONIE

DIN MILA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL SIBIULUI
ŞI MITROPOLIT AL ARDEALULUI

Prea cuvioşilor stareţi şi monahi, prea cucernicilor protopopi şi preoţi şi tuturor binecredincioşilor creştini, har, ajutor şi pace de la Dumnezeu, iar de la noi arhiepăstorească binecuvîntare.

Iubiţi credincioşi,

Ne-a ajutat Dumnezeu să ajungem să sărbătorim din nou ziua aceasta în care ni s-a descoperit *„taina cea din veac ascunsă"* (Rom. XVI, 25; Col. I, 26), zi în care învăţătura noastră creştină ne propune să medităm adînc şi să ne situăm personal faţă de evenimentul pe care îl retrăim, şi anume *Naşterea Domnului.*

Taina aceasta era: că într-o zi Dumnezeu se va întrupa printre oameni, precum prevestise „în chip umbrit" proorocul Isaia, că „la plinirea vremii" o Fecioară va naşte, în ciuda şi împotriva legilor naturale ale naşterii oamenilor, deci pe cale minunată, supranaturală, un fiu al Cărui nume va *Imanuel* (Isaia VII, 14).

Taina era deci şi aceasta că identitatea reală a acestui Fiu era ascunsă chiar în numele Său, căci *Imanuel,* în limba ebraică în care a scris Isaia, se tîlcuieşte: *Cu noi este Dumnezeu.*

Taina aceasta era, că El, Cel vechi de zile, El, Cel fără de început şi fără sfîrşit, El, Creatorul cerului şi al pămîntului, Părintele cel veşnic al cosmosului va veni să fie ca oamenii, să trăiască printre ei, să trăiască viaţa lor de nevoi şi lipsuri, de împliniri şi speranţe, să se bucure şi să se întristeze ca ei, să se arate solidar cu ei. Ştiindu-i dezorientaţi în faţa tainelor care îi depăşeau, va veni să-i înveţe despre Sine, despre ei, despre rostul lor pe pămînt, şi să le deschidă ochii minţii ca să vadă că acest rost se prelungeşte în lumea de dincolo, că nu sînt supuşi unei existenţe efemere, ci că li s-a dat existenţă veşnică, existenţă care trebuie pregătită de aici, prin fapte bune şi prin credinţă.

Taina aceasta era: că oamenii nu sînt singuri, că nu sînt ca iarba cîmpului care se usucă şi dispare, că nu sînt ca pădurea care se taie, se arde şi se preface în cenuşă, ci că viaţa din om e o minune şi un dar divin, care nu se poate asemăna cu nimic din această lume. Suflarea Domnului care i-a dat viaţă omului, nu e supusă stricăciunii şi morţii.

Taina aceasta era, şi aceasta s-a descoperit prin *Naşterea Domnului* şi prin învăţătura Lui, că toţi am fost creaţi cu o anumită destinaţie pe acest pămînt, cu o anumită responsabilitate faţă de conservarea, organizarea, înfrumuseţarea şi desăvîrşirea ei prin muncă, cu o mare responsabilitate unii faţă de alţii şi faţă de aproapele nostru.

Acest eveniment extraordinar şi unic îl sărbătorim noi astăzi, întîmpinîndu-l cu sufletul încărcat de emoţie, inundat de o lumină lăuntrică, lumină care dă sens, dă înţeles şi deschide cale sigură vieţii, eliberînd-o de îndoieli şi de neştiinţă. Căci prin Naşterea Domnului, *„răsărit-a lumii lumina cunoştinţei",* precum cîntăm toţi în aceste zile.

Nu este nici unul printre noi cei credincioşi, care să nu-şi rememoreze astăzi adîncile simţiri şi impresii din copilărie, primite atunci cu credinţă neîndoielnică.

Nu e oare extraordinar faptul că pruncii înţeleg Naşterea Domnului, chiar înainte de a bănui noi că au instrumentele înţelegerii? Şi iată că le au.

Într-o zi ca aceasta însă se petrece şi o altă transformare minunată. Adulţii se întorc ei înşişi la puritatea copiilor şi le pregătesc acestora bucurii, uneori de negrăit pentru ei şi le împodobesc pomul de Crăciun, le dau daruri ca din partea Celui născut, conceput în chip paradoxal ca *„mititel şi înfăşeţel"*, dar şi ca *„Moş Crăciun"*, Cel care veşnic se naşte şi veşnic e „Vechi de zile" — Dumnezeu! Părinţii colindă sau ascultă împreună cu copiii sfintele noastre colinde, vestitoare ale Naşterii, cîntate pe melodii străvechi româneşti, care ne dau sentimentul legăturii cu înaintaşii noştri întru aceeaşi credinţă, iubind aceleaşi melodii şi obiceiuri, pe care ni le-au transmis ca pe un testament sfînt, ortodox şi românesc.

Iubiţii mei fii duhovniceşti,

Trebuie să recunoaştem şi să cunoaştem însă, şi să nu ocolim nici faptul că unii dintre noi, mulţi chiar dintre credincioşi, mai ales dintre intelectuali îşi pun adesea întrebări dramatice în legătură cu evenimentul întrupării pe pămînt a lui Dumnezeu. Evenimentul li se pare imposibil. Cum adică? Să fi fost El, Iisus, pruncul şi apoi bărbatul din Nazaret, răstignit şi înviat, a cărui a 1986-a naştere o aniversăm noi astăzi, cu adevărat Dumnezeu? Să fi fost El cel anunţat de proorocul Isaia? Şi nu cumva îl interpretăm noi greşit pe Isaia? S-a petrecut, cu adevărat, acest fapt extraordinar al întrupării, vieţuirii şi propovăduirii printre noi a lui Dumnezeu în persoană, a Unuia din Treime, a Fiului Cel *„de fiinţă cu Tatăl"*, aşa cum mărturisim în Simbolul Credinţei?

Cei în sufletele cărora se strecoară îndoiala pornesc adesea tot de la Sfînta Scriptură şi de la cuvintele Domnului, care zice: *„Nu se poate om care să mă vadă şi să rămînă viu"* (Ieşire XXXIII, 18—20). Chiar lui Moise nu i-a arătat decît slava Sa şi nu fiinţa Sa, care este dincolo de puterea de cuprindere a minţii şi a ochilor omeneşti. Fericitul Augustin spune că a voi să-L înţelegi pe Dumnezeu în întregime, e o întreprindere asemănătoare cu aceea a unui copil care ar vrea să mute marea într-o gropiţă săpată de el în nisipul plajei. De la Dumnezeu putem avea doar *Cuvîntul* Său, nu pe Sine care e Duh, mai presus de orice înţelegere şi închipuire omenească. Cum dar putem noi pretinde că Dumnezeu s-a lăsat văzut, că a venit pe pămînt, în persoana lui Iisus Hristos, cînd însăşi Scriptura pare că ne contrazice?

Ceea ce spune Dumnezeu în Scriptură este adevărat. Dar e tot atît de adevărat că Dumnezeu *„ascunde o taină"* nedescoperită celor vechi, dar care urma să fie descoperită „la plinirea vremii", şi taina tocmai aceasta s-a dovedit a fi: *Întruparea Sa pe pămînt.* Oamenii n-ar fi putut urca ei înşişi niciodată pînă la Dumnezeu. Nici Moise n-a urcat. Nici filozofii care au încercat. Se ajunge la efecte, adică se constată lucrarea lui Dumnezeu, dar cauza, adică El, rămîne nevăzută. Dacă am fi rămas însă numai la atîta, Dumnezeu ne-ar fi rămas străin, şi noi străini de El pe vecii vecilor. De aceea a hotărît El să ni se arate, neputînd noi să-L vedem. A hotărît *El* să coboare, neputînd noi să urcăm la Dînsul. Şi ca să nu ne inunde cu măreţia şi slava Sa, a hotărît să coboare sub chipul unui prunc, cu care să ne obişnuim, de care să nu ne temem, care să crească împreună cu noi şi aşa, la plinirea vîrstei mature, să ne înveţe prin cuvînt şi prin minuni, să ne convingă că e Fiul Tatălui celui veşnic, şi să dărîme peretele cel vechi, despărţitor, care spune că *„nimeni nu poate să-L vadă pe Dumnezeu şi să nu moară"*. El e venit să-L facă văzut pe Dumnezeu prin Sine, Fiul lui Dumnezeu, precum şi spune: *„Eu sînt în Tatăl şi Tatăl este întru Mine — Cel ce M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl"* (Ioan XIV, 9—10).

Întruparea Fiului, sub chip smerit de prunc omenesc, într-o iesle săracă, deşertîndu-se de slava Sa cerească (Filipeni II, 5—8), a fost modalitatea lui Dumnezeu de a se face înţeles de oameni, de a comunica şi a dialoga cu ei, fără a-i copleşi prin măreţia Sa, fără a le limita libertatea pe care le-o dăruise la creaţie, fără a le anula responsabilitatea, ci dimpotrivă, lăsîndu-le posibilitatea de opţiune între bine şi rău, potenţele personale spre desăvîrşire prin credinţă, evlavie şi iubire. Le-a lăsat posibilitatea să se organizeze singuri, să-şi realizeze destinul

prin muncă, dar să știe, în același timp, că toate vor fi supuse, la sfîrșit, judecății, pe baza unui cod moral pe care l-a și dezvăluit prin cuvintele: *Iubiți-vă unii pe alții* (Ioan XIII, 34); *Fiți desăvîrșiți* (Matei V, 48), *„Ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți-le și voi lor"* (Matei VII, 12).

Nu este, așadar, îndreptățită îndoiala celor care nu văd în Iisus întruparea lui Dumnezeu pe pămînt. El a zis că a venit să împlinească, să completeze *Legea*, deci și ceea ce îi spusese Dumnezeu lui Moisi fusese valabil numai pentru Moisi și pentru vremea și împrejurările în care s-a întîlnit el cu Dumnezeu. Iisus a coborît ca să se arate oamenilor ca Dumnezeu. Și cum spunea odată un teolog, minunea Crăciunului tocmai aceasta este: *de a-L vedea pe Dumnezeu fără să murim, prin această vedere*, ci dimpotrivă, să-L cunoaștem, să-L iubim, să-L ascultăm, să-L urmăm și să ne mîntuim.

Iubiții mei,

Într-o lume ispitită de îndoieli cu privire la Nașterea Domnului, și nu numai la noi, ci peste tot, în toate continentele, am crezut de trebuință în anul acesta să vă reîntăresc, cu argumente biblice, credința că Cel a cărui naștere o aniversăm astăzi, a fost cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, așa cum l-a prevestit Isaia: *Imanuel*, adică, *Cu noi este Dumnezeu*, și așa cum ni L-au prezentat evangheliștii, ucenicii, prietenii și martorii vieții, ai învățăturilor, ai minunilor Lui, și în special ai *Învierii Lui*, despre care ne-au lăsat mărturii scrise și convingătoare.

Este adevărat că lumina definitivă asupra originii, naturii și personalității lui Iisus ne-o proiectează în suflete și în minți mai ales credința în Învierea Sa — precum spune marele Apostol Pavel, logicianul care își construiește tot edificiul credinței și al predicii pe faptul constatat de el, verificat de el personal prin întîlnirea cu Iisus după Înviere. Pe această bază, însușită de fiecare dintre noi, opțiunea trebuie hotărîtă și declarată *acum*, și anume aceea, că Iisus, Cel a cărui Naștere o sărbătorim azi, *a fost cu adevărat Fiul lui Dumnezeu*.

Numai pe această credință ne putem construi solid viața noastră creștinească, cu tot ce presupune ea, cu Legea morală adusă de Iisus, cu răspunderile fixate de El pentru lumea de aici, și pentru cea de dincolo.

Învățăturile Sale se află în depozitul Bisericii, pe care preoții sînt chemați să le propovăduiască și să le asigure lucrarea în viața cea de toate zilele a credincioșilor.

Dacă pornim *acum, de aici*, de la această credință, tot restul devine limpede, tot sensul destinului nostru se descifrează, sufletele noastre își capătă liniștea și pacea de care au nevoie, pentru a trăi cinstit și creator pe pămînt, pentru a ne face datoria față de aproapele și față de societate, optimiști, generoși, eliberați de frică și de orice îndoială. Ne rămîne doar frica de păcat și de socoteala ce avem de dat pentru faptele noastre. Iisus a prevăzut însă și eliberarea de păcatele la care ne tîrăște uneori firea noastră omenească sau diavolul. Această eliberare ne vine prin harul dat episcopilor și preoților de a dezlega și ierta de păcate pe toți cei care se căiesc și se îndreaptă, asigurîndu-le și acestora Împărăția cerurilor.

Dreptmăritori creștini,

Simt totuși datoria de a vă atrage atenția asupra unui lucru care nu trebuie uitat niciodată: e mai greu să fii creștin, decît să nu fii. Deși Dumnezeu cere de la toți oamenii aceleași lucruri, și pe toți îi ajută în mod egal (Matei V, 45), pentru că toți sînt fiii Lui, de la cei care se recunosc fii cere mai mult: să creadă în El și în învățăturile Lui, să fie buni, să ierte mai mult, să fie generoși, miloși, să iubească pînă și pe vrăjmași ca să-i îndrepte, să fie cinstiți, corecți, să dea lui Dumnezeu ce I se cuvine, dar și stăpînirilor lumești ce li se cuvine, într-un cuvînt *să fie martori* ai lui Dumnezeu și exemple de virtute, de jertfelnicie și de bunătate. Despre ei, despre noi creștinii zice Mîntuitorul: *„Ca oamenii văzînd faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru cel din ceruri"* (Matei V, 16). Un creștin rău e mai rău decît un necredincios corect, pentru că se face unealtă

de sminteală, îl compromite pe Dumnezeu, îi face pe alţii să nu creadă în Dumnezeu, pentru că nu respectă cele poruncite de Dumnezeu, în care pretinde că crede. Despre unii ca aceştia s-a zis: *„Din pricina voastră se huleşte numele lui Dumnezeu printre neamuri"* (Rom. II, 24).

Iată de ce vă povăţuiesc, cu inimă părintească, şi cu frică de Dumnezeu: Fiţi buni, fiţi printre cei mai buni, fiţi după cum o cere numele de creştin ortodox, adică dreptcredincios, în cuvinte şi în fapte, preoţi şi mireni deopotrivă.

Păstraţi-vă aproape de Biserica strămoşească, aceea care ne-a mîntuit de 2000 de ani încoace şi care ne-a transmis adevărata învăţătură, adevăratele tradiţii în care întregul neam românesc a trăit, de la formarea lui pînă astăzi.

Noi ne străduim astăzi, în cadrul ecumenismului, să refacem *Biserica cea una, sfîntă, sobornicească şi apostolească*, să-i întoarcem la unitate pe toţi cei care au părăsit corabia Bisericii şi s-au înstrăinat de ea. Şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom reuşi. De aceea, feriţi-vă de cei care prin false interpretări ale Scripturii şi în numele ei, vă îndeamnă nu la unitate, ci la dezbinare, la părăsirea Bisericii strămoşeşti, promiţîndu-vă ceea ce nu vă pot da, ceea ce poate da numai Biserica cea adevărată, ortodoxă, adică mîntuirea sufletului.

Ştim că mulţi vin să vă dezbine cu Scriptura în mînă. Şi diavolul cunoaşte Scriptura. Nu cu Scriptura în mînă l-a ispitit pe Iisus în pustie? (Luca IV, 9—10). Nu e noutate. Sfîntul Pavel a prevăzut că se vor ivi asemenea *„fraţi mincinoşi"*, care apăruseră de altfel, chiar în vremea sa (II Cor. XI, 26). Scriptura e plină de avertismente împotriva *„falşilor profeţi"*, care se prezintă cu Scriptura, pe care o răstălmăcesc, şi sub chipul unei false evlavii, urmăresc doar dezbinarea de Biserică. *„Veniţi la noi!"* — zic ei. După aceasta îi puteţi cunoaşte, că cheamă la ei, nu la Biserică.

Rog insistent pe Prea Cucernicii preoţi să vă citească la orele de catehizare aceste pasagii din Sfînta Scriptură, precum: Matei VII, 15; XXIV, 11; I Ioan IV, 1; Rom. XVI, 17; I Cor. I, 10; Gal. I, 6—9; II Tim. IV, 2—4; Tit III, 9—11; Evrei V, 1—4; I Tim. VI, 3—5; I Tim. III, 7; 19—20; Filipeni I, 15—16; II, 3; III Tim. III, 5, 14, 16, 23; Apoc. V, 8, ca să vedeţi că nu orice evlavie e de la Dumnezeu, că nu oricine e calificat să interpreteze Scriptura, ci numai cei *„care se luptă după lege"* (II Tim. II, 5), iar Legea, credinţa adevărată e cea păstrată de Biserică.

Toţi cei care se îndepărtează de Biserică, îşi vor pierde mîntuirea. Încă din secolul III un mare Părinte al Bisericii, Sfîntul Ciprian al Cartaginei, confruntat şi el cu asemenea apostoli rătăciţi, avertiza: *Extra Ecclesiam nulla salus = În afara Bisericii nu este mîntuire.*

Sfătuiţi-i pe cei care nu cunosc aceste adevăruri, staţi de vorbă cu ei, spuneţi-i Bisericii, iar de nu vor asculta *„să vă fie vouă ca nişte păgîni şi vameşi"* (Matei XVIII, 17). De vă vor asculta însă, iată ce asigurări extraordinare vă dă Sfîntul apostol Iacov: *„Fraţilor, dacă vreunul se va rătăci de la adevăr, şi-l va întoarce cineva să ştie acela că, cel ce a întors pe păcătos de la calea lui rătăcită, a mîntuit suflet de la moarte şi şi-a acoperit mulţime de păcate"* (Iacov V, 19—20).

Trebuie să luptăm toţi pentru unitate, nu pentru dezbinare. Aşa ne va recunoaşte Dumnezeu drept fiii ai Săi, şi aşa vom întări credinţa: *de vom fi toţi una,* cum spune Mîntuitorul (Ioan XVII, 21). Să fim o Biserică mîntuitoare în numele Domnului, prin preoţii hirotoniţi de la apostoli încoace, prin păstrarea tradiţiei şi a învăţăturii celei adevărate, în Biserică.

Iubiţi fii ai Bisericii noastre strămoşeşti,

Rămînînd credincioşi Bisericii, rămînem credincioşi Întemeietorului ei şi învăţăturilor Lui, aşa cum le-a lăsat El, Domnul nostru Iisus Hristos, a cărui întrupare o sărbătorim astăzi. El ne-a învăţat să trăim în unitate, în pace şi în bună înţelegere între noi, nu în dezbinări şi împărţiri, ci a dorit ca *pacea Lui* să domnească în toată lumea (I Cor. VII, 15; Rom. XII, 18).

Iată însă că astăzi, în afara tulburărilor pe care ni le creează cei ce vor să ne răstălmăcească credinţa, nori ameninţători de altă natură se abat asupra noastră şi din alte direcţii, şi pacea lumii este în pericol. Şi de aceştia trebuie să ne apărăm cu toată puterea minţilor şi a voinţelor noastre.

Președintele Patriei noastre a dat de curînd un exemplu curajos și a făcut pentru apărarea păcii, cel dintîi în lume, un pas practic, cerînd întoarcerea de la calea cea rea și periculoasă a cursei înarmărilor, pe calea cea bună și salvatoare a reducerii, deocamdată, cu 5% a cheltuielilor, efectivelor și mijloacelor efectivelor și mijloacelor militare, arătînd cu realism și înțelepciune că altă cale nu există, dacă vrem să supraviețuim.

Țara întreagă s-a pronunțat ca o singură voce, aprobînd această propunere în *Referendum*-ul de la 23 noiembrie 1986, și noi înșine, credincioși învățăturii noastre ortodoxe, ne-am depus semnăturile în susținerea acestei propuneri pentru trecerea la cursa inversă, la cursa dezarmării și a păcii, la apărarea dreptului de a ne construi o viață eliberată de amenințări, spre a ne putea clădi un viitor sigur, în care să înflorească bucuria, cultura, arta, satele și orașele tot mai frumoase, tot mai bogate.

Prilejul sărbătoririi Nașterii Celui ce a fost numit *„Domn al Păcii"* (Evr. VII, 2; Is. IX, 6; II Tes. III, 16) și *„Domn al vieții"* (F. Ap. III, 15), să fie pentru noi toți și un prilej de a îndrepta rugăciuni fierbinți către Dînsul, ca să treacă cu vederea peste păcatele noastre. Să îndrume pașii noștri spre împlinirea poruncilor Sale. Să ne facă parte în continuare de liniștea de care avem nevoie, pentru a ne împlini destinele pămîntești pînă la capăt. Să ne ferească de toată întîmplarea cea rea, în așa fel încît chemarea îngerului care a vestit Nașterea acum 1986 de ani în Betleem, să renască în sufletele noastre speranța că va fi pe pămînt pace și *întru* oameni, ca și *între* oameni, bunăvoire (Luca II, 14).

Iubiți frați și surori în Domnul,

Vă vestesc și în anul acesta bucuria Nașterii Domnului prin această scrisoare pastorală, și vă încredințez de purtarea Lui de grijă față de fiecare dintre Dvs., pentru că de aceea s-a întrupat, ca *Prunc* să mîngîie și să ocrotească pruncii, iar ca Moș Crăciun noi îl primim și ca pe *„Cel vechi de zile"*, Veșnicul și Bunul, *Tatăl nostru cel din ceruri, ca să ne poarte de grijă tuturor, să renască în noi* credința și dragostea, și să ne dea speranța într-un An Nou, și mai bun decît cel care se apropie de sfîrșit.

Să fiți sănătoși!

Să petreceți sărbătorile cu bucurie!

Să vi se împlinească toate gîndurile și planurile cele bune și de folos familiilor Dvs., obștei ortodoxe din care faceți parte, și Patriei noastre scumpe.

Al vostru al tuturor pururea rugător către Domnul.

† ANTONIE
Arhiepiscopul Sibiului și
Mitropolitul Ardealului

Texte biblice care avertizează asupra „profeţilor mincinoşi" şi a celor care încearcă să dezbine Biserica lui Hristos *

Matei VII, 15: „Feriţi-vă de proorocii mincinoşi, care vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sînt lupi răpitori."

Matei XXIV, 11: „Şi mulţi prooroci mincinoşi se vor scula şi vor amăgi pe mulţi."

I Ioan IV, 11: „Iubiţilor, nu daţi crezare oricărui duh, ci ispitiţi duhurile de sînt de la Dumnezeu, fiindcă mulţi prooroci mincinoşi au ieşit în lume."

Rom. XVI, 17: „Vă îndemn, fraţilor, să vă păziţi de cei ce fac dezbinări şi sminteli împotriva învăţăturii pe care aţi primit-o. Depărtaţi-vă de ei."

I Cor. I, 10: „Vă îndemn, fraţilor, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toţi să vorbiţi la fel şi să nu fie dezbinări în sînul vostru; şi să fiţi cu totul uniţi în acelaşi cuget şi în aceeaşi înţelegere."

Gal. I, 6—9: „Mă mir că aşa de grabă treceţi de la cel ce v-a chemat pe voi prin harul lui Hristos, la altă Evanghelie, care nu este alta, decît că sînt unii care vă tulbură şi voiesc să schimbe Evanghelia lui Hristos. Dar chiar dacă noi sau înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decît aceea pe care v-am vestit-o, — să fie anatema!"

II Tim. IV, 2—4: „Propovăduieşte cuvîntul, stăruieşte cu timp şi fără de timp, mustră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelunga răbdare şi învăţătură. Căci va veni o vreme cînd nu vor mai suferi învăţătura sănătoasă, ci — dornici să-şi desfăteze auzul — îşi vor grămădi învăţători după poftele lor şi îşi vor întoarce auzul de la adevăr şi se vor abate către basme."

Tit. III, 9—11: „Iar de întrebările nebuneşti şi de genealogii şi de certuri şi de sfădire pentru lege — fereşte-te, căci sînt nefolositoare şi deşarte. De omul eretic, după întîia şi a doua mustrare, depărtează-te, ştiind că unul ca acesta s-a abătut şi a căzut în păcat, fiind singur de sine osîndit."

I Tim. VI, 3—5: „Iar de învaţă cineva într-alt chip şi nu se ţine de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos şi de învăţătura cea bună după credinţă, acela e un îngîmfat, care nu ştie nimic, suferind de boala discuţiilor şi certurilor de cuvinte, din care pornesc: ceartă, pizmă, defăimări, bănuieli nedrepte, gîlcevile necurmate ale oamenilor stricaţi la minte şi lipsiţi de adevăr, care socotesc că evlavia este un mijloc de cîştig. Depărtează-te de unii ca aceştia."

Filip. I, 15—16: „Unii, e drept, vestesc pe Hristos din pizmă şi din duh de ceartă."

Filip. II, 3: „Nu faceţi nimic din duh de ceartă, nici din mărire deşartă, ci cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decît el însuşi."

II Tim. III, 5: Sînt unii „avînd înfăţişarea adevăratei credinţe, dar tăgăduind puterea ei. Depărtează-te şi de aceştia."

II Tim. III, 14: „Tu însă rămîi în cele ce ai învăţat şi de care eşti încredinţat, deoarece ştii de la cine ai învăţat."

* Aceste texte se reproduc pentru folosul P. C. preoţi în convorbirile cu credincioşii şi în cateheze.

† TEOFIL

DIN MILA LUI DUMNEZEU,
ARHIEPISCOP AL EPARHIEI VADULUI, FELEACULUI ȘI CLUJULUI

Cinstitului cler și dreptcredincioșilor creștini, Har, binecuvîntare, bucurie și multă pace de la Dumnezeu-Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos.

„Noi iubim pe Dumnezeu fiindcă El mai întîi ne-a iubit pe noi" (I Ioan 4, 19).

Cinstiți credincioși și credincioase,

Sfîntul Ioan apostolul în aceeași epistolă, cu cîteva rînduri mai înainte, ne face cunoscută una din cele mai plăcute definiții despre Dumnezeu cînd afirmă: *„Dumnezeu este dragoste!"* Cu această dragoste El iubește *din veci* ființa omenească, pe fiecare om în parte și pe toți laolaltă. Fiecare om, ascultător al profetului Ieremia, se cuvine să creadă ca făcută lui această asigurare cerească: *„Cu iubire veșnică te iubesc pe tine, de aceea îți păstrez bunătatea Mea"* (Ier. 31, 3). În planurile din veșnicie ale lui Dumnezeu, fiecare din noi, fiecare suflet omenesc era prevăzut cu nașterea sa și cu toate împrejurările între care se va ivi în lumea aceasta, creată și cîrmuită de El.

Dumnezeu este iubire și din aceasta izvorăște hotărîrea Sfintei Treimi de a face pe om după chipul și asemănarea Sa. *„Apoi, Dumnezeu a zis: să facem om după chipul Nostru, după asemănarea Noastră; el să stăpînească peste peștii mării, peste păsările cerului, peste vite, peste tot pămîntul și peste toate tîrîtoarele care se mișcă pe pămînt"* (Fac. 1, 26).

Ceea ce Domnul a hotărît a și făcut. Pe om l-a plăsmuit după chipul Său. L-a înzestrat cu suflet nemuritor și prin aceasta cu inteligență, cu conștiință despre bine și despre rău, cu libertate de a voi binele sau răul, cu trecere peste desfacerea trupului. Gîndire, simțire, voință și neputrezire, iată cele mai de seamă însușiri ale sufletului, datorită faptului că este chipul lui Dumnezeu în om, în orice om.

Luminat de Sus, profetul David se miră și admiră starea aleasă a ființei omenești. El întreabă fericit: *„Ce este omul ca să te gîndești la el; și fiul omului ca să-l bagi în seamă? Cu puțin făcutu-l-ai mai mic decît îngerii, cu slavă și cinste l-ai încununat"* (Ps. 8, 4—5).

Iubiți credincioși,

Iubirea adîncă și țiitoare a lui Dumnezeu față de om se învederează și prin marele dar și har care este *descoperirea* dumnezeiască. Prin aceasta înțelegem că Cel nevăzut *a vorbit* oamenilor de multe ori și în multe feluri.

Iubiţi credincioşi, iată o altă încununare a omului cu slavă şi cu cinste deosebită. Vorbind omului, Făcătorul Cerului şi al Pămîntului i-a dezvăluit, i-a destăinuit multe din tainele Lui cele ascunse, privitoare la fiinţa Lui cea veşnică şi privitoare totodată la fiinţa şi la soarta noastră dinaintea morţii şi de după moarte.

După o postire de patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi, Iisus a flămînzit şi i s-a permis diavolului să-L ispitească şi să-I zică: „— De eşti Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini." Iar Iisus, răspunzînd a zis: *„Nu numai cu pîine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu"* (Matei 4, 3—4).

În scrisul său, Isaia profetul recunoaşte că de la Dumnezeu a primit ceea ce a transmis verbal sau în scris poporului evreiesc şi nouă credincioşilor. În mai multe locuri din cartea sa, Isaia se exprimă astfel: *„Căci gura Domnului a grăit"* (Isaia 1, 20; 40, 5; 58, 14).

Dumnezeu ne-a vorbit din dragoste, ca să ne povăţuiască, să ne mîngîie, iar alte ori să ne mustre şi să ne îndrepteze, să ne abată de la calea păcatului şi a pierzării. *„Omul va trăi nu numai cu pîine, ci şi cu orice cuvînt care iese din gura lui Dumnezeu"* (Matei 4, 4). Vorbindu-ne, Domnul ne cinsteşte şi ne luminează lăuntric fiindcă ne iubeşte cu iubire îndelung răbdătoare şi mult milostivă. Cine ne vorbeşte ne cinsteşte şi ne iubeşte în acelaşi timp.

Revelaţia sau descoperirea divină este comoara de învăţătură hărăzită de Creatorul lumii pentru creatura Sa cuvîntătoare, care este omul. Dascălul nostru cel ceresc, Iisus Hristos, de la începutul activităţii Sale pe pămînt, ne-a atras atenţia că nu-i just ca omul să se preocupe numai de pîine, de hrana corpului, ci se cuvine să se nutrească şi să trăiască şi din *„tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu"* (Matei 4, 4).

Luminat de Sfîntul Duh, Pavel Apostolul ne scrie — pe urmele lui Hristos — tot pe această linie de gîndire: „După ce Dumnezeu, odinioară, în multe rînduri şi în multe chipuri, a vorbit părinţilor noştri prin prooroci, *către sfîrşitul acestor vremuri ne-a grăit nouă prin Fiul* ... care este strălucirea slavei şi icoana fiinţei lui Dumnezeu şi care ţine toate cu cuvîntul puterii Sale ... a şezut de-a dreapta măririi întru cele prea înalte ..." (Evrei 1, 1—3).

Cu cîtă rîvnă s-ar cuveni să căutăm noi cuvîntul Domnului, adică ceea ce *ne-a grăit nouă* cu îmbelşugare, cu stăruinţă multă, cu părintească afecţiune, Stăpînitorul cel veşnic al cerului şi al pămîntului şi Judecătorul nostru de mîine. Să-l căutăm şi să-l facem trup, realitate, în viaţa noastră cea de toate zilele, acest cuvînt.

Iubiţi credincioşi,

Cu toate aceste dovezi de iubire şi de cinstire, omul care poartă chipul lui Dumnezeu într-însul, ajunge să cadă în ispită, să cadă în păcat şi în nefericire. Se face necesară intervenţia unui ajutor, *a unui izbăvitor*. Iubirea Ziditorului nu se lasă înfrîntă. El hotărăşte trimiterea lui Mesia, în persoana Fiului Său, Cel Unul Născut din Tatăl, mai înainte de toţi vecii. *„Dragostea lui Dumnezeu faţă de noi s-a arătat prin faptul că Dumnezeu a trimis în lume pe singurul Său Fiu ... ca jertfă de ispăşire pentru păcatele noastre ... ca să fie Mîntuitorul lumii"* (I Ioan 4, 9—10, 14).

Iubiţi credincioşi,

Ceea ce prăznuim noi astăzi, fraţiile voastre o ştiţi prea bine. Biserica ne pune înaintea ochilor sufletului nostru icoana străveche şi totuşi plăcută a Pruncului ceresc, ajuns în preajma dobitoacelor necuvîntătoare, ajuns în simplitate şi neputinţă. Aici începe jertfa de ispăşire, pentru păcatele noastre, a Mîntuitorului, pe care Ioan Botezătorul ni-L prezintă şi nouă cu aceste cuvinte: *„Iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii"*, (Ioan 1, 36).

Cu sute de ani mai înainte, Profetul Isaia îl aseamănă şi el pe Mesia cu un miel şi cu o oaie fără de apărare: *„Domnul a făcut să cadă asupra Lui nelegiuirea noastră a tuturor. Cînd a fost chinuit şi asuprit n-a deschis gura deloc, ca un miel pe care-l duci spre junghiere şi ca o oaie fără de glas, înaintea celor ce o tund, aşa n-a deschis gura Sa"* (Isaia 53, 6—7).

Cînd privim la icoana Naşterii Domnului, e cu neputinţă să nu vedem peştera în care s-a născut, ieslea în care a fost culcat, pe păstorii, bine vestiţi de îngeri, înconjuraţi de oi şi de miei păziţi de ei. Ne este cu neputinţă nouă, cititorilor Bibliei, să nu ne amintim de profeţia lui Isaia şi să nu ne oprim cîteva secunde asupra ei. În acelaşi loc, unde profetul pomeneşte despre o oaie şi despre un miel, acolo ni se arată în treacăt marea taină, marele mister al Răscumpărării noastre, prin Cuvîntul care s-a făcut trup şi s-a sălăşluit printre noi: „Noi rătăceam cu toţii ca nişte oi, fiecare îşi vedea de drumul lui ... Dar El era străpuns pentru păcatele noastre, zdrobit pentru fărădelegile noastre. Pedeapsa care ne dă pace a căzut peste El, şi prin rănile Lui sîntem tămăduiţi noi toţi" (Isaia 53, 6, 5).

Sîntem tămăduiţi, sîntem răscumpăraţi, şi din acest mister al răscumpărării a izvorît pentru noi belşug de haruri şi de binecuvîntări vremelnice şi veşnice. Din sfînta taină a botezului, primit de noi încă din pruncie, am dobîndit îmbrăcarea noastră cu Hristos. Cîntarea de la Liturghia Crăciunului este cuvînt biblic: *„Cîţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi şi îmbrăcat"* (Gal. 3, 27). Îmbrăcarea cu Hristos însemnează ieşirea omului din tabăra lui Adam cel dintîi, cel păcătos, şi intrarea în tabăra lui Adam al doilea, cel sfînt, în Biserica lui Hristos.

Primirea tainei botezului aduce cu sine înfierea noastră, primirea noastră în ceata fiilor adoptivi ai lui Dumnezeu şi fraţi spirituali cu Iisus Hristos. *„Dar cînd a venit împlinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie ... ca să ne răscumpere ..., ca să căpătăm înfierea ... Aşa că nu mai eşti rob, ci fiu; şi dacă eşti fiu, eşti şi moştenitor, prin Dumnezeu"* (Gal. 4, 4—5, 6).

Din sfînta taină a pocăinţei, dobîndim mereu curăţirea sufletului nostru de orice păcat, în sîngele lui Hristos: *„şi sîngele lui Iisus Hristos ne curăţeşte de orice păcat"* (I Ioan 1, 7).

Din sfînta taină a Euharistiei, dobîndim cea mai strînsă unire cu Hristos, adevărata mană care s-a pogorît din cer. *„Cine mănîncă trupul Meu şi bea sîngele Meu, rămîne în Mine şi Eu rămîn în el"* (Ioan 6, 56).

În celelalte patru sfinte taine, de asemenea, dobîndim nepreţuite haruri şi daruri, mult folositoare pentru urcuşul nostru neabătut, către cele cereşti şi veşnice bucurii.

Iubiţi credincioşi,

Din tot ce am gîndit şi am spus în cele de mai înainte, se desprinde, cu puternic avînt, hotărîrea noastră de a iubi pe Dumnezeu, fiindcă El ne-a iubit cel dintîi (I Ioan 4, 19).

În Rugăciunea Domnească căreia noi îi mai spunem Rugăciunea „Tatăl nostru", una din cele şapte cereri ne îndrumează să zicem: *„Ci ne mîntuieşte de cel rău"* (Matei 6, 13). Prin cuvîntul „cel rău", din această cerere, în primul rînd, îl înţelegem pe diavolul. El este duhul răutăţii, urzitorul şi adevăratul începător al răului. La cina cea de taină, Hristos-Domnul se roagă pentru toţi ucenicii Săi, rostind între altele: *„Părinte, nu Te rog să-i iei din lume, ci să-i păzeşti de cel rău"* (Ioan 17, 15).

Pe urmele Mîntuitorului, Pavel Apostolul scrie creştinilor din Tesalonic: *„Credincios este Domnul: El vă va întări şi vă va păzi de cel rău"* (II Tes. 3, 3).

Prin cererea a şaptea ne mai rugăm lui Dumnezeu să fim scutiţi de toate relele care pricinuiesc omului durere şi nefericire, cum ar fi epidemiile, cutremurul, inundaţiile şi mai cu seamă *războiul*, cu toate prădăciunile şi uciderile lui.

Rostind cu evlavie această rugăciune, să ne gîndim, în primul rînd, la acest cumplit prăpăd, care ne paşte şi pe noi în aceste vremuri de frămîntare şi de încordare dintre statele mari şi puternice. În ele, cursa înarmărilor nu conteneşte să meargă înainte, spre prăpastie şi produce fără încetare noi feluri de arme pustiitoare şi noi cantităţi de armament atomic.

Atotmilostivul Dumnezeu fără îndoială că ar vrea mîntuirea noastră de cel rău, de satana, şi de toate uneltirile lui cele viclene şi amare. Dar, în acelaşi timp, El, Binefăcătorul cel mai mare, aşteaptă de la noi să ne unim cu El, să colaborăm cu El, pentru îndepărtarea celui rău şi a relelor pe care el le poate influenţa. Hotărît că Dumnezeu ţine seamă nu numai de rugăciunile noastre, ci şi de libertatea noastră, de responsabilitatea noastră morală, de capacitatea noastră de a ne lupta pentru pace, pentru dreptate şi îndreptare de la toate faptele aducătoare de durere şi de moarte.

Noi, fiii Bisericii Ortodoxe Române, am trăit în toamna acestui an momente de mîngîiere şi de nădejde, împreună cu toţi cetăţenii Patriei noastre, cînd am vădit prin referendumul de la 23 noiembrie adeziunea noastră la măreaţa iniţiativă a Preşedintelui ţării noastre, a Domnului Nicolae Ceauşescu, de reducere cu 5 la sută a armamentelor, efectivelor şi cheltuielilor militare din Republica Socialistă România. Înţeleapta iniţiativă a fost apreciată pe bună dreptate ca „una din cele mai inspirate şi inteligente decizii politice ale Preşedintelui ţării, ca un nou gest ce oglindeşte temeinicul său umanism şi înalta sa răspundere pentru soarta poporului său şi pentru soarta lumii întregi".

Naşterea lui Hristos să ne fie de folos nouă, tuturor şi întregii omeniri.

Al vostru, voitor de tot binele şi pururea către Domnul rugător părinte,

† TEOFIL
Arhiepiscop al Clujului

† E M I L I A N

DIN MILA LUI DUMNEZEU
EPISCOP AL EPARHIEI ORTODOXE ROMÂNE A ALBA IULIEI

Iubitului nostru cler, cinului monahal și dreptmăritorilor creștini din această de Dumnezeu păzită Episcopie, Har, milă și pace de la Iisus Hristos Cel ce S-a născut în Betleem, iar de la Smerenia Noastră, dragoste părintească și arhierești binecuvîntări.

„Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire S-a pogorît din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria și S-a făcut om ...“

(Din Simbolul credinței)

Prea Cucernici Părinți,
Cinstit cin monahal,
Iubiți credincioși,

Ori de cîte ori participăm la Sf. Liturghie, între cele două momente principale: citirea Sf. Evanghelii și Prefacerea Sf. Daruri, rostim Simbolul de Credință sau Crezul, care este formularea pe scurt a învățăturii creștine. Prin cuvintele acestui Simbol, ale Crezului exprimăm credința în Dumnezeu Tatăl, Fiul și Sf. Duh, deci în Sfînta Treime, în Sfînta Biserică și în Sfintele Taine, în învierea morților și viața cea veșnică. Astfel, după ce Îl mărturisim pe Dumnezeu Tatăl, Creatorul cerului și al pămîntului, Îl mărturisim pe Dumnezeu Fiul Cel Unul Născut din Tatăl mai înainte de veci, „lumină din lumină, Cel deoființă cu Tatăl prin Care toate s-au făcut“.

În nici o altă zi din cursul unui an cuvintele despre pogorîrea din ceruri și despre întruparea de la Duhul Sfînt și din Fecioara Maria, nu au semnificație, nu ne pătrund atît de puternic, nu ne sensibilizează sufletește ca în ziua Marelui Praznic al Crăciunului, cînd noi, ca de fiecare dată, mărturisim credința cea adevărată, că *„Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om pentru noi oamenii și pentru a noastră mîntuire“*.

Iată, iubiții noștri, mesajul care ne vine an de an din Betleem de la ieslea în care S-a născut Pruncul Iisus și care străbate de aproape 2000 de ani istoria omenirii, veste care a pătruns din nou în casele noastre, în cele mai tainice locașuri ale sufletelor noastre. Ca o rază de lumină în care scînteiază fulgii de nea, vestea nașterii pruncului Iisus ne face să vibrăm de bucurie, să avem o stare pe care cuvintele nu o pot reda ci doar sufletul o simte și o trăiește. De la cei mici care abia rostesc primele cuvinte dintre care nu lipsesc rugăciunile alături de mamă sau bunică și așteaptă un înger sau pe bătrînul Moș Crăciun să le aducă daruri și să le așeze sub bradul frumos împodobit și pînă la cei ce au tîmplele împodobite de firele încărunțite semn al experienței și înțelepciunii dobîndite de-a

lungul vremii şi care mulţumesc lui Dumnezeu cu smerenie că au ajuns încă o dată seara de Ajun şi ziua de Crăciun, — cu toţii trăim clipe de înaltă simţire duhovnicească. Totul pare învăluit de taină, de o lumină deosebită în spatele căreia se află Pruncul Iisus culcat în iesle, Fecioara Maria şi Dreptul Iosif, îngerii din cer cîntînd: „Mărire întru Cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace şi între oameni bunăvoire" (Luca 2, 14), păstorii, slăvind şi magii călătorind călăuziţi de stea, venind la închinare, aducîndu-I daruri ca unui Împărat, Arhiereu şi Profet, minune de care se face părtaşă întreaga făptură.

Iubiţii noştri fii sufleteşti,

Fiecăruia ne stăruie în gînd, în conştiinţă, în suflet întrebarea: Ce s-a petrecut atunci? Ce taină mare s-a săvîrşit? Şi în încercarea de a pătrunde, atît cît ne este dat puterii noastre omeneşti de a înţelege misterul acesta al întrupării Fiului lui Dumnezeu din frămîntătura noastră omenească, avem întru ajutor şi călăuză Revelaţia sau Descoperirea Dumnezeiască păstrată în Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie. Avem, deci, ceea ce Dumnezeu ne-a descoperit, ne-a făcut cunoscut pentru ca noi să ştim atît cît ne este necesar pentru mîntuire.

Vechiul Testament cu toată descoperirea dumnezeiască pe care o cuprinde este orientat spre momentul în care Răscumpărătorul făgăduit de Dumnezeu protopărinţilor noştri Adam şi Eva după căderea în păcat, va veni şi va ridica pe om din starea lui de decădere, aducîndu-l şi întorcîndu-l la Dumnezeu.

Răscumpărătorul avea să fie Însuşi Fiul lui Dumnezeu, Care prin fire este Dumnezeu Adevărat şi Care S-a născut ca om din Sf. Fecioară Maria în Persoana Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Este minunea prin care ni se descopere adevărul că Firea sau natura dumnezeiască a Lui s-a unit cu firea noastră omenească şi prin aceasta, natura omenească a fost ridicată la starea cea dintîi, cea mai înaltă treaptă a existenţei sale. În această unire, trăsăturile noastre omeneşti n-au fost schimbate sau strîmtorate ci au fost armonizate, potrivite cu voia şi cu lucrarea lui Dumnezeu. Raţiunea, puterea de judecată a omului n-a fost îngrădită ci a fost deschisă şi luminată spre orizontul nemărginit al realităţii dumnezeieşti, spre cunoaşterea lui Dumnezeu.

Prin Pruncul născut în Betleem s-a realizat unirea desăvîrşită dintre Dumnezeu şi om, firea dumnezeiască se împărtăşeşte şi îngemănează cu firea omenească, iar natura noastră omenească se uneşte cu firea dumnezeiască. Aceasta este marea taină a Naşterii Fiului lui Dumnezeu ca om. *„Dumnezeu se face om ca noi, iar omul se îndumnezeieşte."*

Despre această realitate, că Însuşi Fiul lui Dumnezeu este Cel ce S-a născut din Sf. Fecioară Maria ne vorbeşte lămurit Sf. Scriptură. La Buna-Vestire îngerul Gavriil spune Fecioarei Maria: *„Duhul Sfînt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri, pentru aceea şi Sfîntul Care se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema"* (Luca 1, 35). Sf. Fecioară a păstrat taina aceasta în sufletul ei. Mai tîrziu, cînd Dreptul Iosif, văzînd că logodnica lui are în pîntece, vrea să o părăsească în ascuns, îngerul Domnului vine şi-i descoperă şi lui taina: *„Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este din Duhul Sfînt"* (Matei 1, 20). Despre Fiul, despre Logosul sau Cuvîntul lui Dumnezeu, Care S-a făcut trup, Sf. Evanghelist Ioan mărturiseşte: *„nu din sînge, nici din poftă trupească nici din poftă bărbătească ci de la Dumnezeu S-a născut"* (Ioan 1, 13).

Taina aceasta a Fiului lui Dumnezeu întrupat a început să fie cunoscută prin propovăduirea şi prin întreaga activitate a Mîntuitorului Hristos, Care spunea despre Sine: *„Eu sînt Pîinea Cea vie Care S-a pogorît din cer"* (Ioan 6, 51), iar în altă parte zice: *„Ieşit-am de la Tatăl şi am venit în lume"* (Ioan 14, 28). Sfinţii Apostoli şi cei ce au crezut în Mîntuitorul, cei ce L-au urmat prin înnoirea vieţii, au fost primii care au primit această taină. Astfel, prin glasul Sf. Apostol Petru ucenicii mărturiseau: *„Noi am crezut şi am cunoscut că Tu eşti Hristos Fiul lui Dumnezeu Celui viu"* (Ioan 6, 69). Neînţelegînd această lucrare dumnezeiască, o parte din iudei se mirau şi se întrebau: *„Au nu este Acesta fiul lui Iosif şi nu ştim noi pe tatăl său şi pe mama sa? Cum spune el acum, M-am coborît din*

cer?" (Ioan 6, 42). Aceste nedumeriri le-au avut pentru că iudeii n-au putut pătrunde taina întrupării Sale din Sf. Fecioară Maria.

Din Ierusalim, din Țara Sfîntă, adevărul despre Mîntuitorul lumii, despre Fiul lui Dumnezeu întrupat, s-a răspîndit în întreaga lume prin propovăduirea Sf. Apostoli și de la ei prin episcopi și preoți, primindu-l și noi cei de astăzi așa cum înaintașii noștri au primit mesajul mîntuirii prin cuvintele Sf. Apostol Andrei.

Bucuria Nașterii Mîntuitorului este deplină numai în sufletul luminat de această taină a întrupării, numai la cei care au convingerea că și noi ca oameni sîntem ridicați la Dumnezeu prin coborîrea Fiului lui Dumnezeu la noi. Aceștia s-au pregătit să dea sălaș în sufletele lor Pruncului Iisus, curățindu-se de păcate prin Taina Sf. Spovedanii în perioada de post ce a trecut și apoi împărtășindu-se cu Trupul și Sîngele Mîntuitorului, Jertfa de împăcare cu Dumnezeu, Jertfa mîntuitoare.

Iubiții noștri fii duhovnicești,

Întruparea, Jertfa de pe Cruce, Învierea și Înălțarea Mîntuitorului Hristos au adus împăcarea omului cu Dumnezeu. El este pacea noastră. El a surpat peretele cel despărțitor al vrăjmășiei cu Dumnezeu (Efeseni 2, 14—15) dar a adus și pacea pe pămînt și buna învoire între oameni, așa cum au vestit îngerii la Betleem. Această pace ar trebui să fie dorința și strădania sinceră a întregii omeniri din vremurile noastre.

Avem bucuria că în acest an și chiar în preajma acestui Mare praznic, poporul român a și făcut un mare pas semnificativ pe calea promovării păcii, fiind pildă de urmat pentru alte popoare ale lumii. Astfel, anul 1986, care a fost declarat an internațional al păcii nu a rămas fără ecou în conștiința poporului nostru, care a concretizat prin noi fapte arătînd că trebuie să privim pacea ca bun al întregii omeniri. În acest sens fiecare ne-am dat adeziunea la noua și strălucita inițiativă de Pace a Președintelui țării noastre, Excelența Sa Domnul Nicolae Ceaușescu prin referendumul organizat în 23 noiembrie a. c. în cadrul căruia am subscris prin votul nostru, ca prin fapte de muncă, de disciplină, să dovedim atașamentul față de strădaniile care se depun pentru pace, pentru o viață mai bună, mai prosperă.

Pe lîngă preocupările de pace ale poporului nostru, tot în acest an am avut fericitul prilej să trăim istorica aniversare a 600 de ani de la urcarea pe tronul Țării Rromânești a marelui luptător pentru independență și neatîrnare, a voievodului Mircea, biruitorul de la Rovine și ctitor al mănăstirii Cozia, veche vatră de trăire a spiritualității românești, care a creat momente de înaltă trăire și simțire patriotică românească.

Dar viața Bisericii noastre Ortodoxe în anul 1986 a fost umbrită de trecerea la cele veșnice a Fericitului întru pomenire Patriarhul Iustin Moisescu, una din personalitățile de seamă ale Bisericii neamului nostru. După această pierdere, bunul Dumnezeu a rînduit ca la cîrma Bisericii noastre să fie ales cel de al cincilea Patriarh în persoana Î. P. S. Teoctist — Mitropolitul Moldovei și Sucevei, fiu al meleagurilor moldovene, din binecuvîntatul ținut al Botoșanilor, ostenitor la Arhiepiscopia Bucureștilor ca Episcop vicar-patriarhal, apoi Arhipăstor al Episcopiei Aradului, al Mitropoliei Olteniei și o vreme la cîrma Mitropoliei Transilvaniei, ca mitropolit locotenent. Întronizat după tradiția ortodoxă în ziua de 16 noiembrie ca Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungrovlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, întronizare la care au participat fiii Bisericii Ortodoxe Române, ierarhi, cler și credincioși și reprezentanți ai celorlalte Culte din țara noastră, precum și ai multor Biserici de peste hotare, momentul a fost trăit cu înalte simțăminte duhovnicești și patriotice.

*

Sfîntul acestui an cu roade binecuvîntate de Dumnezeu și pasul pe care îl vom face în noul an 1987, cu noi bune nădejdi, ne dau încredințarea altor noi împliniri, căci aniversarea a 40 de ani de la proclamarea Republicii va fi prilej de afirmare a noilor zidiri din patria noastră în cadrul cărora și Biserica și-a

desfăşurat activitatea în condiţii de libertate, adăugînd noi înfăptuiri zestrei spirituale moştenite de la înaintaşi.

Pentru Centrul nostru Eparhial, anul pe care ne pregătim să-l încheiem, a însemnat împlinirea a 10 ani de cînd, prin voia lui Dumnezeu şi prin larga înţelegere a ocîrmuirii de stat, a fost readus la viaţă istoricul scaun episcopal al Alba Iuliei. A fost un potrivit prilej de a se analiza activitatea desfăşurată în acest timp, dar şi ceea ce mai trebuie făcut pentru zidirea sufletească a credincioşilor noştri şi pentru bunul mers al vieţii bisericeşti în Eparhie.

Iubiţi credincioşi,

Praznicul Naşterii Domnului ne aduce an de an în conştiinţă locul modest, sărăcăcios în care S-a născut Împăratul Cerurilor şi alături de Dumnezeiescul Prunc o vedem pe Sf. Fecioară Maria, Maica Domnului şi Maica noastră, a tuturor. Darul ei de Născătoare de Dumnezeu o deosebeşte de oricare altă făptură omenească, de oricare altă femeie, iar prin aceasta întregim înţelesul întrupării, pentru că, dacă cea care a născut pe pruncul Iisus este Născătoare de Dumnezeu, atunci şi Cel născut este Dumnezeu adevărat şi în acelaşi timp şi om adevărat. Dumnezeu a rînduit ca Sf. Fecioară Maria să fie vasul cel ales în care să sălăşluiască Fiul Său şi de aceea ea stă alături de Fiul ei şi o prăznuim a doua zi de Crăciun, ca cea mai apropiată şi pururea mijlocitoare în rugăciunile noastre către Fiul ei şi Dumnezeul nostru.

În aceste clipe, glasul colindătorilor ne stăruie în suflete, glasul acela sfînt care poartă din veacuri bogăţia de nepreţuit a colindelor noastre tradiţionale:

Astăzi s-a născut Hristos,
Mesia chip luminos,
Lăudaţi şi cîntaţi,
Şi vă bucuraţi!

Alături de urările colindătorilor, cu dragoste părintească vă dorim să prăznuiţi Sărbătorile Naşterii Domnului, Anului Nou şi Bobotezei cu noi şi alese bucurii şi împliniri duhovniceşti. În acelaşi timp ne rugăm Bunului Dumnezeu să rînduiască un an nou în care să păşim cu bogate împliniri şi sporită rîvnă pe calea mîntuirii şi pentru statornicirea păcii în lume, dînd slavă dumnezeiescului Mîntuitor născut în peştera din Betleem, prin graiul sfînt al colindului străbun:

Şi-acum te las fii sănătos
Şi vesel de Crăciun
Dar nu uita cînd eşti voios
Creştine să fii bun.

Al vostru de tot binele doritor şi rugător fierbinte către Fiul lui Dumnezeu născut pentru mîntuirea noastră,

† EMILIAN
Episcop al Alba Iuliei

† VASILE

DIN MILA LUI DUMNEZEU,
EPISCOPUL DE DUMNEZEU PĂZITEI EPISCOPII ORTODOXE ROMÂNE
A ORADIEI

Iubitului cler şi dreptcredincoşilor creştini, har, milă şi pace de la Dumnezeu-Tatăl şi de la Iisus Hristos, Domnul nostru, iar de la smerenia noastră arhiereşti binecuvîntări.

„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire." (Luca II, 14).

Iubiţii mei fii sufleteşti,

Cu aceste cuvinte a întîmpinat ceata îngerilor minunea Naşterii Domnului, pe care o sărbătoreşte întreaga creştinătate în fiecare an în ziua de 25 decembrie.

Primind cu credinţă şi evlavie acest mesaj îngeresc, am ajuns şi noi, cu ajutorul lui Dumnezeu, să sărbătorim Naşterea după trup a Domnului nostru Iisus Hristos în acest an.

Ca odinioară păstorilor, vine şi la noi îngerul Domnului în chip tainic şi ne spune: *„Nu vă temeţi! Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Căci vi s-a născut azi Mîntuitor, care este Hristos Domnul, în cetatea lui David"* (Luca II, 10—11).

Cîntarea îngerilor ne aduce solia mult aşteptată de neamul omenesc că Dumnezeu s-a milostivit şi, în nespusa Lui iubire, a împlinit dorul oamenilor după mîntuire şi a trimis lumii un Mîntuitor, care să o ridice din *„întunericul şi umbra morţii"*.

Bucuria este de nedescris în această zi, precum spune cîntarea bisericească: *„Cerul şi pămîntul s-au unit astăzi, născîndu-se Hristos. Astăzi Dumnezeu pe pămînt a venit şi omul la cer s-a suit. Astăzi este văzut cu trup pentru om. Cel din fire nevăzut. Astăzi Cel necuprins de marginile lumii se lasă cuprins în braţe de Fecioară."* Cuvîntul lui Dumnezeu vine în lume, fără a se despărţi de Tatăl. Oamenii împreună cu îngerii se bucură şi cîntă: *„Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pămînt pace, între oameni bunăvoire"* (Luca II, 14).

Iubiţi credincioşi,

Împreună cu păstorii şi cu îngerii care au fost primii vestitori ai Naşterii Domnului să venim şi noi în faţa sfintelor altare, ca în faţa staulului din Betleemul Iudeii, să ne închinăm cu evlavie lui Dumnezeu, care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mîntuire a trimis în lume pe Unul Născut Fiul Său.

Să deschidem larg mintea şi inima şi să ascultăm cîntecul preamăririi lui Dumnezeu şi al împăcării noastre, prin Iisus Hristos.

Sărbătoarea Crăciunului este socotită îndeobşte sărbătoarea darurilor. În aceste zile, mai mult ca oricînd, credincioşii îşi fac daruri unii altora. Părinţii aduc daruri copiilor şi îi îmbracă în haine noi. Soţii îşi arată preţuirea şi afecţiunea unul faţă de altul prin daruri. Rudeniile se duc la rudenii şi nu merg fără să ducă sau să primească un dar de Crăciun. Punţile de legătură între oameni sînt acum mai multe şi mai trainice. Totul e îmbrăcat în haină nouă, curată. Desigur, prin toate acestea se exprimă dragostea şi comuniunea dintre ei, ajungînd să înţeleagă că întreaga viaţă e un dar de la Dumnezeu, un dar ce trebuie să-l comunicăm unii altora. Acest obicei străbun s-a născut din credinţa că la Crăciun s-a adus vieţii cel mai preţios dar, pe Domnul nostru Iisus Hristos. El este darul cel de mare preţ, deoarece prin El s-a arătat iubirea cea nesfîrşită a lui Dumnezeu faţă de oameni, ca să-i încredinţeze că nu i-a lăsat singuri, ci îi iubeşte necontenit şi le poartă de grijă.

Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om ca să împlinească dorul omului după Dumnezeu. La început, omul a fost în strînsă legătură cu Dumnezeu, prin creaţie. El avea toate puterile şi darurile de a fi fericit şi să se bucure de această legătură cu Dumnezeu. Dar, căzînd în păcatul neascultării, a pierdut această fericire. Mintea s-a întunecat şi nu a mai cunoscut pe adevăratul Dumnezeu, ajungînd să se închine diferitelor zeităţi sau fenomene ale naturii. Simţirea s-a învîrtoşat şi a devenit stăpînită de patimi, cărora a ajuns să le fie rob. Voinţa a slăbit atît de mult încît nu mai putea împlini voia lui Dumnezeu.

Venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu a refăcut această legătură a omului cu Dumnezeu. Zidul despărţitor dintre cer şi pămînt, dintre Dumnezeu şi om s-a surpat. Dumnezeu a venit la om ca să-i redea fericirea dintîi.

În marea Sa iubire de oameni, Dumnezeu nu l-a lăsat pe om să rătăcească, ci, la „plinirea vremii", a trimis pe Unul Născut Fiul Său, ca să-L facă cunoscut pe adevăratul Dumnezeu şi să-i arate calea adevăratei vieţi.

Cuvîntul lui Dumnezeu s-a întrupat ca să împlinească acest dor fundamental al omului şi să restabilească raportul filial dintre om şi Dumnezeu.

Fără această întrupare, omul ar fi rămas neputincios, ar fi ajuns în robia păcatelor, un prizonier al firii înconjurătoare, al lucrurilor ce-l înconjurau, pe care le-ar fi iubit peste măsură şi ar fi ajuns să se închine lor şi să le slujească, în loc ca ele să-i slujească şi să-i ajute să devină adevăratul lor stăpîn.

Iisus Hristos a venit în lume ca să ne arate pe Tatăl ceresc, pe Creatorul nostru şi să ne ajute să fim împreună cu El. *„Cine mă vede pe Mine vede pe Tatăl care M-a trimis"* (Ioan 14, 9), a spus unuia dintre Apostoli şi *„Cine Mă ascultă pe Mine, ascultă pe Tatăl, pentru că Eu şi Tatăl Meu una sîntem"* (Ioan 10, 30).

Iisus Hristos a venit în lume ca să arate oamenilor că *„Dumnezeu este iubire"*, că nu este poruncă mai mare decît porunca iubirii, că nu este fericire mai mare decît aceea de a trăi în iubire de Dumnezeu şi de oameni. Un medic creştin spunea, într-o conferinţă, că nu este un medicament mai binefăcător decît medicamentul iubirii, şi omenirea de azi, îmbolnăvită de atîta ură şi vrăjmăşie, are mare lipsă de acest medicament.

Prin Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos, Dumnezeu vine întru întîmpinarea oamenilor spre a le ajuta să înţeleagă adevăratul rost al vieţii, să trăiască în demnitatea pe care au avut-o de la început, să-i scoată din robia păcatului.

Dumnezeu n-a creat lumea ca să o lase la voia întîmplării, în calea forţelor distructive, ca să o aducă la nimicire, ci a creat-o din iubire şi o conduce ca un Părinte iubitor. De aceea a trimis pe Fiul Său în lume ca să arate cîtă dragoste şi cîtă purtare de grijă are pentru destinul ei, pentru mîntuirea oamenilor.

Venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu a refăcut legătura oamenilor cu Dumnezeu.

„Biruind rînduiala firii", cum spune cîntarea bisericească, Domnul nostru Iisus Hristos a dat omului puterea de a se naşte din nou prin har şi de a se întoarce „acasă" la Tatăl ceresc.

Iubiți credincioși,

Pe cît de adevărată este Nașterea Domnului, ca o sărbătoare a darurilor, tot cu atît temei este numită și sărbătoare a păcii. Deși prăznuim acest eveniment din istoria mîntuirii neamului omenesc în vreme de iarnă răcoroasă, el este aducător de o negrăită căldură sufletească, de liniște și pace interioară.

Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos a adus împăcarea omului cu Dumnezeu, pace și liniște în făptura omenească; a adus pacea omului cu sine însuși și i-a dat puterea de a fi ziditorul păcii în lume. Prin învățătura Sa dumnezeiască, prin pilda vieții Sale, Mîntuitorul a arătat calea care duce la zidirea omului nou, a omului păcii, dreptății și bunei înțelegeri.

În ceea ce privește împăcarea omului cu Dumnezeu prin Iisus Hristos, Sf. Maxim Mărturisitorul spune: *„Mîntuitorul s-a făcut păcat pentru mine, după moarte și stricăciune, pentru că a luat de bunăvoie condamnarea firii mele, ca să condamne păcatul în firea mea."* Iată cît de mare este prețul împăcării noastre cu Dumnezeu. Cît de scumpă este această pace cu Dumnezeu, pe care ne-a adus-o Iisus Hristos. El a murit în locul nostru și pentru noi.

Sfinții Părinți învață că prin Iisus Hristos am dobîndit nu numai împăcarea cu Dumnezeu, ci și pacea sufletească, armonia dintre trup și suflet, primind puterea de a biriu răul și a face voia lui Dumnezeu.

„Slujirea împăcării lui Hristos a rodit în firea noastră pacea și armonia dintre trup și suflet. Ceea ce omul a pierdut prin călcarea poruncii, a primit prin Iisus Hristos, care l-a îndreptat prin iubire și l-a făcut părtaș la legea harului", spun Părinții Bisericii.

În al treilea rînd, Mîntuitorul ne-a arătat datoria și calea care duce la împăcarea cu toți oamenii. Pacea este un dar divin, dar este și o datorie sfîntă a omului de-a o apăra și de a contribui la zidirea ei. Prin aceasta omul a primit și o mare răspundere înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor pentru apărarea însăși a vieții.

Un mare cîmp în care se cuvine să strălucească razele păcii este „pacea a toată lumea". Adevărata pace este aceea de care se împărtășesc toți oamenii și care le asigură dezvoltarea liberă. Solia păcii este adresată tuturor oamenilor, ea are un caracter universal.

Crăciunul este sărbătoarea păcii, pentru că dumnezeiescul Prunc, născut într-o iesle sărăcăcioasă în Betleemul Iudeii, a venit ca *„Domn al păcii"*, așa cum L-a profețit cu sute de ani înainte profetul Isaia. El a venit ca să aducă „pace și bunăvoire între oameni și popoare". Proorocii Legii Vechi au profețit despre venirea lui Mesia ca despre Acela care va aduce o vreme de pace, o vreme în care popoarele „vor arde armele ... arcurile, săgețile, lăncile și sulițele" (Iezechil 39, 9).

Domnul nostru Iisus Hristos a spus apostolilor: *„Pacea mea o las vouă"* (Ioan 14, 27). Tot El a spus mulțimilor care îi ascultau cuvîntul: *„Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema"* (Mat. 5, 9).

Credincioasă învățăturii Mîntuitorului, Biserica noastră a vestit de-a lungul vremurilor și vestește și în zilele noastre, „celor de departe și celor de aproape" (Efes. 2, 17), „Evanghelia păcii" (Efes. 6, 15). Ea îndeamnă pe credincioși să trăiască în pace cu toți oamenii, să caute pacea și dreptatea, care sînt nedespărțite una de alta. Nu poate fi pace acolo unde nu este dreptate și nu este dreptate adevărată fără pace. Drumul păcii este drumul dreptății, al progresului și al mîntuirii.

Din păcate, solia păcii adevărate este călcată în picioare de anumiți oameni, care susțin o „pace asupritoare", pace care duce la moartea prin înfometare a milioane de oameni.

Iubiții mei fii sufletești,

Vă este cunoscut faptul că anul acesta, către sfîrșitul căruia ne apropiem, se numește Anul Internațional al Păcii. Este anul în care oamenii de bine au făcut și fac multe eforturi pentru apărarea păcii, pentru înlăturarea spectrului unui război atomic, care ar însemna distrugerea întregii vieți de pe planeta noastră.

În acest an s-au ţinut multe adunări, multe conferinţe, s-au desfăşurat manifestări pentru pace şi împotriva războiului, împotriva înarmării cu arme nucleare, împotriva amplasării de rachete ucigătoare în diferite părţi ale pămîntului şi îndeosebi în Europa.

În situaţia dramatică în care se află omenirea zilelor noastre, cînd unii încearcă să pregătească un cataclism prin fabricarea şi amplasarea de arme, îndeosebi nucleare, popoarele din lumea întreagă se strîng şi luptă pentru apărarea păcii, bunul suprem al omenirii.

În rîndul acestora şi între cele dintîi se află poporul român. El a exprimat în diferite rînduri dorinţa sa de pace, hotărîrea de a lupta pentru apărarea ei.

Răspunzînd chemării pe care a făcut-o Preşedintele ţării, Domnul Nicolae Ceauşescu, întreagă suflarea românească s-a pronunţat în ziua de 23 noiembrie a.c. printr-un referendum pentru reducerea cu 5 la sută a armamentelor, efectivelor şi cheltuielilor militare, precum şi hotărîrea de a milita pentru aşezarea şi apărarea unei păci drepte în lume.

Prin aceasta, s-a trecut de la vorbe la fapte concrete pentru apărarea păcii şi s-a confirmat vocaţia de pace a poporului nostru, care, în toată istoria lui, şi-a afirmat voinţa de a trăi în bună înţelegere cu toate popoarele.

Ca fii ai Bisericii strămoşeşti care a susţinut totdeauna năzuinţa de pace, de progres, de lumină şi dreptate a poporului român, toţi credincioşii s-au aflat în primele rînduri în ziua de 23 noiembrie şi au exprimat printr-un hotărît „DA", voinţa lor de pace, dragostea de muncă pentru înflorirea patriei.

Cuvîntul pace, care zboară în aceste zile pe buzele a milioane de oameni şi care exprimă însăşi dragostea de viaţă a omenirii, are temeiuri adînci în Sfînta Scriptură, în învăţătura Bisericii noastre şi este însăşi condiţia fundamentală şi bunul suprem al vieţii.

Drept aceea vă îndemnăm, iubiţii mei, să *„căutaţi pacea cu toată lumea şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul"* (Evrei 12, 14).

„Trăiţi în pace unii cu alţii" (Mc. 9, 50). În viaţa voastră de toate zilele, în familia voastră, la locul de muncă, dovediţi-vă a fi prin dragoste şi muncă fii ai păcii.

„Pe cît stă în puterea voastră, trăiţi în bună pace cu toţi oamenii" (Rom. 12, 18).

Avem datoria să fim ziditori ai păcii, să o vestim în lume şi să o apărăm. Avem datoria să ne iubim Patria, să o facem din ce în ce mai frumoasă şi mai prosperă.

Ea este pămîntul sfînt în care s-a născut poporul român, pe care l-a locuit şi muncit neîntrerupt şi l-a apărat cu sîngele fiilor ei, generaţii după generaţii, cînd a fost nevoie.

Iubiţii mei fii sufleteşti,

În istoria Bisericii Ortodoxe Române s-au întîmplat în acest an evenimente de o deosebită însemnătate.

În ziua de 31 iulie, Dumnezeu a chemat la Sine sufletul Prea Fericitului întru adormire patriarhul Dr. Iustin Moisescu. După păstrarea doliului cuvenit pentru cinstirea vrednicului patriarh Iustin, Colegiul electoral bisericesc a ales la 9 noiembrie a.c. cu mare însufleţire şi în unanimitate ca patriarh pe Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit al Moldovei şi Sucevei Teoctist Arăpaşu. În ziua de 16 noiembrie, a avut loc, întronizarea Prea Fericirii Sale în scaunul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Prea Fericirea Sa este cunoscut pentru evlavia şi rîvna pe care a depus-o în slujba Bisericii şi a Neamului timp de mai bine de cincizeci de ani de activitate rodnică. Clerul şi credincioşii eparhiei Oradea cunosc dragostea şi activitatea Prea Fericirii Sale, deoarece mai bine de un an, în 1969—1970, a condus şi destinele eparhiei Oradea, drept care rugăm pe Dumnezeu să-i dăruiască Prea Fericirii Sale ani mulţi, cu sănătate şi roade bogate în slujba Bisericii şi a Patriei.

Împărtăşindu-vă aceste învăţăminte, vă îndemnăm să rămîneţi statornici şi să păstraţi credinţa moşilor şi strămoşilor voştri, trăind în legea românească pe care ne-au lăsat-o ca pe o zestre scumpă şi stăruind *„să păziţi unitatea Duhului în legătura păcii"* (Efes. 4, 3). Tăria unui popor stă în unitatea lui. Prin ea, păstrează şi dobîndeşte existenţa lui liberă şi independentă.

Datori sîntem să ne alăturăm tuturor celor ce se străduiesc întru apărarea păcii în lume şi să ne împotrivim celor ce uneltesc războaie, bine ştiind că războiul este urmarea păcatului, iar pacea este leagănul şi scutul vieţii. *„Dumnezeu ne-a chemat să trăim în pace"* (I Cor. 7, 15), *„Domnul nostru Iisus Hristos a venit în lume ca lumea viaţă să aibă şi mai multă să aibă"* (Ioan 10, 10).

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu şi împărtăşirea Sfîntului Duh să fie cu voi cu toţi" (II Cor. 13, 13).

Al vostru al tuturor de tot binele voitor şi fierbinte rugător către Hristos Domnul.

† VASILE
Episcopul Oradiei

Moment aniversar: Î P. S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală la 60 de ani

O M A G I U

Î. P. S. ANTONIE, MITROPOLITUL ARDEALULUI, LA ÎMPLINIREA VÎRSTEI DE 60 ANI

I. OM AL LUI DUMNEZEU, OM AL BISERICII

Înalt Prea Sfinţitul Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului a împlinit la 17 noiembrie 1986 vîrsta de 60 ani.

Anii nu sînt nici prea mulţi, nici prea puţini. Cine cunoaşte însă activitatea laborioasă şi multiplă a Înalt Prea Sfinţiei Sale se întreabă, pe bună dreptate, cum de a putut împlini în acest răstimp relativ scurt o muncă atît de cuprinzătoare, atît de fecundă? Cum a putut cuprinde în preocupările sale o problematică atît de variată şi, mai ales, cum de a avut timp să dea răspuns prin grai viu sau prin scris la atîtea întrebări? De unde atîta energie pentru a întocmi şi realiza fapte care au înnoit şi înfrumuseţat peisajul bisericesc pe oriunde şi-a desfăşurat activitatea.

Toate înfăptuirile sale îndeamnă să gîndeşti la o vîrstă mult mai mare, la un bilanţ şi nu la o înălţime pe care se află Mitropolitul Ardealului, a cărui activitate prolifică din ultimii ani arată că este vorba de o *personalitate excepţională*, care se desfăşoară în egală măsură ca: *păstor sufletesc, şi ierarh dăruit cu mult har pentru binele Bisericii; teolog şi ecumenist cu mare întindere şi înţelepciune; mesager al Bisericii Ortodoxe Române în mişcarea pentru reunirea Bisericilor; scriitor şi literat bine cunoscut în ţară şi peste hotare, pentru adîncimea şi frumuseţea scrisului său; priceput gospodar şi înnoitor al realizărilor văzute din aria bisericească şi un mare şi neobosit militant pentru pace.*

Sînt oameni a căror activitate poate fi înfăţişată, într-unul sau în alt domeniu, abia după ce au trecut în lumea de dincolo de zare. Alţii dimpotrivă, şi dintre aceştia face parte şi Mitropolitul Ardealului, a cărui activitate abundentă nu poate fi cuprinsă exhaustiv în cursul vieţii, pentru că ei se află în continuu proces de creaţie, într-o dinamică în care pot apare noi valenţe şi noi împliniri.

Asemenea oameni fac parte dintre personalităţile care apar mai rar, care izbucnesc încă din tinereţe şi ridică ştacheta activităţii lor deasupra normei obişnuite de săritură. De la început, Înalt Prea Sfinţia Sa s-a remarcat ca un om dăruit cu mult har de la Dumnezeu, pe care l-a fructificat şi l-a făcut benefic oriunde şi-a îndeplinit misiunea. Mai bine zis, el şi-a preţuit acest dar ca pe o misiune dată de sus, pusă în slujba lui Dumnezeu, a Bisericii şi a oamenilor.

Cînd Revista „Mitropolia Ardealului", a cărei înfăţişare şi conţinut este schimbat, a hotărît să închine ctitorului ei de azi un număr festiv, dorim să venim cu cuvîntul şi cinstirea clerului, credincioşilor şi ierarhilor din Mitropolia Ardealului, aducînd omagiul lor şi să creionăm cîteva trăsături ale multiplei sale activităţi.

Timpul şi noile realizări ale Î. P. S. Sale vor înfăţişa deplin activitatea sa şi va da altora de lucru în a descifra multiplele probleme cărora sărbătoritul de azi le-a dedicat ceasuri şi zile de lucru întru lămurirea şi împlinirea lor.

Se poate însă spune, de pe acum, că Înalt Prea Sfinţitul Antonie s-a angajat plenar în viaţa Bisericii Ortodoxe Române, a misiunii ei în viaţa cea nouă din patria noastră şi s-a dovedit un vlăstar viguros în copacul multisecular al Bisericii noastre, precum şi un fiu credincios şi devotat Patriei.

II. ÎN ARIA ECUMENISMULUI

Este îndeobşte cunoscut şi recunoscut faptul că Biserica Ortodoxă Română a avut totdeauna o atitudine deschisă pentru problemele cu care se confruntă omenirea din zilele noastre. Din anul 1961 ea a fost cooptată ca membră în Consiliul Ecumenic al Bisericilor, la Adunarea Generală de la New-Delhi.

Între cei dintîi mesageri ai ecumenismului Bisericii noastre în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor se numără, fără îndoială, patriarhul de vie amintire Dr. Iustin Moisescu care, în calitatea sa de Mitropolit al Moldovei a reprezentat Biserica Ortodoxă Română, împreună cu alţi delegaţi, la congresele şi adunările Consiliului Ecumenic al Bisericilor, precum şi la alte întruniri ecumenice, ca de pildă la Conferinţa Bisericilor Europene şi în alte organisme internaţionale şi intercreştine.

Urmaş al său, în această nobilă misiune a devenit Î. P. S. Mitropolit Antonie, încă din timpul de cînd era vicar-patriarhal.

Se poate spune că activitatea ecumenistă a Î. P. S. Sale a început încă de pe vremea cînd urma cursurile teologice în străinătate, la Oxford, cînd a cunoscut acasă la el creştinismul apusean şi a ţinut mai multe conferinţe, în diferite ţări, făcînd cunoscută teologia ortodoxă, viaţa şi activitatea Bisericii Ortodoxe Române.

Mai intens, activitatea sa ecumenică, s-a desfăşurat după alegerea sa ca vicar-patriarhal de către Patriarhul Justinian. Atunci i s-a încredinţat conducerea Relaţiilor externe ale Patriarhiei, devenind mesager al ortodoxiei româneşti peste hotare. În această calitate a făcut parte dintr-o seamă de delegaţii sinodale române în R. F. G. (1970); Belgia (1972); Danemarca (1971); Biserica coptă din Egipt (1971); Biserica din Malabar (India); Patriarhia Ecumenică (1974, 1978, 1981); Patriarhia Ierusalimului (1975), a condus delegaţii care au vizitat Vaticanul, pe Papa Paul al VI-lea şi Ioan Paul al II-lea. A vizitat parohiile româneşti din Europa şi Statele Unite. Este membru în Comitetul Executiv şi în Comitetul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor şi de curînd, în sept. 1986 a fost ales unul din Preşedinţii Conferinţei Bisericilor Europene, precum şi membru al altor organisme creştine, bisericeşti cu caracter intercreştin sau internaţional.

Î. P. S. Sa Antonie face parte şi conduce delegaţia Bisericii Ortodoxe Române în dialogul dintre Ortodoxie şi Catolicism, şi conduce delegaţia Bisericii noastre la Conferinţele pregătitoare al Sfîntului şi Marelui Sinod Ortodox.

O ultimă întîlnire între ortodocşi şi catolici a avut loc la Bari în Italia. Tema dialogului a fost: „Credinţă, Taine şi Unitatea Bisericii." S-a discutat, mai ales, asupra Tainei Preoţiei şi importanţa succesiunii apostolice.

Î. P. S. Sa a luat parte activă, ca întotdeauna, la dialog. Cuvîntul său este totdeauna lămuritor, competent şi realist. Nu face parte dintre ecumeniştii ultra optimişti care sînt pentru o unire a Bisericilor numai de dragul unirii, în orice timp şi în orice loc, chiar cu sacrificarea adevăratei învăţături. Nu face parte nici dintre ecumeniştii pesimişti, care, obosiţi de discuţii, ultra conservatori, nu văd decît deosebirile dintre ele şi ajung să considere strădania pentru unitate, drept o muncă inutilă sau neavenită.

Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a avut şi are în dialogul ecumenic o poziţie constructivă. Ea afirmă şi susţine necesitatea şi binefacerile unirii Bisericilor, ca pe o împlinire a cuvintelor Mîntuitorului ca „toţi să fie una" (Ioan 17) dar această unitate nu se poate realiza decît pe temeiul *adevărului revelat, pe învăţătura cea una a Bisericii ecumenice, sinodale, din primul mileniu.* Dragostea şi adevărul trebuiesc aşezate la temelia dialogului dintre Biserici.

La dialogul dintre Ortodoxie şi Catolicism, de la Bari, ca şi la Simpozionul ortodox de la Boston, unde s-a discutat documentul B. E. M., în numele Bisericii Ortodoxe Române, Î. P. S. Sa a susţinut că dialogul trebuie să ţină seama de cîteva condiţii:

De un consens teologic, doctrinar, al întregii Biserici; să se înceapă discuţiile cu ceea ce ne uneşte, cu ceea ce este comun în învăţătura de credinţă a tuturor, fără să se evite punctele deosebitoare; să se afirme egalitatea tuturor episcopilor, originea episcopatului de drept divin, ca urmaşi ai apostolilor. Titlurile administrative sînt date ulterior şi nu sînt de drept divin. De asemenea a arătat că în tradiţia celor două Biserici nu s-a practicat hirotonia femeilor. A propus ca

problema primatului papal să nu fie discutată deocamdată, urmînd ca pentru aceasta să se niveleze drumul, spre a nu fi confruntați de la început cu un eșec iremediabil.

Î. P. S. Sa este de părere ca în dialogul ecumenic să nu se procedeze în grabă la concluzii, fără discernămînt, ci cu multă răbdare și cu multă înțelepciune. Drumul pentru refacerea unității Bisericii este lung și anevoios, el nu se poate parcurge fără ajutorul lui Dumnezeu, de aceea trebuie să ne rugăm pentru *„Unirea credinței"*.

Precum am văzut, temele dialogului cu romano-catolicii abordează, în mod deosebit problema eclesiologică și hristologică. Aici cuvîntul său este temeinic susținut de argumente scripturistice și patristice, ținînd seama că teza sa de doctorat *„Biserica slujitoare în Sfînta Scriptură, Sfînta Tradiție și în Teologia contemporană"*, are multe elemente ecleziologice, care arată structura și misiunea Bisericii în lume.

Paralel cu activitatea ecumenică generală, Mintropolitul Ardealului desfășoară o activitate susținută și în cadrul conferințelor teologice interconfesionale din țara noastră. Cuvîntul său temeinic alcătuit și irenic aduce de fiecare dată o contribuție însemnată la promovarea ecumenismului local din țara noastră.

III. ACTIVITATEA CĂRTURĂREASCĂ

Mitropolitul Antonie Plămădeală s-a impus în viața bisericească și națională a neamului ca un *mare ierarh cărturar*.

De la venirea sa la cîrma Mitropoliei Ardealului, activitatea sa cărturărească este atît de bogată și variată, încît se poate spune că nu a trecut nici un an în care să nu fi apărut una sau chiar mai multe din lucrările sale.

La cele publicate mai înainte, în care s-a dovedit un iscusit cercetător al trecutului nostru literar, al contribuției pe care au adus-o atîția clerici și mireni în dezvoltarea culturii române, amintim aici pe cel mai recente: *„Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă"* (Sibiu 1983); *„Vocație și misiune creștină în vremea noastră"* (Sibiu 1984); *„Pagini dintr-o arhivă inedită"* apărută în editura Minerva București, 1984, în care prezintă viața și personalitatea patriarhului Miron Cristea, cel care a scris în limba maghiară prima teză de doctorat din lume asupra lui Eminescu, intitulată: *„Viața și activitatea poetului Mihail Eminescu"*. De curînd Mitropolitul Antonie a publicat cartea: *„Lazăr-Leon Asachi în cultura românească"* (Sibiu 1985), a reeditat într-o versiune mai scurtă, în scopuri pastorale, *„Biserica slujitoare"* (Sibiu 1986) și foarte recent a publicat o nouă carte din viața și activitatea Mitropolitului Miron Romanul, intitulată: *„Lupta împotriva deznaționalizării românilor din Transilvania în timpul dualismului austro-ungar* (Sibiu 1986).

Prin toate acestea, ca și prin cele publicate înainte vreme, s-a dovedit un iscusit cercetător al trecului nostru cultural, scoțînd în evidență, uneori cu date inedite, mai ales contribuția clerului la dezvoltarea culturii românești.

Întreaga activitate editorială a Centrului Eparhial de la Sibiu, multele lucrări personale ale Î. P. S. Sale, lucrările profesorilor, noua înfățișare a revistei „Mitropolia Ardealului", înnoită nu numai ca înfățișare exterioară, ci și în conținutul ei, îmbogățită și ancorată în problematica teologică și bisericească a vremii; *„Îndrumătorul bisericesc-misionar"* înnoit și el, și nu în ultimul rînd *„Telegraful Român"*, devenit un ziar-revistă modern, în care, pe lîngă masiva contribuție a Î. P. S. Sale, sînt cuprinse studii, articole, care fac din el o publicație modernă de zidire și informare a Bisericii noastre. Dacă adăugăm la acestea restructurarea din temelie și înzestrarea tipografiei cu mașini noi și unelte necesare unei edituri cu o atît de laborioasă activitate, ne face să ne aducem aminte de începuturile centrului editorial chemat la viață de Mitropolitul Șaguna, de multele și foarte folositoarele lui cărți, tipărite aici, ca și de vremea Mitropolitului Nicolae Bălan, care a inițiat și tipărit aci mai multe serii de cărți pentru ridicarea nivelului cultural al clericilor și al obștii românești din Ardeal.

Sînt trei culmi de pe înălțimea cărora se poate vedea clar că Biserica Ortodoxă din Ardeal este o Biserică vie, activă, *slujitoare*, legată prin tot trecutul

ei de viața poporului, promovatoare și păstrătoare a culturii naționale, îndrumătoare și sprijinitoare a conștiinței de unitate națională, de lumină și progres.

Numele cărturarului Antonie Plămădeală este întîlnit adeseori în publicistica contemporană în reviste ca Tribuna României, România literară, Luceafărul, Magazinul istoric și altele, oferind studii de un interes deosebit, literar și istoric, scoțînd în evidență valențe și soluții inedite ale fenomenului literar de la noi.

Scrisul său este limpede, logic, analitic și sintetic, după cum este cazul, totdeauna interesant și atrăgător.

Toate aceste contribuții îl așază în rîndul marilor ierarhi cărturari ai Bisericii Ortodoxe Române.

V. PĂSTOR SUFLETESC

Între ramurile bogate ale activității Mitropolitului Antonie nu lipsește aceea de păstor sufletesc. Ea are o poziție centrală și determinantă a întregii sale activități. Aceasta se simte și se face cunoscută în tot ceea ce lucrează.

Așa a mărturisit în ziua instalării ca episcop al Buzăului: *„Voi avea grijă ca în predicarea Cuvîntului lui Dumnezeu și toată lucrarea ce mă îndatorează slujba de părinte sufletesc, să fiu cu deschidere spre toate nevoile sufletești ale credincioșilor și cu înțelegere pentru viața lor de toate zilele, pentru munca lor, pentru năzuințele lor."*

Ierarhul este dator să se îngrijească de viața spirituală, morală și, pe cît se poate, materială a credincioșilor. Iisus Hristos, Marele Arhiereu a spus despre Sine: *„Eu sînt Calea, Adevărul și Viața"* (Ioan 14, 6). Arhiereul este urmașul lui Hristos. El continuă intens lucrarea Mîntuitorului în lume. Această lucrare constă din propovăduirea cuvîntului lui Dumnezeu, adică vestirea Evangheliei în lume; săvîrșirea dumnezeieștilor slujbe și conducerea turmei cuvîntătoare pe calea mîntuirii. Arhiereul este chemat să împlinească această misiune în gradul cel mai înalt, cu deplină și vie conștiință și răspundere înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor.

Înalt Prea Sfințitul Antonie a sintetizat această întreită misiune a Bisericii în cuvîntul *„Biserică slujitoare"*. Este un termen intrat în circulație, în mod deosebit prin mișcarea ecumenică, termen căruia Î. P. S. Sa ia dat o fundamentare temeinică scripturistică și patristică în însăși teza sa de doctorat.

În această lucrare el arată că datoria principală a Bisericii este de a sluji lui Dumnezeu și oamenilor, că între aceste două slujiri este o strînsă legătură, că nu pot fi separate una de alta și că, adevărata contribuție a Bisericii în lume, este de a conduce prin slujire, nu prin poruncă și impunere.

La o astfel de slujire a chemat și cheamă mereu Î. P. S. Sa preoțimea zilelor noastre.

„Preoția, spunea Î. P. S. Sa, încă de la instalare, *nu poate fi măsurată cu jumătăți de măsură. Ori ești prin toate ale tale preot, ori nu ești deloc. Preotul este chipul lui Hristos în lume și n-are dreptul să deformeze acest chip, să falsifice imaginea lui Hristos."* Preotul lucrează *„cu nevăzutul din oameni, cu destinele lor eterne"*.

Altă dată a spuse: *„Preotul trebuie să fie identic cu sine însuși permanent, oriunde același: în biserică, pe stradă, în familie, în relațiile cu oamenii." „Nu poți fi preot aici și nepreot în altă parte." „Preotul să fie măsură și cîntar. Cine cîntărește cu un cîntar stricat? Cine se va duce pentru un cuvînt de mîntuire la un preot care este un cîntar stricat?"* În scopul pregătirii preoților, Î. P. S. Sa a ținut repetate vorbiri și a dat temeinice îndrumări în lucrările sale. Amintim doar două dintre acestea: *„Preotul în fața lui Hristos, în fața propriei conștiințe și în fața lumii"* și al doilea: *„Cei ce învață pe alții să se învețe mai întîi pe ei înșiși"*, apărute în „Îndrumătorul bisericesc" pe 1983 și 1985.

La toate conferințele preoțești îndeamnă pe preoți la o activitate misionară intensă, la propovăduirea Evangheliei cu „putere și har", la o bună pregătire morală și intelectuală, la o viață model, care să confirme că cele ce le propovăduiesc sînt înainte de toate împlinite de ei.

Î. P. S. Sa propovăduieşte cu multă putere de convingere Cuvîntul lui Dumnezeu, cheamă pe credincioşi la o viaţă plăcută lui Dumnezeu şi folositoare oamenilor, la o viaţă în duhul lui Hristos spre a fi o hrană trebuitoare vieţii omeneşti.

Î. P. S. Sa doreşte ca Biserica să fie o Biserică vie, activă, să corespundă trebuinţelor multiple ale credincioşilor din zilele noastre, cu alte cuvinte, să fie contemporană şi să reverse peste sufletele frămîntate ale omenirii de azi duhul păcii, al bunei înţelegeri între oameni şi popoare.

Din scrisul şi graiul viu al Î. P. S. Sale, se dovedeşte a fi un militant neobosit al vestirii „Evangheliei păcii", un convins luptător pentru aşezarea unei păci drepte şi adevărate în lume. El combate pe toţi acei ce separă „pacea interioară", „pacea sufletească", de pacea văzută, de armonia şi colaborarea dintre oameni. Acei teologi fundamentalişti care despart cele două laturi ale păcii, interpretează greşit Sfînta Scriptură. Este adevărat că pacea este un „dar divin", dar ea este şi o datorie a tuturor oamenilor de a contribui la zidirea şi apărarea ei. Acelaşi este Cel ce a zis: *„Pacea Mea las vouă"* — Hristos Domnul — cu Cel ce a zis: *„Fericiţi făcătorii de pace că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema"* (Matei 5, 9). (Din cuvîntul la a 48-a Conferinţă teologică intercofesională, Sibiu, 1986.)

V. PE TĂRÎM GOSPODĂRESC

Îndeobşte se consideră că cei ce au preocupări spirituale, teologice, scriitoriceşti sînt mai puţin angajaţi în activităţi văzute, în realizări gospodăreşti. O astfel de zicere a fost şi este contrazisă într-o mulţime de cazuri concrete. Unul dintre acestea îl constituie însuşi sărbătoritul Mitropoliei Ardealului, Î.P.S. Antonie, a cărui activitate gospodărească — la Buzău şi Sibiu, a depăşit aşteptările, şi a vădit o vocaţie neobişnuită de constructor, un ochi de arhitect care preţuieşte trecutul dar, care vede şi ce mai este de făcut pentru ca acesta să se valorifice, să se împlinească cît mai desăvîrşit şi să dea prilej de afirmare şi confirmare a spiritului creator al poporului nostru, al liniei lui ascendente în dezvoltarea lui materială şi spirituală.

Aşa se face că Î. P. S. Sa ajungînd episcop la Buzău, cunoscînd trecutul cultural şi arhitectonic al acestui colţ de ţară, a sesizat îndată ce este de făcut ca să-i dea o frumuseţe şi împlinire vredniciilor lui potenţiale.

Constatînd, de la început, că palatul episcopal fusese iniţial zidit în stil brîncovenesc şi apoi deteriorat de dintele vremii şi de intervenţii nepricepute, a hotărît restaurarea lui cu meşteri pricepuţi şi redarea lui în toată frumuseţea stilului brîncovenesc.

S-au executat lucrări de restaurare la Catedrala episcopală, pictură reînnoită, de asemenea a fost restaurată clădirea Seminarului şi îmbogăţită cu alte construcţii necesare funcţionării lui.

N-au fost uitate nici bisericile avariate de cutremur la a căror restaurare s-a început îndată. Toate acestea în scurtul timp de doi ani cît a fost episcop la Buzău, timp în care s-a dovedit vocaţia sa de constructor şi în cele materiale.

Venind la Sibiu — pe care îl cunoştea din tinereţe, Î. P. S. Sa a sesizat îndată ceea ce era de trebuinţă de făcut pe tărîm gospodăresc. Mai întîi reşedinţa mitropolitană — rămasă din vremea lui Şaguna şi a urmaşilor lui, a fost înzestrată cu o nouă clădire, frumoasă şi utilată cu gust, cerută de prestigiul ei.

Am aminti de noua epocă editorială a Centrului Mitropolitan, adăugăm acum că aceasta nu ar fi fost posibilă dacă nu era grija Î. P. S. Sale, să mărească cu sălile necesare spaţiul tipografiei şi să o înzestreze cu maşini noi, corespunzătoare unei edituri atît de active.

La Păltiniş s-au făcut iarăşi lucrări de renovare a clădirii şi Casei de odihnă, împreună cu pictarea şi repararea schitului.

Cetatea Braşovului, cu vestita Biserică a Sf. Nicolae, cu clădirea celei mai vechi şcoli româneşti din Ardeal, cu complexul de clădiri din jur, amintiri ale unei vieţi monahale cărturăreşti, au intrat de la început în atenţia şi grija Î. P. S. Sale şi s-a purces la repararea clădirilor şi amenajarea lor pentru a intra în funcţionalitatea lor de păstrare a culturii vechi şi a bunurilor de valoare patrimonială naţională. Toate casele din incinta bisericii au fost restaurate din temelie, gata

să adăpostească în muzeu de mari proporţii, în care să fie amintiţi toţi marii păstori care au trecut prin Braşov de-a lungul veacurilor.

De o deosebită valoare şi însemnătate istorică sînt lucrările de redescoperire şi refacere din temelie a clădirilor brîncoveneşti din jurul bisericii de la mănăstirea Sîmbăta de Sus, începute recent prin purtarea de grijă a Î. P. S. Sale, lucrare care îl va consacra ca pe restauratorul cel mai însemnat al acestui aşezămînt bisericesc de pe plaiul ardelenesc. O grijă deosebită a avut şi de restaurarea completă a Casei Eminescu din Sibiu, în care a adăpostit un muzeu şi obiecte de patrimoniu.

Desigur, la aceste lucrări de anvergură cu care Mitropolia Ardealului se mîndreşte pe bună dreptate, se adaugă grija întîistătătorului ei şi pentru repararea, întreţinerea şi înfrumuseţarea bisericilor, mai ales a acelora din zona în care furtuna horthystă şi-a arătat toată ura şi lucrarea ei distructivă.

Încheiem aici schiţa, cu totul scurtă şi rezumativă, a buchetului de împliniri care încununează activitatea Î. P. S. Sale la împlinirea frumoasei şi rodnicei activităţi în cei 60 ani de viaţă.

Clerul şi credincioşii Mitropoliei Ardealului, împreună cu ierarhii episcopiilor infrazone se unesc în gînd şi transmit Î. P. S. Sale călduroase felicitări cu acest prilej şi roagă pe Dumnezeu să-i dăruiască ani mulţi cu rodnice împliniri şi cu alese bucurii duhovniceşti în slujba Bisericii şi a Patriei.

† VASILE
Episcopul Oradiei

CÎTEVA AMINTIRI DESPRE Î. P. S. MITROPOLIT ANTONIE

L-am cunoscut prima dată pe Î. P. S. Mitropolit Antonie ca student în anul III la Facultatea de Teologie din Bucureşti în 1947/1948 la scurtă vreme după ce m-am mutat de la Academia Teologică din Sibiu, prin chemare, ca profesor la aceea facultate.

L-am cunoscut mai concret cu ocazia discuţiilor ce se iscau în urma lucrărilor prezentate în cadrul Seminarului catedrei mele, de unul sau altul dintre studenţi. În cuvîntul pe care îl lua totdeauna, studentul Leonida Plămădeală aducea o claritate şi o noutate de idei care mi l-a impus în mod deosebit atenţiei. Dar o surpriză cu totul ieşită din comun mi-a provocat lucrarea pe care a prezentat-o el însuşi în una din orele seminarului. Lucrarea mi-a făcut şi mie şi tuturor colegilor săi o impresie uimitoare, depăşind cu totul prin conţinut şi stil lucrările care fuseseră mai înainte şi care au fost după aceea prezentate de colegii săi. Nu mai ţin minte conţinutul ei. Dar mi-am dat seama îndată că prin ea se anunţă un real talent de scriitor. Lucrarea se distingea nu numai printr-o vioiciune şi claritate remarcabile ci şi printr-un larg orizont al informaţiei care dovedea lectura neobişnuit de bogată şi de variată a autorului.

Am intrat din aceea clipă într-o relaţie apropiată cu acest student, ceea ce mi-a dat ocazia să-i cunosc şi mai mult preocupările extinse şi posibilităţile intelectuale mult promiţătoare.

Am făcut şi cîteva vizite împreună pe la unele mănăstiri. În una din ele îl aveam cu noi şi pe colegul său devenit ieromonahul Dometie, duhovnic al mănăstirii de la Rîmeţ, un tînăr care iradia o căldură a credinţei pînă la cel mai generos şi curat entuziasm şi care, din păcate, a trecut prea curînt din viaţa aceasta, dar nu înainte de-a fi putut lăsa în urma sa lumina unei vieţi de sfînt.

Eram fericit să mă aflu înconjurat de amîndoi şi să mă bucur de comuniunea vie ce se depăna nu numai între ei doi ci şi între mine şi ei. Cîntau amîndoi la strană cu prilejul Sf. slujbe ce se săvîrşeau la aceea mănăstire şi nu pot să nu mărturisesc viaţa de care se simţea umplut spaţiul înţesat de credincioşi prin cîntările lor.

Cîte o dată rămînem numai cu cîte unul dintre ei în comunicare. Mi-aduc aminte că o dată viitorul ieromonah Dometie mi-a mărturisit admiraţia ce-o

avea față de colegul său Leonida: „Este o personalitate fermă, impunătoare, sigură de sine și simțită ca un sprijin și de cei ce sînt apropiați de el. Rar întîlnești oameni atît de tari ca el." Dometie surprindea la colegul său o altă latură pe lîngă cea inteligenței lui. Surprindea în el o voință nu mai puțin remarcabilă decît inteligența lui. Această observație a lui Dometie mi-a dat prilejul să-mi conturez o viziune mai concretă despre chipul spiritual al studentului Leonida Plămădeală. L-am văzut ca pe un apropiat de o integralitate spre care rîvnim toți. Singură care face pe cineva să fie un om de nădejde, în care te poți încrede că va duce la capăt o cerere pe care i-o soliciți, o misiune importantă la care e chemat. Această întregire de însușiri remarcabile care se constată din fragedă vîrstă la studentul Leonida Plămădeală l-a dus de fapt în slujba Bisericii noastre, la o misiune înaltă pe care vedem că o îndeplinește așa cum se putea aștepta de la el, în calitate de arhipăstor al Mitropoliei Ardealului.

Pe drumul parcurs pînă la această înaltă misiune dar mai ales în împlinirea ei, Mitropolitul Ardealului s-a dovedit atît ca un spirit de largi și variate activități dedicate culturii cît și ca un om capabil de înfăptuiri care vor rămîne în istoria acestei Mitropolii.

Căci cele două laturi ale personalității sale sînt atît de strîns îmbinate, încît fiecare se explică din cealaltă și o întărește pe aceea.

Mitropolitul Antonie e un om de voluntare realizări practice, pentru că este dotat de înțelegerea serioasă a celor ce trebuiesc făcute și gîndirea sa se reazimă în claritatea ei expozitivă pe un puternic sentiment al datoriilor pe care timpul și misiunea i le impun spre împlinire.

În personalitatea Sa se îmbină înțelegerea cu realismul, Î. P. S. Sa e dotat cu o rară energie înfăptuitoare în planul variat al misiunii practice de Arhipăstor, care se hrănește din înțelegerea necesităților actuale ale vieții bisericești, precum această înțelegere își ia lumina din energia trăirii călduroase a misiunii ce i-a încredințat-o Dumnezeu ca Arhipăstor, sau ca diriguitor al misiunii din zonele Bisericii noastre în timpul de azi.

Pr. prof. *Dumitru Stăniloae*

ÎNALT PREA SFINȚIA SA Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ IERARH TEOLOG

„Învățătura celui înțelept este izvor de viață" (Pilde 13, 14).

Constituie unul din privilegiile ființei gînditoare acela de a putea rememora traiectoria unor vieți de excepție. Oricine vrea să trăiască gîndit simte că are nevoie de modele și își caută aceste modele fie în înaintași, fie în cei din jurul său. Biografiile spirituale ale oamenilor mari au constituit întotdeauna un gen literar cultivat cu stăruință și gustat în mod deosebit, mai ales în mediile intelectuale. *De viris illustribus* a fost titlul adeseori folosit pentru lucrări de acest gen. *Despre bărbații iluștri* au scris autori de multe ori tot atît de iluștri, socotind ca îndatorire de căpetenie a lor înfățișarea unor modele umane, mai ales a acelora aureolate de lumina înaltelor împliniri cultural-spirituale.

Prilej fericit pentru o astfel de rememorare ni-l oferă *aniversarea — la 17 noiembrie 1986 — a 60 de ani de ani de viață ai Înalt Prea Sfințitului Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului.*

Imboldul de a pune mîna pe condei l-am simțit la apariția multora dintre lucrările Înalt Prea Sfinției Sale. Căci ce poate fi mai de dorit pentru un iubitor al cărții decît să descopere o carte în sensul adevărat al cuvîntului, să adune din ea ceea ce-i place mai mult și să poată spune și altora că-i place și de ce? Iar lucrările Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Antonie plac căutătorului de lumină

şi adevăr din fiecare din noi. De cele mai multe ori însă nu ne simţim în stare a spune ceva pe măsura realizărilor pe care ele le reprezintă.

Opera Mitropolitului de astăzi al Transilvaniei este vastă şi multilaterală. Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie este un universitar şi în sensul etimologic al cuvîntului, mereu în căutarea unităţii ultime a adevărului pe care o atestă însăşi existenţa universităţilor. Teologia, cu variatele ei discipline, istoria, în înţelesul ei cel mai cuprinzător, literatura ş. a., în opera Î. P. S. Sale nu numai că sînt abordate cu aceeaşi desăvîrşită competenţă, ci îşi găsesc permanent punctele de interferenţă, aceea unitate care le încadrează pe toate deopotrivă în marea şi fascinanta aventură a spiritului uman care este cultura.

Desigur, înainte de toate Î. P. S. nostru Mitropolit este *teolog*. Ca teolog abordează Î. P. S. Sa alte domenii ale culturii, oferind de fiecare dată un punct de vedere teologic, bisericesc şi trasînd jaloane pentru o justă rezolvare a unei probleme de permanentă actualitate şi nu întotdeauna înţeleasă corespunzător, aceea a raportului dintre teologie şi cultura profană. Prin aceasta, Î. P. S. Sa se dovedeşte continuatorul unei tradiţii clasice în gîndirea teologică creştină — reprezentată încă printr-un gînditor ca Sf. Apostol Pavel şi, mai tîrziu, prin unii dintre apologeţi sau prin şcoala teologică alexandrină şi soluţionată optim, pentru epoca respectivă, de marii părinţi ai veacului de aur al Bisericii. Epoca noastră n-a fost şi nu este lipsită de false rezolvări ale acestei probleme, cu grave consecinţe uneori, nu numai asupra teologiei, ci şi asupra vieţii bisericeşti, şi dacă noi, ortodocşii români, nu sîntem expuşi unui astfel de pericol, aceasta se datorează unei tradiţii pozitive — ancorată în gîndirea patristică — printre ai cărei reprezentanţi de frunte din zilele noastre se numără şi Î. P. S. Mitropolit Antonie.

Cînd, în 10 ianuarie 1982, Î. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală era ales ca Mitropolit al Ardealului, toţi cei interesaţi de viaţa noastră bisericească ştiau că în scaunul lui Şaguna vine un teolog, un mare teolog. Se întrezărea în această alegere şi intenţia de a continua o bună tradiţie — aceea ca Arhipăstorul Transilvaniei să fie şi teolog. Era, desigur, bine cunoscută activitatea Î. P. S. Sale pe alte planuri, în posturi de mare răspundere: ca episcop vicar-patriarhal (1970—1980), activitatea pe care a împletit-o cu aceea de rector al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti (1971—1973) şi de secretar al Sf. Sinod (1970—1980), apoi ca episcop al Buzăului (1980—1982).[1] Figura ierarhului teolog impunea însă cel mai mult. Încă la instalarea ca episcop al Buzăului, una din cuvîntările rostite, anume cea a rectorului de atunci al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti, avea ca obiect o scurtă incursiune în universul cugetării teologice a celui ce venea să continue seria unor ierarhi cărturari ca Mitrofan, Chesarie sau Dionisie Romano.[2] Vorbitorul constata atunci că Î. P. S. Sa a gîndit răspunsuri şi soluţii la multe probleme şi dileme şi că teologia sa „este o teologie de largă respiraţie teologică, este o teologie care îmbină adevărul cu frumosul, este o teologie permanent înnoitoare, pentru că e bazată pe ideea de transfigurare, pe ideea de slujire şi pe ideea de contribuire la cauza unităţii creştine".[3]

Aceleaşi aprecieri se regăsesc în cuvîntările rostite cu prilejul instalării Î. P. S. Sale ca Mitropolit al Ardealului. Prea Fericitul întru pomenire Patriarhul Iustin Moisescu spunea în cuvîntul său: „Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie s-a afirmat ca un teolog bun, atît în ţară, cît şi peste hotare. Roadele cercetărilor sale teologice s-au concretizat în numeroase studii, note şi comentarii".[4] Iar doi dintre ierarhii transilvăneni salutau în noul Arhipăstor pe „ierarhul luminat",

---

1 Asupra studiilor şi a activităţii multilaterale a Î. P. S. Sale, vezi Ierom. Casian Crăciun şi Arhid. Gh. Papuc, *Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie al Ardealului, la 60 de ani de viaţă*, în „Îndrumător bisericesc", Sibiu, 1986, p. 29—37. (Menţionăm aici că pentru publicaţiile noastre bisericeşti folosim abrevierile uzuale şi anume: „Biserica Ortodoxă Română" = B. O. R.; „Ortodoxia" = „Ort."; „Studii Teologice" = S. T.; „Glasul Bisericii" = G. B.; „Mitropolia Ardealului" = M. A.; „Mitropolia Banatului" = M. B.; „Telegraful Român" = T. R.; „Îndrumător bisericesc" = „Îndr. bis.".)

2 Vezi rezumatul acestei cuvîntări în G. B., XXXIX (1980), nr. 1—2, p. 182—183.

3 *Idem*, p. 183.

4 În M. A., XXVII (1982), nr. 1—3, p. 49.

„înzestrat cu o bogată cultură teologică și literară", pe ierarhul „cu o prodigioasă activitate ecumenistă".[5]

Astfel de afirmații nu constituiau nicidecum elogii de circumstanță. Noul instalat în scaunul lui Șaguna era deja unul dintre marii teologi ortodocși, impus atenției generale nu numai prin lucrări de adîncime, ci și ca glas autorizat al Ortodoxiei în dialogul cu restul lumii creștine. Căci, printre altele, teologul Dr. Antonie Plămădeală a înțeles că nu se poate face ecumenism fără teologie și mai ales fără permanenta aprofundare a ecleziologiei. „M-am ocupat de unele probleme teologice — spunea odată cu modestie Î. P. S. Sa — și mi-am continuat mereu informația teologică, pentru că, dacă nu știi teologie — și asta o spun din experiență — dacă nu știi bine, dacă nu ești fixat în teologia ortodoxă, în învățătura ta de credință, în organismele internaționale, la Conferințele internaționale, în dialogurile cu celelalte confesiuni, sau religii, nu ții pasul. Ești acolo dintr-o dată un figurant. Un figurat acceptat cu politețe astăzi, cu indiferență mîine și cu alte sentimente mai neplăcute poimîine."[6]

Aplicînd constatarea din partea ultimă a acestui citat, deducem cît de mare și bun teolog este Î. P. S. Mitropolit Antonie fie și numai din locul pe care-l ocupă în ecumenismul contemporan. Că n-a fost niciodată simplu figurant în întrunirile ecumenice o dovedesc nu numai funcțiile cheie pe care le-a ocupat și le ocupă în organismele bisericești mondiale — membru al Comitetului Central, al Comitetului Executiv și al Comitetului Financiar ale Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Președinte al Unității I, „Credință și Mărturie", a Consiliului Ecumenic, cea mai importantă dintre cele trei unități ale acestui for bisericesc internațional etc. —, ci și faptul că n-a existat poate nici o participare a sa la astfel de întruniri în care să nu impună idei și orientări noi, să nu ofere soluții salutate cu căldură de majoritatea participanților. Nu insist asupra acestei laturi importante a activității Î. P. S. Sale, ea constituind obiectul unui alt articol al acestei reviste. Am ținut însă să subliniez că nu pot fi disociate opera teologică și cea ecumenică a Mitropolitului Ardealului.

Ca teolog, Î. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală este în primul rînd sistematician. Distins ucenic al unuia dintre cei mai mari dogmatiști ortodocși — Părintele Profesor Dumitru Stăniloae —, Î. P. S. Sa și-a luat doctoratul cu o teză care constituie o piatră de hotar în teologia noastră. Însuși titlul ei arată în ce măsură cercetarea autorului se află ancorală în actualitate: *Biserica slujitoare în Sfînta Scriptură, în Sfînta Tradiție și în teologia contemporană.*[7] Prezentată, într-o formă redusă, la „Heythrop College" din Oxford, Anglia, teza i-a adus autorului titlul de „doctor în teologie" cu calificativul *magna cum laude*. În forma ei dezvoltată, lucrarea a fost prezentată și susținută ca teză de doctorat la Institutul Teologic Universitar din București. Sînt greu de prins în cîteva cuvinte reușitele excepționale ale acestei opere, care se ridică cu mult deasupra exigențelor unei lucrări de conformism științific teologic, fiind o „teză" în sensul cel mai propriu al cuvîntului, o lucrare în care autorul propune și argumentează „teze", adică poziții teoretice și practice pe care Bisericile trebuie să le ia în considerare cu prioritate în contextul vieții contemporane.

Studii „admirabile"[8] au pregătit această lucrare, și avem în vedere nu numai cele două lucrări asupra lui Ebed-Yahve,[9] ci și multe altele și mai ales vasta *Sinteză critică de bibliografie dogmatică*, asupra căreia vom reveni. Îndrumătorul științific de la Oxford al tezei, Prof. Dr. Robert Murray, îl apreciază pe autor

---

5 Din cuvîntările Î. P. S. Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului și P. S. Vasile al Oradiei, în M. A., XXVII (1982), nr. 1—3, p. 52 și 61.

6 Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Vocație și misiune creștină în vremea noastră*, Sibiu, 1984, p. 220.

7 Teza a fost publicată în S. T., XXIV (1972), nr. 5—8, p. 325—651 și în extras.

8 Calificativul le este dat de prof. Dr. Robert Murray, S. J., îndrumătorul științific al tezei la Oxford, în „Prefața" la teză, p. 329.

9 *Cîteva probleme în legătură cu Ebed-Yahve în Deutero-Isaia. Preliminarii la o teologie a slujirii* și *Ebed-Yahve în lumina Noului Testament*, în M. B., XX (1970), nr. 1—3, p. 70—97 și nr. 4—6, p. 284—304.

ca pe „un eminent purtător de cuvînt al spiritualității ortodoxe", iar lucrarea sa de doctorat o califică drept „splendida carte" de la care se așteaptă să aducă „o contribuție majoră la refacerea înțelegerii reciproce, a încrederii și a dragostei între toți creștinii și la restaurarea mărturiei unite într-un Domn, o credință și o comuniune".[10] Iar referentul principal al versiunii românești, Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, consideră teza drept „o amplă, sistematică și temeinică înfățișare și fundamentare a acestei dimensiuni esențiale a Bisericii" care este slujirea.[11] „Materialul concentrat în lucrare — adaugă P. C. Sa — este covîrșitor și de cea mai aleasă calitate, dovedind puterea de selecție, de sinteză și de judecată critică a autorului."[12] Concluziile amplu dezvoltate ale lucrării vin cu „lucruri cu totul remarcabile și prind într-o sinteză și într-o interpretare ortodoxă multe din ideile teologiei contemporane ..."[13] „Toate aceste însușiri — încheie referentul principal — dau lucrării un caracter clasic și fac ca publicarea ei să reprezinte un adevărat eveniment în scrisul, în gîndirea teologică și în orientarea activității Bisericii noastre."[14]

Am reținut aceste cîteva aprecieri deosebit de elogioase — cum nu se prea fac pentru tezele de doctorat — pentru că ele se potrivesc foarte bine pentru ansamblul operei teologice a Î. P. S. Mitropolit Antonie. *Toate* lucrările sale sînt „adevărate evenimente" în scrisul nostru teologic, oferind orientări clare pentru activitatea Bisericii noastre; în *toate* cititorul află „lucruri cu totul remarcabile".

Teza despre *Biserica slujitoare* nu este o lucrare ce țintește numai dobîndirea unui titlu academic; ea este o *operă* de maturitate, o *carte*, în sensul cel mai înalt al cuvîntului, o excelentă carte de teologie, demnă de a sta alături de tot ceea ce teologia are mai bun. În ea îi este pusă la îndemînă cititorului o informație asupra problemei practic exhaustivă, trecută prin filtrul critic și sintetizator al unei personalități cultural-teologice de mare anvergură. Dovedind cu argumente biblice, teologice și istorice că „Biserica nu are altă rațiune de a fi în lume, decît slujirea"[15] și că slujirea este „atributul esențial care integrează creștinul și Biserica în societatea oricărui timp și loc",[16] Î. P. S. Sa trasează jaloanele unei teologii a slujirii, cu implicațiile ei teoretice și practice.

Preocuparea pentru teologia slujirii se va regăsi constant în ansamblul operei teologice a Î. P. S. Mitropolit Antonie. O importantă conferință ținută de Î. P. S. Sa la Uppsala, Suedia, în 1975, se va intitula chiar: *Jaloane pentru o teologie a slujirii.*[17]

Aminteam mai înainte, între lucrările „pregătitoare", o sinteză critică de bibliografie dogmatică. *Probleme, autori și puncte de vedere în literatura teologică dogmatică și simbolică* este titlul acestei importante lucrări, unică în teologia noastră.[18] Lucrări de acest gen pot fi întîlnite uneori în revistele occidentale, cu titlul de „Buletin", uneori cu specificarea domeniului luat în considerare (de pildă, în franceză, Bulletin d'ecclésiologie, Bulletin de l'Ancien Testament, Bulletin d'exégèse néotestamentaire etc.), dar numai în revistele foarte importante și semnate întotdeauna de teologi de mare respirație, ca Y. Congar, P. Benoit, L. Cerfaux

10 În „Prefața" citată, p. 329 și 333.
11 În „Cuvînt înainte", p. 326.
12 *Ibidem*, p. 326.
13 *Ibidem*, p. 327.
14 *Ibidem*, p. 327.
15 *Biserica slujitoare în Sfînta Scriptură, în Sfînta Tradiție și în teologia contemporană*, p. 608.
16 *Ibidem*, p. 609.
17 Textul conferinței poate fi găsit în volumul Î. P. S. Mitropolit Antonie intitulat *Ca toți să fie una*, București, 1979, p. 424—439.
18 Lucrarea a apărut inițial în două numere din rev. „Ort.": IX (1957), nr. 2, p. 269—317 și nr. 3, p. 460—475, iar apoi, într-o formă revizuită și completată cu un al șaptelea capitol — Teologia Tainelor — a fost publicată ca Partea a treia *(Sinteză critică bibliografică)*, în volumul *Ca toți să fie una*, p. 507—591. Titlurile primelor șase capitole sînt: I. Surse dogmatico-simbolice generale; II. Teoria dogmei; III. Doctrina despre Dumnezeu și Sf. Treime; IV. Hristologie-soteriologie; V. Pnevmatologie-haritologie; VI. Ecleziologie.

ş. a. Căci nu oricine poate aborda acest gen de sinteză critică. Îţi trebuie o largă cuprindere intelectuală ca să poţi lectura cu ochi de specialist şi emite judecăţi critice asupra a zeci sau sute de lucrări, în mai multe limbi şi provenind din variate medii confesionale.

Faţă de „buletinele" occidentale, sinteza critică a Î. P. S. Mitropolit Antonie se evidenţiază de la prima vedere prin numărul imens al lucrărilor luate în considerare: peste patru sute. Nu e vorba de simple informaţii bibliografice: autorul sesizează problemele puse în discuţie de diferiţii autori, „mai ales cînd aceste probleme marchează orientări noi, sugestii sau soluţii binevenite, sau dimpotrivă, ar putea să facă un rău serviciu cititorului ortodox neavizat, provocînd confuzii şi generînd erori".[19]

Este, cred, cu totul de prisos să insist asupra utilităţii acestei lucrări, sinteze de acest fel fiind foarte necesare şi în alte domenii ale teologiei.[20]

Multe alte contribuţii se adaugă la opera dogmatică a Î. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală. Î. P. S. Sa evidenţiază limitele solafideismului protestant într-un studiu asupra cunoscutei lucrări a lui R. Otto, „Das Heilige", care inaugurează oarecum în protestantism un drum nou în ce priveşte cunoaşterea lui Dumnezeu.[21] În domeniul ecleziologiei, privită interconfesional, un important studiu este cel despre *Hans Küng şi Declaraţia „Mysterium Ecclesiae"*.[22] Cazul Küng este, desigur, bine cunoscut. Hans Küng — scrie Î. P. S. Sa — „face parte din acei teologi romano-catolici postconciliari, care au luat în serios chemarea la înnoire şi deschidere" [23]; „el şi-a propus să verifice anumite definiţii dogmatice romano-catolice care, în chip limpede şi de netrecut, barează calea unităţii creştinilor".[24] Studiul prezintă mai întîi tezele lui Küng; urmează evaluarea acestor teze din punct de vedere ortodox, apoi prezentarea Declaraţiei „Mysterium Ecclesiae" — adevărat „simptom de Contrareformă" [25] — promulgată de Vatican împotriva lui Küng, unele comentarii ale acestei Declaraţii şi consideraţii finale. Confruntarea dintre H. Küng şi Declaraţia amintită — precizează Î. P. S. Sa — este „un simptom caracteristic frămîntărilor actuale din conştiinţa şi viaţa internă romano-catolică, dar ea interesează şi celelalte Biserici, în măsura în care poate afecta dialogul ecumenic".[26]

Frămîntările din romano-catolicismul postconciliar sînt înfăţişate şi în alte lucrări ale Î. P. S. Mitropolit Antonie.[27]

Poziţii precise şi clare prezintă Î. P. S. Sa şi în ce priveşte raportul dintre catolicitate şi etnicitate. Într-un studiu fundamental, Înaltul Ierarh arată că încă la Cincizecime s-a făcut, în chip spectaculos, concilierea catolicităţii cu etnicitatea.[28] Catolicitatea a fost exprimată direct prin înţelegerea de către toţi a limbilor vorbite de Sf. Apostoli, iar etnicitatea prin faptul că fiecare naţiune prezentă a

---

19 *Ca toţi să fie una*, p. 509.

20 Pe aceeaşi linie, este aşteptată să apară în curînd o carte a Î. P. S. Mitropolit Antonie, intitulată: *Teologi şi curente teologice moderne* (cf. Ierom. Casian Crăciun şi Ahid. Gh. Papuc, *art. cit.*, p. 36). Într-un sens mai larg, luînd în considerare un evantai bogat de aspecte ale culturii, Î. P. S. Sa face un lucru asemănător în rubrica „Semnalăm", inaugurată în nr. 45—48/1982 al „Telegrafului Român", rubrică prin care cititorul este ţinut la curent cu o mulţime de apariţii editoriale, din ţară şi de peste hotare, asupra cărora sînt oferite, de fiecare dată, judicioase aprecieri şi observaţii critice.

21 *Ideea de sacru la R. Otto, din punct de vedere catolic şi ortodox*, în „Ort.", X (1958), nr. 3, p. 430—440.

22 În „Ort.", XXVI (1974), nr. 1, p. 5—69 (= *Ca toţi să fie una*, p. 193—268).

23 *Ca toţi să fie una*, p. 194.

24 *Ibidem*, p. 195.

25 *Ibidem*, p. 229.

26 *Ibidem*, p. 266.

27 *Biserica Romano-Catolică într-un „ceas de nelinişte"*, în „Ort.", XXI (1969), nr. 3, p. 464—474 (= *Ca toţi să fie una*, p. 269—285); *„Chiese aggiornate"*, în B.O.R., LXXXVII (1969), nr. 11—12, p. 1236—1247 (= *Ca toţi să fie una*, p. 344—360).

28 *Zece teze despre catolicitate şi etnicitate*, în S. T., XXXI (1979), nr. 1—4, p. 301—315 (= *Ca toţi să fie una*, p. 113—130).

auzit vorbirea în limba ei, potrivit poruncii Mîntuitorului, Care a trimis pe Apostoli să propovăduiască Evanghelia la neamuri. Finalul studiului prezintă problema diasporei ortodoxe în lumina catolicității și etnicității.

În preocupările sistematice ale Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Antonie și-au aflat locul multe alte teme teologice, cum sînt cele despre rai și iad,[29] despre adevăruri de credință, dogme, teologume și păreri teologice,[30] despre Maica Domnului,[31] despre situația teologiei în lumea modernă[32] și altele.[33] O contribuție de seamă în acest domeniu este lucrarea asupra cuprinsului teologic al „Învățăturilor lui Neagoe Basarab".[34] În această lucrare, Î. P. S. Sa vine cu o premieră, una din multele premiere pe care teologia și cultura românească trebuie să i le recunoască: pentru prima dată, lucrarea lui Neagoe Basarab este valorificată nu numai ca un monument literar, ci și ca un desăvîrșit tratat de dogmatică, anume ca „cel dintîi monument propriu de teologie dogmatică, de teologie morală și de spiritualitate creștină" din mediul românesc.[35] Această „primă sinteză teologică românească" „împinge vechimea teologiei românești cu mult înainte de secolul al XVI-lea".[36] Contribuția românească la tezaurul gîndirii și trăirii ortodoxe este evidențiată și valorificată de Î. P. S. S. și în alte studii valoroase.[37]

Fiindcă ne ocupăm de scrierile de teologie sistematică, tot aici își au locul *lucrările de spiritualitate ortodoxă*. Amintim mai întîi studiul despre trăirea duhovnicească[38] și cel despre rugăciune și cunoaștere.[39] Un corolar al lucrărilor din acest domeniu îl constituie admirabila carte intitulată *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*.[40] O „carte cum nu cunosc să se fi scris o alta undeva" — remarcă Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, în „Prefață" (p. 6). Cît de gustată este ea de cititori o dovedește numai și faptul că prima ediție n-a stat în librării mai mult de cîteva ore.

„Preistoria" acestei cărți o constituie o serie de conferințe ținute de autor în mai multe țări occidentale asupra monahismului ortodox și în special asupra monahismului românesc. Multe dintre ele au fost publicate în reviste din Occident.[41] Lucrarea prezintă spiritualitatea ortodoxă, cu referire specială la monahis-

---

29 *Învățătura ortodoxă despre rai și iad*, în S. T., XX (1968), nr. 7—8, p. 558—575 (=*Ca toți să fie una*, p. 372—394).

30 *Adevăruri de credință, dogme, teologumene și păreri teologice*, în „The Altar" (London), III (1969), nr. 1, p. 46—55 (= *Ca toți să fie una*, p. 363—371).

31 *Maica Domnului în teologia și viața ortodoxă*, în „The Altar" (London), 1971—1972, p. 29—40 (în limba engleză), și în românește, în B. O. R., XCVI (1978), nr. 9—10, p. 1113—1123 (= *Ca toți să fie una*, p. 395—408).

32 *Teologia și lumea modernă*, în Almanahul „Credința" (Detroit), 1970 (=*Ca toți să fie una*, p. 331—333).

33 Ca, de exemplu, *Umanismul marilor filozofi chinezi* (sub pseudonim), în G. B., XIX (1960), nr. 3—4, p. 321—332 (= *Ca toți să fie una*, p. 492—506); *Idei sociale în opera Sfîntului Vasile cel Mare*, în vol.: „Sfîntul Vasile cel Mare — închinare la 1600 de ani de la săvîrșirea sa", București, 1980, p. 284—311 (= *Vocație și misiune creștină în vremea noastră*, p. 108—129).

34 *Cuprinsul teologic al „Învățăturilor lui Neagoe Basarab"*, în S. T., XXI (1969), nr. 3—4, p. 245—262 (= *Dascăli de cuget și simțire românească*, București, 1981, p. 37—62).

35 S. T., XXI (1969), nr. 3—4, p. 247.

36 *Ibidem*, p. 262.

37 *Scopul vieții, după catehismele ortodoxe românești*, în „Ort.", XXXI (1979), nr. 2, p. 376—390 (= *Ca toți să fie una*, p. 409—423); *Idealul desăvîrșirii în Ortodoxia românească*, în T. R., 132, nr. 33—34 și 35—36/1984, p. 1, 2 ș. a.

38 *Cîteva aspecte ale trăirii duhovnicești ortodoxe*, în G. B., XVII (1958), nr. 3, p. 236—244.

39 *Rugăciune și cunoaștere în învățătura ortodoxă*, în S. T., X (1958), nr. 3—4, p. 216—224.

40 Sibiu, 1983, 410 pagini.

41 *Monastic Spirituality in Romania Today*, în „Eastern Churches Review" (Anglia), 2 (4), 1969, p. 376—385; *Prière et action dans l'optique de la tradition*

mul românesc, evidenţiind modalităţile în care principiile călăuzitoare ale monahismului ortodox sînt aplicate în practica vie a obştei monahale. Ca bun cunoscător atît al spiritualităţii ortodoxe, cît şi al celei occidentale, Î. P. S. Sa le pune faţă-n faţă, scoţînd astfel în relief superioritatea celei dintîi, ai cărei poli de cea mai mare importanţă sînt tradiţia şi libertatea. Lăsînd locul cuvenit şi libertăţii, „spiritualitatea ortodoxă este o spiritualitate *optimistă*, plină de încredere în Dumnezeu şi în om" (p. 13), o spiritualitate sănătoasă, net opusă falsului misticism, înfăţişat şi el în ultimul capitol al lucrării.

Cartea se citeşte cu pasiune. Nu numai paginile de pateric românesc — în care Î. P. S. Mitropolit Antonie se dovedeşte odată mai mult un scriitor de mare talent —, ci întreg ansamblul e făcut să placă şi să convingă.

Un alt domeniu în care Î. P. S. Mitropolit Antonie a adus şi aduce o contribuţie majoră este cel al *ecumenismului*. E un fapt bine cunoscut că Î. P. S. Sa se numără printre personalităţile cele mai proeminente ale ecumenismului contemporan. Nu vom stărui aici asupra participării sale active şi rodnice, ca reprezentant al Bisericii Ortodoxe Române, la nenumărate întruniri ecumenice, în ţară şi peste hotare, ci vom aminti cîte ceva din *scrisul* său ecumenist.

Prezent mereu în lucrarea ecumenică a ultimelor două decenii, Î. P. S. Sa şi-a spus cuvîntul, cu competentă autoritate teologică, în toate problemele legate de ecumenism. Prima parte a volumului *Ca toţi să fie una*, care acopere paginile 11—360 ale acestei cărţi, grupează o serie de lucrări din acest domeniu, avînd chiar titlul general de „Teologie ecumenică". De asemenea, partea a treia a volumului *Vocaţie şi misiune creştină în vremea noastră* cuprinde astfel de materiale, grupate sub titlul „Pentru unirea tuturor" (p. 323—457),[42] în care, precizează autorul, „cititorii vor putea pătrunde, măcar indirect, în felul cum se lucrează pentru unitate în marile organizaţii dedicate acestui scop" (p. 25).

Numeroase alte materiale ale Î. P. S. Mitropolit Antonie, asupra diferitelor întruniri ecumenice, sau tratînd probleme ecumenice sînt răspîndite peste tot în periodicele noastre bisericeşti.

Despre ecumenism, rolul şi perspectivele sale,[43] despre C. E. B. şi diferite momente ale acestui important forum bisericesc mondial,[44] despre Documentul

---

orthodoxe, în „Recherche oecuménique, prière et action", Tournai, 1970, p. 119—140; *Contribution monastique au rapprochement oecuménique*, în „Collectanea Cisterciensia" (Belgia), tom. XXXII, 1970, p. 22—45; *Monastische Spiritualität in heutigen Rumänien*, în „Erbe und Auftrag" (Beuron), nr. 6/1970, p. 478—488; *Monnikendom in Roemenië*, în *„Benedictijns Tijdschrift"* (Olanda), II, 1971, p. 42—51; *Monnidendom in Roemenië*, în „Monastike Informatie" (Nijmagen, Olanda), 1971, nr. 21, p. 222—235; *Propos sur l'hésychasme*, în „Collectanea Cisterciensia", tom. XXXIII, 1971, nr. 1, p. 107—112; *Liberty and Tradition in Orthodox Monasticism*, în „The Tradition of Life. Romanian Essays in Spirituality and Theology", ed. by M. Allchin, London, 1971 — Studies supplementary to „Sobornost", nr. 2, p. 33—48; *Le monachisme dans la societé moderne à partir de l'expérience orhtodoxe*, în „Collectanea Cisterciensia", 1971, p. 20—37; *L'obeissance dans la tradition orthodoxe*, în „Vie consacrée", 4, 1972, p. 193—204; *I monastiki ananeosis eis tin Roumanian*, în „Ekklisia" (Atena), 1973, p. 1—30; *La obediencia en la tradicion ortodoxa ayer hoy* (trad. din „Vie consacrée"), în „Cuadernos Monasticos" (Buenos Aires), nr. 25, 1973, p. 287—295; *La pauvreté. Expérience orthodoxe*, în „Vie consacrée", nr. 2/1974, p. 78—88.

42 Materialele din acest volum sînt grupate, în funcţie de cuprinsul lor, sub trei titluri care preiau o ectenie ortodoxă: „Pentru pacea a toată lumea" (p. 27—152), „Pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu Biserici" (p. 153—321) şi „Pentru unirea tuturor" (p. 323—457).

43 *Dilemele stării de despărţire şi perspectivele ecumenismului*, în *Ca toţi să fie una*, p. 13—79.

44 De exemplu, numai în legătură cu Adunarea Generală de la Vancouver: *Bisericile din Europa şi pregătirea Adunării Generale a Consiliului Ecumenic al Bisericilor*, în T. R., 131, nr. 11—12/1983, p. 1, 2 (= *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 392—396); *Ce se aşteaptă de la Vancouver?*, în T. R., 131, nr. 27—28/1983, p. 1, 2;

„Botez, Euharistie şi Preoţie" (B. E. M.),[45] despre Conferinţa Bisericilor Europene şi despre unele momente importante din activitatea acestui organism,[46] despre implicarea Ortodoxiei în mişcarea ecumenică,[47] despre aportul Bisericii Ortodoxe Române la promovarea ecumenismului,[48] despre relaţiile interortodoxe,[49] despre Sfîntul şi Marele Sinod al Bisericii Ortodoxe,[50] despre relaţiile cu protestanţii,[51] foarte mult despre dialogul cu romano-catolicii[52] etc. — iată atîtea şi atîtea

---

Perspective pentru Vancouver, în *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 384—388; *În căutarea temei pentru cea de-a VI-a Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor*, în *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 389—391; *Ce s-a petrecut la Vancouver în 1983*, în *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 397—401. Toate evenimentele mai importante din viaţa C. E. B. sînt prezente în scrisul Î. P. S. Mitropolit Antonie.

45 *Botez, Euharistie şi Preoţie*, în B. O. R., XCV (1977), nr. 9—12, p. 890—891 (= *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 402—403); *Documentul de la Lima: Botez, Euharistie şi Preoţie, în discuţia Comitetului Executiv al C. E. B. (15—20 febr. 1982)*, în B. O. R., C (1982), nr. 3—4, p. 254—255 (= *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 404—406); *Momentul B. E. M. în mişcarea ecumenică*, în „Înd. bis.", Sibiu, 1984, p. 1—11; *Simpozion interortodox la Boston, U. S. A., asupra Documentului Consiliului Ecumenic al Bisericilor Botez, Euharistie şi Preoţie*, în M. A., XXX (1985), nr. 5—6, p. 364—368.

46 *Concluzii la a VI-a Adunare Generală a Conferinţei Bisericilor Europene*, în „Ort.", XXIII (1971), nr. 3, p. 499—502 (= *Ca toţi să fie una*, p. 286—290); *Evaluarea şi perspective în legătură cu a VIII-a Adunare Generală din Creta, 1979, şi cu cea de-a IX-a, din Scoţia, 1986, a Conferinţei Bisericilor Europene*, în *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 407—412 ş. a.

47 *Ortodoxie şi ecumenism*, în T. R., 132, nr. 11—12/1984, p. 1, 2 şi nr. 13—14/1984, p. 1, 2 (= *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 325—334); *Poziţia ortodocşilor în Consiliul Ecumenic al Bisericilor*, în *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 375—376; *Consultaţia de la Sofia: Bisericile Ortodoxe şi Consiliul Ecumenic al Bisericilor*, în B. O. R., XCIX (1981), nr. 7—8, p. 706—709 (= *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 377—381) ş. a.

48 *Ecumenism şi relaţii externe bisericeşti (1944—1979)*, în „Ort.", XXXII (1980), nr. 1, p. 159—170 ş. a.

49 *Bizanţ — Constantinopol — Istambul în istorie şi astăzi*, în B. O. R., XCII (1974), nr. 9—10, p. 1087—1164 (într-o formă revizuită, lucrarea a fost inclusă în vol. *Ca toţi să fie una*, p. 131—180, sub titlul: *Biserica Ortodoxă Română şi Patriarhia Ecumenică în istorie şi astăzi*); *Vizită ecumenică în Bulgaria*, în T. R., 130, nr. 43—44/1982, p. 1 (= *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 367—369); *Soli, din Ţara Sfîntă, în vizită la Biserica Ortodoxă Română*, în *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 370—372 ş. a.

50 *Opinii asupra pregătirii „Sfîntului şi Marelui Sinod" al Bisericii Ortodoxe*, în limba germană, în „Ostkirchliche Studien", 26. B., Heft 4, Dezember 1977, p. 281—304, şi în româneşte, în „Ort", XXIX (1977, nr. 2, p. 232—257 (= *Ca toţi să fie una*, p. 80—112); *Sfîntul şi Marele Sinod ortodox*, în T. R., 130, nr. 17—18/1982, p. 1; *Din nou despre Sfîntul şi Marele Sinod ortodox în pregătire*, în M. A., XXVII (1982), nr. 7—9, p. 438—44 (printre altele, acest ultim articol relevă că iniţiativa convocării unui Sinod ortodox aparţine Bisericii Ortodoxe Române, prin patriarhul Miron Cristea).

51 *Noi şi Bisericile Reformei. Aniversarea a 500 de ani de la naşterea lui Martin Luther (1483—1983)*, în T. R., 131, nr. 43—44/1983, p. 1, 3; acest articol a apărut într-o formă mai dezvoltată în M. A., XXVIII (1983), nr. 11—12, p. 800—812 şi în vol. *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 425—438.

52 *Patriarhia ecumenică şi dialogul cu romano-catolicii*, în „Ort.", XXVI (1974), nr. 1, p. 157—163 (= *Ca toţi să fie una*, p. 181—192); *Dialog teologic între ortodocşi şi romano-catolici*, în T. R., 130, nr. 27—28/1982, p. 1, 2 (= *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 415—418); *Dialog ortodox—romano-catolic în Cipru*, în T. R., 131, nr. 29—30/1983, p. 1, 2; *Dialog ecumenic în Cipru*, în *Vocaţie şi misiune creştină* ..., p. 419—420; *Credinţa, Tainele şi unitatea Bisericii* (pe marginea dialogului teologic ortodox—romano-catolic), în T. R., 132, nr. 23—24/1984, p. 1, 2; nr. 25—26 şi 27—28/

aspecte ale ecumenismului contemporan, asupra cărora Î. P. S. Mitropolit Antonie se pronunţă cu cea mai înaltă competenţă, şi nu numai ca teoretician, ci ca unul care „face" ecumenism, ca un activist de frunte în larga mişcare contemporană de apropiere a creştinilor, în vederea realizării deziderat ului suprem „ca toţi să fie una".

Pe lîngă o activitate fără egal în întrunirile internaţionale, Î. P. S. Mitropolit Antonie a ocupat şi ocupă un loc de frunte în desfăşurarea ecumenismului local dintre cultele din ţara noastră. Această activitate se reflectă, printre altele, în „concluziile" formulate de Î. P. S. Sa la multele dintre conferinţele teologice interconfesionale de la noi, care constituie de fapt cele mai bune orientări în diferitele teme tratate de aceste conferinţe.[53]

Putem spune că scrisul Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului este o oglindă fidelă a întregii problematici a ecumenismului contemporan. Pe lîngă înregistrarea pătrunzătoare a progresului ecumenismului, opera sa oferă variate şi importante elemente de *teologie ecumenică*.[54] Astfel de elemente găsim nu numai în studiile speciale dedicate unor teme ecumenice, ci şi în toate intervenţiile sale la diverse întruniri interbisericeşti.

Activitatea creştină pentru pace este un alt domeniu în care Î. P. S. Mitropolit Antonie aduce un aport remarcabil. Partea întîi din volumul *Vocaţie şi misiune creştină în vremea noastră* grupează, sub titlul „Pentru pacea a toată lumea", mai multe articole şi cuvîntări ale Î. P. S. Sale despre şi pentru pace (p. 27—152), cele mai multe apărute iniţial în „Telegraful Român" sau în alte publicaţii bisericeşti. Titluri ca: *Declaraţie de pace, Despre pace, dreptate socială şi despre responsabilitatea Bisericilor, Evanghelişti ai păcii, Biserica şi pacea, Pacea ca speranţă, Bucuriile păcii, „Pentru pacea a toată lumea", Specificul local în relaţiile ecumenice şi apărarea păcii, De la cuvînt la faptă în vremea noastră* etc., relevă ele înseşi varietatea aspectelor sub care este abordată problematica păcii de către Î. P. S. Mitropolit Antonie.

La materialele adunate în volumul menţionat, la pastorale, care cuprind şi admirabile pagini despre pace, se adaugă multe alte contribuţii, reflectînd diferitele momente ale implicării Bisericii noastre în efortul pentru pace, precum şi participări ale autorului la întruniri şi manifestări pentru pace.[55] În toate aceste

---

1984, p. 6, 7; *Dialog ecumenic între ortodocşi şi romano-catolici,* în T. R., 133, nr. 27—28 şi 29—30/1985, p. 3 (= M. A., XXX, 1985, nr. 5—6, p. 362—363); *Dialogul teologic dintre ortodocşi şi romano-catolici şi perspectivele lui,* în T. R., 134, 1986, nr. 3—4, p. 2; nr. 5—6 şi 7—8, p. 2 şi nr. 11—12, p. 2—3 (= M. A., XXX, 1985, nr. 11—112, p. 706—718); *Speranţe şi decepţii ecumenice la Bari,* în T. R., 134, nr. 29—30/1986, p. 4. Contribuţia Î. P. S. Mitropolit Antonie la desfăşurarea acestui dialog este esenţială; vezi una din aprecierile romano-catolice la adresa acestei contribuţii, în T. R., 133, nr. 5—6 şi 7—8/1985, p. 7 (la rubrica: „Ştiri ecumenice").

53 Astfel de „concluzii" a patru conferinţe teologice interconfesionale pot fi găsite în vol. *Ca toţi să fie una,* p. 291—330; altele pot fi găsite în reportajele asupra acestor conferinţe, în diferite numere ale revistei „Studii Teologice".

54 Î. P. S. Mitropolit Antonie atrage atenţia asupra faptului că o teologie ecumenică nu înseamnă o teologie a Consiliului Ecumenic al Bisericilor. „Teologie ecumenică avem ... Dar una e să existe o teologie ecumenică, şi alta e să dorim o teologie a Consiliului Ecumenic. Aceasta din urmă ar fi chiar periculoasă. O *teologie* a Consiliului Ecumenic? Care? O astfel de teologie ar face din Consiliul Ecumenic o Biserică, o sectă, una printre celelalte, o teologie printre celelalte ... Şi atunci ce ar mai fi Consiliul Ecumenic în relaţie cu Bisericile? Nici vorbă de aşa ceva" (*Lucrările Comitetului Executiv al C. E. B., Geneva, 4—8 febr. 1985,* în M. A., XXX, 1985, nr. 1—2, p. 85).

55 Astfel, de pildă: *Bisericile şi creşterea încrederii dintre state şi popoare,* în T. R., 130, nr. 43—44/1982, p. 1; *Masă Rotundă: Reprezentanţi ai religiilor şi experţi despre consecinţele economice şi morale ale îngheţării producerii armelor nucleare, Moscova, 7—9 martie 1983,* în M. A., XXVIII (1983), nr. 3—4, p. 215—220; *Un cosmos fără arme* (Masă Rotundă la Moscova, 2—4 aprilie 1984), în T. R., 132, nr. 21—22/1984, p. 1, 2; *Masă Rotundă cu tema: Noi pericole ce ameninţă darul sacru al vieţii; îndatoririle noastre,* în M. A., XXX (1985), nr. 1—2, p. 34—40 (= T. R., 133, nr. 11—12/1985' p. 2, 3); *Pacea — problemă de maximă urgenţă a*

lucrări, Î. P. S. Sa vine cu temeinice fundamentări biblic-teologice, opera sa reflectînd o profundă şi bogată *teologie a păcii*. Idei şi concepte noi — ca, de pildă, cel despre o nouă ordine morală internaţională[56] — constituie contribuţii originale şi de substanţă în vederea unei orientări juste şi eficiente a lucrării creştine pentru pace.

Un domeniu asupra căruia Î. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală revine în mod stăruitor — nu numai cu pasiunea unui cercetător care caută şi găseşte lucruri inedite şi cu înflăcărarea unui patriot mîndru de istoria naţională, ci şi cu competenţa unui specialist de mare talie — este acela al *istoriei noastre bisericeşti şi naţional-culturale*.

Astfel, volumul *Dascăli de cuget şi simţire românească*[57] a fost salutat de critica literară ca „un adevărat compendiu al cîtorva momente şi probleme ale istoriei noastre culturale", în care autorul operează „în toate domeniile istoriei culturii, şi ale istoriei ca atare, cu competenţă desăvîrşită şi cu aceeaşi uşurinţă, întemeiate pe o erudiţie excepţională, uneori chiar uluitoare".[58]

Cartea este „o adunare solemnă de chipuri de oameni mari ai culturii noastre".[59] Se va înţelege cît de mare şi variată este această „adunare solemnă" dacă vom spune că ea înmănunchează, în douăzeci şi şapte de studii şi eseuri, chipuri de oameni mari ai istoriei noastre bisericeşti şi naţionale de pe întreg spaţiul românesc şi de pe parcursul unei perioade istorice de o jumătate de mileniu.

Partea întîi (p. 7—365) se deschide cu evocarea momentului consacrării celei mai importante dintre ctitoriile lui Ştefan cel Mare: *Tîrnosire pentru eternitate: Putna 1470*. Autorul se ocupă în continuare, pe larg, de Neagoe Basarab şi de „Învăţăturile" sale *(Neagoe Basarab, domn al culturii româneşti)*, se opreşte asupra strălucitului pomelnic de clerici care au deschis drum în istorie limbii şi culturii române *(Clerici ortodocşi, ctitori de limbă şi cultură românească)*, evocă apoi pe unii dintre cei mai străluciţi reprezentanţi ai spiritualităţii româneşti din vremile trecute: Nicolae Milescu, Stolnicul Constantin Cantacuzino, Dimitrie Cantemir — teologul, Gheorghe Şincai şi problemele controversate ale istoriei românilor, Gheorghe Asachi, Gheorghe Lazăr, Anton Pann, Andrei Mureşanu, Simion Bărnuţiu, Costache Negri, Andrei Şaguna, Monahul Sofronie Vârnav, luptător pentru unire. Pe parcurs, la locul cuvenit în ordinea cronologică, Î. P. S. Sa se opreşte asupra unor momente de culme din istoria dezvoltării istorice şi a afirmării, pe plan mai larg, a culturii şi spiritualităţii noastre: *Eveniment mondial la Iaşi: Sinodul din 1642; Biblia de la Bucureşti, ce „s-au dăruit neamului românesc" la anul 1688; Anul înţelepciunii: 1859; Asociaţiunea, „un reazem al naţionalităţii române"*.

Partea a doua (p. 366—530) cuprinde următoarele capitole: *Autocefalie şi Patriarhie în Biserica Ortodoxă Română; Biserica Ortodoxă Română şi războiul de independenţă; Momente şi documente din anul bucuriei: 1918; Permanenţe româneşti în S. U. A. şi Canada; Biblia de la 1936 şi avatarurile ei; Să ne aducem aminte de Gala Galaction; Marina Hociotă — Maica Mina din Săliştea Sibiului, „o nouă Ecaterina Teodoroiu"; Un episod important din lupta pentru limba română. Încercarea de daznaţionalizare prin Biserică a românilor din Transilvania de nord, 1940—1944*.

Scopul mărturisit al cărţii — care şi asigură unitatea de perspectivă asupra variatelor probleme tratate — este de a oferi „modele de cuget şi simţire românească".[60]

---

zilelor noastre, în T. R., 132, nr. 25—26 şi 27—28/1984, p. 5, 6; *Să fie pace pe pămînt!*, în T. R., 133, nr. 35—36 şi 37—38/1985, p. 4 ş. a.

56 Vezi, printre altele: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *O nouă ordine morală internaţională*, în T. R., 131, nr. 15—16/1983, p. 1, 2.

57 Bucureşti, 1981, 547 pagini.

58 Radu Popescu, în „România Liberă", din 25 iulie 1981, p. 2. Vezi şi alte cîteva aprecieri, tot atît de elogioase, reproduse în recenzia cărţii din M. A., XXVII (1982), nr. 1—3, p. 230 şi urm.

59 „Cuvînt înainte", p. 5.

60 *Ibidem*, p. 8.

După cum se poate vedea chiar şi din titlurile capitolelor, volumul constituie în primul rînd o admirabilă contribuţie la Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Şi nu e vorba de simple rememorări; în mai toate problemele abordate, Î. P. S. Mitropolit Antonie vine cu soluţii noi, ireproşabil prezentate şi argumentate.

Pe linia aceleiaşi preocupări, trebuie menţionate multe alte lucrări ulterioare — unele publicate într-o rubrică a „Telegrafului Român" creată de Î. P. S. Sa: „Calendar de inimă" —, ca cele despre Constantin Brâncoveanu,[61] despre Avram Iancu,[62] despre Alecu Russo,[63] despre Mihai Eminescu,[64] despre marea Unire de la 1918[65] ş. a. O carte impunătoare îi este dedicată lui Lazăr-Leon Asachi.[66] Salutată elogios de critică, drept „o spectaculoasă şi, în primul rînd necesară reaşezare a lui Lazăr-Leon Asachi în istoria culturii româneşti",[67] această carte cuprinde, în prima parte, o erudită prezentare a vieţii şi operei lui Lazăr-Leon Asachi, stabilind, printre altele, un nou catalog al operelor sale şi o nouă evaluare a locului său în cultura noastră, în urma descoperirii de către Î. P. S. Mitropolit Antonie a cîtorva manuscrise, dintre care unele total necunoscute, iar altele socotite pierdute; partea a doua a cărţii o constituie o *Addenda* cu texte şi regeste din lucrările lui Lazăr-Leon Asachi, originale sau traduceri.[68]

Poate tot pe unde a activat, Î. P. S. Mitropolit Antonie n-a trecut fără a dezgropa trecutul locurilor respective.

Ca episcop al Buzăului, şi după aceea, a înţeles ca, printre altele, să aducă la cuvînt trecutul părţilor buzoiene. Istoria acestor locuri şi în special a Episcopiei Buzăului o abordează Î. P. S. Sa încă în cuvîntările rostite cu prilejul alegerii şi instalării ca episcop.[69] După aceea, a editat o lucrare monumentală, în două volume, intitulată: *Spiritualitate şi istorie la întorsura Carpaţilor* (Buzău, 1983), în care Î. P. S. Sa, pe lîngă „Prefaţă" (vol. I, p. 9—14), are două contribuţii de seamă: *Trei descoperiri recente la Episcopia Buzăului* (vol. II, p. 27—34)[70] şi *Episcopi ai Buzăului în cultura română* (vol. II, p. 54—128).[71] La acestea se adaugă o carte:

---

61 *Constantin Brâncoveanu în istoria, în cultura şi în inimile românilor*, în T. R., 130, nr. 33—34/1982, p. 1.

62 *Avram Iancu al Transilvaniei şi al tuturor românilor — La 110 ani de la moarte*, în T. R., 130, nr. 35—36/1982, p. 1, 2.

63 *Alecu Russo — Accente şi opţiuni în cîteva probleme controversate*, în T. R., 132, nr. 5—6/1984, p. 1, 2.

64 *Trei cărţi din sec. XIX, mai puţin cunoscute, despre Eminescu*, în T. R., 133, nr. 3—4/1985, p. 1, 2.

65 *A fi contemporan cu unirea — gînd la 65 de ani de la marea faptă de la 1 decembrie 1918*, în T. R., 131, nr. 45—46/1983, p. 1, 2.

66 *Lazăr-Leon Asachi în cultura română*, Sibiu, 1985, 524 pagini.

67 Alexandru Spînu, *O nouă reaşezare*, în „Contemporanul", nr. 26, iunie 1986, p. 12. Tot atît de elogioase sînt şi alte recenzii ale cărţii, apărute în „România Liberă", „Telegraful Român", etc.

68 Printre altele, Lazăr-Leon Asachi a făcut traduceri din opera lui Epictet (reproduse în Addenda III, p. 315—362). În legătură cu aceasta, menţionăm aici studiul Î. P. S. Mitropolit Antonie asupra *primei* traduceri a manuscrisului lui Epictet, datorată lui P. Stamatiadi şi realizată cu puţin înainte de cea a lui Lazăr-Leon Asachi: *Prima traducere a manualului lui Epictet în româneşte*, în M. A., XXIX (1984), nr. 9—10, p. 595—610 (această traducere este reprodusă în continuarea studiului, p. 611—662).

69 Textul acestor cuvîntări, dintre care primele două au apărut iniţial în G. B., XXXIX (1980), nr. 1—2, p. 129—138 şi 160—170, poate fi găsit în vol. *Vocaţie şi misiune creştină în vremea noastră*, p. 195—223.

70 Cele trei descoperiri sînt: 1. temeliile foişorului brâncovenesc ale palatului episcopal din Buzău; 2. o inscripţie pe o piatră din cornişa aceluiaşi palat: „Io Constandin Basarab Voievod"; şi 3. mormîntul episcopului Ioasaf (1808—1716). Aceste descoperiri sînt datorate Î. P. S. Mitropolit Antonie.

71 Prezintă activitatea culturală desfăşurată de patru din cei 38 de episcopi care au păstorit la Buzău: Mitrofan (1691—1702), Chesarie (1825—1846), Filotei (1850—1860) şi Dionisie Romano (1865—1873).

Nume și fapte în istoria culturii românești, sec. XVII—XIX, la Buzău[72] și mai multe articole.[73]

Ca Arhipăstor la Sibiu, Î. P. S. Sa nu va obosi dezgropînd trecutul zbuciumatului pămînt românesc al Transilvaniei. Largi și frumoase incursiuni în istoria Bisericii ardelene făcea Î. P. S. Sa încă în magistralele cuvîntări rostite cu prilejul alegerii și apoi al instalării ca mitropolit la Sibiu.[74] În cei aproape cinci ani care s-au scurs de atunci, Î. P. S. Mitropolit Antonie a îmbogățit substanțial istoria Transilvaniei. A îmbogățit-o în primul rînd prin fapte, prin noul impuls dat activității pe toate planurile din cadrul Arhiepiscopiei Sibiului. Dar a îmbogățit-o și prin scrisul său, în care trecutul acestor locuri, al Ortodoxiei ardelene, apare luminat de noi perspective și amănuntele i se precizează prin dezgroparea unor noi date de arhivă.

Î. P. S. Mitropolit Antonie ne-a dat deja — în acest răstimp destul de scurt — valoroase lucrări asupra mitropolitului Sava Brancovici,[75] asupra marelui mitropolit Andrei Șaguna,[76] cel care „și-a asumat răspunderea destinului românilor *din toate punctele de vedere*",[77] precum și asupra unor importante ctitorii șaguniene, ca ziarul „Telegraful Român"[78] sau „Îndrumătorul Bisericesc" de la Sibiu,[79] asu-

---

72 Editura Episcopiei Buzăului, 1983, 118 pagini.

73 *Episcopul Chesarie al Buzăului și revoluția lui Tudor Vladimirescu*, în T. R., 129, nr. 19—20/1981, p. 2, 4; *Presă religioasă și îndrumare pastorală în Episcopia Buzăului de-a lungul vremurilor*, în „Îndr. bis.", Buzău, 1982, p. 11—14; *Episcopul Filotei al Buzăului (1850—1850), îndrumător al clerului și monahilor*, ibid., p. 187—190 ș. a. Biografia episcopului Dr. Antim Angelescu al Buzăului o face Î. P. S. Sa în cuvîntul la înmormîntarea acestui episcop, în G. B., XXXIX, 1980, nr. 3—5, p. 441—448 (= *Vocație și misiune creștină în vremea noastră*, p. 224—231).

74 Vezi aceste cuvîntări în M. A., XXVII (1982), nr. 1—3, p. 15—28, 55—60 și 72—82 (= *Vocație și misiune creștină în vremea noastră*, p. 232—262).

75 *Sava Brancovici, mitropolit al Transilvaniei și martir al Ortodoxiei — Cîteva probleme controversate și limpezirea lor*, în T. R., 131, 1983, nr. 17—20, p. 3, 5; nr. 21—24, p. 1, 6 și nr. 25—26, p. 1, 3.

76 *Momentul Andrei Șaguna în istoria și în cultura Transilvaniei — Cu prilejul aniversării a 175 ani de la naștere*, în M. A., XXIX (1984), nr. 1—2, p. 7—18 (comunicare la simpozionul cu aceeași temă, inițiat de Î. P. S. Sa, și ținut la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, la 31 ianuarie 1984). Pentru istoria epocii marelui ierarh transilvănean, deosebit de importantă este seria intitulată: *Din vremea lui Șaguna* — Însemnări după documente inedite privitoare la istoria mentalităților și a vieții culturale și bisericești din Transilvania. Din această serie au apărut deja trei părți (în M. A., XXX, 1985, nr. 9—10, p. 636—658; XXXI, 1986, nr. 1, p. 95—113; nr. 2, p. 227—247). E vorba de regeste alcătuite de Î. P. S. Mitropolit Antonie „după acte de cancelarie dintr-o arhivă descoperită de curînd și încă neinventariată, cuprinzînd date cu privire la Tractul al II-lea al Sibiului" (M. A., 9—10/1985, p. 636). În final, va urma un „studiu mai larg, cu centralizarea datelor și stabilirea unor trăsături și concluzii generale asupra epocii" *(ibid.)*.

77 *Momentul Andrei Șaguna* ..., p. 7.

78 Mai ales importanta contribuție la sesiunea de comunicări organizată cu prilejul împlinirii a 130 de ani de apariție neîntreruptă a „Telegrafului Român", la Istitutul Teologic din Sibiu, 29 ianuarie 1983. Comunicarea Î. P. S. Sale este intitulată: *„Telegraful Român" în conștiința Transilvaniei, România în conștiința „Telegrafului Român"*, în T. R., 131, nr. 1—4/1983, p. 1, 2, 3 (= M. A., XXVIII, 1983, nr. 1—2, p. 11—27). După o amplă prezentare a tot ceea ce este mai semnificativ în paginile „Telegrafului Român", în cei 130 de ani de apariție, Î. P. S. Sa poate conchide: „România și conștiința românească întreagă, nedespărțită nici de munți, nici de granițe arbitrare și vremelnice, au fost permanent prezentate în suflarea, în respirația, în literele și în cuvintele „Telegrafului Român", care a răspîndit o sută treizeci de ani, neîntrerupt, pînă azi, gînd și simțire românească peste Transilvania" (p. 3, resp. 27).

79 Vezi, de pildă, „Cuvîntul înainte" la „Îndr. bis.", Sibiu, 1985, p. VI—VIII. De asemenea, articolul *„Îndrumătorul" în vremea lui Șaguna, întemeietorul*, în

pra lui Miron Romanul,[80] asupra mitropolitului Nicolae Bălan, „ctitorul de oameni" [81] ş. a. Într-o cuvîntare ţinută la Oradea, Î. P. S. Sa a vorbit despre *Legea românească în părţile bihorene*,[82] făcînd o amplă incursiune în trecutul istoric al acestor locuri.

Î. P. S. Mitropolit Antonie s-a ocupat şi de multe alte momente din istoria Bisericii Ortodoxe Române. În afară de materialele cuprinse în volumul *Dascăli de cuget şi simţire românească*, sînt de menţionat în mod deosebit lucrările asupra celor patru patriarhi pe care i-a avut pînă acum Biserica noastră. O admirabilă prezentare a celor patru patriarhi a făcut-o Î. P. S. Mitropolit Antonie în cuvîntarea festivă la aniversarea a 60 de ani de la ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhie (Bucureşti, 29 septembrie 1985).[83] Patriarhului Miron Cristea, Î. P. S. Sa i-a dedicat o carte: *Pagini dintr-o arhivă inedită*.[84] În studiul introductiv la această carte, Î. P. S. Mitropolit Antonie prezintă pe larg viaţa şi activitatea primului patriarh (p. V—XLVI). Apoi, pe lîngă un mare număr de scrisori adresate lui Elie Miron Cristea de către oameni de cultură, istorici şi oameni politici din epocă (p. 1—246), volumul cuprinde, într-o *Addenda* (p. 247—420), unele din lucrările primului patriarh, printre care şi teza sa de doctorat despre Eminescu. Scînteietoare portrete ale adormitului întru fericire patriarhul Iustin Moisescu a făcut Î. P. S. Sa în cuvîntări rostite cu diferite prilejuri.[85]

Alte teme: despre situaţia Bisericii în România de astăzi,[86] despre diaspora ortodoxă românească [87] etc., şi-au aflat loc în preocupările Înaltului nostru Arhipăstor.

La toate acestea mai trebuie să adăugăm admirabila sinteză asupra trecutului şi prezentului Bisericii Ortodoxe Române, care s-a publicat în limbile română, engleză, franceză şi germană.[88]

În curînd, bibliografia istoriei noastre bisericeşti se va îmbogăţi cu alte cărţi ale Î. P. S. Mitropolit Antonie: *Contribuţii inedite la istoria Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolitul Miron Romanul* ş. a.[89]

Deosebit de important este aportul Î. P. S. Mitropolit Antonie la *teologia pastorală*.

„Îndr. bis.", Sibiu, 1986, p. 1—18, în care este prezentat pe scurt cuprinsul numerelor pe anii 1852—1872.

80 *Epocalul circular milenar al mitropolitului Miron Romanul*, în T. R., 129, nr. 21—22/1981, p.

81 *Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan, ctitor de oameni, ecumenist de anticipaţie, umanist*, în T. R., 130, nr. 13—14/1982, p. 1, 3.

82 E vorba de cuvîntarea rostită cu prilejul aniversării a 200 de ani ai Bisericii cu Lună din Oradea, la 25 nov. 1984, publicată în M. A., XXIX (1984), nr. 11—12, p. 935—946.

83 *Cei patru mari patriarhi ai celor 60 de ani de Patriarhat ortodox românesc*, în T. R., 133, nr. 39—44/1985, p. 1, 2; nr. 47—49/1985 şi 1—2/1986, p. 6 şi 134, nr. 9—10/1986, p. 1, 2 (= M. A., XXX, 1985, nr. 9—10, p. 551—569). Vezi şi prezentarea mai scurtă în cuvîntarea la Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului, din 17 nov. 1985, în „Îndr. bis.", Sibiu, 1986, p. XX—XXIV.

84 *Pagini dintr-o arhivă inedită*, Ediţie îngrijită, studiu introductiv şi note de Antonie Plămădeală, Editura Minerva, Bucureşti, 1984, XLVIII + 435 pagini.

85 Astfel: *Portret din culori de cuvinte alese. Omagiu la împlinirea vîrstei de 75 de ani a Prea Fericitului Patriarh Iustin*, în T. R., 133, nr. 9—10/1985, p. 1, 2 şi *Cuvînt la înmormîntarea P. F. Patriarh Iustin*, în T. R., 134, nr. 29—30/1986, p. 1, 2.

86 *Church and State in Romania*, în vol. „Church and State — Opening a New Ecumenical Dimension", Faith and Order Paper, nr. 85, World Council of Churches, Geneva, 1978, p. 90—106.

87 *Diaspora ortodoxă românească*, în „Îndr. bis.", Buzău, 1982 ş. a.

88 *Biserica Ortodoxă Română în trecut şi astăzi*, Bucureşti, 1979, 63 pagini.

89 Cf. Ierom. Casian Crăciun şi Arhid. Gh. Papuc, *art. cit.*, p. 36.

Buna îndrumare a preoţilor şi credincioşilor, pe linia celei mai alese tradiţii de viaţă ortodoxă şi românească, constituie o grijă permanentă a Înaltului nostru Arhipăstor, care se materializează în lucrări de adîncime, făcute să convingă, să determine la depăşirea situaţiilor necorespunzătoare. Multe din lucrările Î. P. S. Sale sînt gîndite şi scrise special pentru slujitorii bisericeşti. Astfel, de pildă, despre cartea *Vocaţie şi misiune creştină în vremea noastră*, autorul zice: „Să ştiţi că ea este destinată în special preoţilor, studenţilor teologi, cîntăreţilor bisericeşti şi, de se va putea, şi unora dintre membrii consiliilor parohiale. Ea e menită să fie un îndreptar în legătură cu cele trei aspecte în care se implică viaţa noastră bisericească: *pacea lumii, bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu Biserici şi unirea tuturor.* Am şi grupat diferitele studii şi articole, diferitele cuvîntări, sub acest generic pentru ca să fie o carte de orientare în vremea noastră." [90]

Mai ales în partea a doua a acestei cărţi, *Pentru bunăstarea sfintelor lui Dumnezeu Biserici* (p. 153—321), sînt adunate materiale în care chipul preotului bun, responsabilităţile preotului etc. sînt înfăţişate în pagini fără egal în literatura noastră teologică.

Conferinţa ţinută de Î. P. S. Mitropolit cu prilejul deschiderii anului universitar la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, în toamna anului 1982, şi intitulată: *Preotul în faţa lui Hristos, în faţa propriei conştiinţe şi în faţa lumii*, nu va putea fi uitată vreodată de cei ce au avut privilegiul de a se afla atunci printre auditori. Publicată iniţial în „Îndrumătorul bisericesc" de la Sibiu pe anul 1983 (p. 13—28), cu ea se deschide partea a doua a volumului *Vocaţie şi misiune creştină în vremea noastră.* Alte materiale nu mai puţin însemnate ca: *Preotul, om pentru alţii, Fiţi preoţi adevăraţi, Comportarea preotului, mijloc de apărare a credinţei* etc. vin în continuare.

Multe alte cuvîntări, conferinţe, predici ale Î. P. S. Mitropolit Antonie, adresate preoţilor sau studenţilor teologi,[91] urmăresc acelaşi scop, ca preoţii să fie „lumina lumii" şi „sarea pămîntului", căci, cum zice în repetate rînduri Î. P. S. Sa, „preotul e o carte deschisă", în care credincioşii voiesc să vadă un model de urmat. Preotul trebuie să fie autentic, căci numai prin autenticitate îşi poate cîştiga credibilitatea în faţa credincioşilor.

În ce priveşte contribuţia Î. P. S. Mitropolit Antonie la *tezaurul omiletic* al teologiei noastre, desigur că e prematur să se încerce o evaluare. Cărţi cu predicile rostite în diverse împrejurări, dar încă nepublicate, sînt aşteptate cu nerăbdare de preoţi şi credincioşi. Cele publicate deja, întreaga activitate a Î. P. S. Sale ca predicator impun însă atenţiei o personalitate de excepţie şi în această privinţă.

După fiecare predică rostită de Î. P. S. Mitropolit Antonie, îţi spui că mai bine de aşa nu vezi cum ar putea să predice cineva, că nu s-ar putea da pericopei evanghelice abordate o interpretare mai bună, mai limpede, decît cea pe care tocmai ai ascultat-o. Preoţii din Sibiu s-au obişnuit de mult să fie întrebaţi dacă Înalt Prea Sfinţitul este acasă, întrebarea însemnînd de fapt: Predică Duminică Î. P. S. Mitropolit Antonie? Aşa încît, nu e deloc întîmplător faptul că, atunci cînd vine Î. P. S. Sa, în catedrală sînt cam de două ori mai mulţi credincioşi decît în celelalte duminici şi sărbători.

Printre altele, Î. P. S. Sa are o calitate care lipseşte multor predicatori prea învăţaţi: aceea de a spune lucruri adînci pe înţelesul tuturor, de a face asimilabile de către credincioşi datele celei mai bune ştiinţe biblic- teologice.

Este ceea ce Î. P. S. Mitropolit reuşeşte să facă şi în *Pastoralele* sale. Acestea, fiecare, argumentează, logic şi teologic, cîte o temă precisă — ceea ce reprezintă o fericită noutate.[92]

---

90 Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Încheiem un an de muncă şi importante realizări — Bilanţ 1984*, în „Îndr. bis.", Sibiu, 1985, p. 17.

91 Amintesc aici numai conferinţa intitulată *Cei ce învaţă pe alţii să se înveţe mai întîi pe ei înşişi*, publicată în „Îndr. bis.", Sibiu, 1985, p. 1—11.

92 Temele pastoralelor de la Sibiu ale Î. P. S. Mitropolit Antonie sînt indicate atît în cuprinsul lor, cît şi prin titlurile sub care sînt publicate în „Telegraful Român". Aceste titluri sînt: a) Pentru pastoralele la Naşterea Domnului: *Astăzi s-a născut Hristos — Dreapta credinţă şi fapta cea bună*, în T. R., 130, nr. 45—48/ 1982, p. 1, 2 (= M. A., XXVII, 1982, nr. 10—12, p. 585—590); *Omul cel nou în Hristos,*

Peste tot, în scrisul teologic, în predici, cuvîntări, pastorale, Î. P. S. Mitropolit Antonie se dovedește și un *neîntrecut exeget al Sfintei Scripturi.* Multe din studiile și articolele Î. P. S. Sale intră, în mod obligatoriu, și în bibliografia de specialitate a studiului biblic. Am în vedere nu numai amintitele studii despre Ebed-Yahve și diferitele contribuții la istoricul traducerii Sfintei Scripturi în limba română, ci și predicile, pastoralele, multe articole — unele publicate în „Telegraful Român"[93] —, în care Î. P. S. Sa aduce lumini neașteptate pentru corecta înțelegere a unor texte din Noul Testament. Cu o inegalabilă putere de a sesiza esențialul, de a descifra logica textului, Î. P. S. Sa reușește de fiecare dată să facă evident sensul voit de autor, astfel încît soluțiile unor probleme care păreau insurmontabile la început se impun cu simplitatea caracteristică adevărului.

În urmă cu cîțiva ani, un teolog romano-catolic francez constata distincția — foarte accentuată în teologia apuseană — între ceea ce numea el „exegeza în Sorbona" și „exegeza în Biserică", adică între exegeza de tip universitar, care nu ține seama de cunoașterea suprarațională, prin credință, și exegeza cu finalitate mai mult pastorală.[94] Exegeza pe care o face Î. P. S. Mitropolit Antonie dovedește că această distincție poate și trebuie să fie depășită. Exegeza Î. P. S. Sale este o exegeză în Biserică și pentru Biserică, așa cum se cuvine să fie întotdeauna adevărata exegeză, utilizînd, bineînțeles, cele mai bune mijloace pe care ni le pune la îndemînă rațiunea luminată de credință.

Socotim că, în această privință și nu numai în aceasta, Î. P. S. Mitropolit Antonie și l-a luat drept mentor și model pe Sf. Apostol Pavel. Admirația pentru marele Apostol al neamurilor și-o mărturisește adeseori Înaltul nostru Arhipăstor. Din calificativele pe care le alătură numelui acestui mare atlet al lui Hristos s-ar putea alcătui o „laudă" de felul aceleia pe care o așează Teofilact în fruntea comentariilor sale la cele 14 Epistole pauline. Iată numai cîteva din aceste calificative: „marele Apostol al neamurilor, Pavel, gînditor profund, logician învățat și neîntrecut mînuitor de argumente";[95] „apostolul logician";[96] „Sf. Pavel, mare învățat și filozof", care „și-a format propria concepție de viață numai după întîlnirea cu Mîntuitorul";[97] „acest uriaș apostol și extraordinar

---

în T. R., 131, nr. 47—48/1983, p. 1, 2 (= M. A., XXVIII, 1983, nr. 11—12, p. 673—677); *Martorii Nașterii,* în T. R., 132, nr. 45—46 și 47—48/1984, p. 1, 2 (=M. A., XXIX, 1984, nr. 11—12, p. 757—761); *Iisus Hristos, „Lumina cunoștinței" și „Soarele dreptății",* în T. R., 133, nr. 47—48/1985 și 1—2/1986, p. 1, 2 (= M. A., XXX, 1985, nr. 11—12, p. 683—689). b) Pentru pastoralele la Învierea Domnului: *Viață și înviere,* în T. R., 130, nr. 15—16/1982, p. 1, 2 (= M. A., XXVII, 1982, nr. 4—6, p. 259—264); *Argumentele Învierii,* în T. R., 131, nr. 17—20/1983, p. 1, 4 (= M. A., XXVIII, 1983, nr. 5—6, p. 261—265); *Ziua Învierii — ziua bucuriei,* în T. R., 132, nr. 15—16 și 17—18/1984, p. 1, 2 (= M. A., XXIX, 1984, nr. 3—4, p. 145—149); *Saul din Tars — martor al Învierii,* în T. R., 133, nr. 13—14 și 15—16/1985, p. 1, 2 (= M. A., XXX, 1985, nr. 3—4, p. 155—158); *Toma — martor al Învierii,* în T. R. 134, nr. 17—18 și 19—20/1986, p. 1, 2.

93 Am în vedere articole ca: *De la Luca cetire: Doamne, învață-nă să ne rugăm ...,* în T. R., 131, nr. 9—10/1983, p. 1, 2, sau *De la Matei cetire: Dispută la nivel înalt în Pustia Quarantaniei,* în T. R., 131, nr. 33—36/1983, p. 1, 2. Acest al doilea articol constituie un excepțional comentariu al episodului ispitirii Mîntuitorului, comparabil, ca adîncime, doar cu interpretarea pe care o dă aceluiași episod marele Dostoievski (*Frații Karamazov,* Ed. Urivers, București, 1982, vol. I, p. 358 și urm.).

94 F. Dreyfus, *Exégèse en Sorbonne, exégèse en Eglise,* în „Revue Biblique", LXXXII (1975), p. 321—359.

95 *Pastorală la Învierea Domnului, 1982,* în M. A., XXVII (1982), nr. 4—6, p. 261.

96 *Ibidem,* p. 262.

97 *Pastorală la Nașterea Domnului, 1982,* în M. A., XXVII (1982), nr. 10—12, p. 587.

gînditor";[98] „cel mai mare creştin, cel mai înflăcărat martor al lui Iisus Cel înviat, cel care a aşezat baza teologică a creştinismului pe acest fapt al Învierii".[99]

Învăţatul, gînditorul, logicianul, neîntrecutul mînuitor de argumente, propovăduitorul înflăcărat, teologul care este Î. P. S. Mitropolit Antonie îl are, desigur, ca model de căpetenie pe marele Apostol Pavel.

*

Succinta trecere în revistă a principalelor titluri şi teme teologice din opera Î. P. S. Mitropolit Antonie este departe de a fi exhaustivă.

Socotesc, că o concluzie se impune cu puterea evidenţei: *Înalt Prea Sfinţia Sa este un mare teolog ortodox şi un mare teolog al vremii noastre.*

Vastitatea şi profunzimea universului său spiritual îi permit să abordeze domenii foarte variate. Opera sa ne oferă astfel o teologie în sprijinul căreia vine o cultură enciclopedică, o uimitoare erudiţie, nu numai teologică, ci şi, în aceeaşi măsură, literară, istorică şi filozofică. Trecută prin filtrul unei minţi excepţionale, care intuieşte genial legături între idei şi evenimente, această erudiţie — îmbogăţită continuu, cu o stăruinţă exemplară — rodeşte mereu noi şi autentice valori. În acest cadru, afirmaţiile teologice dobîndesc orizonturi noi şi îşi dezvăluie luminos consecinţele şi aplicaţiile practice pentru aici şi acum. În felul acesta, pentru Biserica pe care o slujeşte, Î. P. S. Mitropolit Antonie este mai mult decît un teolog: e un *profet*, adică, după unul din sensurile biblice de bază ale acestui cuvînt, un interpret al evenimentelor în lumina Revelaţiei. Interpret al evenimentelor trecutului este Î. P. S. Sa atunci cînd descifrează locul Bisericii, al slujitorilor ei, în viaţa de două ori milenară a poporului nostru. Şi este interpret al evenimentelor contemporane, din perspectivă evanghelică, trasînd, în hăţişul acestor evenimente, drumul autentic al slujirii creştine, singurul pe care credinciosul se poate angaja fără riscuri în realizarea mîntuirii sale. La darul cîrmuirilor şi la acela de învăţător, putem adăuga astfel un al treilea. Numai fructificarea consecventă a unor astfel de daruri, în stăruitor efort sinergetic, poate explica tot ceea ce este atît de înalt, de excepţional, în opera ierarhului şi teologului care este Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie al Ardealului.

În faţa unei opere teologice atît de prodigioase ca cea înfăţişată aici, în faţa unui atît de mare dascăl de cuget şi simţire ortodoxă şi românească, nu poţi altceva decît să te simţi permanent în postura de învăţăcel.

De aceea, cred că nu este nepotrivit să citez, în loc de încheiere, cuvintele cu care Sf. Grigorie Taumaturgul îşi încheia discursul de mulţumire adresat dascălului său Origen: „Dar este timpul — zice fostul învăţăcel al marelui alexandrin — să-mi închei discursul. Am arătat destulă îndrăzneală în faţa celui despre care trebuia să tac. Am făcut aceasta pentru a aduce, după puterile noastre, prinos de mulţumire şi recunoştinţă. Poate că n-am spus nimic cum se cuvine, însă, cel puţin n-am tăcut cu desăvîrşire... Poate că m-am purtat copilăreşte, de teama de a nu flata, de a nu mă arăta naiv şi afectat; nici eu nu mai ştiu.

În orice caz, aş vrea să subliniez că în cuvîntul meu n-am inventat nimic, că am spus adevărul şi că acest cuvînt a izvorît dintr-un simţămînt şi dintr-un gînd curat şi sincer".[100]

Şi tot dintr-un simţămînt şi dintr-un gînd curat şi sincer, la această frumoasă aniversare, adresez Înalt Prea Sfinţitului Părinte, Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitului Ardealului, urarea de mulţi şi fericiţi ani, cu împlinirea tuturor gîndurilor mari şi bune în slujirea Bisericii, a teologiei româneşti şi a poporului nostru!

Pr. prof. *Vasile Mihoc*

---

98 *Ibidem*, p. 587.

99 *Pastorală la Învierea Domnului, 1983*, în M. A., XXVIII (1983), nr. 5—6, p. 263.

100 Sf. Grigorie Taumaturgul şi Metodiu de Olimp, *Scrieri* (P. S. B., 10), trad. de Pr. prof. Constantin Corniţescu, Bucureşti, 1984, p. 37.

ACTIVITATEA ECUMENICĂ A Î. P. S. MITROPOLIT ANTONIE

Este îndeobşte recunoscut astăzi faptul că ecumenismul reprezintă o dimensiune importantă a vieţii bisericeşti şi a teologiei din secolul al XX-lea. Dacă se poate vorbi de unele momente şi atitudini ecumenice şi în legătură cu secolele anterioare, calificativul de ecumenic poate fi reclamat mai cu îndreptăţire de acest secol şi mai ales după primul război mondial, pentru că, aşa cum observa Î. P. S. Mitropolit Antonie, „Veacul nostru se va putea numi veacul trezirii conştiinţei unităţii. Poate că exact aceasta ne va marca, în mod special, locul în istoria creştinismului viitor".[1]

Biserica Ortodoxă Română, dînd ascultare poruncii Mîntuitorului „ca toţi să fie una" (Ioan 17, 21), s-a angajat de la început în această strădanie a Bisericilor de a-şi regăsi unitatea lor de la început. Ierarhi şi teologi ortodocşi români au participat la întruniri care au pus bazele mişcării ecumenice de astăzi, cum au fost cele de la Stockholm (1925) şi Lausanne (1927).

Această participare s-a intensificat după intrarea Bisericii noastre în Consiliul Ecumenic al Bisericilor la cea de a treia Adunare Generală de la New Delhi din 1961. Ierarhi şi teologi ortodocşi români au adus importante contribuţii în aceşti douăzeci şi cinci de ani la întreaga viaţă şi activitate a Consiliului Ecumenic al Bisericilor şi în cadrul altor organizaţii ecumenice cum sînt Conferinţa Bisericilor Europene şi Conferinţa Creştină pentru Pace.

O înfăţişare a prezenţei ortodoxe româneşti în sfera activităţii ecumenice va trebui să acorde întotdeauna un spaţiu considerabil participării Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

Dacă ar fi să stabilim o dată precisă a începutului angajării ecumenice a Î. P. S. Sale aceasta ar trebui să fie anul 1968 cînd, după susţinerea examenul aprofundat de admisibilitate, a fost trimis în Anglia pentru continuarea studiilor şi pregătirea tezei de doctorat. În acest răstimp, a conferenţiat la universităţi, şcoli de teologie, biserici sau centre teologice din ţări ca Anglia, Franţa, Italia, Belgia, Spania, R. F. G.

Implicarea Î. P. S. Sale în activitatea ecumenică a Bisericii Ortodoxe Române s-a continuat şi amplificat după 1970 cînd a fost chemat în ţară, ridicat la rangul de episcop vicar patriarhal, încredinţîndu-i-se conducerea Serviciului de Relaţii Externe Bisericeşti al Patriarhiei Române. În această calitate a primit în vizită un număr mare de delegaţii străine, politice şi bisericeşti din diferite ţări ale lumii. A făcut parte din delegaţii sinodale române, sau a condus delegaţii care au vizitat R. F. G., Belgia, Danemarca, Ungaria, Bulgaria, Iugoslavia, Elveţia, Egipt, India, Turcia, U. R. S. S., S. U. A., Canada, Japonia, Australia, Noua Zeelandă. Î. P. S. Sa, pe cînd era încă episcop vicar patriarhal, s-a aflat în fruntea celei dintîi delegaţii oficiale a Bisericii Ortodoxe Române care a vizitat Vaticanul şi pe Papa Paul al VI-lea.

Şi-a făcut simţită prezenţa în organele de conducere ale organizaţiilor ecumenice regionale şi internaţionale încă din anul 1971 de cînd a fost ales şi reales mereu în Comitetul Central al Conferinţei Bisericilor Europene şi în Comitetul financiar al acesteia. Din anul 1974 este membru în Comitetul european CICARWS de întrajutorare a Bisericilor, un an mai tîrziu fiind ales membru şi în Comitetul Central al acestui organism.

---

1 *Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Sibiu, 1983, p. 328.

Tot anul 1975, cînd a făcut parte din delegația Bisericii noastre la cea de a cincea Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Nairobi, marchează alegerea Î. P. S. Sale între membrii Comitetului Central al Consiliului. Apoi a devenit membru și în Comitetul Executiv și cel Financiar al C. E. B., funcții în care a fost reales la cea de a șasea Adunare Generală de la Vancouver din anul 1983. La Vancouver, Î. P. S. Sa a fost ales președinte al Unității I-a a Consiliului Ecumenic, a cărei întrunire la Potsdam, în R. D. G. a condus-o în vara acestui an. A fost președinte al unor consultații europene, vicepreședinte al Adunării Generale a Conferinței Bisericilor Europene de la Engelber, Elveția (1975) și a condus în numeroase rînduri lucrările unor secții ale organizațiilor bisericești internaționale.[2]

Î. P. S. Mitropolit Antonie n-a lipsit nici de la activitățile Conferinței Creștine pentru Pace. Ca delegat al acestei organizații a ținut în anul 1978 conferințe în cîteva orașe japoneze iar în anul 1982 a prezentat principalul referat din partea delegaților Europei de Răsărit la întrunirea de la Princeton, S. U. A. a seriei de conferințe intitulate „Karlovy Vary" după locul unde s-au ținut cele mai multe dintre aceste întruniri între reprezentanții Bisericilor Creștine din Europa Răsăriteană și cei ai celor din Statele Unite.

Semnificație ecumenică deosebită prezintă și publicația *Romanian Orthodox Church News* (în limbile engleză și franceză). În cei zece ani cît a fost redactată de către Î. P. S. Mitropolit Antonie, pe cînd era episcop vicar patriarhal, și în perioada de după aceea, această publicație a devenit un important mijloc de familiarizare a cititorilor ei din cuprinsul altor Biserici din străinătate cu istoria Bisericii Ortodoxe Române, cu viața bisericească de la noi, cu realizările ecumenismului local din Patria noastră și cu puncte de vedere ale unor ierarhi și teologi ortodocși români în probleme fundamentale care preocupă Creștinătatea din întreaga lume.

Toate aceste date statistice sînt foarte grăitoare în primul rînd pentru constanța angajării ecumenice a Bisericii Ortodoxe Române și pentru prestigiul de care se bucură Biserica noastră în cadrul organizațiilor ecumenice internaționale. În același timp, ele dau mărturie despre dedicarea și neprecupețirea cu care Î. P. S. Mitropolit Antonie personal s-a angajat în această latură a activității bisericești pe care și-a asumat-o la intrarea în ierarhia Bisericii.

Dacă la cele de mai sus adăugăm prezența Î. P. S. Sale la toate conferințele teologice interconfesionale din ultimii 16 ani și mai ales contribuția sa esențială la orientarea ecumenismului nostru local pe făgașurile lui de astăzi, ceea ce se observă, chiar la o privire fugară, este imaginea unei munci uriașe și susținute în acest domeniu.

Participarea sistematică la activitatea tuturor organizațiilor ecumenice internaționale și în dialogul cu Biserica Romano-Catolică, cît și la ecumenismul local, poate fi numită *ecumenism integral.*

Întrebuințarea acestui termen în legătură cu activitatea Î. P. S. Mitropolit Antonie se justifică și mai mult dacă întregim imaginea cu contribuția sa scrisă pe teme ecumenice, contribuție care prin ceea ce a publicat pînă în prezent întrece tot ceea ce s-a scris la noi în acest domeniu de către o singură persoană. În același timp, sînt multe lucrurile noi, soluțiile noi și metodele noi de abordare a problematicii ecumenice pe care le sugerează aceste scrieri.

Parcurgînd vasta bibliografie a Î. P. S. Mitropolit Antonie, cititorul își dă seama că de fapt ceea ce Î. P. S. Sa realizează nu este numai un *ecumenism integral* ci o *teologie integrală*, o *spiritualitate integrală.* Implicarea Î. P. S. Sale în ecumenism nu s-a făcut doar de dragul ecumenismului ci a reprezentat o necesitate pentru teologul profund de formație sistematică și cu o îndelungată experiență nemijlocită în școala spiritualității ortodoxe autentice, care este monahismul. Cele trei dimensiuni: a spiritualității monahale, a teologiei sistematice și a ecumenismului se întregesc una pe cealaltă, se pun în lumină în mod reciproc. Nu este, deci, întîmplător faptul că Î. P. S. Sale îi datorăm cel dintîi studiu din

2 Ierom. Casian Crăciun — Arhid. Gh. Papuc, *Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului la 60 de ani de viață*, „Îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic", Sibiu, 1986, p. 30—31.

literatura teologică românească privitor la „contribuţia monahismului la apropierea ecumenică" prin care Î. P. S. Sa şi-a înscris mai întîi numele în bibliografia ecumenică internaţională.[3] Acestuia i-au urmat alte studii pe teme monastice sau despre monahismul românesc, în publicaţii franţuzeşti, germane, englezeşti sau olandeze.[4]

În lumina celor spuse mai înainte nu mai este de prea mare importanţă cronologia exactă a lucrărilor Î. P. S. Mitropolit Antonie: dacă acea schiţă de manual de orientare ecumenică, cum Î. P. S. Sa însuşi numeşte partea intitulată „Teologie Ecumenică" din volumul *Ca toţi să fie una,* a fost scrisă înaintea lucrării *Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă.* Atunci cînd l-a scris pe cel dintîi autorul a ştiut că va alcătui şi pe cel de-al doilea şi la fel atunci cînd l-a alcătuit pe cel de al doilea a avut în gînd şi a făcut referiri la cel dintîi. Interpătrunderea dintre ele este evidentă pentru oricine le citeşte. Experienţa de viaţă monahală a autorului schiţei de manual de orientare ecumenică şi deschiderea ecumenică a paginilor lucrării de spiritualitate ortodoxă nu sînt greu de observat şi nu sînt întîmplătoare. Temeinica formaţie de teolog sistematic şi-a lăsat, la rîndul ei, amprenta vizibilă pe fiecare pagină a Î. P. S. Sale. Toate acestea îndreptăţesc dorinţa, exprimată nu o dată în forurile ecumenice internaţionale, şi înscrisă ca una din regulile elementare ale ecumenismului ca metodă de lucru şi anume aceea ca „fiecare Biserică să-şi trimită la masa rotundă reprezentanţi competenţi".[5] Avînd rădăcini bine înfipte în solul propriei lor tradiţii, aceştia vor fi în stare să o prezinte fidel celor de altă confesiune şi vor şti să lucreze pentru găsirea lui „tertium datur" acolo unde diferitele tradiţii au puncte de vedere opuse.

Aşadar, la o încercare de evaluare a contribuţiei ecumenice de pînă acum a Î. P. S. Mitropolit Antonie, aceasta trebuie să se facă din perspectiva tuturor laturilor activităţii şi scrisului Î. P. S. Sale.

Din scrierile propriu-zise de ecumenism sau de informare ecumenică se poate uşor constitui un tratat substanţial de ecumenism, de introducere în ecumenism, acest ţel fiind deja cu prisosinţă împlinit de aceste scrieri chiar dacă ele se află cuprinse în volume diferite şi nu toate cele publicate în reviste au fost adunate în volume.

În cele ce urmează vom încerca să schiţăm cîteva din contribuţiile majore prin care Î. P. S. Mitropolit Antonie şi-a cîştigat un loc de frunte în rîndul personalităţilor bisericeşti care au influenţat în mod semnificativ progresul ecumenismului contemporan.

O trăsătură a activităţii şi scrisului Î. P. S. Sale care se cuvine de la început amintită este aceea a echilibrului permanent susţinut între afirmaţia despre realitatea Bisericii Ortodoxe ca „singura care a rămas credincioasă sinoadelor ecumenice şi a urmat tradiţia neştirbită a Bisericii una, sfîntă, soborniceească şi apostolească"[6] şi nevoia de a rămîne mereu deschişi dialogului cu celelalte Biserici Creştine în ciuda pretenţiei fiecăreia că este Biserica unică şi că posedă adevărul absolut, şi a angajării fiecăreia în dialogul ecumenic cu dorinţa, cu speranţa de a-i aduce pe ceilalţi la confesiunea sa.

Între reuşitele de pînă acum ale mişcării ecumenice este indicată mai întîi schimbarea în domeniul mentalităţilor.[7] Terminologia pe care o întrebuinţăm unii despre alţii a suferit transformări radicale şi chiar atunci cînd încă folosim unii din vechii termeni, ca de pildă *heterodox,* conotaţiile nu mai sînt întotdeauna aceleaşi, „cuvîntul se mai curăţă de invectivă". În plus, nu se refuză altor confe-

---

3 *Contribution monastique au rapprochement oecumenique,* „Collectanea Cistercensia", XXXII, 1970, p. 22—45; în româneşte în *Tradiţie şi libertate...,* p. 329—349.

4 O listă a acestora în „Mitropolia Ardealului", XXVII, 1982, nr. 1—3, p. 87

5 *Ca toţi să fie una,* Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1979, p. 63; vezi şi *Vocaţie şi misiune creştină în vremea noastră,* Sibiu, 1984, p. 350.

6 *Ca toţi să fie una,* p. 14; *Vocaţie şi misiune creştină,* p. 327.

7. *Ca toţi să fie una,* p. 28.

siuni termenul de *Biserică*, iar cu membrii acestora ne socotim a fi frați, chiar dacă înstrăinați. Este posibil astăzi să vorbim chiar de „experiența unei comuniuni, o experiență pe cît de simplă pe atît totuși și de nouă pentru cei mai mulți: unitatea numelui de creștin, unitatea botezului, unitatea speranței, același cod moral, aceeași rugăciune, cîteva taine comune".[8]

O importantă lecție pe care o desprinde Î. P. S. Sa din experiența ecumenismului de pînă acum este că „tezaurul existent nu e totul și nu spune totul. El poate împărți acum pe creștini prin ceea ce spune dar îi poate uni prin ceea ce nu spune, dar va putea spune după ce va fi completat, desăvîrșit. Într-un punct de convergență de viitor, la care se poate ajunge prin creștere, prin dezvoltare, prin investigare în comun, prin adîncire, prin asociere, prin exegeză biblică și interpretare istorică, se află unitatea".[9]

După această concluzie de un echilibrat optimism privind continuarea strădaniei ecumenice în ciuda unor crize și încetineli inerente oricărei creșteri, schița de manual de orientare ecumenică oferă și cîteva „reguli elementare ale ecumenismului ca metodă de lucru". De ele trebuie să țină seama toți cei care ostenesc în cîmpul teologiei și al vieții bisericești, în care tot ce se face astăzi are mai mult sau mai puțin implicații ecumenice. Ele constituie povața unui ierarh ortodox profund preocupat de grija ca efortul ecumenic spre refacerea unității creștine să fie ajutat spre atingerea scopului său. Unice în literatura noastră teologică, aceste reguli elementare" sînt următoarele: abținerea de la prozelitism; prezentanea în cei mai exacți termeni a propriei doctrine; fiecare Biserică să-și trimită la masa rotundă reprezentanți competenți; fiecare partener de dialog să primească ceea ce spune celălalt așa cum o spune el; să fie permisă orice interpelare, dar în spirit frățesc; să se evite polemica; să fie relevate cu prioritate adevărurile care deschid drumul unității; să se practice rugăciunea comună pentru unitate; dialogul să fie angajat pe picior de egalitate; practicarea smereniei, a chenozei; ecumenismul nu înseamnă concesiuni doctrinare; orice formulă de unitate să fie primită potrivit cu principiul lui Gamaliel: Dacă va fi de la oameni nu va rezista, dar dacă va fi de la Dumnezeu nu va putea nimeni face ceva împotrivă; supravegherea din partea episcopilor a dialogului ecumenic; nu se pot lua hotărîri doctrinare prin vot ci numai prin consens unanim și prin validarea consensului de către toate Bisericile membre; schimburi de vizite ecumenice.[10]

Aceste reguli privesc mai ales dialogul teologic, dar din scrisul Î. P. S. Mitropolit Antonie se poate deduce grija pentru păstrarea unui echilibru între vertical și orizontal. Nici nu ne putem aștepta la altceva de la cel care este și autorul unei masive și fundamentale lucrări privind teologia slujirii[11] și a chemării Bisericilor Creștine la zidirea unei noi ordini morale internaționale, ideie lansată de la tribuna unei conferințe ecumenice în martie 1983 la Moscova și apoi de la tribuna Adunării Generale a C. E. B. de la Vancouver, în august 1983.[12] Așa cum arăta Părintele Prof. Dumitru Stăniloae în „Cuvîntul înainte" la teza de doctorat a Î. P. S. Sale, autorul tezei a pornit de la ideea unității inițiale a omenirii.[13] Echilibrul dintre orizontal și vertical este cerut aici de implicațiile profund teologice pe care slujirea lumii o are din perspectivă creștină, care pot produce schimbări în eclesiologie. Pentru că dincolo de faptul că slujirea lumii, a idealului de pace, dreptate și frățietate în care Bisericile s-au întîlnit și cooperează mai cu ușurință decît pe tărîmul dezbaterilor doctrinare, această cooperare descoperă celor care participă la ea semnificații teologice noi sau neîndeajuns aprofundate înainte.

8 *Ibidem*, p. 30.

9 *Ibidem*, p. 47.

10 *Ibidem*, p. 60—74.

11 *Biserica slujitoare în Sf. Scriptură, Sf. Tradiție și în teologia contemporană*, București, 1972.

12 *O nouă ordine morală internațională*, „Telegraful Român" nr. 15—16/1983, p. 1 și *Despre pace, dreptate socială și despre responsabilitatea Bisericilor*, „Telegraful Român" nr. 31—32/1983, p. 1.

13 *Biserica slujitoare*, p. 7.

Acest echilibru a fost menţinut de către Î. P. S. Mitropolit Antonie nu numai în scris ci şi prin activitatea pe care o desfăşoară în cadrul forurilor ecumenice internaţionale. Aşa, de pildă, atunci cînd se căuta tema pentru Adunarea Generală de la Vancouver (1983) şi s-a sugerat ca temă „Bucuraţi-vă în Domnul", Î. P. S. Sa a cerut în Comitetul Central al Consiliului Ecumenic să fie aleasă o temă care să aibă în centrul ei viaţa. „Eu n-am fost de acord cu vechea temă „Bucuraţi-vă în Domnul", deoarece mi se părea a fi o sfidare faţă de situaţia de ameninţare în care se află astăzi lumea. Cum să ne bucurăm într-o astfel de situaţie? Ce-ar zice lumea despre noi? Lumea arde şi creştinii se veselesc?" [14]

În aceeaşi măsură este dezaprobată acordarea de prioritate absolută problemelor lumii pentru că în timp ce accentul exclusiv pe teologie ar duce pe creştini la izvoare, la ghetou, cea de a doua alternativă ar transforma teologia în sociologie.[15]

Pe fundalul acestui echilibru necesar sînt judecate o serie de curente teologice despre care s-a vorbit mult mai ales în anii '60 şi '70, curente care s-au numit *teologia eliberării, teologia revoluţiei, teologia neagră* şi *teologia africană*. Acestea sînt *„teologii de circumstanţă*, legate de situaţii contemporane, sînt expresia sensibilităţii creştine faţă de realităţile din vremea noastră".[16]

Prezicerea pe care o făcea Î. P. S. Mitropolit Antonie în anul 1975, cînd aceste curente erau în plină efervescenţă, că ele vor dispărea, că vor fi înlocuite cu teologiile altor vremi, este astăzi un fapt în bună parte împlinit. În legătură cu unele dintre acestea, ca de pildă teologia neagră, a atras atenţia, încă de atunci, asupra caracterului ei unilateral, exclusivist, numind-o „un fenomen dureros". Iar despre teologia africană afirma că este prea colorată cu elemente locale păgîne.

Acestor teologii nu li se neagă o anumită valoare, nici o anumită epocă. De ceea ce trebuie să ne ferim — avertizează Î. P. S. Sa — sînt curentele teologice secularizante pentru că teologia nu este nici politică, nici sociologie, nici doctrină economică. Pentru implicarea Bisericilor în lume, calea care evită excesele unora dintre curentele amintite mai sus este cea pe care o oferă *teologia slujirii*, care s-a validat de-a lungul întregii istorii a Bisericii,[17] şi în care confesiunile creştine se pot întîlni şi coopera cu uşurinţă.

Mai dificilă este munca pentru realizarea acordului pe verticală, în domeniul credinţei. Acest fapt, însă, nu descurajează pe cei angajaţi în cîmpul ecumenismului de a aborda astfel de teme. Studierea a două teme de conţinut dogmatic a fost iniţiată de către Consiliul Ecumenic al Bisericilor în deceniul trecut: formula *comunitate conciliară* şi documentul *Botez, Euharistie, Ministeriu* (B. E. M.). Cea dintîi a fost discutată în anii de după Adunarea Generală de la Nairobi (1975), la care formula a fost lansată, iar cea de a doua, documentul B. E. M., mai ales după 1982, după reformularea lui la Lima. Ambele teme au fost studiate la noi şi discutate în contextul ecumenic al conferinţelor teologice interconfesionale. În formularea poziţiei Ortodoxiei româneşti faţă de ambele teme, punctele de vedere exprimate de Î. P. S. Mitropolit Antonie au fost dătătoare de ton.

Cu privire la *comunitatea conciliară*, Î. P. S. Sa a relevat mai întîi graba cu care această formulă a fost pusă în faţa Bisericilor, într-o formă neelaborată, imprecisă, mai mult chiar, ambiguă şi echivocă,[18] fără a fi însoţită de o definiţie. Acolo unde s-a încercat o definire a ei s-a observat că de fapt nu era altceva decît un subterfugiu pentru a o substitui noţiunii de Biserică.

Potrivit metodologiei ecumenice pe care a elaborat-o, Î. P. S. Sa a supus această formulă unui examen riguros dovedind valabilitatea formulei nu pe plan interconfesional ci în cuprinsul unor Biserici cum sînt cea Ortodoxă sau cea Romano-Catolică, dar şi aici semnificînd doar un aspect al Bisericii. Fără a o respinge de la început şi întrutotul, a dovedit că optimismul unora în legătură cu ea a fost nefondat. Nu îi neagă, însă, orice valoare, admiţînd că se pot găsi în ea

14 *Vocaţie şi misiune creştină*, p. 390.
15 *Ca toţi să fie una*, p. 34 şi p. 310.
16 *Ibidem*, p. 310.
17 *Ibidem*, p. 313—314.
18 *Ibidem*, p. 299 şi 319.

şi unele aspecte pozitive, în primul rînd prin aceea că „lărgeşte cîmpul de investigaţie spre ortodocşi".[19] I-a prevăzut perspective slabe de viitor, şi într-adevăr astăzi ea a căzut pe un plan secundar.

Discutarea Documentului B. E. M. a luat o mai mare amploare şi el se află încă în centrul preocupărilor ecumenice. În legătură cu acesta, Î. P. S. Mitropolit Antonie s-a pronunţat de mai multe ori în cadrul conferinţelor teologice interconfesionale de la noi,[20] în şedinţele Comitetului Executiv al Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor,[21] şi în cadrul Simpozionului interortodox pe marginea documentului B. E. M. care a avut loc la Boston între 11—18 iunie 1985.[22]

În cadrul uneia din conferinţele teologice interconfesionale, Î. P. S. Sa a făcut o prezentare de larg orizont şi de profunzime a celor mai semnificative poziţii pe marginea documentului provenind de la doi dintre teologii contemporani, unul ortodox şi celălalt reformat, implicaţi în toate fazele elaborării lui. Pe de altă parte, la Simpozionul de la Boston a înfăţişat detaliat observaţiile teologilor ortodocşi români în legătură cu documentul.

Observaţiile proprii ale Î. P. S. Sale sînt multe, judicioase, îndrăzneţe şi poate profetice. Ele dovedesc că preocuparea pentru aceste probleme depăşeşte cu mult sfera teoreticului, a exerciţiului academic. Este analizată fiecare din cele trei secţiuni ale documentului, terminologia folosită, dar mai ales felul în care acesta se raportează la ansamblul doctrinei ortodoxe.

Este recunoscut pasul înainte care s-a făcut prin B. E. M., dar se previne în legătură cu entuziasmul grăbit, manifestat de unii la apariţia lui. După o reconsiderare la rece a documentului se observă că el nu prezintă rezultate, ci teme de discuţie, înfăţişate cu curaj şi chiar cu o oarecare iresponsabilitate, dar aceasta este totuşi o iresponsabilitate creatoare![23] Ceea ce se contestă este competenţa alcătuitorilor lui ca reprezentanţi ai Bisericilor ceea ce dă multor Biserici sentimentul de a nu fi fost reprezentate acolo.

Analiza acestui document important al ecumenismului vertical dă prilej Î. P. S. Mitropolit Antonie pentru o meditaţie pe marginea eficacităţii efortului ecumenic de pînă acum. Printr-un limbaj nou, al vizionarului, care trece dincolo de formulele obişnuite, Î. P. S. Sa a intenţionat să atragă atenţia asupra nevoii de căi noi, mai duhovniceşti, de paşi dramatici, de îndrăzneală, de curajul unui Sf. Ignatie, de un Hus şi un Luther, numai că cei doi din urmă să fie eroi ai ecumenismului, reformatori ai întoarcerii la unitate, nu ai dezbinărilor.[24]

O contribuţie substanţială a adus Î. P. S. Mitropolit Antonie şi în cadrul comisiei care a alcătuit răspunsul Bisericii Ortodoxe Române la documentul B. E. M., pe care a şi prezidat-o.

Participarea Î. P. S. Mitropolit Antonie la dialogul teologic care a început în anul 1980 între ortodocşi şi romano-catolici, în calitate de conducător al delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române şi uneori de singur reprezentant al Bisericii noastre în acest dialog, a fost tot atît de remarcabilă. Şi aici Î. P. S. Sa venea cu o temeinică cunoaştere a teologiei partenerului de dialog, atît a celei mai vechi cît şi a celei din vremea noastră. Î. P. S. Sa a notat faptul că între cele două Biserici există, spre deosebire de dialogul teologic din cadrul Consiliului Ecumenic, aspecte ale credinţei, ca de pildă tainele de iniţiere, în legătură cu care există puţine diferenţe şi mai multe speranţe pentru realizarea unui acord

---

19 *Ibidem*, p. 303.

20 *Ibidem*, p. 323—324; *Momentul B. E. M. în mişcarea ecumenică*, „Îndrumătorul bisericesc", Sibiu, 1984, p. 1—10.

21 *Vocaţie şi misiune creştină*, p. 402—403; 404—406.

22 *Simpozion interortodox la Boston — S. U. A. asupra Documentului C. E. B.: „Botez, Euharistie, Preoţie"*, „Biserica Ortodoxă Română", CIII (1985), nr. 7—8, p. 501—505. Textul comunicării Î. P. S. Mitropolit Antonie: *„Documentul B. E. M. în Teologia ortodoxă românească — Stadiul actual al discuţiilor"* s-a publicat în „Telegraful Român", nr. 25—26/1985, p. 1—2 şi în „Romanian Orthodox Church News", XV (1985), no. 2, p. 72—78.

23 *Momentul B. E. M.*.., p. 3.

24 *Ibidem*, p. 7.

total.[25] Este adevărat că nu lipsesc punctele deosebitoare nici în legătură cu ele.

Intervenţiile reprezentantului Bisericii noastre în acest dialog au avut, de multe ori, darul de a pune şi mai mult în lumină atît raţiunile de ordin istoric cît şi cele de natură logică care stau la baza practicii ortodoxe de administrare a celor trei Sfinte Taine într-o succesiune imediată.[26]

În redactarea unor documente, Î. P. S. Sa a cerut — şi acest lucru s-a realizat — ca să se afirme consensul teologic, doctrinar deja realizat, fără a se evita evidenţierea divergenţelor întrucît evidenţierea mai degrabă decît evitarea acestora va contribui la soluţionarea lor în viitor şi deci la progresul dialogului teologic.[27]

Î. P. S. Sa nu şi-a reţinut entuziasmul în faţa unor evenimente de deosebită semnificaţie ecumenică în contextul dialogului dintre ortodocşi şi romano-catolici, cum a fost rostirea în catedrala din Trento de către delegaţii ortodocşi, romano-catolici şi protestanţi a Simbolului de credinţă niceo-constantinopolitan fără adaosul *filioque*,[28] notînd faptul că acesta este un eveniment încurajator dar nu o împlinire cu valoare permanentă. Atitudine deschisă a avut şi atunci cînd dialogul i-a pricinuit unele decepţii, pe care însă s-a străduit să le împiedice să dăuneze progresului acestui dialog.[29]

Deşi Î. P. S. Mitropolit Antonie nu participă direct la dialogul teologic al Bisericii noastre cu Biserica Evanghelică Lutherană, acest dialog şi întreaga teologie ortodoxă românească beneficiază de cea mai cuprinzătoare şi profundă înfăţişare a lui Martin Luther şi a reformei iniţiată de acesta, din întreaga literatură teologică românească.[30] Prilejuite de participarea la festivităţile de aniversare a 500 de ani de la naşterea lui M. Luther, de aceste însemnări vor trebui să ţină seama de acum înainte toţi cei care vor scrie despre reformator sau vor încerca să evalueze implicaţiile reformei protestante pentru ecumenismul contemporan.

În cadrul şedinţelor organismelor de conducere ale organizaţiilor ecumenice din care face parte, Î. P. S. Mitropolit Antonie a făcut şi numeroase observaţii de natură critică la adresa unor practici în detrimentul ortodocşilor, în legătură cu reprezentarea acestora în C. E. B. sau în organismele acestuia, a modului de votare practicat la unele întruniri ecumenice, a amestecului C. E. B. în chestiuni care privesc suveranitatea Bisericilor membre, a reprezentării greşite sau insuficient accentuat a punctului de vedere ortodox în unele documente cum a fost cazul documentului alcătuit de Consultaţia de la Shefield, Anglia în iulie 1981 cu privire la locul femeilor şi bărbaţilor în Biserică.[31]

O însemnată valoare ecumenică au numeroasele informări, întotdeauna foarte detaliate şi uşor accesibile nu numai teologilor ci şi oricărui cititor, pe care Î. P. S. Sa le-a publicat atît în revistele teologice cît şi în *Telegraful Român*. Cine le citeşte îşi poate face cu uşurinţă o imagine limpede despre ceea ce se întîmplă pe plan ecumenic. Ele sînt un important mijloc educativ pentru introducerea credincioşilor Bisericii noastre în cele ale ecumenismului.

La capătul acestei treceri în revistă putem spune că tot ceea ce Î. P. S. Mitropolit Antonie a realizat pînă acum în acest domeniu are profilul clar al unei *opere ecumenice*, impresionantă prin volumul acţiunii şi scrisului, prin multitudinea aspectelor abordate, prin profunzimea analizei, prin originalitatea soluţiilor, prin sinceritatea cu care se apleacă asupra tuturor problemelor şi prin dorinţa ca strădania ecumenică a Bisericilor să ducă la refacerea unităţii lor.

Diac. Prof. *Aurel Jivi*

---

25 *Vocaţie şi misiune creştină*, p. 419.

26 *Credinţa, Tainele şi Unitatea Bisericii (II)*, „Telegraful Român", nr. 25—26; 27—28/1984, p. 6.

27 *Dialog ecumenic între ortodocşi şi romano-catolici*, „Telegraful Român" nr. 27—28 şi 29—30/1985, p. 3.

28 *Un eveniment important în istoria ecumenismului*, Telegraful Român", nr. 39—40 şi 41—42/1984, p. 4.

29 *Speranţe şi decepţii ecumenice la Bari*, „Telegraful Român", nr. 29—30/1986, p. 4.

30 *Vocaţie şi misiune creştină*, p. 425—438.

31 *Ibidem*, p. 359—365.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ — OM DE CULTURĂ

Pentru îndeplinirea misiunii lor, primordială și inalienabilă, de „luminători" și „învățători" ai lumii (*Matei* V, 14, XXVIII, 19; *Luca* IX, 2), urmașii apostolilor (episcopii) și ai celor șaptezeci (preoții), au nevoie să posede, pe lîngă calități de credință, teologice și pastorale propriu-zise, și cunoștințe cît mai multe și mai felurite, ca să fie cît mai folositori și mai binefăcători, mai instructivi și edificatori, păstoriților. Le trebuie ani mulți de școală, de studii și lecturi prelungite. „Cei ce stau în preajma sanctuarului sînt datori, prin chemarea lor, să fie oameni cu mult mai cărturari decît media științorilor de carte, observa un teolog și profesor de teologie ortodox român. A crede în Iisus Hristos și a-L servi în Sfînta Liturghie și pe amvon, în sinceră și entuziastă credință, înseamnează să ai în urma ta ani lungi de învățătură și de luptă, cu voia Domnului, victorios terminate".[1] Și tot același, altă dată, referitor la preoți, a arătat: „Ca să fii dascăl altora, trebuie să fi fost singur ucenic multă vreme. Ca să înveți pe aproapele tău trebuie să fi adunat și să aduni necontenit multă învățătură". Cu indicarea, în consecință, că „una din cele dintîi datorii ale preotului este să știe carte într-o măsură covîrșitoare. Și anume, carte felurită asupra acestei lumi pămîntești și asupra lumii superioare a duhului".[2] Au recomandat la fel și profesorii mireni.[3]

Astfel s-au dovedit și au fost episcopii și preoții, în viața și istoria popoarelor creștine — unii cu merite și contribuții culturale de protagoniști. Amintim clerici români de acest fel, cărturari — Sf. Nicodim de la Tismana, mitropolitul Macarie, diaconul Coresi, mitropoliții Simion Ștefan, Varlaam și Dosoftei, Ștefan și Antim Ivireanul, episcopul Samuil Micu, protopopul Petru Maior, episcopii Damaschin și Mitrofan, Dionisie Eclesiarhul, episcopul Amfilohie Hotineanu, mitropolitul Iacob Stamati, arhimandritul ieromonahul Eufron Poteca, mitropoliții Andrei Șaguna, Nicolae Bălan și Nicolae Colan, și alții, cărturari de seamă, cu aporturi dintre cele mai prețioase la cultura și limba românească, cunoscuți și recunoscuți ca atare.[4]

---

1 Gala Galaction, *Leviții*, în „Renașterea", an. I (1918), nr. 73, 8 septembrie, p. 1—3; retipărit în „Cuvîntul", an. I (1922), nr. 8—9, mai-iulie, p. 212—215, și, sub titlul *Pagini regăsite*, în „Vremea", an. V (1932), nr. 268, 25 decembrie, p. 20—21.

2 Idem, *Preoți culți*, în „Curentul", an. VII (1934), nr. 2428, 5 octombrie, p. 1 (Ziua Domnului).

3 „Cultura și, în special, cultura filozofică sînt necesare preotului, nu numai pentru a-și forma propria sa convingere, ci și pentru a putea să formeze convingerea altora. Pe omul cult îl vom putea cuceri, dacă noi înșine sîntem înarmați cu o cultură superioară, pătrunsă de spirit creștin" (G. G. Antonescu, *Pedagogia generală*, București, 1944, p. 546); cf. Prof. I. Simionescu, membru al Academiei Române, *Scrisori către un preot*, Editura Cartea Românească, București, 1943).

4 Preot prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*. Tipărită cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, vol. I (1980), II (1981), III (1981), Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București; Academia Republicii Populare Române, *Istoria literaturii române*, vol. I, Editura Academiei R. P. R., București, 1964; Constantin C. Giurescu — Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri pînă astăzi*, Editura Albatros, București, 1972; Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, *Primele scrieri patristice în literatura noastră (sec. IV—XVI*, Craiova, 1984.

Acestei pleiade de onoare a Bisericii strămoşeşti şi a neamului românesc trebuie să adăugăm numele Înalt Prea Sfinţitului Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului. Înalt Prea Sfinţia Sa s-a afirmat şi s-a impus categoric ca om de cultură, cu figură, prestanţă, prestigiu şi valoroase contribuţii personale. Înalt Prea Sfinţia Sa dovedeşte în chip superior că satisface condiţiile omului de cultură — ale omului de cultură autentic. Între acestea în primul rînd, setea de a cunoaşte, dorinţa de a-şi îmbogăţi mintea, de a se instrui, pentru el şi pentru alţii; dragostea de carte, acea binecuvîntată „zabavă" cu carte, vorba cronicarului, şi „procopseala" cu cartea; puterea de muncă, răbdarea şi perseverenţa în studiu şi cercetare; pasiunea arhivistică; probitate ştiinţifică şi rigoare documentară; logică judicioasă, dialectică şi analitică; discernămînt intuitiv şi selectiv; memorie receptivă şi fidelă; cutezanţă în afirmarea şi expunerea opiniilor personale, chiar cînd sînt singulare; exprimarea şi prezentarea lor într-un fel propriu, într-un stil personal, inconfundabil, fiind înzestrat de „Vistierul bunătăţilor şi Dătătorul de viaţă", şi cu un cert talent literar — toate dominate fericit de iubirea, viguroasă şi creatoare, a ţării, poporului şi religiei sale, a creaţiilor şi bunurilor lor culturale; dominate de stăruinţa activă de a le servi cu toată abnegaţia, ca cetăţean, ierarh şi om de cultură.

În acest fel s-a format şi se manifestă, confesional, patriotic, intelectual şi cultural, cu rezultate dintre cele mai salutare.

A apărut şi s-a lansat astfel, de la bun început, în cuvîntarea ce a rostit-o, la sărbătorirea absolvirii Institutului Teologic din Cluj, în iulie 1949, din partea promoţiei sale — o cuvîntare academică deosebit de personală, fond şi formă... „Ştim că în faţă ne stau sarcini mari şi grele, arăta licenţiatul în Teologie Leonida Plămădeală (onomastica civilă a Înalt Prea Sfinţitului Antonie), atunci cînd se fixau bazele învăţămîntului, ale vieţii bisericeşti şi pastoraţiei noi, în cadrul republican al regimului democrat popular şi, apoi, socialist... Ştim că în misiunea noastră avem de condus turma pe o cale realistă de mîntuire. Ştim că va trebui să învăţăm pe oameni pentru viaţa de aici şi pentru cea de dincolo, împăcîndu-le într-un tot armonios, să nu fim în vrajbă cu nimeni, şi nici cu adevărul... Institutul în ultimul an — după reformă — ne-a învăţat cum să lucrăm în spiritul noilor vremi, cu care noi creştinii avem cele mai multe aderenţe principiale, şi vom lucra aşa, ca misiunea noastră să se împletească cu aceea a vremurilor, spre fericirea pămîntească şi cerească a credincioşilor. Vom sprijini, prin munca noastră, marea acţiune întreprinsă de factorul vieţii noastre politice, pentru o mai bună orînduire socială, pentru o largă dreptate celor ce muncesc, cu un cuvînt, pentru înfăptuirea tuturor năzuinţelor mari, spre o viaţă mai bună".[5]

A fost un început de bun augur. Teologul Leonida Plămădeală, devenit, în vara aceluiaşi an (1949), monahul Antonie Plămădeală, a continuat, cu sîrguinţă binecuvîntată, să-şi completeze şi să-şi desăvîrşească pregătirea teologică, pînă la cununa a două doctorate în teologie, apoi să urce treptele arhieriei ortodoxe — Episcop-vicar patriarhal, Episcop titular la Buzău, Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului. În acelaşi timp a „răscumpărat vremea" şi a chivernisit-o înţelept. Şi-a continuat îmbogăţirea culturală prodigioasă, prin temeinice şi vaste lecturi literare şi prin procurări de cărţi, fiind, totodată, un autentic şi devotat bibliofil[6] (biblioteca Înalt Prea Sfinţiei Sale numără peste 25.000 de cărţi — cărţi de referinţă, ediţii princeps, ediţii integrale. A destăinuit dăunăzi că posedă toate cărţile lui Mircea Eliade (cele trei volume în limba engleză *Istoria religiilor*, primite de la autor cu o „delicată dedicaţie") şi cu specificarea că le are şi „în formaţia mea intelectuală").[7]

---

5 *Cuvîntul studenţimii rostit de dl. L. Plămădeală*, în „Renaşterea" (Cluj), an. XXVII (1949), nr. 27—28, 15 iulie, p. 4; vezi şi, O. B. (Olimpiu Bucin), *Inaugurarea Cursurilor de la Centrul de îndrumare preoţească din Cluj*, în idem, nr. 25—26, 29 iunie, p. 1—2.

6 Vezi, G. Călinescu, *Prietenele noastre cărţile*, în vol. *Aproape de Elada*, Repere pentru o posibilă axiologie. Selecţie şi comentarii de Geo Şerban, Colecţia „Capricorn" nr. 3 a Revistei de istorie şi teorie literară 85, Bucureşti, 1985, p. 33—38.

7 Antonie P. (Plămădeală), *Mircea Eliade*, în „Telegraful Român", an. 134 (1986), nr. 25—26 şi 27—28, 1—15 iulie, p. 8 (*Semnalăm... Semnalăm...*).

Trebuie să menționăm că Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală și-a dobîndit o serioasă și întinsă cultură literară nu în detrimentul teologiei și al datoriilor sale arhierești-episcopale. Dimpotrivă. Teologia, slujirea arhierească și cultura se interferează și se înnobilează reciproc, complementar și armonios. „Mi-am continuat mereu informația teologică, a declarat Înalt Prea Sfinția Sa, cînd a fost ales Episcop la Buzău. Pentru că, dacă nu știi teologie — și asta o spun din experiență, dacă nu știi bine, dacă nu ești bine fixat în teologia ortodoxă, în mărturisirea ta de credință, faci figură tristă la întîlnirile și confruntările interbisericești actuale".[8] Continua pregătire și informare teologică le confirmă prestigioasa Sa activitate ecumenică,[9] precum și cărțile Sale teologice.[10] Iar recent, în necrologul la pogribania predecesorului Său, mitropolitul Dr. Dr. h. c. Nicolae Mladin, a definit că „teologia e cultură".[11]

Dr. Antonie Plămădeală s-a remarcat și s-a făcut cunoscut ca om de cultură, prin numeroase articole, studii și cărți, ce le-a scris și tipărit. O preocupare constantă, ca un fel de problemă *pro domo sua*, și-a făcut din actualizarea contribuțiilor Bisericii Ortodoxe Române la cultura națională, respectiv, rememorarea și evocarea personalităților de acest fel, cu completări biobibliografice și aprecieri personale, deosebit de inspirate și de judicioase.

Astfel, a scris despre *Clerici ortodocși, ctitori de limbă și cultură română,*[12] cu capitole, precum: Primele traduceri românești — *Codicele Voronețian, Psaltirea Scheiană, Psaltirea Hurmuzachi...*; Primele texte românești tipărite — diaconul Coresi; Alți ctitori ce au făcut „daruri limbii românești (Mitropoliții Varlaam, Petru Movilă, Simion Ștefan, Antim Ivireanul, Veniamin Costachi...); De la limbă la literatură (Mitropolitul Dosoftei, primul poet cult român, preotul poet Alexie Mateevici, reproduce neîntrecuta lui poemă *Limba noastră* și declară că „trebuie citită totdeauna în picioare"); Primele forme de școli românești (Cărtularii", Grămăticii, Dascălii, Pisarii, Diecii, Copiștii); Clericii, patria, unitatea de limbă și de neam; Caracterile dominante ale contribuțiilor clericilor la cultura veche românească, cu concluzia că „unitatea de limbă, de neam și de cultură a mers mînă în mînă și s-au alimentat reciproc, cu unitatea religioasă și unitatea de simțire, și au constituit puterea și rezistența românească în cursul veacurilor".

În 1978 a retipărit în broșură studiul *Un episod important din lupta pentru limba română,* care a fost împotrivirea și rezistența românilor din Transilvania contra politicii Ungariei horthyste de deznaționalizare a românilor transilvăneni, prin toate mijloacele; luptă și rezistență „la care și-au adus și clericii noștri contribuția lor esențială, apărînd astfel ființa neamului în vremuri de restriște".[14]

---

8 Pr. Gh. Bogdaproste (Bogdan), *Alegerea, recunoașterea și instalarea Prea Sfințitului Dr. Antonie Plămădeală Episcop al Eparhiei Buzăului,* în „Glasul Bisericii", an. XXXIX (1980), nr. 1—2, ianuarie-februarie, p. 193.

Vezi, Dr. Antonie Plămădeală, *Ca toți să fie una* — Ut omnes unum dint —, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.

10 Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă,* Sibiu, 1983; și Idem, *Vocație și misiune creștină în vremea noastră,* Sibiu, 1984.

11 Pr. prof. Dumitru Abrudan, *Trecerea la cele veșnice a Î. P. S. Mitropolit Dr. Dr. h. c. Nicolae Mladin,* în „Telegraful Român", an. 134 1986), nr. 21—22 și 23—24, 1—15 iunie, p. 5.

12 Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1977, 69 p.

13 *Ibidem,* 1978, p. 50.

14 Vezi, Conf. univ. dr. Mihai Fătu, *Biserica românească din nord-vestul țării sub ocupația horthystă, 1940—1944,* Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1985; Mihai Fătu și Mircea Mușat, coordonatori, *Teroarea horthysto-fascistă în nord-vestul României, septembrie 1940—octombrie 1944,* București, 1985; Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, *Biserica românească din nord-vestul țării în timpul prigoanei horthyste,* Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1985, precum și seria de materiale publicate în „Telegraful Român" 1985 și 1986, și alte publicații — „Magazin istoric", „Convorbiri literare", „Luceafărul" ș. a.

În altă carte, sub titlul *Dascăli de cuget și simțire românească*,[15] a adunat studiile și articolele despre alte contribuții importante la cultura românească — Nicolae Milescu, Sinodul din 1642, Biblia de la București, Dimitrie Cantemir teologul, Gheorghe Asachi ctitor moldovean al culturii românești, „fericitul Arhidiacon și doctorul în teologie și legi" Gheorghe Lazăr, Anton Pann, protopsaltul și poetul, un Esop al Românilor, Andrei Șaguna, cîrmuitor de oameni și îndreptător de vremuri, Monahul Sofronie Vârnav, luptător pentru unire, Biblia de la 1936 și avatarurile ei, Gala Galaction ș. a. Cartea a fost apreciată elogios de cititorii literari, ca „contribuție remarcabilă la istoria culturii românești",[16] „o carte de căpătîi în cultura noastră, scrisă cu forță și convingere, pe spatele căreia stau biblioteci, arhive și documente — cam toată moștenirea noastră culturală de pînă astăzi, plus interpretările asupra ei din țară și străinătate, la zi".[17]

Ca episcop al Buzăului, a avut inițiativa, selectarea materialelor și îngrijirea întocmirii a unei antologii, în două volume masive, sub titlul *Spiritualitate și istorie la întorsura Carpaților* (Buzău, 1983), în care a tipărit trei materiale proprii: *În loc de prefață — Întorsura Carpaților pămînt de sinteză românească* (p. 9—14), *Trei descoperiri recente la Episcopia Buzăului* (vol. II, p. 27—34) și *Episcopi ai Buzăului în cultura românească* — Episcopii Mitrofan, Chesarie, Filotei și Dionisie Romano (vol. II, p. 54—128),[18] cu date, documente și precizări noi.

Ca cercetător pasionat de arhive, Dr. Antonie Plămădeală s-a bucurat de favoarea și beneficiul unui noroc rar... În cei zece ani cît a fost episcop-vicar patriarhal, a avut la dispoziție arhiva Sf. Sinod și arhiva personală a primului Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, Dr. Elie Miron Cristea. În această a doua, a descoperit documente de excepțională valoare culturală-literară și politică-bisericească, Dr. Elie Miron Cristea fiind o personalitate multilaterală și cu demnități înalte de stat. Dr. Antonie Plămădeală a tipărit, în 1984, un volum consistent din documentele aflate, sub titlul *Pagini dintr-o arhivă inedită*,[19] cu un Studiu introductiv explicativ (de 34 p.) și numeroase note subliniare.

A tipărit, în acest volum, scrisorile primite și păstrate de Dr. Elie Miron Cristea, între anii 1904—1938, în total de 265 scrisori, de la 104 emitenți, personalități dintre cele mai de seamă, precum: demnitari de stat — Take Ionescu, Spiru Haret, Vasile Goldiș, Al. Vaida-Voevod, dr. Constantin Angelescu, Dimitrie Gusti, Grigore Trancu-Iași ș. a.; oameni de cultură și știință — istoricul N. Iorga, dr. Gheorghe Marinescu, I. Petrovici, Sextil Pușcariu, Ioan Bianu ș. a.; scriitori — Octavian Goga, George Coșbuc, I. Al. Brătescu-Voinești, Iosif Vulcan, Gala Galaction ș. a. Fiecăruia i-a însoțit date bio-bibliografice succinte.

În Addenda volumului, a retipărit teza de doctorat în litere și filozofie a lui Ilie Miron Cristea, din 1895, la Universitatea din Budapesta, despre *Eminescu. Viața și opera* (a scris-o și tipărit-o în limba maghiară, a tradus-o Dr. Antonie Plămădeală, dîndu-i și un stil literar actual). Lucrarea este de inestimabilă valoare, fiind prima biografie eminesciană și scrisă cu fierbinte simțire românească — deși tipărită în limbă și țară străine.

---

15 Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1981, 547 p.

16 Dan Zamfirescu, „România literară", an. IX (1977), nr. 36, 8 septembrie, p. 8 (Istorie literară).

17 Ioan Alexandru, *Ctitori de limbă și cultură românească*, în „Luceafărul", an. XXIV (1981), nr. 25 (990), 20 iunie, p. 1—2 (Jurnal de poet). Vezi și: Mihail Diaconescu, *Istorie și valori etice*, în „România literară", an. XIV (1981), nr. 29, 16 iunie, p. 8; Dan Ciachir, *O carte exemplară*, în „Săptămîna culturală a Capitalei", Serie nouă, nr. 23 și 25, 3 și 17 iulie, p. 3; Constantin Crișan, *Dascăli de cuget și simțire românească*, în „Cronica", an. XVII (1982), nr. 31 (861), 30 iulie, p. 1, 5.

18 Tipărit și independent sub titlul *Nume și fapte în istoria culturii românești. Sec. XVII—XIX*, la Buzău, Editura Episcopiei Buzăului, 1983, 120 p. I s-au adăugat și alte texte — *Episcopul Chesarie al Buzăului și revoluția lui Tudor Vladimirescu, Episcopul Filotei al Buzăului, îndrumător a clerului și monahilor, Presă religioasă și îndrumare pastorală la Episcopia Buzăului de-a lungul veacurilor*.

19 Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Antonie Plămădeală, Editura Minerva, Seria Documente literare, București, 1984, 434 p.

Şi a mai retipărit în volum cartea *Proverbe*, maxime, asemănări şi idiotisme colectate din graiul românilor din Transilvania şi Ungaria de Dr. Ilie (Miron) Cristea, ierodiacon, secretar consistorial, Sibiu, 1901.

Volumul *Pagini dintr-o arhivă inedită* a trezit interes literar.[20] Editorul Dr. Antonie Plămădeală a promis că celelalte scrieri referitoare la probleme eclesiastice şi politice le va tipări în alte volume.[21]

Tot o fericită descoperire arhivistică sînt şi materialele tipărite în volumul *Lazăr-Leon Asachi în cultura română*.[22] Lazăr-Leon Asachi a fost cleric — preot, protopop, vicar la Iaşi, şi tată cărturarului epocal Gheorghe Asachi. Dar şi Lazăr-Leon Asachi şi-a dobîndit un loc de cinste în cultura românească, ca publicist, traducător, orator, om de cultură... Dr. Antonie Plămădeală i-a prezentat viaţa, în date biografice exacte, şi-i tipăreşte şi retipăreşte scrierile, traduceri şi originale, cunoscute şi inedite, după catalogul nou ce l-a reconstituit. Istoricii şi cronicarii literari au remarcat volumul *Lazăr-Leon Asachi în cultura română*, considerînd-o ca „o importantă descoperire istorică-literară".[23]

Să mai observăm că omul de cultură Dr. Antonie Plămădeală trădează o predilecţie personală pentru problemele culturale-literare dificile, controversate!... Precum: Dacă voievodul Neagoe Basarab a fost un om cult sau nu? Dacă *Învăţăturile către fiul său Teodosie* îi aparţin, sau le-a scris altcineva? Cine a scris *Cîntarea României*, Alecu Russo, ori N. Bălcescu? Cine a descoperit şi a notat *Mioriţa*, Alecu Russo, ori Alecsandri? Cine a făcut prima traducere românească a „Manualului" lui Epictet? Cine a întemeiat Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporului român din Transilvania (Astra), Andrei Şaguna, sau Axente Sever? Cine s-a gîndit mai întîi la necesitatea unei traduceri româneşti noi a Bibliei, Dr. Elie Miron Cristea, sau Gala Galaction?...

Dr. Antonie Plămădeală a redeschis problemele, le discută şi le prezintă în datele lor de bază, citează bibliografiile aferente pînă la zi, confruntă, critic şi cu acuitate, opiniile şi demonstraţiile preopinenţilor, şi formulează concluziile de rigoare, prob şi obiectiv, după principiul clasic, *sine ira, sed studio*, deşi cu vigoare polemică şi predilecţie justiţiară — concluzii care sînt conforme cu realităţile şi adevărurile istorice-literare, şi pe care le însoţeşte cu aprecieri proprii.

Astfel: Neagoe Basarab nu numai că merită titlul de om de cultură, ci s-a învrednicit să fie şi să rămînă „domn al culturii româneşti" şi lucrarea *Învăţăturile către fiul său Teodosie* îi aparţine, scrisă de el, şi este „o sinteză românească originală, între umanism şi gîndirea religioasă a vremii", cum o apreciază, opera unui mare patriot.[24]

„*Cîntarea României* a scris-o în limba franceză Alecu Russo, N. Bălcescu a tradus-o în limba română, Vasile Alecsandri a publicat-o în revista sa „România literară".[24bis]

20 Ion Dodu Bălan, *Momente şi receptarea marii opere*, în „Contemporanul", nr. 3 (1982), 11 ianuarie, 1985, p. 7 (Eminescu, o permanenţă a spiritualităţii româneşti); Calinic Argatu, *O restituire de valoare*, în „Luceafărul", an. XXVIII (1985), nr. 2 (1184), 11 ianuarie, p. 1—2; Pr. Gh. Cunescu, *Pagini dintr-o arhivă inedită*, în „Biserica Ortodoxă Română", an. CIII (1985), nr. 7—8, iulie-august, p. 637—641 (Recenzii), ş. a.

21 Într-o scrisoare, din august 1986, Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie ne-a informat că celelalte scrisori ale Patriarhului Elie Miron Cristea se tipăresc, la Sibiu, în două volume „şi s-ar putea să iasă pînă la sfîrşitul anului".

22 Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu, 1985, 524 p.

23 N. A. Ursu, în „Cronica", nr. 15 (1054), 11 aprilie 1986, p. 6; George Muntean, *Un scriitor necunoscut: Lazăr-Leon Asachi*, în „România literară", an. XIX (1986), nr. 11, 13 aprilie, p. 8; Traian Vedinaş, *Leon Asachi* în „Steaua", an XXXV (1986), nr. 7, iulie, p. 58, ş. a.

24 În vol. *Dascăli de cuget şi simţire românească*, op. cit., p. 12—62.

24 bis Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Alecu-Russo — Accente şi cîteva probleme controversate*, în „Telegraful Român", an. 131, (1984), nr. 5—6, 1—15 februarie, p. 1—2 (Calendar de inimă); retipărit de „Luceafărul", an. XXVII (1984), nr. 7, 18 februarie, p. 8, şi „Almanah estival Luceafărul '85", p. 91—94, sub titlul *Cine a descoperit Mioriţa: Russo sau Alecsandri?*

Mioriţa a auzit-o şi a notat-o Alecu Russo; Vasile Alecsandri a prelucrat-o, a publicat-o şi şi-a însuşit-o (a procedat astfel şi cu alţi „culegători" de balade populare).[25] „Ce frumos şi adevărat ar fi, revendică justiţiar Dr. Antonie Plămădeală, dacă *Mioriţa* ar figura şi ea, măcar ea, despre care nimeni nu s-a îndoit vreodată că e culeasă de el, în volumul ce poartă pe frontispiciu numele lui Alecu Russo, descoperitorul providenţial!"[26]

Prima traducere în româneşte a „Manualului" lui Epictet s-a făcut în secolul al XVIII-lea, foarte probabil în Moldova, de un necunoscut. A găsit manuscrisul traducerii în Biblioteca Academiei R. S. R., cu titlul *Cartea lui Epictit*, din anul 1785.[27]

Iniţiatorul şi întemeietorul Astrei a fost Mitropolitul Andrei Şaguna, care a fost şi primul ei preşedinte, dar şi alţi ctitori.[28]

Prioritatea necesităţii unei traduceri româneşti noi a Bibliei au revendicat-o doi: Patriarhul Elie Miron Cristea şi traducătorul Gala Galaction. Dr. Antonie Plămădeală, referindu-se la cele ce a spus Patriarhul Elie Miron Cristea în *Cuvînt înainte* la Biblia din 1936, că el s-a gîndit şi a discutat şi cu alţii nevoia unei traduceri noi a Bibliei cînd era asesor la Sibiu, apoi, în 1910, ca episcop la Caransebeş, a înclinat să atribuie întîietatea Patriarhului. Dar, a afirmat că „fără îndoială Gala Galaction nu inventează şi nu-şi arogă iniţiative şi idei pe care nu le-a avut". Cunoaştem mai amănunţit problema şi informăm că, elev în clasele superioare de liceu, în ani 1896—1898, Gala Galaction (atunci Grigore Pişculescu), citind cîteva traduceri româneşti ale Sfintei Scripturi şi o traducere franceză (Biblia lui Osterwald), a înţeles nevoia imperioasă a unei traduceri româneşti noi a Cărţii Eterne, în limba română de după Eminescu, Coşbuc, Odobescu... În anul 1903, în lucrarea sa de licenţă în teologie, *Minunea din drumul Damascului*, citatele biblice le-a făcut în *traduceri proprii* — după Biblia (ediţie britanică) din 1893 — Iaşi).[29] În aprilie 1910, a cerut, direct şi public, într-un studiu, să se facă o traducere românească nouă a Bibliei.[30] Dar, are dreptate şi

---

25 Vezi Iraclie Porumbescu, *Amintiri despre Vasile Alecsandri*, în vol. *Amintiri*. Ediţie îngrijită, prefaţată, note şi glosar de Nicolae Oprea, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978 (Seria „Restituiri"), p. 186—202; Cf. Leca Morariu, *Iraclie şi Ciprian Porumbescu*, vol. I. Ediţie îngrijită de Vasile D. Nicolescu şi Vasile Vasile, Editura Muzicală, Bucureşti, 1986, p. 43.

26 *Ibidem*, super 24-bis.

27 Antonie Plămădeală, *Prima traducere a „Manualului" lui Epictet în româneşte*, în „România literară", an. XVIII (1985), nr. 32, 8 august, p. 8.

28 *Pagini dintr-o arhivă inedită*, op. cit., p. XIV—XVII. Precizări noi şi mai ample a făcut Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie în comunicarea la „Zilele academice istorice" dedicate împlinirii a 125 de ani de la întemeierea Astrei, în ziua de vineri, 29 august 1986, cu concluzia finală că „Ctitorul cel mare şi adevărat al *Asociaţiunii*, în 1861, a fost poporul român din Transilvania, care a înfăptuit-o, iar cea mai mare dintre ctitoriile ei, ctitoria urmărită cu înţelepciune, răbdare, pasiune, perseverenţă şi jertfe a fost Marea Unire de la 1 Decembrie 1918" (Dr. Antonie Plămădeală, *„Astra" — ctitorii şi ctitoriile ei*, în „România literară", an. XIX (1986), nr. 37, 11 septembrie, p. 14—15). La „Zilele academice istorice", dedicate „Astrei", organizate sub egida Academiei Republicii Socialiste România (Secţia de ştiinţe istorice) şi a Societăţii de Ştiinţe Filologice din R. S. România (Filiala Sibiu), au mai prezentat comunicări, acad. Radu Voinea — preşedintele Academiei R. S. România, acad. Cristofor Simionescu, acad. Caius Iacob, acad. Ştefan Pascu, dr. Alexandru Dobre, dr. Victor Grecu („România literară", an. XIX (1986), nr. 36, 4 septembrie, p. 2 — „Zilele academice istorice").

29 Vezi Pr. Gheorghe Cunescu, *Părintele Grigore Pişculescu (Gala Galaction) traducător al Bibliei*, în „Mitropolia Olteniei", an. XXXVI (1984), nr. 9—10, septembrie-octombrie, p. 626—627.

30 Gala Galaction, *Cărţile Eterne în Româneşte*, în „1907", an. I (1910), nr. 21, 19 aprilie, p. 499—500.

Dr. Antonie Plămădeală, afirmînd că „ideea era în aer".[31] Şi intelectuali mireni au propus o traducere românească nouă a Bibliei.[32]

Omul de cultură Dr. Antonie Plămădeală s-a manifestat ca atare şi peste hotare, în America, unde a vorbit despre Mihail Eminescu, la două simpozioase „Eminescu"; primul, în ziua de 18 iulie 1983, în Sala naţională a Institutului Internaţional din Detroit; al doilea, în ziua de 19 iulie, la Universitatea Michigan din Ann Arbor, la care şi-au dat colaborarea numeroşi români, şi cu largi ecouri.[33]

Deoarece face parte tot din noţiunea omului de cultură, să amintim şi de documentarul istoric al Dr. Antonie Plămădeală, *În focul revoluţiei alături de Domnul Tudor.*[34]

Să menţionăm, ca notă specifică a felului propriu de a scrie, a stilului, omului de cultură Dr. Antonie Plămădeală, formula sintetică, cu valenţe de aforism şi emblemă, şi tentă de aforism. Ilustrăm cu un exemplu mai la îndemînă. „Despre Mircea Eliade, evident se poate scrie şi mult şi puţin, şi se pot spune multe şi într-un fel şi altul, opina Antonie P. la moartea savantului. Deocamdată am ajuns la un fel de text scurt, care poate fi şi studiu, şi eseu, şi semnalare: A plecat Mircea Eliade — a rămas Mircea Eliade. Ar fi inutil să mai adaug: Şi nu va mai pleca niciodată!"[35]

Un omagiu adus omului de cultură Dr. Antonie Plămădeală poate să fie socotit, şi este, faptul că, atît la instalarea ca episcop la Buzău, cît şi la cea ca mitropolit, la Sibiu, au participat numeroşi oameni de cultură şi literaţi, declarîndu-şi admiraţia şi preţuirea.[36] Referindu-se la ei, Înalt Prea Sfinţia Sa a declarat (la Sibiu), că, publicîndu-i-se studiile, cărţile şi articolele, „mi-am simţit inima şi condeiul încurajate şi prezenţa Dumneavoastră aici îmi dă aceleaşi simţăminte, pe care le spun cu promisiunea de a nu face economie de gînd, de cuvînt şi de cerneală".[37]

Îl rugăm şi noi cititorii, beneficiari fericiţi, să nu facă nici o economie de acest fel. Să scrie şi să publice cît mai mult. Cunoaşte multe şi utile, şi le ştie spune şi scrie cu artă literară personală, inconfundabilă, instructivă şi edificatoare — cultural, patriotic, teologic. Scrisul Său „trece de pe hîrtie, pe inimi".

Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală este, prin excelenţă, ierarhul cărturar al epocii sale, al veacului său.

Pr. *Gheorghe Cunescu*

---

31 *Biblia de la 1936 şi avatarurile ei,* în *Dascăli de cuget şi simţire românească,* p. 434—435.

32 Ion G. Peucescu, *Biserica noastră,* în „1907", an. I (1910), nr. 20, 12 aprilie, p. 483.

33 Antonie Plămădeală, *Două simpozioane Eminescu în America,* în „România literară", an. XVIII (1985), nr. 6, 7 februarie, p. 24; s-a tipărit în S. U. A., în volumul editat de Universitatea din Ann Arbor, 1986.

34 În „Magazin istoric", an. XX (1986), nr. 2 (227), februarie, p. 7—9.

35 Antonie P. (Plămădeală), *Mircea Eliade,* loc. cit.,

36 Pr. Gheorghe Bogdaproste (Bogdan), loc. cit.; * * * *Alegerea, înmînarea Decretului Prezidenţial de recunoaştere şi instalarea Înalt Prea Sfinţitului Dr. Antonie Plămădeală ca Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului,* în „Mitropolia Ardealului", an. XXVII (1983), 1—3, ianuarie-martie, p. 8—84.

37 *Ibidem* (la Sibiu), p. 77.

Î. P. S. ANTONIE — EMINENT PURTĂTOR DE CUVÎNT AL SPIRITUALITĂŢII ORTODOXE

Sînt oameni înzestraţi cu daruri înnăscute, care se multiplică, sau dimpotrivă, se diminuează, ca şi-n imaginea „Parabolei Talanţilor". Cel ce-şi fructifică creator şi conştient, prin neostenită lucrare „darul talanţilor" n-are decît o variantă: înmulţirea lor, creşterea şi desăvîrşirea sa şi, prin sine, a altora. Drumul pe scara valorică, chiar şi atunci cînd viaţa ar impune anumite baraje — examen ale tenacităţii şi călirii, este, dincolo de orice îndoială, ascendent. Pentru cel ce urcă se întîmplă însă un proces lăuntric invers proporţional cu legea fizică. Ca şi-n lumea sfinţilor. Urcînd îşi pare, de fapt, că stă pe loc, sau şi mai mult, are senzaţia că regresează. Celor din comunitate le este dat să vadă realist, să sesizeze urcuşul şi să-l consacre pe cel în cauză. Nimeni nu se investeşte singur, indiferent de demnitate sau mediu social, căci „nimeni nu-şi ia singur cinstea... ci dacă este chemat de Dumnezeu după cum şi Aaron" (Evrei V, 4).

Celui chemat i se cere însă mai mult decît era obişnuit înainte. A fi chemat înseamnă oferire în folosul altora şi pentru alţii. Înseamnă prioritatea altora în viaţa ta. Cel chemat se investeşte cu cinstea şi „încrederea stăpînului", care-a cîntărit mai întîi valoarea şi munca lui în sînul colectivităţii.

Atît valoarea unui tînăr înzestrat cu 5 talanţi, pe care i-a înmulţit cu o neostenită şi istovitoare muncă, cît şi ecoul traducerii acesteia în ogorul comunitar, au determinat pe cei în drept să-şi pună mari nădejdi şi să le vadă împlinite în persoana monahului de ieri şi a Mitropolitului de azi, Î. P. S. Dr. Antonie.

Nu este în intenţia noastră să-i prezentăm acum, la un popas important al vieţii, o schiţă biografică, nici chiar treptele ce nu se pot ocoli în devenirea Sa. Vom aminti doar un aspect ce ni se pare hotărîtor în definirea „stelei povăţuitoare" a vieţii Î. P. S. Sale pe firmamentul vredniciilor slujirii arhiereşti în Biserica Ortodoxă Română.

Aşa cum se întîmplă cu oamenii mari, despre care sîntem obişnuiţi să spunem că steaua nu le stă pe loc conducîndu-i acolo unde le era destinul, nici steaua Î. P. S. Antonie n-a stat pe loc, ci, la momentul potrivit, l-a îndreptat spre alte lumi, în contact cu alte culturi şi spiritualităţi, mai întîi acolo — în Oxfordul visat de-o lume întreagă, dacă ne gîndim că asemenea locuri privilegiate în lume se pot număra pe degetele unei mîini.

Şcolit mai întîi acasă, la facultăţi şi la „Universitatea chiliei monastice", alături de cei mai autentici purtători ai spiritualităţii teologice ortodoxe româneşti, Î. P. S. Antonie trebuia, prin anii '60, să-şi extindă cercul cunoaşterii ştiinţelor şi oamenilor în acel „centru al culturii europene" mai sus amintit. Şi acolo, ca şi-n ţară, în foarte scurt timp a reuşit adevărate performanţe, atît în însuşirea cunoştinţelor teologice occidentale, cît şi a mentalităţilor şi a oamenilor, stabilind, cu uşurinţă, contacte, ridicînd punţi de mari speranţe ecumeniste, ce-l vor consacra repede ca un adevărat deschizător de drumuri în ecumenismul contemporan.

Beneficiind de-o bursă din partea „Secretariatului pentru promovarea unităţii creştine" s-a angajat, cu mult spirit de responsabilitate, la dificila muncă de apropiere a creştinilor divizaţi, care au aparţinut cîndva unei singure turme în „Una Sfîntă Sobornicească şi Apostolească Biserică". Crezînd în nemărginitele surse ale iubirii, prin înţelegerea şi valorificarea corectă a identităţii celuilalt ca

parte a întregului divizat, şi-a orientat cercetările, secundate de-o certă erudiţie teologică şi-o vastă cultură, spre o temă de pionierat în teologia contemporană: „Biserica slujitoare". Nici nu putea fi altceva mai potrivit crezului refacerii unităţii creştine decît redescoperirea slujirii în credinţa şi viaţa Sf. Părinţi din Răsărit şi Apus.

Pe plan ecumenic lucrarea terminată în timp record (mai puţin de doi ani) a devenit un serios document şi-o importantă contribuţie la schimbarea mentalităţilor existente atît în Biserica Ortodoxă, cît şi în cea Occidentală Catolică. Accentul pus pe slujire rezolva dubla dilemă, a unei Biserici Ortodoxe acuzată de occidentali ca „prea mult preocupată de valorile lumii de dincolo" şi neangajată în slujirea concretă a omului, iar pe de altă parte a unei Biserici Latine orientată mai mult în speculaţii de ordin teologic-raţionalist.

Cum mărturiseşte îndrumătorul ştiinţific al lucrării de doctorat a Î. P. S. Sale Dr. Robert Murray S. J. „rîvna erudită a autorului a depăşit substanţial exigenţele Facultăţii de teologie a Ateneului Pontifical din Oxford", rămînînd „adînc impresionat de calităţile sale spirituale şi intelectuale". În ucenicul cu care de fapt se măsura ca „asociat" la munca de îndrumare ştiinţifică Robert Murray a „întîlnit — după propria-i mărturisire din prefaţa tezei — nu numai acea evlavie faţă de Sfinţita Tradiţie... ci în acelaşi timp o minte dornică să cunoască şi să cîştige experienţă asupra creştinismului occidental, asupra orientării teologice şi o inimă gata să întîlnească creştinismul occidental cu înţelegere şi adevărată iubire creştină". Părintele Antonie de atunci, devenise deja bine cunoscut în mai multe ţări *„ca un eminent purtător de cuvînt al spiritualităţii ortodoxe"*, după mărturisirea aceluiaşi Robert Murray.

Dincolo de prezenţa unui student de excepţie printre occidentali este de remarcat calitatea şi competenţa rară de-a reprezenta Biserica Ortodoxă Română cu ceea ce îi este specific atît în lumea ortodoxă, în general, cît şi-n creştinătatea occidentală. A fost purtătorul mesajului profund creştin şi uman al „Apostolatului social" iniţiat de vrednicul de pomenire Patriarh Justinian, al cărui reuşit ucenic s-a dovedit Ieromonahul şi apoi Episcopul Antonie, care şi-a consacrat maestrul în sferă ecumenică şi cu el şi Biserica. Impresionat de munca şi credinţa Ep. Antonie acelaşi Murray afirma: „Acest fenomen este vigoarea minunată a Ortodoxiei româneşti în lume, astăzi şi puterea ei de a intra într-un dialog efectiv atît cu creştinismul apusean, cît şi cu omul secular al secolului douăzeci. Ca un exemplu al acestui dublu dialog, cartea P. S. Episcop Antonie va face, sînt sigur, o mare impresie în propria sa ţară, cît şi în scurtă vreme, sper, în Occident". Şi într-o parte şi în alta, pronosticul s-a împlinit. Acasă, Păr. Stăniloae mărturisea: „După cît ştim, ea este chiar prima fundamentare insistentă şi oarecum completă a acestei trăsături caracteristice şi dinamice a Bisericii... un adevărat eveniment în scrisul, în gîndirea teologică şi în orientarea activităţii Bisericii noastre". În afară, ar fi de prisos să mai amintim rodirea acestei magistrale lucrări, care continuă şi azi, prin ideea de slujire, să-l poarte pe Î. P. S. Antonie în mai toate organismele internaţionale ale ecumenismului contemporan.

Însă rezultatul imediat la vremea aceea a fost „vizita-eveniment" a unei delegaţii a B. O. R. la Vatican, în fruntea căreia se afla chiar Episcopul-vicar Patriarhal Antonie. Reuşita vizitei este o piatră de hotar în relaţiile noastre cu Biserica Romano-Catolică. Nu întîmplător astăzi Î. P. S. Sa conduce delegaţia Bisericii noastre în dialogul ce s-a deschis, cu cîţiva ani în urmă, între ortodocşi şi catolici. Deja teza Î. P. S. Sale, în special partea a IV-a: „Slujirea în teologia contemporană", „este în mod esenţial prezentarea unei discuţii încă în dezvoltare" care, după aşteptările Prof. Robert Murray, va folosi „resursele teologice" ale teologilor români şi occidentali şi care „ne poate duce mult mai departe, dincolo de polemicile sterile ale trecutului". Înaltului Ierarh îi este cunoscută, încă de pe vremea studiilor, seriozitatea angajării în dificila misiune de a-l întîlni „pe celălalt" în specificul său şi-a găsi, dincolo de diferenţe, criterii comune, obiective, ale unităţii. Dovedind că în angajarea Sa, şi-a Bisericii Sale, în dialog cu alţii „iubeşte adevărul" şi-i lasă aceeaşi şansă şi părţii opuse „să răspundă criticii, că vede că ea nu este numai negativă", misiunea şi crezul său ecumenic sînt paşi concreţi spre realizarea profeţiei Domnului: „Ca toţi să fie una".

Contribuţiile şi intervenţiile Î. P. S. Antonie în diverse ocazii şi întîlniri ecumenice sînt acum normative, atît în Biserica noastră, cît şi-n Occident. O bună

parte din conferințele și comunicările ținute încă de pe vremea studenției în Apus au devenit acasă „Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă", lucrare de referință în spiritualitatea ortodoxă, cu profunde accente ale vieții monahale gîndite ecumenist și cu largi deschideri sociale și misionare. Același lucru l-am spune despre cartea „Ca toți să fie una", manual autentic de ecumenism în Biserica noastră.

Dar speranțele ecumeniste și deschiderea Bisericii Ortodoxe Române față de problemele contemporaneității divizate s-au transformat în acte concrete, dincolo de vorbe și gesturi simbolice, prin continuarea contactelor umane la nivel de delegații bisericești și de schimburi de burse pentru studenți. Astfel, prin trimiterea unui mare număr de teologi români în Universitățile teologice apusene s-a oferit Bisericii noastre noi posibilități de afirmare pe plan ecumenic, căci pe lîngă studiul teologiei ucenicii formați la „școala ecumenistă românească", unde Î. P. S. Antonie are un rol considerabil, au împărtășit și împărtășesc Occidentului tezaurul vieții spiritual-culturale a neamului românesc.

Tot ca fruct al contactelor ecumeniste sînt și comunitățile noastre ortodoxe române de peste hotare, păstorite de preoți de acasă, ei înșiși purtători — acolo — ai dorinței de unitate creștină, dar și ai frumuseților sufletului românesc. Și printre ei, și pentru ei, Înaltul Antonie este, în comuniune istorică cu înaintașii, „Dascăl de cuget și simțire românească", purtător prin cuvînt și prezență al spiritualității și culturii ortodoxe române în lume.

Protos. Dr. *Casian Crăciun*

Îndrumări omiletice

PREDICĂ LA DUMINICA 26-A DUPĂ RUSALII

„Aşa se întîmplă cu cel ce-şi adună comori sieşi şi nu în Dumnezeu se îmbogăţeşte" (Luca 12, 21).

Ne aflăm în Duminica a 2-a a postului Crăciunului, perioadă de pregătire specială, după cum ştim, spre a întîmpina cît mai primeniţi lăuntric marele praznic al Naşterii Domnului. Aşa cum ţăranii noştri nu concepeau şi, pe unele locuri, în mărginimea Sibiului spre pildă, nu concep nici astăzi să meargă la sf. biserică decît în minunatele lor straie româneşti, albe şi nepătate, la fel postul ne ajută să facem cît mai imaculată haina fiinţei noastre lăuntrice, haina sufletului nostru, cum glăsuieşte o cîntare bisericească. Pentru astfel de motive, Biserica a rînduit spre a se citi la Sfintele Liturghii din această perioadă pericope evanghelice cît mai potrivite trezirii noastre sufleteşti, cît mai ajutătoare în a ne conduce paşii vieţii spre împlinirea rosturilor înalte pe care le avem în această lume.

Se ştie, de pildă, că unul dintre duşmanii de căpătîi ai postului este lăcomia de orice fel.

Ştiind, ca Dumnezeu ce era, cîte neajunsuri, cîte suferinţe trupeşti şi sufleteşti provoacă lăcomia de mîncare, de băutură, de bunuri materiale, de înavuţire cu orice preţ şi cu orice mijloace, Mîntuitorul Iisus Hristos atenţionează mulţimile care îl ascultau şi pe noi pe toţi cu cuvintele: *„Luaţi seama şi vă feriţi de lăcomie, căci viaţa cuiva nu stă în prisosul avuţiilor lui"* (Luca 12, 15).

Pentru a fi mai bine înţeles, a rostit imediat Parabola cu bogatul căruia i-a rodit ţarina sau cu bogatul nebun, pe care am auzit-o că s-a citit la Sf. Liturghie de astăzi. Pentru că nu toată lumea a fost aici în biserică cînd s-a citit, o redăm în continuare.

„Unui om bogat — ne spune Mîntuitorul — i-a rodit ţarina. Şi cugeta întru sine zicînd: Ce voi face, că nu am unde aduna roadele mele? Şi a zis: Iată ce voi face: Voi strica jitniţele mele şi mai mari le voi zidi şi voi strînge acolo tot grîul şi bunătăţile mele; şi voi zice sufletului meu: Suflete, ai multe bunătăţi strînse pentru mulţi ani; odihneşte-te, mănîncă, bea, veseleşte-te. Dar Dumnezeu i-a zis: Nebune! În această noapte vor cere de la tine sufletul tău, şi cele ce ai pregătit ale cui vor fi?" (Luca 12, 16—20).

Ca o concluzie, Mîntuitorul încheie această parabolă cu cuvintele: *„Aşa se întîmplă cu cel ce-şi adună comori sieşi şi nu în Dumnezeu se îmbogăţeşte"* (Luca 12, 21).

•

Din aceste cuvinte cu caracter de sentinţă ale Mîntuitorului reţinem că sînt două feluri de a ne îmbogăţi şi că sfîrşitul nostru pămîntesc şi mai ales ceea ce urmează după acest sfîrşit este în strînsă legătură cu modul de îmbogăţire pentru care am optat in această viaţă. Este vorba desigur de o îmbogăţire materială, de o viaţă închinată numai stomacului, numai vieţii trupului, numai desfătărilor trupeşti, precum şi de o îmbogăţire spirituală, sufletească, „în Dumnezeu", cum atît de potrivit ne spune Mîntuitorul.

Asemenea altui bogat dintr-o altă pericopă evanghelică, bogatul nemilostiv şi săracul Lazăr, al cărui sfîrşit de asemenea îl cunoaştem, şi bogatul din Evanghelia de astăzi a optat pentru primul mod de îmbogăţire.

Precum vedem însă, Dumnezeu îl face nebun pe acest bogat, cuvînt pe care Mîntuitorul Iisus Hristos îl foloseşte cu multă grijă, ba chiar ne recomandă să-l evităm (Matei 5, 22). Nu pentru că i-a rodit ţarina a fost făcut el nebun, adică fără minte, fără judecată, căci rodirea este lucru firesc, atunci cînd îţi munceşti cu osîrdie, cu trudă şi dragoste ogorul, ci el a fost făcut nebun pentru destinaţia pe care se gîndea s-o dea belşugului cu care Dumnezeu i-a binecuvîntat pămîntul. Căci, după cum Sf. Scriptură ne spune undeva, noi semănăm, dar Dumnezeu este cel ce face să crească şi să rodească, ceea ce ţăranii noştri ştiu prea bine atunci cînd, după ce seamănă, se întorc spre Răsărit şi îşi fac semnul crucii, ca şi cînd ar zice: Doamne, eu am făcut ce a ţinut de mine, mai departe las în seama Ta, să slobozi ploaie la vreme.

Adică, în loc să împartă din acest belşug al său şi neajutoraţilor, de care pămîntul nu duce lipsă niciodată, orfani, văduve, bătrîni ai nimănui etc., crezîndu-se stăpîn absolut al vieţii sale, bogatul, văzîndu-şi roada, îşi plănuieşte un trai de huzur, de petreceri, de chefuri şi desfrînare, de lene şi trîndăvie, trai care, ştim cu toţii, duce de obicei la ruinare trupească şi sufletească, la îmbolnăviri, grăbind sfîrşitul celor în cauză, sfîrşit care de multe ori este cît se poate de nefiresc şi de nefericit. Ne-o spune de altfel şi Psalmistul, cînd zice: „Cel ce-şi pune nădejdea în bogăţia lui, se veştejeşte". De aceea atitudinea pe care trebuie s-o avem faţă de bunurile materiale este cea pe care tot Psalmistul ne-o spune prin cuvintele: „De ar curge bogăţia pîrîu nu vă lipiţi inima de ea" (Ps. 61, 10).

*

Cu totul altă perspectivă se deschide pentru cel ce se sileşte să se îmbogăţească „în Dumnezeu", cum spune Mîntuitorul la sfîrşitul parabolei care s-a citit astăzi. Această îmbogăţire are desigur multe valenţe, se poate realiza pe mai multe căi şi în mai multe feluri.

Îmbogăţire în Dumnezeu înseamnă desigur a face viu şi lucrător cuvîntul lui Dumnezeu în noi, înseamnă în principal a da prioritate vieţii sufletului, lucrării binelui, înseamnă „partea cea bună" pe care şi-a ales-o Maria, nu neglijînd desigur şi partea Martei, necesară şi importantă şi ea. Partea Mariei însă are întîietate.

Îmbogăţire în Dumnezeu înseamnă de asemenea sensibilizarea conştiinţei noastre morale şi, în felul acesta, activizarea ei la maximum. „Legămîntul meu a fost să nu fac niciodată nimic şi să nu consimt vreodată la ceva pe care, la o dreaptă şi severă judecată a conştiinţei, aş putea să mă ruşinez" — spune Geo Bogza într-o carte apărută cu doi ani în urmă.

Îmbogăţire în Dumnezeu mai înseamnă îmbelşugarea vieţii noastre lăuntrice, prin spiritualizarea la maximum a fiinţei noastre; înseamnă a face din lucrarea binelui lege de căpătîi a vieţii noastre, aşa cum a făcut samarineanul milostiv din Evanghelia citită Duminica trecută; înseamnă fugă de „faptele cele fără de roadă ale întunericului" şi umblare „ca fii ai luminii", cum atît de potrivit ne îndeamnă Apostolul care s-a citit la Sf. Liturghie de astăzi (Efes. 5, 8—11); înseamnă a face cît mai aprinsă, cît mai arzătoare dragostea creştină în noi, dragoste care nu poate face rău, ci numai şi numai ceea ce este spre binele, spre zidirea semenilor noştri, spre promovarea vieţii pe pămînt şi în veşnicie. Petrecînd în dragoste, în Dumnezeu petrecem, ceea ce înseamnă îmbogăţirea noastră supremă, căci „Dumnezeu este dragoste" (I Ioan 4, 8), iar pentru cei ce în El petrec moartea nu mai înspăimîntă, căci ea este trecerea la bucuria cea negrăită şi fără de sfîrşit a veşniciei.

Pentru a ne da seama mai bine de ceea ce înseamnă îmbogăţirea noastră în Dumnezeu, nu ne vom referi la vieţile sfinţilor, unii dintre ei spiritualizîndu-şi trupul pînă la transparenţă, pînă la învingerea legilor gravitaţiei, cum ştim despre unii dintre ei, ci vom aduce în atenţie cîteva exemple mai aproape de noi şi mai asemenea nouă.

Se ştie de pildă că marele scriitor rus Lev Tolstoi, boier de neam, din dragoste creştinească şi-a împărţit pămîntul ţăranilor, de care a fost extrem de

iubit, s-a îmbrăcat ca ei şi a muncit alături de ei, arînd şi semănînd cu ei, cosind cu ei ş. a. m. d.

În urmă cu două decenii s-a stins lin, firesc, uşor, ca o lumînare, după ce a luminat o viaţă întreagă celor din jur, cunoscutul teolog, medic şi muzician, laureat al premiului Nobel pentru pace, Albert Schweitzer, despre care s-a scris şi la noi o carte în urmă cu trei ani. Mînat de aceeaşi dragoste de Dumnezeu, revărsată spre oameni, şi stăpînit de ideea că „fiecare dintre noi trebuie să facă ceva pentru a reduce cît de cît din suferinţa lumii" — cum spunea el, acest doctor „fără de arginţi", adică fără de plată, cum citim în calendarele noastre, a întemeiat pe cheltuială proprie şi a susţinut cu forţe proprii un spital în inima Africii, în Gabon, pentru negrii de acolo, care l-au adorat pur şi simplu ca pe un mare binefăcător al lor. Sînt semnificative în acest sens următoarele cuvinte ale unei femei africane rostite la moartea sa: „Mare doctor, ai venit să ne vindeci şi să ne îngrijeşti pe noi africanii, bolnavi şi leproşi. Îţi mulţumim şi fie să ai parte de o călătorie liniştită". Într-adevăr, înainte de a începe călătoria spre celălalt tărîm, doctorul A. Schweitzer nu s-a zbătut în mustrări de conştiinţă, nu s-a chinuit cum se întîmplă cu atîţia bogaţi nemilostivi sau mari făcători de rele, ci „în mod brusc a deschis ochii mari, privind în depărtarea infinitului şi a rostit foarte clar: „E minunat" — după cum mărturisesc cei ce erau în preajma lui în acele clipe (cf. Crişan I. Mircioiu: Albert Schweitzer, Cluj-Napoca, 1983, p. 218).

Astfel de doctori fără de arginţi, cu inimă largă şi spirit de jertfă, am avut şi avem şi noi românii, între ei numărîndu-se şi medicul-poet Vasile Voiculescu, care tot dintr-o profundă dragoste creştinească şi-a ajutat semenii fără nici un beneficiu material din partea lor, murind sărac materialiceşte, dar extrem de bogat sufleteşte, chipul fiindu-i senin şi luminos, iar viaţa lui întreagă „ca o flacără, ca o candelă aprinsă", după cum spun cei ce l-au cunoscut îndeaproape. De aceea, marele nostru critic Şerban Cioculescu l-a declarat public anul trecut, cu prilejul centenarului naşterii sale, drept „un sfînt laic" (cf. V. Anania: Cultură şi spiritualitate în viaţa şi opera lui V. Voiculescu, în Îndrumătorul bisericesc, misionar şi patriotic, editat de Episcopia Buzăului pe anul 1985, p. 38), sfinţi fiind cu adevărat într-un fel toţi cei ce trăiesc în cumpătare, în credinţă dreaptă şi îşi închină viaţa zidirii mai binelui în lume.

•

La capătul acestor gînduri din mai multele care se puteau aduce înainte pe marginea pericopei evanghelice de astăzi, se cuvine deci ca ferindu-ne de viaţa fără de minte şi luînd seama la sfîrşitul nefiresc al bogatului din parabola citită la Sf. Liturghie de astăzi, să ne străduim şi noi în a ne îmbogăţi cît mai mult „în Dumnezeu", cum ne îndeamnă Mîntuitorul Iisus Hristos, prin fuga de patimi şi prin lucrarea a cît mai mult bine, a cît mai multe fapte de dăruire pentru zidirea armoniei, a dreptăţii, a blîndeţei, a dragostei şi păcii în lume, de care omenirea are atîta nevoie şi astăzi, toate aceste fapte însoţindu-ne ca o comoară scumpă şi pe tărîmul de dincolo de poarta mormîntului.

Lăcomia cea necugetată a bogatului din Evanghelia de astăzi, plăcerile trupeşti fără de măsură şi călcarea în picioare a marilor valori ale sufletului sînt, se pare, una din cauzele principale ale negrăitelor neajunsuri prin care trece omenirea în aceşti ani. De aceea ca încheiere ne par foarte potrivite următoarele cuvinte ale lui Albert Schweitzer, acest doctor fără de arginţi de care am amintit, care zice: „În epoca noastră în care violenţa, mai ameninţătoare ca niciodată, domneşte asupra lumii, eu nu sînt mai puţin convins că adevărul, dragostea, spiritul pacific, blîndeţea, bunătatea sînt forţe superioare oricăror violenţe. Lor le va aparţine domnia lumii, cu condiţia ca un număr suficient de oameni să păstreze în sufletul lor şi să practice în viaţă, cu puritate şi conştiinţă, spiritul de caritate, de adevăr, de pace şi dragoste". Fie ca să fim şi noi printre aceştia. Amin!

Arhid. *Gh. Papuc*

PREDICĂ LA CUVIOȘII MĂRTURISITORI VISARION, SOFRONIE ȘI MUCENICUL OPREA

Minunatele cîntări pe care le auzim la slujbele vecerniei și utreniei din fiecare zi liturgică fac elogiul sau caracterizarea acelora care, prin gînd și mai ales prin faptă, prin întreaga lor viață, au devenit următori ai Mîntuitorului Iisus Hristos și care pot sluji drept pildă vrednică de urmat și pentru alții. Aceste cîntări duhovnicești ne poartă cu gîndul către sfinți, care reprezintă culmile desăvîrșirii creștine, culmi din care se coboară către noi glasuri tainice cu îndemnuri la o viețuire cu adevărat creștină, culmi de pe care se înaltă rugăciuni pentru noi către tronul Tatălui ceresc. Într-adevăr, prin viața și faptele lor, sfinții au pus în lumină adevărata frumusețe și strălucire a sufletului creștin împodobit cu cele mai alese virtuți creștine: credința, nădejdea, dragostea de Dumnezeu și de aproapele. Prin viața lor de rugăciune, prin felul în care au îndurat chinuri și suferințe pentru adevăr și dreptate, mergînd uneori pînă la jertfa vieții, ei au urcat pe cele mai înalte trepte ale desăvîrșirii, au devenit adevărate „temple ale Duhului Sfînt" (cf. I Cor. VI, 19).

Fiecare zi din anul bisericesc este închinată unora sau mai multor sfinți, zi în care se face pomenirea nașterii sau a mutării lor la Domnul, ori a unei fapte minunate din viața lor. Sfinții și-au mărturisit dragostea față de Dumnezeu și de aproapele în mai multe feluri, fapt pentru care Biserica cunoaște mai multe „grupe" sau „categorii" de sfinți.

În primul rînd sînt *martirii* sau *mucenicii*, adică aceia care în primele veacuri creștine, în epoca zisă „a persecuțiilor, au suferit moarte mucenicească pentru Hristos, refuzînd să abjure credința creștină. Martirii făceau parte din toate categoriile sociale: negustori, meseriași, țărani, sclavi, militari, demnitari de stat, la care se adăugau, în chip firesc, cei ce aparțineau tagmei clericale: ierarhi, preoți și diaconi. Epoca martirilor nu se încheie, cum greșit cred unii, în momentul în care Biserica a dobîndit dreptul la existență legală în statul roman, în anul 313, cînd împăratul Constantin cel Mare a dat cunoscutul edict de la Milan, prin care se acorda libertate religiei creștine. Au existat martiri și în evul mediu și chiar în epoca modernă, îndeosebi în țări din Asia și Africa, sau în țări islamice, în care anumiți misionari europeni s-au străduit să predice cuvîntul lui Dumnezeu, necunoscut pînă atunci în locurile respective; Mulți din ei au plătit cu viața această încercare de-a schimba religia autohtonilor, dar chiar și unii dintre cei care au venit la Hristos.

Amintim apoi pe *mărturisitori*, adică acei creștini — bărbați sau femei — care, deși n-au suferit moarte mucenicească pentru credința lor în Hristos, totuși au îndurat felurite chinuri, prigoane, închisoare sau exiluri din partea celor de alte religii. Ei sînt cunoscuți în toată istoria Bisericii, de la începuturile ei și pînă aproape de zilele noastre.

O altă grupă de sfinți o constituie *ierarhii*, adică acei cîrmuitori ai Bisericii creștine — mai ales în primele veacuri — care au fost trecuți între sfinți datorită învățăturii lor adînci și datorită lucrărilor teologice pe care le-au scris, prin care au apărat dreapta credință împotriva unor învățături greșite, lucrări de care ne călăuzim pînă azi. Așa au fost Sfinții Vasile cel Mare, Grigorie de Dumnezeu Cuvîntătorul sau Teologul și Ioan Gură de Aur, cei mai de seamă teologi din toată istoria Bisericii și alții. Dar au mai fost trecuți între sfinți și unii ierarhi care n-au scris lucrări teologice, dar au strălucit prin înțelepciunea și priceperea cu care au îndrumat pe credincioși pe calea mîntuirii, oferindu-le un exemplu de înaltă viețuire creștinească, așa cum au fost Sfîntul Nicolae, arhiepiscopul din Mira Lichiei, atît de popular printre români.

În sfîrșit, consemnăm pe *cuvioși*, adică acei creștini care și-au petrecut viața departe de zgomotul acestei lumi — ca sihaștri, pustnici sau călugări — în pustiuri, în peșteri și în mănăstiri, trăind în post și rugăciune neîncetată pentru mîntuirea lor și a oamenilor pe care i-au lăsat în lume, luptînd mereu cu ispitele și cu slăbiciunile firii omenești înclinate spre păcat.

Dacă citim vieţile sfinţilor aşa cum sînt descrise în cele 12 Minee, cărţi care cuprind slujbele lor pe zilele anului bisericesc, sau în cărţi speciale cu titlul „Vieţile sfinţilor", vom constata cu uşurinţă că marea majoritate a acestora au trăit în primele veacuri creştine, cînd noua religie era interzisă. Ei provin mai cu seamă „din lumea greco-romană", adică din ţări sau regiuni stăpînite de puternicul imperiu roman de odinioară, dar şi din imperiul bizantin, continuatorul imperiului roman sau din ţări „orientale" (Egipt, Palestina, Siria). Dar, cu timpul, formîndu-se o serie de „Biserici ortodoxe naţionale", fiecare din acestea au mai înscris în calendarul sfinţeniei creştine şi anumiţi „sfinţi naţionali", fie că este vorba de conducători de state care au contribuit la încreştinarea popoarelor respective ori la apărarea ţării, fie de ierarhi, călugări sau credincioşi cu o viaţă aleasă asemenea sfinţilor din primele veacuri (aşa au fost Sfinţii Chiril şi Metodie, creştinătorii slavilor ortodocşi, cneazul Vladimir şi Alexandru Nevschi la ruşi, ţarul Boris-Mihail sau Climent de Ohrida la bulgari, arhiepiscopul Sava la sîrbi şi alţii).

Dar şi poporul român, care a cunoscut învăţătura creştină chiar de la naşterea sa ca popor, în secolele II—IV, şi-a avut proprii lui sfinţi. În epoca străveche avem de exemplu pe Sfinţii Betranion şi Teotim de la Tomis, Sf. Ioan Casian, un mare scriitor bisericesc (secolul IV) şi o seamă de martiri în cursul persecuţiei împăratului Diocleţian, în jurul anului 300, toţi în Dobrogea. În cursul evului mediu, poporul dreptcredincios a socotit ca sfinţi o seamă de monahi cu viaţă îmbunătăţită, fără să mai aştepte o hotărîre „oficială de „canonizare" din partea Bisericii: Sfîntul Nicodim de la Tismana, Sfîntul Daniil Sihastrul de la Voroneţ, Cuvioasa Teodora de la Sihla şi mulţi alţii.

În anul 1950 Sfîntul Sinod al Bisericii noastre a hotărît să fie canonizaţi, adică aşezaţi în ceata sfinţilor, o seamă de ierarhi, călugări sau credincioşi de neam român, care, prin viaţa şi faptele lor, erau îndreptăţiţi la o astfel de cinstire. Între aceştia se numărau şi Cuvioşii Mărturisitori Visarion şi Sofronie, împreună cu mucenicul Oprea Miclăuş, pe care îi prăznuim astăzi. Pentru a înţelege mai bine vredniciile lor, este bine să cunoaştem şi condiţiile politico-sociale ale veacului lor. Se ştie că spre sfîrşitul veacului al XVII-lea Transilvania românească a intrat în stăpînirea imperiului austriac condus de Habsburgii catolici, rămînînd în această situaţie pînă în 1918. Îndată după instaurarea regimului habsburgic, a început o luptă dîrză din partea autorităţilor şi a călugărilor iezuiţi de a-i atrage pe românii ortodocşi la unirea cu Biserica Romei. Dar poporul dreptcredincios, în frunte cu preoţii şi călugării de atunci, s-au ridicat cu bărbăţie întru apărarea legii strămoşeşti. În cursul luptei inegale pe care poporul a purtat-o cu autorităţile, au căzut numeroşi preoţi, călugări şi credincioşi care au suferit moartea (uneori prin spînzurare), închisoare (uneori pe viaţă), bătăi şi schingiuiri, amenzi, izgonirea din satele lor, răpirea bisericilor parohiale, incendierea sau distrugerea cu tunurile a schiturilor şi mănăstirilor ortodoxe şi multe altele. Între cei care au suferit mai mult se numără şi cuvioşii mărturisitori prăznuiţi astăzi.

Visarion Sarai era un călugăr originar dintr-o familie de „vlahi" din Bosnia, călugărit în mănăstirea Sf. Sava de lîngă Ierusalim. În anul 1744 a venit în Transilvania, predicînd împotriva uniaţiei în zeci de sate de pe valea Mureşului. În apropiere de Sibiu a fost arestat, aruncat în mai multe închisori, sfîrşindu-şi viaţa în fioroasa temniţă de la Kufstein, în Munţii Tirolului.

Sofronie era fiu de preot din satul Cioara, în judeţul Alba, numit din botez Stan; a fost el însuşi preot în satul natal, apoi murindu-i soţia, s-a călugărit în mănăstirea Cozia. Reîntors acasă, a ridicat un schit cu o şcoală, în pădurile din apropierea satului său, întărind pe credincioşi în dreapta credinţă. Revoltat de faptul că autorităţile i-au distrus schitul în mod abuziv, s-a ridicat la luptă împotriva uniaţiei, îndemnînd pe credincioşi să alunge preoţii uniţi. Aproape doi ani de zile (1759—1761), a condus cu stăruinţă această luptă, convocînd adunări de preoţi şi credincioşi, încît acţiunea lui s-a transformat curînd într-o răscoală cu caracter naţional, social şi religios, care a cuprins toată Transilvania. Autorităţile de stat din Viena au trimis aici trupe care au reprimat orice rezistenţă românească ortodoxă. Cuviosul Sofronie s-a refugiat în Ţara Românească, unde şi-a sfîrşit zilele.

Mucenicul Oprea Miclăuş era originar din Săliştea Sibiului. A fost trimis de trei ori la Viena, de credincioşii din „mărginimea Sibiului" pentru ca să ceară

împărătesei Maria Tereza libertate deplină pentru credința ortodoxă. După cea de a treia solie, în 1752, a fost arestat și aruncat în închisoarea de la Kufstein. În 1784, deci după mai bine de 30 de ani, soția sa, Stana, solicita noului împărat Iosif II eliberarea lui, măcar acum la bătrînețe. Nu s-a mai aflat însă nimic despre el, semn că murise acolo, jertfindu-și viața în închisoare, ca sfînt-mărturisitor pentru dreapta credință.

În afară de aceștia, merită să mai fie menționați alți doi luptători care așteaptă de mult o hotărîre sinodală pentru trecerea lor în ceata mărturisitorilor pentru Ortodoxie. Primul este preotul Moise Măcinic din Sibiel, căruia însuși poporul i-a acordat atributul de „măcinic", adică „mucenic" — martir. A fost arestat o dată cu Oprea Miclăuș la Viena, fiind trimis și el în această delegație. Și-a sfîrșit zilele în aceeași închisoare de la Kufstein, ca mărturisitor al dreptei credințe. Un alt preot, Ioan din satul Galeș, din aceeași regiune, a fost arestat în 1756, închis la Sibiu, Deva, Graz și apoi la Kufstein. Trăia încă la Kufstein în anul 1780, deci după 24 de ani de robie. Desigur, și-a sfîrșit zilele tot între zidurile acelei închisori.

Iată dar, că și din sînul poporului român s-au ridicat mucenici și mărturisitori ai dreptei credințe, căci după cuvîntul Sfîntului Apostol Petru în *orice neam*, cel ce se teme de Dumnezeu și face dreptate este primit de El" (F. Ap. X, 35). Prin lupta lor și prin jertfa vieții lor acești mărturisitori și mulți alții, împreună cu ei, au devenit „împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu" (Efes. II, 19). Biserica românească din Transilvania a avut parte de multe suferințe, dar și de biruințe. A biruit pentru că a fost îndrumată mereu de Întemeietorul și Capul Cel nevăzut al Bisericii, Domnul nostru Iisus Hristos; a biruit pentru că a avut preoți, călugări și credincioși vrednici, care au preferat să-și piardă viața decît să-și părăsească credința ortodoxă lăsată ca sfîntă moștenire de înaintașii lor.

Viața sfinților prăznuiți astăzi este un izvor neprețuit de învățăminte pentru desăvîrșirea vieții noastre duhovnicești și pentru o trăire autentic creștină, în lumina învățăturilor evanghelice. Dragostea lor față de Biserica și neamul lor să ne slujească și nouă celor de azi drept pildă de dragoste față de Dumnezeu și față de semenii noștri, pildă de atașament față de credința ortodoxă strămoșească, pildă de alipire și devotament față de poporul din care facem parte. Să urmăm îndemnul Sfîntului Apostol Pavel care ne cere să „privim cu luare aminte" la pilda vieții lor și la felul „cum și-au încheiat viața și să le urmăm credința" (cf. Evr. XIII, 7). Amin.

Pr. Prof. *Mircea Păcurariu*

NAȘTEREA DOMNULUI — PRAZNICUL PĂCII ȘI AL ÎNFRĂȚIRII *

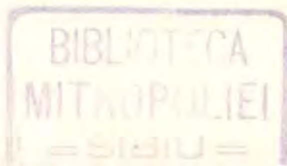
„Pe pămînt pace..." (Lc. 2, 14).

Marele praznic al Crăciunului ne umple inima de bucurie prin soliile pe care ni le face, prin darurile duhovnicești pe care le aduce. Pe pămînt, firea întreagă se îmbracă în haina albă a zăpezii, iar colindele străbune ne îmbracă sufletul în haină de bucurie, la vederea chipului strălucitor al Pruncului divin. Căci El ne-a adus lumina cunoștinței despre Dumnezeul cel adevărat, a răsărit lumii soarele iubirii care l-a coborît din slăvile cerului și a izbăvit neamul omenesc din păcatul lui Adam. S-a coborît ca să ne urce la cer și din răzvrătiți și slugile celui rău să ne facă fiii lui Dumnezeu. A venit ca să surpe peretele urii și al vrajbei dintre oameni, să ne zidească pe toți în dragoste și înfrățire și să ne dăruiască pacea Sa prin care rămîne cu El în veci (Ef. 2, 14—16; 4, 16, 25).

Praznicul Nașterii Domnului este începutul tuturor bucuriilor duhovnicești.

Odată cu intrarea Sa în istorie, începe lupta cu răul din lăuntru și din afară de noi și dărîmarea nedreptăților morale și sociale, care țineau pe om în întuneric și mizerie, în sărăcie spirituală și materială, de unde izvorăsc toate durerile și suferințele sociale. Întruparea Domnului aduce omului demnitatea originară și

* Predică la Crăciun.

revelează omenirii idealurile umanitare, drepturile spiritual-morale și egalitatea tuturor în fața vieții, a libertății și a fericirii. Ea deschide istoriei perspective infinite pentru un viitor de pace eternă.

Bucuria care se revarsă din peștera din Betleem izvorăște din solia cea mare a păcii pe care ne-o vestește corul îngeresc: „Mărire între cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace, între oameni bună voire" (Lc. 2, 14). *Pacea este darul cel mai de preț* pe care-l face oamenilor Dumnezeu la Nașterea Fiului Său. Pacea este temeiul fericirii umane. Ea nu este un dat, ci o acțiune, o lucrare, o cucerire absolut necesară fericirii omului. Ea este operă teandrică, divino-umană, este *capodopera rațiunii sănătoase*, luminată de credința în colaborare cu harul divin; este voința omului în armonie cu voința lui Dumnezeu. Multe cîntări frumoase au auzit oamenii pînă la corul îngeresc din noaptea sfîntă, dar nici una n-a avut ecoul puternic și efectul minunat ca imnul Nașterii, care umple sufletul de bucurie nesfîrșită. Cauza este că Fiul lui Dumnezeu se face Fiul Omului, îmbracă haina smerită a trupului nostru și se identifică cu noi. El *vine acum în maximă apropiere* de noi și rămîne cu noi în veci ca să ne arate drumul către cucerirea Paradisului pierdut.

Hristos Domnul care se naște în Betleem, același ieri și astăzi și în veci, este pacea noastră (Ef. 2, 14; Ev. 13, 8). El ne dă pacea sufletului care este armonia cu Dumnezeu — prin ascultarea și împlinirea poruncilor Lui — cu aproapele și cu noi înșine. Dar pacea Domnului este esențial lăuntrică, este pacea inimii care pune temelii durabile păcii cu noi și păcii dintre oameni, popoare și state. Însă, cu propriile sale puteri omul nu poate realiza o astfel de pace decît cu ajutorul harului divin, prin apropierea și integrarea sa în voia lui Dumnezeu; prin identificarea și împăcarea cu El, prin purificarea și sfințirea vieții sale. Prin harul divin, sufletul cîștigă puteri spiritual-morale și fizice și luptă cu curaj împotriva celor egoiști pînă la biruința păcii, chiar cu jertfa vieții personale. La Praznicul luminii duhovnicești facem sfînta experiență că odată cu intrarea lui Hristos-Dumnezeu în istorie, intră și în sufletul nostru, iar diavolul fuge și răul dispare, moartea se distruge și raiul se deschide. Acum înviem la o viață nouă din care se alungă păcatul și fărădelegea. În peștera din Betleem, Dumnezeu s-a coborît și s-a unit cu omul, pentru ca omul să ridice la Dumnezeu, să se unească și să se îndumnezeiască prin El. Cele de sus s-au împreunat acum cu cele de jos, cerul cu pămîntul și cele însuflețite cu cele neînsuflețite. Îngerii au venit să preamărească și să se închine tainei Întrupării care le-a fost ascunsă din veac de iconomia divină și să vestească păstorilor „bucurie mare care va fi la tot poporul", că s-a născut astăzi Mîntuitorul care este Hristos Domnul" (Lc. 2, 8—11, 14—20).

Solia Crăciunului este unică în istoria omenirii. Ea aduce pacea și bunăvoire între oamenii care sînt fiii lui Dumnezeu și frați între ei. Dacă în clipa solemnă a Nașterii Fiului Său, Părintele ceresc ne trimite darul păcii, este o dovadă strălucită că dintre toate bunurile vieții *pacea este cea mai prețioasă*, fapt confirmat de istoria veacului nostru, veac pustiit de două mari războaie mondiale, care au lăsat în urma lor numai necazuri și mizerie, dureri și suferințe, lacrimi și moarte. Creștinii și toți oamenii înțelepți care au trecut prin focul lor, luptă din răsputeri pentru pacea în toată lumea, deoarece își dau seama de binefacerile ei, pentru că înțeleg că nu este un imn mai frumos în cer și pe pămînt decît cel cîntat de îngeri la Crăciun, după cum nu este o misiune omenească mai înaltă și mai sfîntă decît să faci pace între om și Dumnezeu și între oameni, popoare și state și, prin aceasta, să fii fiul lui Dumnezeu (Mt. 5, 10). Așa se explică pentru ce creștinii din toată lumea, dezbinați în mulțime de confesiuni își dau mîna și în conferințe discută frățește problema păcii, iar Mișcarea ecumenistă și Consiliul Mondial al Bisericilor au pus capăt urii și prozelitismului, vrajbei și certurilor interconfesionale. Biserica noastră cheamă azi la colaborare și unire pe toți, la luptă pentru pace în toată lumea. Și credem că cu ajutorul harului divin nu va fi departe ziua cînd pacea lui Dumnezeu va fi realizată, pentru că sufletul omenesc se purifică de păcat și se înnoiește, dezbrăcînd haina murdară a intereselor egoiste. El leapădă duhul eploatării mamonice și setea de asuprire satanică pentru bogății și plăceri vinovate.

Sub semnul păcii, la care ne cheamă Crăciunul, sufletul nostru iese din izolare și din individualismul egoist, care dezbină și ruinează, slăbește și împiedică

progresul social uman multilateral. În locul lui crește duhul iubirii și al dreptății, care stau la baza comunității de viață cu Dumnezeu și cu aproapele, în care creștinul vede un alter ego al său, un frate cu valoare egală cu a sa. Acum se prăbușesc rușinoasele doctrine social-politice extremiste, colonialismul, rasismul și șovinismul, iar locul lor îl iau dragostea și respectul de om, spiritual altruist, armonia și colaborarea interindividuală și internațională, binefacerea, dreptatea socială și egalitatea deplină în fața vieții, a libertății, și a fericirii tuturor.

Dar Nașterea Domnului este nu numai izvorul păcii adevărate, ci și leagănul înfrățirii tuturor oamenilor în marea familie divină. Acum au venit aici oameni din toate neamurile, de toate culorile și categoriile sociale, de toate profesiunile, credințele și calitățile morale, de toate vîrstele și sexele etc., pentru ca uniți să înalțe imn de slavă pentru adorarea lui Dumnezeu și fericirea vieții lor.

Magii, reprezentanții puterii, ai științei și ai bogățiilor acestei lumi, ai împăraților, ai savanților și ai avuțiilor materiale aduc daruri Pruncului divin: aur, tămîie și smirnă, semn că totul, în cer și pe pămînt, trebuie să-I slujească și să-L preamărească pe El, iar prin El să se reverse bucuria asupra omenirii.

Noua comunitate de viață care s-a înfăptuit la ieslea sfîntă — prin înfrățirea tuturor în duh și adevăr, ne-o redă Sf. Ioan Hristostom, astfel: „Împărații au venit să se închine Împăratului ceresc al slavei, soldații să slujească generalisimului puterii; femeile, ca să vadă pe Cel născut din femeie, spre a schimba în bucurie durerile femeii; fecioarele, ca să vadă pe copilul Fecioarei; ... pruncii, ca să vadă pe cel ce s-a făcut prunc, spre a culege laudă din gura pruncilor; copii, ca să vadă pe copilul care a dat naștere la mucenici din pricina nebuniei lui Irod; bărbații, ca să vadă pe cel ce s-a făcut Om și care a vindecat răutățile robiților; păstorii, ca să vadă pe Păstorul cel bun care și-a pus sufletul pentru oi; preoții, ca să vadă pe cel făcut arhiereu după rînduiala lui Melhisedec; robii, ca să vadă pe cel ce a luat chip de rob, spre a schimba robia noastră cu libertatea; pescarii, ca să vadă pe cel ce a făcut din pescari vînători de oameni; vameșii, pe cel care a arătat Evanghelist dintre vameși; femeile păcătoase, ca să vadă pe cel ce a întins picioarele sale spre a fi spălate cu lacrimi de femeile păcătoase. Și ca să spun pe scurt, au venit toți păcătoșii ca să vadă pe Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii: magii aducînd daruri, păstorii binecuvîntînd, vameșii evanghelizînd, femeile păcătoase purtînd mir, samarineanca însetînd de izvorul vieții, hanaaneanca avînd credință neîndoielnică" (Cuvîntări la Praznice împărătești, Buc. 1942, trad. D. Fecioru, p. 26—27). A venit așadar toată lumea, toți oamenii, din toate straturile societății, de toate culorile, credințele și graiunile, ca să intre în comuniune de viață cu Hristos-Dumnezeu, să-I slujească, să se înfrățească cu El și să se îndumnezeiască. Au venit toți să aducă „osanale" Unului Născut din Tatăl mai înainte de veci și din mamă-Fecioară la „plinirea vremii", Celui ce-a luat trupul nostru stricăcios să-l preamărească și să-l facă nestricăcios. Au venit toți să *adore* taina Betleemului care umple mintea de mirare. Căci, zice același Părinte: „Cel bătrîn de zile s-a făcut copil; cel ce stă pe scaun înalt și preaslăvit este așezat în iesle; cel nepipăit, cel simplu, cel necompus și necorporal este cuprins de mîini omenești; cel care a rupt legătura păcatului se înfașă în scutece, pentru că vrea aceasta. Vrea să prefacă necesitatea în cinste, să îmbrace în slavă ceea ce este neslăvit și să arate chip de viețuire virtuoasă ... Pentru aceea ia trupul meu ca eu să fac loc Cuvîntului lui; și luînd trupul meu îmi dă Duhul lui, ca dînd și luînd să-mi aducă vistieria vieții. Ia trupul meu ca să mă sfințească, îmi dă Duhul lui ca să mă mîntuiască".

Lîngă peștera sfîntă experimentăm că Mîntuitorul Hristos ne ridică la suprema demnitate de fii ai lui Dumnezeu, pentru că ne restaurează sufletul pe linia destinului creatural, ne scoate din abisul egoismului din întunericul iubirii de sine, apleacă pe toți, liber și conștient, către marea familie a Umanității, către înfrățirea tuturor, fără discriminare artificială.

Întruparea este dovada dragostei infinite a lui Dumnezeu Tatăl față de toți oamenii care sînt fiii Săi și frați între ei, este mărturia dreptății Sale că voiește să se apropie de toată creatura rațională făcută după „chipul" și „asemănarea Sa" — și să fie fericită în veci.

Domnul Hristos s-a făcut Om „pentru noi și pentru a noastră mîntuire", pentru a sta cu fața permanent spre oameni care sînt fiii și frații Săi. Acestora,

El le comunică puterea iubirii Sale nemărginite care învăluie pe fiecare în parte, şi pe toţi la un loc, şi culminează în harul jertfei Sale de pe Golgota. Lăsîndu-ne pătrunşi şi încălziţi de harul iubirii Sale, Domnul se naşte în inima fiecăruia din noi. El devine centrul fiinţei noastre şi noi ne renaştem într-o existenţă nouă, călăuziţi de cele mai nobile idealuri umanitare, în stare să ne ducă la cele mai înalte şi altruiste acte de jertfă personală. Numai prin trăirea în Duhul iubirii lui Hristos-Dumnezeu, în afirmarea practică a dragostei de omul în sine — şi de fiecare în parte — ieşim din bezna şi umbra morţii duhovniceşti şi ne recîştigăm echilibrul moral: pacea, unirea, înfrăţirea şi fericirea pe care o dorim. Numai prin acest Duh ne naştem de sus (In. 3, 8) şi avem înţelegere practică pentru marile probleme şi imperative general umane pe care le ridică permanent viaţa.

Iubirea întrupată în Iisus Hristos ne scoate din letargia spirituală, din existenţa noastră minoră, firavă şi păcătoasă, incapabilă de fapte altruiste şi eroice. Ea ne pune faţă-n faţă cu Dumnezeu de la care venim şi prin El vedem pe semenul nostru, pentru care trebuie să avem acea conduită superioară pe care o aşteptăm noi de la el (Mt. 7, 12).

Prilej de emoţii curate şi izvor de cugetări înalte, Crăciunul este clipa de meditaţie sfîntă pentru cei ce doresc o viaţă mai bună pentru toţi oamenii de pe glob. El ne arată că fericirea care arde-n aspiraţiile nobile ale tuturor oamenilor şi popoarelor este un dat pozitiv al fiinţei noastre şi se poate cuceri pe pămînt numai printr-un nou cosmos spiritual, printr-o totală transfigurare a mentalităţii noastre păcătoase, egoiste şi ucigătoare de ideal, printr-o întoarcere „în duh şi adevăr" la credinţa faţă de „Soarele Dreptăţii", care a răsărit de sus.

Prot. Dr. *Simion Radu*

SFÎNTUL MUCENIC ŞTEFAN

„Şi Ştefan fiind plin de credinţă şi de putere făcea minuni şi semne mari în popor" (F. Ap. 6, 8).

Acestea sînt cuvintele Duhului Sfînt rostite prin gura evanghelistului Luca, care se pun ca o cunună neveştejită pe capul Sf. Mucenic şi Arhidiacon Ştefan pe care Sf. Biserică îl cinsteşte în a treia zi de Crăciun, punîndu-l în faţa noastră ca pe un mare şi viu exemplu de urmat.

Pentru a putea cunoaşte mai bine personalitatea Sf. Arhid. Ştefan trebuie să ştim mai întîi felul activităţii sale şi apoi felul morţii sale.

Dintre cei 12 Apostoli ai Domnului, Sf. Ioan Evanghelistul a atins patriarhala vîrstă de 100 de ani. În această viaţă îndelungată a avut posibilitatea să fie martorul unor fapte şi evenimente istorice deosebite. El cunoştea frumuseţea Ierusalimului, strălucirea Templului, măreţia zidurilor ce împrejmuiau cetatea. El a auzit din gura Mîntuitorului cuvintele prooroceşti referitoare la căderea acestei falnice cetăţi. La sfîrşitul vieţii sale a văzut cu ochii săi împlinirea acestei proorocii: cetatea dărîmată Templul dărîmat, poporul cel ales împrăştiat în toată lumea. A rămas din tot ce a avut poporul ales mai scump doar zidul plîngerii. E foarte firesc să ne punem întrebarea: De ce a avut Ierusalimul şi poporul ales această tristă soartă? Răspunsul este că în cetatea Ierusalimului poporul ales de Dumnezeu, de aici, s-a făcut vinovat de sîngele tuturor proorocilor, culminînd cu al Mîntuitorului, continuînd cu al Sf. Apostoli şi apoi al primilor creştini.

Unul dintre acei care şi-au vărsat sîngele în această cetate, din cauza acestui popor, pentru că mărturisea pe Iisus Hristos, a fost şi Sf. Mucenic şi Arhidiacon Ştefan.

Ştim că după Pogorîrea Sf. Dus, în urma predicilor, a rugăciunilor precum şi a minunilor pe care le făceau Sf. Apostoli, numărul creştinilor creştea cu fiecare zi.

Sf. Apostoli nu puteau face faţă cu propovăduirea în toate locurile unde se adunau creştinii care erau foarte dornici de a cunoaşte cît mai mult din învăţătura Mîntuitorului.

Dar, lucrul cel mai greu pentru Sf. Apostoli era că mulţi creştini aduceau daruri pe care le puneau la picioarele lor pentru a fi împărţite celor nevoiaşi. Atunci Sf. Apostoli au ales şapte diaconi care să-i ajute atît la vestirea sfintei învăţături cît mai ales la supravegherea şi împărţirea milosteniilor.

Între cei şapte diaconi aleşi, cel dintîi a fost Ştefan, om plin de credinţă, de fapte bune, curat ca un înger, plin de înţelepciune şi de dragoste faţă de Mîntuitorul.

Credincioşii îl priveau ca pe un înger trimis de Dumnezeu fiind ascultat şi iubit de toţi.

Fiind însărcinat cu grija agapelor el avea mare milă faţă de văduve, copii orfani şi săraci. Se îngrijea ca jertfele aduse să ajungă acolo unde era nevoie, căuta să fie între toţi creştinii, între cei care aduc şi pentru care se aduc, mulţumire, dreptate, aşa cum se cuvine să fie în biserica lui Iisus Hristos.

El s-a ferit şi de bănuiala lăcomiei spre a nu se produce sminteală între creştini, bineştiind ce s-a întîmplat cu Iuda sau cu Anania şi Safira, fiindu-i mereu în minte cuvintele: „iubirea de argint este rădăcina tuturor răutăţilor."

O altă latură importantă a vieţii sale era propovăduirea lui Iisus Hristos. El cunoştea proorociile Vechiului Testament şi cu o putere şi o rîvnă îngerească le explica poporului. Ne putem noi închipui cu cîtă tărie căuta să-i convingă pe cei din jurul său, că ei sînt poporul ales de Dumnezeu în sînul căruia trebuie să se nască Mesia Cel aşteptat de atîtea generaţii, care a venit în persoana lui Iisus Hristos. „Întru ale Sale a venit dar ai Săi nu l-au primit" (Ioan 1, 11). Şi nu numai că nu l-au primit, dar l-au dat morţii într-un chip atît de dureros.

Sfîntul Arhidiacon Ştefan le spunea că şi pentru ei există posibilitatea mîntuirii prin primirea credinţei în Iisus Hristos şi a învăţăturii Sale. Sf. Ştefan le amintea de păcatele lor şi ale părinţilor lor în duhul blîndeţelor numindu-i „părinţi şi fraţi". Dar cu cît îi creştea rîvna pentru vestirea cuvîntului lui Dumnezeu, cu atît mai mult creştea şi ura vrăjmaşilor asupra sa, care nemaiputîndu-l răbda s-au pornit asupra lui ca o turmă de fiare sălbatice asupra unui miel nevinovat.

Să ne închipuim această tristă privelişte! Ce am putea vedea? O ceată de oameni năvălind asupra unui tînăr blînd şi senin care nu caută să fugă sau să se apere sau să strige ajutor. L-au scos afară din cetate. Pacea şi liniştea se citea pe faţa lui. Picioarele lui atingeau pămîntul dar ochii lui, inima lui, credinţa, dragostea şi nădejdea lui erau îndreptate spre cer. O ploaie de pietre se pornea asupra lui.

Ce a putut greşi aşa de mult, că erau atît de porniţi împotriva lui?

A împărţit milostenii văduvelor şi orfanilor. A propovăduit pe Iisus Hristos, era plin de credinţă şi de Duhul Sfînt, făcea minuni. Acestea sînt faptele lui pentru care a fost osîndit. El propovăduia neîncetat adevărul, iubirea şi posibilitatea iertării tuturor.

Ţinta principală a pietrelor era capul lui. La scurt timp faţa şi hainele i-au devenit însîngerate, mulţime de pietre s-au adunat în jurul lui devenind trepte de urcare spre înălţimea cerului. Dar pe Sf. Mucenic Ştefan îl durea mai mult necredinţa şi sălbăticia prigonitorilor decît rănile sale.

Apoi înălţîndu-şi privirea spre cer şi văzînd cerul deschis şi pe Iisus stînd de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl, vedenie pe care el a mărturisit-o în auzul tuturor, şi pentru care ei cu şi mai multă mînie aruncau pietre asupra lui, el se ruga şi zicea: „Doamne Iisuse Hristoase primeşte duhul meu." Apoi lipsit de puteri a căzut în genunchi, uitîndu-se încă o dată la ucigaşii săi, şi cuprins de o jale adîncă gîndindu-se la păcatele lor, se ruga pentru ei: „Doamne nu le socoti lor păcatul acesta" (F. Ap. 7, 60). Iată ce rugăciune sfîntă în lacrimi şi în sînge pentru cei ce te ucid. Aşa Sf. Ştefan a biruit pe vrăşmaşii lui nu prin răutate ci prin răbdare, iertare şi rugăciune.

Să ne punem şi noi o singură întrebare şi fiecare să ne dăm răspunsul: Cum ne comportăm noi faţă de semenii noştri? Cum le facem bine, cum le răsplătim binele ce ni-l fac, care este atitudinea noastră cînd ne fac rău, cum iertăm sau ne răzbunăm?

De aproape două mii de ani Biserica cu credincioşii ei laudă şi cinsteşte pe acest erou al credinţei creştine şi ni-l dă ca pe un exemplu de urmat. Acesta este chipul adevăratului creştin. Acestea sînt armele creştinului. Astfel făcînd şi trăind vom putea şi noi zice cu deplină siguranţă: „văd cerurile deschise şi pe Fiul lui Dumnezeu stînd de-a dreapta Tatălui" pe care să-L rugăm să miluiască şi sufletele noastre". Amin!

Arhim. *Serafim Man*

CONFERINȚA PREOȚEASCĂ DIN LUNA SEPTEMBRIE 1986 ÎN EPARHIA SIBIULUI

Prima conferință preoțească din semestrul II al anului în curs la protopopiatele din Arhiepiscopia Sibiului s-a desfășurat după cum urmează: În 16. IX. la protopopiatele Sibiu și Brașov, în 18. IX. la protopopiatele Mediaș și Făgăraș, în 19. IX. la protopopiatul Agnita, în 23. IX. la prot. Rupea, iar în 25. IX. 1986 la prot. Sf. Gheorghe.

Din încredințarea Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, conferința a fost prezidată de P. C. arhid., rector C. Voicu la prot. Sibiu, P. C. pr. prof. I. Ică la prot. Brașov, P. C. pr. prof. D. Abrudan la prot. Mediaș, P. C. arhid. prof. A. Jivi la prot. Făgăraș, P. C. pr. prof. V. Mihoc la prot. Agnita și P. C. arhid. cons. Gh. Papuc la prot. Sf. Gheorghe.

La protopopiatele Făgăraș, Agnita, Rupea și Sf. Gheorghe conferința a fost precedată de Sf. Liturghie.

Tema conferinței s-a intitulat: *„Inițiative ale României pentru promovarea idealurilor de pace* (cu prilejul Anului Internațional al Păcii)", fiind lucrată și susținută de următorii C. preoți ca referenți principali și coreferenți: Colceriu Aurel (Cîrța), Vrînceanu Mihai (Sebeșul de Sus) și Avram Ioan (Săcădate) — la prot. Sibiu; Vicențiu Bășa (Măgura), Nicolae Bășa (Rîșnov I) și Ioan Bădițoiu (Brașov-Blumăna) — la prot. Brașov; Joantă Vasile (Mediaș) — la prot. Mediaș; Ursu Cornel (Toderița), Minailiuc Gheorghe (Mărgineni) și Coman Virgil (Grid) — la prot. Făgăraș; Piroș Nicolae (Bîrghiș), Scutea Ioan (Retiș) și Lupescu Ioan (Vărd) — la prot. Agnita; Nițu Aurel (Ormeniș) și Ciorcîrlan Mihai (Măieruș) — la prot. Rupea; Nițu Ștefan (Păpăuți) și Moșuț Iov (Micfalău) — la prot. Sf. Gheorghe.

Orientîndu-se după schița de plan, referenții și conferanții au arătat, în partea introductivă, contextul în care O. N. U. a proclamat, și la inițiativa țării noastre, Anul Internațional al Păcii, pacea reprezentînd astăzi condiția principală a supraviețuirii sau perpetuării vieții pe pămînt.

În continuare, referatele au adus în atenție situația gravă la care s-a ajuns în viața internațională, în raporturile interstatale, impunîndu-se cu imperioasă necesitate înlăturarea acestor stări de lucruri și instaurarea unui climat de destindere, de înțelegere, colaborare și pace.

În această ordine de idei s-a reliefat vocația de pace a poporului nostru, strădaniile sale neobosite, ale conducerii țării noastre, pentru instaurarea în lume, între oameni și popoare, a unui climat de colaborare, de încredere, de înțelegere, de pace între oameni și popoare, referenții principali și coreferenții specificînd inițiativele românești mai importante consacrate consolidării păcii, inițiative lansate atît pe plan intern, cît și pe plan extern.

Toate aceste inițiative constituie un material de mare preț în polarizarea energiilor populare, a energiilor tuturor celor ce astăzi își pun cu responsabilitate problema salvării omenirii de la o catastrofă nucleară.

Referenții principali și coreferenții au subliniat totodată cum, bazate pe învățătura lor de credință și morală, Biserica Ortodoxă Română, precum și celelalte culte din țara noastră sprijină eforturile poporului nostru pentru dezarmare și pace, precum și inițiativele sale în acest domeniu de interes general, inițiind ele însele, atît pe plan intern cît și pe plan extern, acțiuni pentru promovarea păcii și relațiilor frățești între oameni, specificîndu-se unele dintre aceste actinui și inițiative.

În partea finală a referatelor și coreferatelor s-a exprimat dorința tuturor participanților la conferință, ca Anul Internațional al Păcii să constituie un nou imbold, atît pentru factorii de decizie cît și pentru uriașa familie a omenirii de astăzi, de a acționa pentru înlăturarea tuturor pericolelor care amenință pe toți fiii Pămîntului, însăși viața pe planeta noastră.

Pe marginea temei au luat cuvîntul mulți preoți la toate protopopiatele, care au venit cu bogate și semnificative completări, menite să ilustreze situația nepotrivită în care se găsește omenirea de astăzi, importanța inițiativelor românești pentru salvgardarea păcii etc.

Vorbitorii au reliefat de asemenea dezacordul care există adesea între declarațiile de pace care se fac și „tehnologia morții" ce avansează permanent, necesitatea deci de a se trece la acțiuni concrete pentru dezarmare, întrezărindu-se unele speranțe în acest sens, acțiuni care trebuie să se reverse mai mult și pe plan educativ, spre „înnoirea vieții", Mîntuitorul Iisus Hristos fericind pe cei ce lucrează efectiv pentru pace.

În direcția formării conștiinței oamenilor, preoții care au luat cuvîntul s-au referit și la unele căi prin care putem contribui și noi, ca slujitori bisericești, la realizarea acestui deziderat major al omenirii contemporane. Biserica, s-a spus de către unii vorbitori, a avut un mare rol în a imprima poporului nostru spiritul de toleranță, de bunătate, de generozitate, de pace, avînd datoria de a combate și astăzi ambițiile deșarte, lăcomia oarbă, mîndria, setea de putere și alte asemenea neajunsuri pe care popoarele le trăiesc astăzi.

În cursul dezbaterilor, delegații chiriarhali au intervenit, ori de cîte ori a fost nevoie, cu lămuriri, completări, sau alte informații necesare preoțimii.

Delegații chiriarhali au subliniat de asemenea faptul că chiar după formulare: Inițiative și nu inițiativele ..., Sf. Sinod a fost conștient că o asemenea temă nu poate fi epuizată într-o singură ședință, tema tratată pretîndu-se la alte multe și ziditoare dezbateri.

În continuare, delegații chiriarhali au arătat, în cuvîntările lor finale, importanța, continua și vădita actualitate a temei, specificînd, între altele, că în momentul de față trei mari primejdii planează asupra omenirii:

Primejdia unui război nuclear, care poate izbucni și dintr-o greșeală, cît și din cursa nesăbuită a înarmărilor, „ultima nebunie a omului", cum s-a apreciat de unele foruri internaționale, cursă care înghite sume fabuloase, în timp ce milioane de oameni mor de foame, sînt neștiutori de carte, sînt decimați de boli etc.

O a doua primejdie este poluarea fizică, datorată gazelor și altor substanțe chimice aruncate în atmosferă sau în ape, experiențelor nucleare etc., ceea ce afectează negativ fenomenele meteorologice, distruge plante, păsări, animale, zdruncinîndu-se astfel echilibrul ecologic, afectată fiind sănătatea și însăși viața omului.

O a treia primejdie este poluarea morală, egoismul feroce, care se resimte atît pe plan mic, cît și pe plan mare, ura, patimi oarbe, ideologii nocive, orbirea sufletească manifestată și în terorismul atît de răspîndit în lume, toate astfel de manifestări constituind posibile scîntei pentru o conflagrație mondială.

Pe drept cuvînt „omenirea se află la o fatală răscruce din istoria sa", cum avertizează un document O. N. U.

Toate aceste primejdii, au arătat delegații chiriarhali, pot fi diminuate sau chiar înlăturate prin forța unită a tuturor popoarelor, așa cum subliniază și Președintele țării noastre.

În acest context, poporul român și-a dovedit reala sa vocație pentru pace, din firea sa pașnică, tolerantă, oglindită în toate ale sale, chiar și în arhitectură, izvorînd atîtea inițiative și acțiuni, care au fost aduse în atenția participanților, ultima fiind lansată cu prilejul celui de-al 3-lea Congres al oamenilor muncii din vara acestui an, privitoare la reducerea încă din acest an cu 5% a cheltuielilor militare.

Avînd multiple temeiuri în Sf. Scriptură, în scrierile Sf. Părinți și cultul fiecăreia, Biserica noastră, toate cultele din țara noastră au sprijinit aceste acțiuni și inițiative românești în cadrul activității lor specifice, o astfel de manifestare fiind și recenta Adunare generală a Bisericilor Europene din Scoția, la care Î. P. S. Mitropolit Antonie a avut un rol important și care a avut ca temă generală: „Slavă lui Dumnezeu, pace pe pămînt."

În ceea ce privește îndatoririle concrete care revin preoților, tuturor slujitorilor bisericești, delegații chiriarhali au apreciat că și în problema dezbătută este necesar în primul rînd, iară și iară, să fim preoți cît mai buni, „oameni ai lui Dumnezeu", numai și numai factori de pace în parohii. De aceea, și din acest motiv, n-au ce căuta zîzaniile dintre preoți, oricare ar fi motivele, zîzaniile dintre preot și unii credincioși, care sînt cu totul incalificabile.

Slujitorii bisericești sînt îndatorați apoi ca prin predici potrivite, cît și prin alte mijloace să sensibilizeze, să conștientizeze obștea credincioșilor față de problemele arzătoare ale omenirii de astăzi, valorificînd mai din plin, și în această direcție, o seamă de texte biblice: „Voi toți sînteți frați", „Iubiți-vă unul pe altul", „O pîine, un trup sîntem noi cei mulți" etc., întreg tezaurul nostru de învățătură și morală.

Dînd curs și îndrumărilor Sf. Sinod, preoții au fost îndrumați apoi să folosească, cu timp și fără timp, rugăciunea, cu stăruință și căldură, căci „mult poate rugăciunea dreptului", ca atotputernicul Dumnezeu să lumineze mintea și să dea gînd bun mai marilor statelor spre a conduce spre limanuri de liniște, de pace și prosperitate corabia popoarelor, mersul întregii omeniri.

Gh. P.

CONFERINȚA PREOȚEASCĂ ADMINISTRATIVĂ DIN LUNA OCTOMBRIE 1986 ÎN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

Potrivit îndrumărilor Sf. Sinod al Bisericii noastre, a doua conferință preoțească administrativă din acest an a avut un vădit caracter de lucru, în Arhiepiscopia Sibiului ea desfășurîndu-se după cum urmează:

În 21 octombrie a. c. în aula Institutului Teologic Universitar din Sibiu, cu preoții din protopopiatele Sibiu, Mediaș și Agnita, iar în 23 octombrie 1986 în biserica Sf. Nicolae din Brașov-Șchei, cu preoții din protopopiatele Brașov, Făgăraș, Rupea și Sf. Gheorghe.

Ambele conferințe au fost precedate de Sf. Liturghie, în cadrul căreia au predicat: P. C. pr. prof. M. Păcurariu la Sibiu și P. C. pr. V. Voineag (Brașov-Tocile) la Brașov.

Atît la Sibiu, cît și la Brașov, conferința a fost condusă de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului. Zăbovind asupra disciplinei în general și asupra celei financiare în special, Î. P. S. Sa a rostit, în prima parte a conferinței, la ambele centre, cîte o amplă cuvîntare.

Plecînd de la faptul că la organele bisericești și chiar la altele vin o seamă de semnalări din partea unor credincioși avînd ca obiect comportarea nu întru totul potrivită a unor slujitori bisericești, cît și de la faptul că noi, slujitorii bisericești, avem un mandat în virtutea căruia trebuie să învățăm oamenii ce este bine și ce este rău, Î. P. S. Mitropolit Antonie a scos și cu acest prilej în lumină, cu multe și evidente argumente, că acest mandat implică o profundă și grea responsabilitate, că devin adesea direct catastrofale situațiile cînd nu respectăm ceea ce învățăm pe alții să respecte, situații care au efecte destrămante în parohii, a căror unitate este pusă uneori destul de serios la încercare. Or, potrivit cuvintelor Mîntuitorului nostru Iisus Hristos: „Ca toți să fie una, pentru ca lumea să creadă ...", unitatea de credință și simțire creștină devine condiție pentru credibilitatea dumnezeirii Sale.

Este deci imperios necesar, ca să fie unitate în parohii, între preoți și între preoți și credincioși, este necesar să fie de asemenea pace și armonie între Biserici, căci numai așa acestea pot contribui la pacea a toată lumea.

Este, așadar, nefiresc ca în parohii să fie divizări și chiar părăsirea Bisericii de către unii credincioși din cauza celui ce este chemat să fie numai și numai factor de unitate. „Vai de cel prin care vine sminteala", spune Mîntuitorul, cuvinte care ni se pot aplica și nouă, iar acest „vai" începe uneori chiar din viața aceasta. Comportarea necorespunzătoare a unor slujitori bisericești pune uneori la îndoială însăși substanța credinței noastre.

În această ordine de idei, Î. P. S. Mitropolit Antonie a combătut cu toată tăria arghirofilia, destrămarea vieții de familie, navetismul, alcoolismul, oficierea de

servicii religioase contrare rînduielilor Bisericii şi alte asemenea scăderi, care se resimt în viaţa unor slujitori bisericeşti şi care ar trebui să fie complet străine preoţiei.

Î. P. S. Sa a abordat de asemenea şi problema lumînărilor, a bunei lor gestionări, ca şi alte probleme financiare, îndemnînd la intrarea într-o deplină rînduială economică, la respectarea legilor noastre bisericeşti şi de stat, care au tangenţe şi cu activitatea noastră.

„Dorim — a spus între altele Î. P. S. Mitropolit Antonie în partea finală a cuvîntărilor — preoţi adevăraţi, preoţi care să-şi înţeleagă chemarea, preoţi atenţi la împlinirea tuturor îndatoririlor pe care le au, atenţi la maximum la viaţa lor personală, la viaţa lor familială, la comportarea în societatea în care trăiesc, pentru care trebuie să fie în orice împrejurare mereu pildă bună, atenţi la ţinuta lor exterioară, vestimentară etc.

Această invitaţie — a conchis Î. P. S. S a — o face şi Sf. Sinod cu prilejul conferinţei din octombrie a. c."

În continuare, P. C. arhid. I. Floca, profesor de drept şi administraţie bisericească la Institutul Teologic Universtar din Sibiu, a arătat temeiurile canonice ale sancţiunilor la care se expun cei ce calcă disciplina bisericească de orice fel.

Orice neorînduială, a subliniat P. C. Sa, duce la îmbolnăvirea întregului organism, din care pricină trebuie extirpată, oriunde ar apărea ea.

D-l şef-contabil Paul Eneotescu de la Centrul arhiepiscopesc Sibiu a prelucrat apoi, la ambele centre, materialul intitulat: „Gospodărirea mijloacelor materiale şi băneşti. Disciplina financiară la parohiile din Biserica Ortodoxă Română", arătînd, între altele, modul cum se întocmeşte corect bugetul de venituri şi cheltuieli de la parohii.

Preoţii care au luat cuvîntul la ambele centre au cerut o seamă de explicaţii de ordin gestionar, au apreciat actualitatea temelor dezbătute, opiniind totodată pentru sancţionarea abaterilor grave de la disciplina preoţească, abateri care aruncă uneori o umbră nepotrivită asupra întregii noastre preoţimi, ceea ce este cu totul nedrept.

P. C. prot. D. Luca, la Sibiu, şi P. C. prot. R. Zaharie, la Braşov, s-au angajat, în numele preoţimii din protopopiatele Arhiepiscopiei Sibiului, că se vor strădui să aplice, în lucrarea de toate zilele, concluziile ziditoare care s-au desprins în cadrul dezbaterilor la care au participat.

Gh. P.

DIN VIAŢA BISERICEASCĂ ÎN ARHIEPISCOPIA VADULUI, FELEACULUI ŞI CLUJULUI

Aniversarea a 60 de ani de la sfinţirea mănăstirii „Sf. Ana" din Rohia, jud. Maramureş

În data de 15 august 1986, de praznicul Adormirii Maicii Domnului, s-au împlinit 60 de ani de cînd, prin rugăciunile vrednicului de pomenire episcopul Clujului, Nicolae Ivan, a fost sfinţită mănăstirea „Sf. Ana" din Rohia, jud. Maramureş.

Ctitoria mănăstirii Sf. Ana de la Rohia este legată de persoana preotului ortodox român Nicolae Gherman, paroh în satul Rohia, care, pierzîndu-şi în anul 1922 pe copila Anuţa, în vîrstă de abia zece ani, unul din cele zece vlăstare cu care Dumnezeu binecuvîntase casa şi familia sa, în amintirea acesteia, călăuzit de un îndemn venit de sus, se hotărăşte să ridice un locaş monahal închinat Maicii Domnului, în hotarul satului Rohia. Lucrările au început în anul 1923, încheindu-se în vara anului 1925. Dacă vom ţine cont de situaţia materială precară a ţării, abia ieşită din primul război mondial precum şi locul ales pentru aşezarea mănăstirii, deosebit de greu accesibil, vom înţelege cît de multă osteneală şi cheltuieli s-au depus pentru ridicarea acestui aşezămînt.

La împlinirea acestui sfînt îndemn, preotul Nicolae Gherman a fost sprijinit material de credincioşii din Rohia, de către cei din parohiile din Ţara Lăpuşului şi chiar de unele instituţii, care au văzut în zidirea mănăstirii şi un act de recunoştinţă faţă de Dumnezeu care a ajutat maramureşenilor şi transilvănenilor să-şi vadă împlinit visul lor de dezrobire şi de unitate naţională şi statală, înfăptuit la 1 decembrie 1918.

Prin ridicarea acestei mănăstiri „s-a înnodat firul tradiției strămoșești, rupt cu aproape două veacuri mai înainte, de tunurile lui Bucow, fiind dată poporului credincios din această parte a țării, această modestă mănăstire, spre duhovnicească mîngîiere".

Sfințirea mănăstirii s-a săvîrșit în 15 august 1926, în cadrul unor solemnități deosebite, fiind săvîrșită de către ilustrul ierarh al Bisericii Ortodoxe din Transilvania, Nicolae Ivan — episcopul Clujului, înconjurat de un impresionant sobor de preoți și diaconi, în prezența unui mare număr de credincioși din zona Lăpușului, Maramureș, Sălaj, Someș și Bistrița. Răspunsurile la sfintele slujbe au fost date de corul episcopiei Clujului, dirijat de prof. dr. Vasile Petrașcu. La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești episcopul Nicolae Ivan a rostit o înflăcărată cuvîntare care, „în tainica tăcere și curățenie a culmilor pădurii a fascinat pînă la sfințenie sufletul mulțimii dornice de a auzi luminatul cuvînt de mîngîiere, de lumină, de întărire și mîntuire".

Despre impresia pe care solemnitățile tîrnosirii au produs-o asupra participanților, în revista oficială a eparhiei Clujului „Renașterea" citim următoarele: „poziție a platoului de munte pe care e zidită mănăstirea; falnica clopotniță, așezată ceva mai sus, ce-și pierde vîrful în albastrul cerului; aerul curat; reflexul auriu al crucii mănăstirii în lumina soarelui; semnul fețelor mulțimii, toate acestea ne-au dat pioasa senzație de a ne simți ușurați, curățiți, înoiți sufletește și într-o atmosferă de cerească mîngîiere și lumină" (Renașterea, nr. 35 din 29 august 1926, pag. 2).

Cu aceste simțăminte de entuziasm și adîncă simțire religioasă și-a început drumul, deloc ușor, în istoria Bisericii Ortodoxe din Transilvania, pe atunci, modesta mănăstire de la Rohia și care astăzi, după 60 de ani de existență, este cunoscută și cercetată de creștini din toate regiunile țării. Sigur că aceasta nu se datorează numai așezămîntului ca atare, ci mai presus de toate celor care i-au dat viață, celor care au aprins făclia credinței și a vieții religios-morale și au încălzit și luminat pe toți cei ce caută întărire în credință, mîngîiere sufletească, îmbărbătare în necazuri, iertare de păcate, mîntuirea sufletului și aceștia sînt stareții și viețuitorii care au ostenit în acest sfînt așezămînt de-a lungul celor șase decenii de existență, începînd din 15 august 1926 și pînă în zilele noastre.

Aniversarea acestui important eveniment din istoria așezămîntului monahal de la Rohia, 60 de ani de existență, a fost cinstită după cuviință. Din partea Sf. Arhiepiscopii a Clujului, a fost prezent în mijlocul obștii și mulțimii pelerinilor prezenți, ca în toți anii, la praznicul Adormirii Maicii Domnului, Prea Sfințitul Episcop-vicar Iustinian Chira Maramureșanul (fost stareț al acestei mănăstiri timp de 30 de ani), însoțit de P. C. Sa Păr. Octavian Picu — consilier administrativ bisericesc și P. C. arhid. Iustin Tira — secretar eparhial.

La sosire, P. S. Sa a fost întîmpinat cu multă dragoste și bucurie creștinească de mulțimea credincioșilor, soborul mănăstirii, preoți și diaconi în frunte cu P. C. Sa Păr. Ioan Ciceu — protopopul Lapușului. S-a săvîrșit slujba vecerniei și acatistul Adormirii Maicii Domnului, după care P. C. consilier Octavian Picu a vorbit despre faptele milei trupești, care rămîn o îndatorire permanentă pentru oricare credincios al Bisericii lui Hristos.

În continuare a vorbit P. S. Iustinian arătînd că printre îndatoririle, pe care nu trebuie să le uite niciodată credinciosul, este și aceea de a se ruga pentru cei adormiți întru Domnul. După ce a arătat motivele pentru care sîntem datori să ne rugăm pentru cei plecați dintre noi, P. S. Sa a accentuat binefacerile de care se învrednicesc atît cei pentru care se fac aceste rugăciuni, cît și cei care le fac.

În încheierea slujbelor de seară s-a săvîrșit un parastas pentru ctitorii, viețuitorii și închinătorii acestui sfînt așezămînt, adormiți întru Domnul.

În ziua praznicului P. S. Sa Iustinian, înconjurat de un impunător sobor de preoți și diaconi, a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească, răspunsurile fiind date de corul parohiei Turda-Fabrici (jud. Cluj), împreună cu un grup de studenți teologi și elevi seminariști.

La priceasnă, P. C. Protopop Ioan Ciceu, a rostit un înflăcărat cuvînt în care, în numele viețuitorilor mănăstirii, preoților și credincioșilor, a salutat pe P. S. Episcop vicar Iustinian Maramureșanul care, prin prezența P. S. Sale, a cinstit și de această dată acest așezămînt, viețuitorii care ostenesc aici, preoții și credincioșii care cu credință și cu dragoste au venit astăzi să se roage Maicii

Domnului împreună cu cel care a condus destinele acestei mănăstiri, vreme de trei decenii.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, a vorbit P. S. Episcop-vicar Iustinian. În prima parte a făcut o scurtă privire asupra istoricului mănăstirii Sf. Ana de la Rohia, zăbovind asupra evenimentelor mai importante din istoria celor 60 de ani de existenţă şi arătînd importanţa pe care a avut-o acest sfînt aşezămînt pentru viaţa religios-morală şi socială a credincioşilor din nordul Transilvaniei.

În partea a doua a cuvîntării P. S. Sa a vorbit pe larg despre cinstirea Maicii Domnului. „La noi, în Biserica creştină — a spus P. S. Iustinian — ziua morţii este ziua învierii pentru că prin moarte trecem la viaţa cea veşnică. De aceea, nu spunem că murim, ci adormim. Sărbătoarea de astăzi nu este a morţii Maicii Domnului, ci a Adormirii Maicii Domnului, iar noi sîntem prezenţi aici, ca să ne rugăm împreună şi să prăznuim Adormirea Maicii lui Dumnezeu".

Creştinii dreptcredincioşi din toate veacurile au cinstit şi cinstesc pe Maica Domnului pentru că era de viţă împărătească („din casa lui David" Lc. 1, 27); pentru că este plină de har (Lc. 1, 28); pentru că Dumnezeu este cu ea („Domnul este cu tine" Lc. 1, 28); pentru că este cea mai sfîntă şi cea mai cinstită între femei („binecuvîntată eşti tu între femei" Lc. 1, 28); pentru că este Născătoarea de Dumnezeu, l-a născut şi l-a crescut pe Fiul lui Dumnezeu, l-a iubit mai presus de orice şi de oricine şi nu l-a părăsit nici la picioarele crucii. Pentru femeia creştină, fiică sau mamă sau soţie, Maica Domnului va rămîne pururi model de urmat, aşa cum Mîntuitorul Hristos rămîne model pentru bărbatul creştin.

La agapa oferită în trapeza mănăstirii, au luat cuvîntul următorii preoţi: Marius Avram (Breaza — Năsăud), Nicolae Buda (duhovnicul Seminarului Teologic), Augustin Mureşan (Tg. Lăpuş), P. C. Protopop Ioan Ciceu, P. C. consilier Octavian Picu, iar în încheiere a vorbit din nou P. S. Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul.

Astfel a fost sărbătorită cea de a 60-a aniversare a sfinţirii mănăstirii „Sf. Ana" de la Rohia, trecînd în al şaptelea deceniu de existenţă, cu dorinţa de a rămîne pe mai departe făclie mereu aprinsă care luminează şi încălzeşte.

Arhid. *Iustin Tira*

RESFINŢIRI DE BISERICI

Resfinţirea bisericii cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul" din parohia Sălişca, prot. Dej, jud. Cluj

Între anii 1984—1985, sfînta biserică din Sălişca a îmbrăcat haina minunată a picturii bisericeşti, în stil neobizantin, executată de pictorul Coriolan Munteanu din Cluj-Napoca, prin purtarea de grijă a preotului paroh Căprar Vasile.

În ziua de duminică, 31 august 1986, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian, la invitaţia preotului paroh şi a credincioşilor din Sălişca a săvîrşit slujba resfinţirii bisericii şi Sf. Liturghie arhierească.

Prea Sfinţitul Iustinian Chira Maramureşanul, la sfîrşitul Sfintei Liturghii a rostit un însufleţitor cuvînt de învăţătură, elogiind dărnicia credincioşilor şi vrednicia preotului paroh din parohia Sălişca. Ca o modestă răsplată pentru ostenelile depuse preotului paroh Căprar Vasile i-a fost acordată distincţia onorifică bisericească de „sachelar" cu dreptul de a purta brîu albastru.

La sfîrşit, înalţii oaspeţi au fost invitaţi la agapa creştinească oferită cu acest prilej. La masă s-au rostit toasturi.

Resfinţirea bisericii cu hramul „Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil din parohia Tîrlişua, filia Borleasa, prot. Năsăud, jud. Bistriţa-Năsăud

În ziua de *Duminică, 7 septembrie 1986,* Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil a resfinţit biserica din Borleasa, însoţit fiind de la Centrul eparhial Cluj de P. C. Sa Păr. Varga Petru — inspector eparhial şi de către arhidiaconii Vasile Raus şi Iustin Tira.

La slujba resfinţirii şi la Sf. Liturghie arhierească au luat parte şi un număr de preoţi şi foarte mulţi credincioşi din parohie şi din localităţile vecine.

Biserica din Borleasa s-a zidit în anul 1937 din contribuţia credincioşilor sub îndrumarea preotului local, Pop Sever.

În perioada anilor 1983—1985 s-au efectuat reparaţii capitale la biserică. S-au executat tencuieli exterioare. S-a pictat în tehnica „frescă" de către pictorii Tistu Victor din Buhuşi şi Ştefan Teodor din Şomcuta Mare, jud. Maramureş. S-a revopsit tabla de pe acoperişul bisericii. Tot acum s-au confecţionat garduri de împrejmuire a curţii bisericii. Aceste lucrări s-au efectuat sub coordonarea preotului paroh Sigartău Simion.

Meritele vrednicului preot paroh şi dărnicia credincioşilor din Borleasa au fost subliniate şi elogiate atît de P. C. Păr. Spiridon Suliciu, protopopul Năsăudului, cît mai ales de către Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil Herineanu.

Resfinţirea bisericii cu hramul „Naşterea Maicii Domnului" din parohia Săpînţa, prot. Sighetu Marmaţiei, jud. Maramureş

Săpînţa, localitate reşedinţă de comună, se află aşezată la km. 18 pe şoseaua ce leagă Sighetul Marmaţiei de Negreşti-Oaş. Localitatea a intrat în circuitul turistic universal prin ineditul „cimitir vesel", care se caracterizează prin multitudinea de cruci, artistic lucrate, policrome, cu înscrisuri pe ele ce scot în evidenţă felul de viaţă, comportamentul moral al celui ce zace sub cruce, aşteptînd învierea obştească. Aceste cruci inedite sînt opera artistului popular Stan Pătraş, care-şi doarme somnul de veci în incinta acestui cimitir.

În cadrul cimitirului s-a construit biserica parohială între anii 1882—1886 în vremea păstoririi preotului Huban Ioan pe temelia altei biserici mai vechi.

În anul 1958 biserica a fost tîrnosită de către Prea Sfinţitul Valerian Zaharia, episcopul Oradiei.

În ultima vreme la biserică s-au executat lucrări de pictură în frescă de către pictorul Profeta Eugen, sub îndrumarea preotului paroh Cîmpean Ioan şi a vrednicului preot actual Constantin Voiculescu.

Între anii 1984—1986, prin purtarea de grijă a preotului paroh Constantin Voiculescu şi din contribuţia credincioşilor, biserica s-a retencuit în exterior în terasit alb, iar la corpul bisericii s-a adăugat un pridvor pictat de mîna aceluiaşi pictor Eugen Profeta.

Anul acesta, edificiul renovat a împlinit apreciabila vîrstă de 100 de ani.

Drept urmare, centenarul bisericii din Săpînţa a fost marcat sărbătoreşte de prezenţa Prea Sfinţitului Iustinian Maramureşanul, Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Clujului, însoţit de la Centrul eparhial de P. C. Picu Octavian — consilier administrativ şi diaconii Valentin Bochiş şi Ioan Suciu.

Înconjurat de un sobor de preoţi, Prea Sfinţitul Iustinian a săvîrşit slujba resfinţirii, *Duminică, 7 septembrie 1986*, urmată de Sf. Liturghie arhierească, în prezenţa a mii de credincioşi din parohie şi din localităţile apropiate.

La sfîrşitul Sf. Liturghii arhiereşti, P. C. Păr. Protopop al Sighetului — Mihai Oprişan a adresat un călduros cuvînt de bun venit Prea Sfinţitului Episcop-vicar Iustinian, care a binevoit să răspundă la invitaţia preotului-paroh şi a credincioşilor acestei parohii, prezenţa P. S. Sale la alesul eveniment al centenarului bisericii, avînd un covîrşitor efect spiritual.

Credincioşii adunaţi la binecuvîntatul praznic al săpînţenilor, au ascultat cu multă atenţie însufleţitorul cuvînt de învăţătură, de laudă şi de apreciere, rostit de Prea Sfinţitul Iustinian. La sfîrşit, P. C. Sa Păr. paroh Constantin Voiculescu, a mulţumit din inimă Prea Sfinţitului Iustinian pentru dragostea cu care a venit în mijlocul credincioşilor din Săpînţa, pentru înălţătoarea slujbă arhierească pe care a săvîrşit-o şi pentru alesul cuvînt de învăţătură pe care l-a rostit. A adresat apoi mulţumiri credincioşilor săi pentru jertfelnicia lor pusă în slujba sfintei biserici, precum şi tuturor celor prezenţi la duhovnicescul praznic.

În cinstea înalţilor oaspeţi s-a oferit o bogată masă creştinească, în timpul căreia s-au ţinut toasturi.

Liturghie arhierească

Luni, 8 septembrie 1986, de praznicul Naşterii Maicii Domnului, Prea Sfinţitul Episcop-vicar Iustinian a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica parohiei Rozavlea, prot. Sighetu Marmaţiei, cu prilejul hramului acestei biserici.

Începînd din anul 1971, an în care biserica a fost tîrnosită de Patriarhul Justinian Marina, de către Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului şi de către Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Teofil, credincioşii acestei parohii precum şi binecredincioşii români de pe Valea Izei, an de an, de hramul Sfintei biserici din Rozavlea vin să se roage în pelerinaj, la fel ca şi la Sfînta Maria Mare (Adormirea Maicii Domnului) la hramul mănăstirii Moisei. Biserica din Rozavlea a fost construită în vremea preotului Dr. Ţiplea Vasile, apropiat sufletului Patriarhului Justinian.

Acum păstoreşte aici, cu vrednicie, P. C. Sa Păr. Andreica Grigore, care duce mai departe tradiţia lăsată de înaintaşi, ca pe o comoară sfîntă şi izvor de apă vie pentru sufletele însetate după mîntuire.

În acest context, Prea Sfinţitul Iustinian Maramureşanul, în elevatul său cuvînt de învăţătură a vorbit miilor de credincioşi prezenţi la hramul bisericii din Rozavlea.

Prot. *Liviu Ştefan*
Vicar administrativ

A III-a Conferinţă preoţească din Arhiepiscopia Clujului, din luna septembrie 1986

În luna septembrie a. c., s-a desfăşurat în Arhiepiscopia Clujului cea de-a III-a Conferinţă preoţească, avînd ca temă: *„Iniţiative ale României pentru promovarea idealurilor de pace în lume* (cu prilejul Anului Internaţional al Păcii).

Conferinţa s-a desfăşurat după următorul program:

— *Protopopiatul Bistriţa în 16 sept. a. c.*, fiind prezidată de Î. P. S. Sa Arhiepiscopul Teofil;

— *Protopopiatul Năsăud în 18 sept. a. c.*, fiind prezidată de Î. P. S. Sa Arhiepiscopul nostru Teofil;

— *Protopopiatul Cluj, în 22 sept. a. c.*, fiind prezidată de P. C. Sa Octavian Picu, consilier administrativ;

— *Protopopiatul Lăpuş, în 23 septembrie a. c.*, fiind prezidată de P. S. Sa Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul;

— *Protopopiatul Turda, în 23 septembrie a. c.*, fiind prezidată de P. C. Sa Cosmuţa Ştefan, consilier economic;

— *Protopopiatul Baia Mare, în 23 septembrie a. c.*, fiind prezidată de P. C. Sa Liviu Ştefan, vicar administrativ;

— *Protopopiatul Dej, în 25 septembrie a. c.*, fiind prezidată de P. C. Sa Petru Varga, inspector eparhial;

— *Protopopiatul Sighetu Marmaţiei, în 25 sept. a. c.*, fiind prezidată de P. C. Sa Liviu Ştefan, vicar administrativ;

— *Protopopiatul Huedin, în 30 septembrie a. c.*, fiind prezidată de P. S. Sa Episcop-vicar Iustinian Maramureşanul.

Toate conferinţele au fost precedate de slujba Te-Deum-ului. Conferinţele prezidate de înalţii noştri ierarhi, după slujba Te-Deum-ului au beneficiat de alese şi documentate meditaţii duhovniceşti, rostite de ierarhi.

Preoţii referenţi şi coreferenţi au prezentat pe larg iniţiativele României pentru promovarea şi instaurarea păcii pe planeta noastră.

Deziderat fundamental — pacea lumii contemporane — asigură pentru toţi vieţuitorii planetei o desfăşurare normală a vieţii, a civilizaţiei şi progresului material şi spiritual.

Ţara noastră, prin glasul autorizat al conducătorului ei — Dl. preşedinte Nicolae Ceauşescu — face cele mai apreciate eforturi pentru ca „pe pămînt să fie pace şi bună înţelegere între oameni".

Pe toate meridianele globului pămîntesc, anul 1986 a fost proclamat ca „An Internațional al Păcii", declanșînd manifestări de sprijin și largă adeziune față de această generoasă inițiativă a Organizației Națiunilor Unite sub deviza: „Pacea și dezarmarea", „Pacea și dezvoltarea", care reprezintă în rîndul popoarelor o vie demonstrație a forțelor înaintate, realiste, față de marile pericole care planează asupra omenirii.

Pacea fiind condiția fundamentală a existenței vieții pe planeta noastră și a progresului tuturor statelor și popoarelor lumii, este noțiunea cu conținut universal uman, odrăslită din însăși esența ființei umane. Pacea este dorința și idealul tuturor oamenilor de bine.

Vocația de pace a poporului român este trăsătura caracteristicii sale, este coordonată a modului său de gîndire și de existență. România este țara care a abordat și lansat o serie întreagă de inițiative, cum sînt: problema dezarmării în Adunarea Generală a O. N. U., încă din noiembrie 1959, promovarea în rîndurile tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare (1965).

Proclamarea în anul 1979 a anului 1985 drept an internațional al tineretului sub deviza: „Participare, dezvoltare, pace" a fost o inițiativă a țării noastre.

În dorința rezolvării problemei dezarmării, România a venit din nou cu ideea „Proclamării anilor 1970—1980 ca deceniu al dezarmării de tot felul de arme".

Difuzarea la O. N. U. a unor documente românești, în problemele dezarmării nucleare și instaurarea unei păci trainice în lume în anul 1985, precum și poziția României în problemele dezarmării sînt bine cunoscute.

Documentul „Poziția României, concepția și aprecierile Președintelui Nicolae Ceaușescu privind asigurarea păcii, realizarea dezarmării, destinderii și colaborării internaționale din anul 1984" demonstrează că poporul român cheamă neîncetat la pace, la soluționarea problemelor de conflict pe calea tratativelor, pe calea politică a înțelegerii și destinderii.

Declarația apel a Președintelui Nicolae Ceaușescu și a Președintelui Consiliului de Stat al R. P. Bulgaria, Todor Jivkov adoptată la București în anul 1985, solicită insistent crearea unei zone libere de arme chimice în regiunea noastră, pentru a transforma Balcanii într-o zonă de pace, cooperare și înțelegere.

Este elocventă declarația Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România din 4 aprilie 1986, cu privire la Anul Internațional al Păcii, în care „România se pronunță pentru încetarea amplasării de noi arme nucleare în Europa, eliminarea și lichidarea rachetelor cu rază medie de acțiune de pe continent și din alte zone ale lumii... Trecerea la elaborarea unui program complex de dezarmare generală... care să vizeze reducerea substanțială a tuturor armelor clasice, a efectivelor și bugetelor militare, în primul rînd a țărilor puternic înarmate... așa încît *„Anul Internațional al Păcii"* să nu rămînă un an de declarații și proclamații, ci să marcheze un început efectiv spre dezarmare, spre încetarea confruntărilor și trecerea la o politică nouă, de făurire a unei lumi a păcii și înțelegerii, fără arme și războaie" (Lumea nr. 15/1986, p. 3).

Pe plan extern, România a adresat în repetate rînduri necesitatea realizării de acorduri care să pună în practică doleanța omenirii de încetare a cursei înarmărilor, trecîndu-se de urgență la desființarea bazelor nucleare din diferite zone ale lumii. În această ordine, menționăm Apelul Marii Adunări Naționale a Republicii Socialiste România, adresat Sovietului Suprem al Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice, Congresului Statelor Unite ale Americii, parlamentelor din toate țările europene și Canadei — în 1985 — precum și Apelurile Frontului Democrației și Unității Socialiste din România din anii 1981, 1982 și 1986 pentru dezarmare și pace.

Apelul poporului român, trimis la Organizația Națiunilor Unite, cu 18 milioane de semnături, precum și formarea Comitetului Național Român „Oamenii de știință și pacea" sub conducerea D-nei Academician doctor ing. Elena Ceaușescu, sînt inițiative care pun în lumină efortul țării noastre în vederea realizării păcii și a dezarmării pe planeta Pămînt.

Preoții referenți, coreferenți și ceilalți vorbitori au arătat, apoi, cum Biserica Ortodoxă Română, de pe poziția ei și cu mijloacele ei specifice, prin cler și

credincioși, sprijină cu tărie inițiativele, eforturile și propunerile de pace și dezarmare ale României. Solia creștinismului este „Solia Păcii" și de aceea și Biserica noastră este prin definiție „Biserica Păcii".

Cuvintele prin care îngerii vestesc Nașterea Domnului Iisus Hristos, în noaptea sfîntă din Betleemul Iudeii „Pe pămînt pace și între oameni bună învoire" sînt mesajul divin al Păcii. Evanghelia Mîntuitorului este „Evanghelia Păcii" (Efeseni 6, 15), El fiind „Domn al Păcii" (Coloseni 1, 20).

Biserica Ortodoxă Română, fiind „Biserica Păcii" s-a înrolat de la început și a participat activ la toate acțiunile menite să asigure pacea în lume, prin apeluri și chemări ale Sf. Sinod, adresate tuturor cultelor din țară și din întreaga lume, organizațiilor creștine și religioase internaționale, către toți credincioșii ortodocși din lume.

Adunările pentru pace și dezarmare ale Cultelor din țara noastră din anii 1981, 1984, 1985 și 1986, precum și studiile și articolele apărute în presa Bisericească românească, conferințele teologice interconfesionale, precum și conferințele și întrunirile preoțești din ultima vreme, cursurile de îndrumare misionară și socială, ș. a., au elaborat apeluri și proteste împotriva actelor de agresiune, a înarmărilor demențiale fără precedent, în primul rînd a celor nucleare, pentru ca viața de pe planeta noastră să fie salvată și astfel omenirea să se poată bucura de ea fructificînd-o pentru fericirea tuturor.

Pe plan extern, prin apeluri, mesaje de pace, cuvîntări, interviuri și prin organismele creștine mondiale, Biserica Ortodoxă Română și-a făcut cunoscută poziția sa, promovînd pacea, dezarmarea și apărarea celui mai scump dar primit de la Dumnezeu — viața.

A doua conferință administrativă a preoților din Arhiepiscopia Clujului

În zilele de 21, 22 și 23 octombrie 1986, a avut loc în Arhiepiscopia Clujului și în localitățile reședință de județ, conferința administrativă, cu tema: „Gospodărirea mijloacelor materiale și bănești. Disciplina financiară la parohiile din B. O. R."

Potrivit dispozițiilor primite din partea organelor superioare bisericești, conferința a fost prezidată de înalții noștri ierarhi.

În cuvîntul lor, înalții noștri ierarhi, Î. P. S. Sa Arhiepiscopul Teofil și P. S. Sa Episcopul-vicar Iustinian, au scos în evidență o serie de aspecte legate de disciplina clerului în Eparhie și sub aspect material-financiar, dar mai ales sub aspect moral-religios.

Conferința s-a desfășurat astfel:

— *În ziua de 21 octombrie a. c.*, în Catedrala din Baia Mare, fiind convocați preoții din protopopiatele Baia Mare, Sighetu Marmației și Lăpuș. Lucrările conferinței s-au desfășurat sub președinția P. S. Sale Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul.

— *În ziua de 22 oct. a. c.*, în sala de festivități a Seminarului teologic din Cluj-Napoca au fost convocați preoții din protopopiatele Turda și Cluj.

— *În ziua de 23 octombrie a. c.*, în sala de festivități a Seminarului teologic din Cluj-Napoca au fost convocați preoții din protopopiatele Dej și Huedin. Ambele conferințe au fost prezidate de Î. P. S. Sa Arhiepiscopul Teofil Herineanu.

— *În ziua de 23 octombrie a. c.*, în biserica protopopiatului Bistrița, au fost convocați preoții din protopopiatele Bistrița și Năsăud. Conferința a fost prezidată de P. S. Sa Episcop-vicar Iustinian Maramureșanul.

Tema conferinței administrative avînd un conținut referitor la probleme legate de operațiile de gestionare corectă a veniturilor și cheltuielilor parohiilor, a suscitat un viu interes în rîndul preoților, precum și lămuririle și îndrumările date cu acest prilej.

Prot. *Liviu Ștefan*

DIN VIAȚA BISERICEASCĂ ÎN EPARHIA ORADIEI

I. *Sfințiri și binecuvîntări de biserici*

Copăceni. — Duminică, 14 sept. 1986, de praznicul Înălțării Sf. Cruci, P. S. Episcop Vasile împreună cu un sobor de preoți și diaconi a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii de lemn, monument istoric, din filia *Copăceni*, aparținătoare de parohia Vărășeni, prot. Beiuș, care deși datează din sec. al XVII-lea n-a fost sfințită de arhiereu pînă în acest an, în urma lucrărilor de înnoire exterioară și interioară.

Biserica, avînd hramul „Adormirea Maicii Domnului", a fost construită din lemn pe la jumătatea sec. XVII, fiind așezată atunci pe o altă ridicătură între satele Copăceni și Vintere, deservindu-le pe amîndouă. Pe locul actual, pe un deal ce domină împrejurimile, a fost strămutată în a doua jumătate a sec. XVIII, primind îngrijirea cuvenită din partea credincioșilor și a preoților slujitori.

O îngrijire deosebită i s-a arătat în ultimii ani, cînd — sub păstorirea vrednicului preot Traian Blaj, ajutat îndeaproape de devotații credincioși Vasile Popa, Vasile Bala și Petru Popa (epitrop), dar mai ales prin jertfelnicia bunilor credincioși, puțini la număr, dar tari în credință — i s-au făcut mari lucrări de consolidare. În exterior, s-a făcut subzidire la toate tălpile de susținere și s-a reacoperit cu șindrilă nouă. În interior, s-a împodobit cu icoane înrămate și s-a înzestrat cu cinci rînduri de odăjdii noi și cu alte obiecte de cult. De asemenea, s-a împrejmuit cimitirul cu gard din plasă de sîrmă, fixată pe țevi de fier.

După slujba de sfințire, s-a continuat cu Sf. Liturghie, oficiată sub cerul liber, răspunsurile fiind date de credincioși.

Predica zilei a fost rostită de păr. inspector eparhial Dorel Rusu.

Preotului paroh Traian Blaja — pentru rîvna sa pastorală și gospodărească, în matră și în filie, și pentru evlavia cu care oficiază sf. slujbe — i s-a acordat rangul de *iconom*, întru care a și fost hirotesit, iar membrilor Consiliului parohial amintiți mai sus li s-au înmînat scrisori arhierești de apreciere. Tot cu acest fericit prilej, ierarhul a hirotesit întru *iconom-stavrofor* pe preotul pensionar Axente Nica, fost preot în parohia Lunca și protopop al Vașcăului, și pe preotul Alexandru Moldovan de la parohia Ghighișeni, prot. Beiuș, pentru rodnica și îndelungata lor activitate pastorală, de aproape 50 de ani.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, păr. prot. Teodor Cios a dat citire hrisovului și l-a bineventat pe chiriarh, iar preotul paroh a făcut un scurt istoric al bisericii și dare de seamă asupra lucrărilor efectuate. S-a dat citire scrisorii arhierești de apreciere.

În cuvîntul de învățătură, ierarhul și-a arătat bucuria și mulțumirea sufletească că enoriașii de azi, ca și cei de dinaintea lor, de-a lungul celor mai bine de 300 de ani de la construcția acestei sf. biserici, n-au lăsat-o să se surpe, ci, dimpotrivă, generație după generație, s-au îngrijit de ea ca să dăinuie cît mai mult timp. De aceea, și credincioșii de azi, ca și preotul lor, merită laude, mulțumire și recunoștință, iar fapta lor să fie pildă de urmat pentru cei de mîine, a spus vorbitorul în încheiere.

Vărășeni. — În după-amiaza aceleiași duminici și mari sărbători (Înălțarea Sf. Cruci), ierarhul — în legătură cu vecernia — a săvîrșit slujba de binecuvîntare a bisericii de lemn, monument istoric, din matra *Vărășeni*, în urma lucrărilor de renovare în exterior și interior, efectuate paralel cu cele din filia Copăceni.

Această biserică de lemn, cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi", a fost construită în anul 1743, inițial, pe seama credincioșilor din parohia Ghighișeni, prot. Beiuș, de unde a fost strămutată în 1931 la Internatul diecezan ortodox din Beiuș pentru trebuințele duhovnicești ale elevilor liceeni, iar de acolo, în anul 1961, pe actualul loc, ca locaș de închinăciune credincioșilor din Vărășeni. A fost sfințită de arhereu în 1931.

În ultimii ani, sub păstorirea vrednicului preot Traian Blaj (de la 16 nov. 1975) și cu sprijinul membrilor Consiliului și Comitetului parohial, dar mai ales prin jertfelnicia bunilor credincioși, i s-au făcut însemnate lucrări de renovare. În exterior, șindrila veche de pe acoperiș a fost înlocuită cu alta nouă, iar turnul a fost consolidat prin înlocuirea unei bune părți cu lemnărie nouă. În interior, a

fost repictat iconostasul, pictura veche fiind complet degradată, și s-a așezat o dușumea nouă, mai de durată. De asemenea, a fost introdus iluminatul electric, a fost împodobită cu icoane înrămate și înzestrată cu chivot nou, prapuri, cinci rînduri de odăjdii și alte obiecte de cult.

La sfîrșitul vecerniei, după predica păr. insp. ep. Dorel Rusu, păr. prot. Teodor Cios a dat citire hrisovului și a urat un cald bun venit P. S. Sale, iar preotul-paroh a înfățișat istoricul sf. locaș și lucrările efectuate. Apoi s-a citit scrisoarea arhierească de apreciere, din care s-a înmînat cîte un exemplar membrilor Consiliului parohial din matră.

În continuare, ierarhul a ținut un cuvînt de învățătură, în care — după ce a adus cuvinte de laudă credincioșilor și preotului — a stăruit, în legătură cu prăznuirea Înălțării Sf. Cruci din această zi, asupra îndatoririi pe care o avem toți credincioșii, cler și mireni, de a da o cinstire aleasă și deosebită Sfintei Cruci, semn al biruinței învățăturii Domnului Hristos asupra învățăturilor religioase rătăcite. Facerea semnului Sf. Cruci, a subliniat vorbitorul, indică cea mai scurtă și cuprinzătoare rugăciune. În încheiere, i-a îndemnat să fie în continuare buni fii ai Bisericii strămoșești și devotați cetățeni ai Patriei, muncind cu rîvnă la strîngerea bogatelor roade de pe ogoare și să ne rugăm cu toții pentru pacea a toată lumea.

Stracoș. — Duminică, 21 sept. 1986, P. S. Episcop Vasile, înconjurat de un sobor de preoți (între care și păr. stareț de la Durău, Ștefan Gușă) și diaconi, a săvîrșit slujba de binecuvîntare a bisericii din filia *Stracoș*, parohia Drăgești, prot. Beiuș, în urma lucrărilor de reparații exterioare și interioare, în special prin împodobirea cu o frumoasă pictură. Tot acum s-a făcut și binecuvîntarea unei cruci noi, cu răstignirea, așezată în fața bisericii.

Biserica, purtînd hramul „Sf. Arh. Mihail și Gavriil", a fost zidită în anii 1933—1934, fiind sfințită de arhiereu și dată cultului în anul 1934. În ultimii ani, sub păstorirea tînărului și harnicului preot Ioan Ștefan, în strînsă colaborare cu membrii din filie ai Consiliului parohial și mai ales prin jertfelnicia vrednică de laudă a bunilor credincioși, i s-au făcut importante lucrări de renovare generală. În exterior s-a recondiționat acoperișul, inclusiv revopsitul tablei, și s-au retencuit zidurile. În interior, pereții au fost împodobiți cu o frumoasă pictură în tempera grasă. De asemenea, a fost înnoită tîmpla, împreună cu icoanele de pe ea. La fel, s-a înnoit întreg mobilierul și s-au înlocuit geamurile cu altele noi, inclusiv la turn. În fața bisericii, s-a turnat trotuar din beton și s-a construit un gard din grilaj de fier.

După slujba de binecuvîntare, a fost oficiată, afară, Sf. Liturghie, răspunsurile fiind date de credincioși, în comun. Predica zilei a fost ținută de păr. vicar eparhial Augustin Lucian.

Pentru rodnica activitate pastorală și gospodărească, în matră și în filie, preotul-paroh Ioan Ștefan a fost distins cu rangul de *sachelar*, primind și hirotesia în acest grad.

După otpust, păr. prot. Teodor Cios a citit hrisovul și a rostit un cald cuvînt de bun sosit P. S. Sale, iar preotul-paroh a făcut obișnuitul raport de activitate, mulțumind celor îndreptățiți. S-a dat apoi citire scrisorii arhierești de apreciere și felicitare.

În cuvîntul de învățătură, ierarhul a evocat trecutul luminos al acestei localități, unde a pulsat cu multă putere o viață religioasă și culturală cu influențe binefăcătoare pînă departe. Ne aflăm aici lîngă un izvor de viață bisericească și culturală pe care nu-l putem uita și nici părăsi. Să ne adăpăm și noi de la acest izvor cu apa cea vie a învățăturii Domnului Hristos și să nu alergăm la alte izvoare care conțin învățături rătăcite. În încheiere, vorbitorul i-a felicitat pe credincioși pentru jertfelnicie și pe păstorul lor sufletesc pentru rîvnă și strădanie, îndemnîndu-i pe toți să fie vrednici de înaintașii lor și să lase pildă bună urmașilor lor, în cele bisericești, ca și în cele cetățenești-patriotice.

Crișeni. — Bunii credincioși din filia *Crișeni*, aparținătoare din luna martie 1986 de parohia Satu Mic, prot. Carei, jud. Satu Mare, au avut bucuria sufletească de a-l avea, duminică 5 oct. 1986, în mijlocul lor, pe P. S. Episcop Vasile, care — cu un sobor de preoți și diaconi — a săvîrșit slujba de sfințire a bisericii din această filie. Slujba s-a făcut în urma lucrărilor de renovare exterioară și interioară a acestei biserici și de înzestrare a ei cu cele necesare cultului divin, în timpul cînd filia aparținea de parohia Craidorolț, păstorită de preotul Ștefan Pomian, lucrări

efectuate din jertfelnicia credincioşilor localnici şi a fiilor satului plecaţi în alte părţi. Biserica, avînd hramul „Naşterea Maicii Domnului", a fost zidită între anii 1930—1933, în timpul păstoririi preotului Ioan Ursu de la parohia Gelu, ambele localităţi fiind întemeiate în anul 1926 de familii de români, moţi veniţi din Munţii Apuseni, de unde şi numele localităţii, de la revoluţionarul Crişan.

După slujba de sfinţire, s-a continuat, afară, Sf. Liturghie, răspunsurile fiind date cu multă căldură şi simţire de corul mixt al parohiei Lucăceni, care s-a bucurat de aprecierea arhipăstorului. Pericopa evanghelică a zilei a fost tălmăcită de păr. consilier eparhial Nicolae Mara.

La sfîrşitul Sf. Liturghii, păr. prot. Costache Mirea a adresat chiriarhului un respectuos cuvînt de bun-venit, iar preotul-paroh Iosif Cuciuvan de la Satu Mic, care păstoreşte în filie numai din luna martie a acestui an, a făcut darea de seamă asupra lucrărilor efectuate, aducînd mulţumiri celor îndreptăţiţi. În continuare, s-a dat citire scrisorii arhiereşti de apreciere şi felicitare, care s-a înmînat membrilor Consiliului şi Comitetului parohial din filie: Petru Danciu (epitrop), Teodor Marcu, Mihai Mut şi Damian Costea (membri).

„Astăzi toate sînt pline de lumină, şi cerul, şi pămîntul", au fost cuvintele cu care ierarhul şi-a început cuvîntul de învăţătură, arătînd că ziua de azi va rămîne înscrisă nu numai în cronica parohiei, ci şi în inimile credincioşilor, pentru că azi se încununează jertfa şi truda lor, precum şi a înaintaşilor lor, care au înălţat acest sfînt locaş. Felicitîndu-i pe credincioşi pentru jertfelnicie şi în chip deosebit pe membrii Consiliului şi Comitetului parohial, care au dus greul lucrărilor, îi îndeamnă, în încheiere, ca să asculte şi să colaboreze cu noul lor păstor sufletesc, să rămînă statornici în dreapta credinţă şi în dragostea de neam, ca vrednici urmaşi ai lui Horea, Cloşca şi Crişan şi ai lui Avram Iancu, Craiul Munţilor.

Moftinul Mic. — În seara zilei de sîmbătă (4 oct. 1986), în drum spre filia Crişeni, arhipăstorul a poposit în mijlocul bunilor credincioşi din parohia *Moftinul Mic*, prot. Carei, în a căror biserică a oficiat slujba vecerniei, răspunsurile fiind date de marele număr de credincioşi. A fost de faţă şi preotul reformat din localitate, cu un grup de credincioşi. După ce păr. prot. Costache Mirea şi preotul-paroh Vasile Nichita au rostit cuvîntările îndătinate la o vizită chiriarhală, P. S. Episcop Vasile şi-a exprimat bucuria pentru statornicia credincioşilor în credinţa strămoşească, precum şi pentru hotărîrea lor de a-şi împodobi biserica cu pictură tradiţională românească, urîndu-le succes deplin în realizarea acestei lucrări. Totodată şi-a exprimat mulţumirea că preotul nou venit aici, nu de multă vreme, a prins, ca un pom, rădăcini adînci şi aduce roade bune. La fel, şi-a arătat satisfacţia pentru prezenţa preotului reformat, ceea ce dă mărturie despre bunele raporturi ce domnesc între credincioşii şi preoţii celor două biserici, fapt ce este în deplină consonanţă cu noile relaţii sociale din ţara noastră. Îi îndeamnă pe toţi să muncească, în continuare, înfrăţiţi pe ogoare şi la celelalte locuri de muncă.

Băiţa. — Duminică, 12 oct. 1986, ierarhul — în mijlocul unui sobor de preoţi şi diaconi (între care şi ierodiaconul Vartolomeu Roşca de la Mănăstirea Topliţa) şi în prezenţa unui mare număr de credincioşi — a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din parohia Băiţa, prot. Beiuş, în urma lucrărilor de înnoire exterioară şi interioară din ultimii ani. Tot acum, a binecuvîntat şi noul clopot (214 kg) de la biserica cu hramul „Pogorîrea Duhului Sfînt", din aceeaşi parohie. Biserica „Adormirea Maicii Domnului" a fost edificată în anul 1933, fiind sfinţită de arhiereu în anul 1959. În ultimul timp (1985—1986, sub păstorirea actualului paroh, tînărul şi vrednicul preot Ioan Stănilă, i s-au făcut importante lucrări de renovare. În exterior, acoperişul a fost complet refăcut, iar tencuiala de pe ziduri a fost recondiţionată şi spoită. În interior, a fost împodobită cu zugrăveală nouă, a fost restaurată pictura murală, iar icoanele de pe iconostas au fost luminate (curăţate). De asemenea, a fost înzestrată cu un frumos candelabru.

Terminîndu-se slujba de binecuvîntare a bisericii, s-a săvîrşit în continuare, afară, Sf. Liturghie, răspunsurile fiind date de corul parohial din localitate. Tălmăcirea pericopei evanghelice a zilei a fost făcută de părintele vicar eparhial Augustin Lucian.

Preotul-paroh Ioan Stănilă, pentru zelul pastoral şi pentru hărnicia gospodărească, a fost distins cu rangul de *sachelar*, iar fostul paroh, preotul Mircea Bur-

saşiu, acum la parohia Vaşcău, pentru rodnică activitate pastorală şi gospodărească, a fost distins cu rangul de *iconom*, ambii primind şi hirotesia în gradele respective. Tot la acest fericit prilej, a fost distins cu rangul de *protosinghel*, primind şi hirotesia în acest grad, Prea Cuviosul Părinte ieromonah Iorest Grebenea, stareţul mănăstirii Izbuc, jud. Bihor, pentru revitalizarea activităţii monahale şi pentru realizările gospodăreşti remarcabile la acest aşezămînt, care este din ce în ce mai mult vizitat de credincioşi. Toţi cei trei învredniciţi au exprimat P. S. Sale respectuoase mulţumiri şi promisiunea că vor munci cu şi mai mult zel.

După apolisul Sf. Litturghii, păr. prot. Teodor Cios a dat citire hrisovului ii a urat bun-venit ierarhului, iar preotul paroh a făcut raport despre lucrările efectuate, după care s-a dat citire scrisorii arhiereşti de apreciere şi felicitare, din care a fost înmînat, cîte un exemplar, celor doi epitropi Traian Dobra şi Iosif Marc şi celor doi cîntăreţi bisericeşti Alexandru Sabău şi Ioan Paşca.

În cadrul amplului cuvînt de învăţătură, chiriarhul a felicitat pe credincioşi pentru jertfelnicia lor şi pentru ataşamentul neţărmurit faţă de Biserica strămoşească, iar pe păstorul lor sufletesc pentru strădanie şi zel, simţăminte manifestate prin grija arătată celor două sfinte locaşuri de aici, înnoindu-le şi înzestrîndu-le cu tot ce e necesar cultului divin, aşa cum s-a făcut şi prin noul clopot sfinţit astăzi. Îi îndeamnă pe toţi să muncească cu multă rîvnă la locurile de muncă, pentru propăşirea materială şi spirituală a întregului nostru popor.

Mănăstirea Izbuc. — În preziua slujbelor de la Băiţa, ierarhul a făcut un popas duhovnicesc la *Mănăstirea Izbuc,* prot. Beiuş, — unde în legătură cu slujba Sf. Liturghii — a plinit rînduiala tunderii în monahism a vieţuitorului Lucian Coroiu, căruia i-a dat sfaturile corespunzătoare. Cu acest prilej, chiriarhul s-a declarat mulţumit de activitatea duhovnicească şi gospodărească, în continuă ascensiune, ce se desfăşoară aici, de cînd în fruntea obştii mănăstireşti se află vrednicul stareţ, Prea Cuviosul ieromonah Iorest Grebenea, dînd îndrumări pentru o activitate mai rodnică.

*

De prezenţa arhipăstorului în aceste zile, în această zonă sud-estică a Bihorului, s-a bucurat şi parohia *Vaşcău,* păstorită cu vrednicie de preotul Mircea Bursaşiu, luînd act cu satisfacţie de bunul mers al vieţii bisericeşti de aici şi dînd îndrumări corespunzătoare.

Sînmihaiul Almaşului. — Duminică, 19 oct. 1986, P. S. Episcop Vasile a săvîrşit slujba de sfinţire a bisericii din parohia *Sînmihaiul Almaşului,* prot. Zalău, jud. Sălaj, avînd hramul „Sf. Arh. Mihail şi Gavriil". A fost zidită între anii 1953—1961, în timpul păstoririi preotului Patriciu Vlaicu, fiind dată cultului în 1961. În 1965, s-a construit tîmpla, din lemn de gorun, sculptat de meşterul Gavril Podar, iar icoanele de pe ea lucrate de pictorul Victor Constantinescu din Cluj-Napoca.

Între anii 1983—1985, în timpul păstoririi harnicului preot Alexandru Stînean, a fost împodobită cu pictură în frescă de pictorul Ion D. Ion. În 1986, s-a tencuit în exterior şi s-a înzestrat cu un frumos candelabru de lemn, sculptat artistic de sculptorul Gheorghe Fărcaş din Cluj-Napoca.

Actuala biserică este aşezată în apropierea vechii biserici de lemn, monument istoric, datînd din anul 1778, la care s-a făcut o procesiune, rostindu-se în faţa ei ectenia morţilor pentru odihna veşnică a ctitorilor, binefăcătorilor, enoriaşilor şi slujitorilor la această sfîntă biserică. Apoi s-a oficiat, afară, Sf. Liturghie, răspunsurile fiind date de credincioşi, sub conducerea cîntăreţului bisericesc.

Părintele secretar eparhial Liviu Ungur a făcut tălmăcirea pericopei evanghelice a zilei, iar preotul paroh Alexandru Stînean a fost distins cu rangul de *sachelar* întru care a şi fost hirotesit.

La încheierea Sf. Liturghii, păr. prot. Marcel Andreescu a adresat chiriarhului un cald şi respectuos cuvînt de bun-venit, iar preotul-paroh a făcut darea de seamă asupra lucrărilor efectuate, după care s-a dat citire scrisorii arhiereşti de apreciere.

În bogatul şi ziditorul cuvînt de învăţătură, ierarhul a explicat de ce trebuie împodobită biserica cu icoane, care este rostul şi rolul lor în viaţa religioasă a credincioşilor. Totodată, a tălmăcit însemnătatea diferitelor momente din minunata slujbă a sfinţirii unei biserici, care impresionează în mod deosebit sufle-

tele participanţilor. În încheiere, vorbitorul a lăudat spiritul de jertfelnicie al credincioşilor şi a apreciat strînsa colaborare dintre preot şi membrii Consiliului parohial, în frunte cu epitropul Alexa Chiş, cărora le-a înmînat scrisori de apreciere şi felicitare. Şi-a exprimat bucuria că tînărul preot pe care l-a aşezat aici cu şase ani în urmă s-a dovedit vrednici de mari lucrări şi de lăudabilă activitate. A prins rădăcini adînci şi aduce roade bune şi bogate. I-a îndemnat pe toţi să împlinească cu hărnicie şi la timp potrivit muncile pe ogoare. Totodată, a făcut o caldă şi părintească chemare celor ce s-au rupt, din anumite motive, de trupul Bisericii strămoşeşti ca să se întoarcă acasă, la sînul Bisericii-Maice.

Bobota. — Duminică, 26 octombrie 1986, de sărbătoarea Sf. M. Mucenic Dimitrie, P. S. Episcop Vasile, cu un sobor de preoţi şi diaconi şi în prezenţa unui mare număr de credincioşi din localitate şi din jur, a oficiat slujba de binecuvîntare a bisericii din parohia *Bobota,* prot. Şimleul Silvaniei, jud. Sălaj.

Biserica, purtînd hramul „Sf. Arh. Mihail şi Gavriil", a fost zidită între anii 1856—1859 şi sfinţită de arhiereu în 1861. În anul 1980 s-au început mari lucrări de reparaţii generale, întîi la exterior şi anume tencuiala veche a fost înlocuită cu una nouă, în terasit, în timpul păstoririi preotului Leontin Filip, după a cărui pensionare i-a urmat, în acelaşi an (1980), actualul paroh, tînărul şi vrednicul preot Ioan Pădurean, sub care s-au continuat pînă în 1986 lucrările de înnoire la interior. După ce pereţii au fost retencuiţi, au fost împodobiţi cu o foarte frumoasă şi foarte reuşită pictură, executată în frescă de maestrul Petru Botezatu din Bucureşti, mult apreciată de chiriarh. De asemenea, a fost înzestrată cu trei candelabre de sticlă, cu diferite obiecte şi cărţi de cult, precum şi cu un ceasornic în turnul bisericii. Tot în această perioadă, s-au executat reparaţii şi la casa parohială.

Odată terminată slujba de binecuvîntare, s-a săvîrşit în continuare Sf. Liturghie, afară, răspunsurile fiind date de un grup de elevi de la Seminarul teologic din Cluj-Napoca, primind calde cuvinte de apreciere din partea ierarhului.

Predica zilei a fost ţinută de păr. vicar eparhial Augustin Lucian. Preotului paroh Ioan Pădurean, pentru dăruirea cu care lucrează pe plan duhovnicesc şi gospodăresc, i s-a acordat rangul de *iconom,* deodată şi hirotesia în acest grad.

După apolisul Sf. Liturghii, păr. prot. Victor Tăut, cu o aleasă şi caldă urare l-a bineventat pe chiriarh, iar preotul paroh a făcut un succint raport asupra stării religioase a credincioşilor şi o scurtă dare de seamă asupra lucrărilor efectuate, aducînd cuvenitele mulţumiri celor îndreptăţiţi. S-a dat apoi citire scrisorii arhiereşti de apreciere şi felicitare.

„Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm şi să ne veselim într-însa", sînt cuvintele cu care P. S. Episcop Vasile şi-a început amplul şi instructivul cuvînt de învăţătură, spunînd că e într-adevăr o mare bucurie şi mulţumire sufletească pentru credincioşii acestei parohii ca, după atîtea osteneli şi jertfe, să-şi vadă monumentala biserică împodobită cu o atît de frumoasă pictură, dîndu-i înfăţişarea unei adevărate catedrale, încît intrînd în ea poţi să exclami cu Psalmistul: „În Casa măririi Tale stînd, în cer mi se pare a fi!" Pentru pilduitoarea jertfelnicie a credincioşilor şi pentru exemplara solidaritate, unitate şi colaborare ce a domnit tot timpul între membrii Consiliului parohial şi preotul paroh, arhipăstorul le-a adresat şi înmînat scrisori de apreciere şi felicitare. Totodată, i-a îndemnat pe toţi să fie în continuare buni fii ai Bisericii strămoşeşti ortodoxe române şi în aceeaşi măsură şi devotaţi cetăţeni ai Patriei, muncind cu rîvnă şi spor pe ogoare şi în mine, iar în iubirea de neam să meargă „pe urmele lui Gheorghe Şincai", cel care, vremelnic, a poposit şi în această localitate.

Diacon Dr. *Teodor Savu*

Din relațiile ecumenice

ÎNTRUNIREA PREZIDIUM-ULUI ȘI A COMITETULUI CONSULTATIV LA UNIVERSITATEA STIRLING DIN SCOȚIA, MAREA BRITANIE

Între 2—4 septembrie a. c., a avut loc la Universitatea Stirling din Scoția cea din urmă întîlnire a Prezidium-ului și a Comitetului consultativ care a fost ales în Creta acum șapte ani.

Pe ordinea de zi a fost doar un singur punct: modul cum se va desfășura cea de a noua *Adunare generală a Conferinței Bisericilor Europene* care urma să înceapă în ziua de 5 septembrie 1986. În acest sens, atît președintele Dr. André Appel, cît și secretarul general Glen Garfield Williams au prezentat toate pregătirile realizate pînă la zi, agenda de lucru pe zile, între 5—11 septembrie, propunerile de împărțire a delegaților pe secții, propunerile pentru membrii *Comitetului de program pentru viitorii șapte ani,* lista *Comitetului de propuneri pentru posturile de președinți, și de membri ai Comitetului Consultativ,* lista membrilor *Comitetului pentru organizarea cultului,* și lista membrilor *Comitetului pentru verificarea mandatelor participanților cu drept de vot.* Din expunere a reieșit că totul era bine pus la punct, și listele de propuneri de comitete au fost aprobate, cu condiția ca ele să capete și aprobarea Adunării Generale. Din partea Bisericii Ortodoxe Române a luat parte la lucrări Mitropolitul Ardealului, Antonie Plămădeală.

A NOUA ADUNARE GENERALĂ A CONFERINȚEI BISERICILOR EUROPENE

Aceasta a avut loc între 5—11 septembrie 1986 la Universitatea *Stirling* din Scoția, Marea Britanie, gazdă fiind Biserica Prezbiteriană Scoțiană. Au participat mai mult de 400 de delegați, observatori și oaspeți, dintre care mai mult de 200 delegați cu drept de vot, reprezentînd Bisericile membre ale Conferinței Bisericilor Europene.

Delegația Bisericii Ortodoxe Române a fost alcătuită din următorii: Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul, vicar patriarhal, Prof. Ștefan Alexe și Prof. Viorel Ioniță de la Institutul Teologic din București, pr. Silviu Petre Pufulete, paroh la parohia ortodoxă din Londra, maica Nazaria Niță, stareța mănăstirii Văratec și maica Heruvima Timaru, stareța mănăstirii Țigănești din Eparhia Bucureștilor.

Încă din prima zi s-a trecut la alegerea organelor de conducere a Adunării Generale. A fost ales președinte episcopul Patrik Rodger, fost președinte al Conferinței și acum episcop în retragere al Oxfordului și 2 vice-președinți, unul din Franța și o delegată sovietică.

Trecîndu-se la alegerea Comitetelor de lucru ale Conferinței, cel dintîi Comitet ales a fost *Comitetul de directive* pentru stabilirea activității pe următorii șapte ani, pînă la următoarea Adunare generală. În acest Comitet au fost aleși 20 de membri din următoarele țări: Marea Britanie, Danemarca, Spania, Italia, Finlanda, R. F. G., Cehoslovacia, Norvegia, Elveția și U. R. S. S. *Președinte al acestui Comitet a fost ales în unanimitate Mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală.*

Trecîndu-se la alegerea Comitetului de propuneri pentru alegerea viitorilor preşedinţi şi a membrilor Comitetului consultativ pentru următorii şapte ani, au fost aleşi nouă delegaţi, printre care, la propunerea delegaţiei Bisericii noastre, a fost ales şi profesorul Ştefan Alexe din România. Putem considera că în acest Comitet în care lucrul a fost foarte greu, deoarece au trebuit să se facă propuneri pentru opt preşedinţi, şi 27 de membri ai Comitetului consultativ, fiecare ţară şi Biserică fiind interesată şi luptînd să aibă cel puţin un loc. Biserica noastră a reuşit să obţină un loc de *Preşedinte*, în persoana Mitropolitului Antonie, şi un loc de membru în Comitetul consultativ în persoana Episcopului Nifon.

Cel dintîi care a vorbit în Adunarea generală a fost Dr. André Appel, care a fost preşedinte al Prezidium-ului timp de şapte ani, şi care a analizat activitatea Conferinţei din această perioadă. Cuvîntarea sa a apreciat munca profesorului Dumitru Popescu şi buna orientare a Conferinţei, atît în problemele teologice, cît şi în problemele practice.

Tema generală sub care s-au desfăşurat lucrările Adunării a fost: *„Slava lui Dumnezeu şi pace pe pămînt"*. Această temă a fost dezvoltată de profesorul italian *Paolo Ricca*, de la Biserica valdenză din Roma, şi de d-na Eva-Maria Taut, de la Biserica evanghelică lutherană din R. D. Germană. Ambele prezentări au pus accente egale pe angajarea în lupta pentru unitatea Bisericilor, dar şi pentru unitatea Europei. De asemenea, au insistat asupra necesităţii ca Bisericile să dea atenţie deosebită problemei păcii în lume. După aceste prezentări, au urmat discuţii, dîndu-li-se cuvîntul participanţilor din sală. Printre cei înscrişi la cuvînt a fost şi Mitropolitul Ardealului *Antonie Plămădeală*, care de la tribuna Adunării a spus printre altele:

„Onorată asistenţă, ambele referate mi s-au părut interesante, la temă, şi pline de conţinut, putîndu-ne interesa atît pe noi cei prezenţi aici, cît şi Bisericile din Europa. Raportul d-nei Teut a fost axat mai mult pe considerente teologice, reuşind să promoveze o teologie convenabilă tuturor Bisericilor, deci lipsită de note confesionaliste. Aş vrea să spun cîteva cuvinte mai deosebite despre referatul prof. Ricca. El a făcut unele afirmaţii care ar putea înşela pe cei cărora le plac — cum zic francezii — *les beaux mots!* A vorbit periculos de frumos, folosind un stil literar ales, deşi s-a scuzat că nu e vorbitor de franceză. Parcă a făcut-o anume ca să ne atragă atenţia asupra a ceea ce avea să spună. Multe din afirmaţiile sale sînt vrednice de a fi citate, deşi tocmai acestea sînt cele mai grave. Poate că multe din ele sînt şi adevărate.

Astfel, domnia sa a afirmat că *„tema Adunării noastre ar putea foarte uşor deveni principalul punct de acuzaţie împotriva Bisericilor"*. A acuzat Europa, *„care e gata să dispară, că a devenit cel mai secularizat continent din lume şi că, dacă nu avem pace, e pentru că recoltăm ceea ce am semănat ca europeni. Europa se dovedeşte a fi cel mai puţin pacific dintre toate continentele"*. A acuzat istoria creştinismului european că n-a fost pînă acum nici pacifică, nici pacifistă, deşi s-a vorbit mult de pace, dar pacea e lucrare, nu vorbire. Ca Valdenz, în conflict apropiat cu Roma, a acuzat faptul că „unii creştini se luptă a fi cei mai mari", şi această luptă se desfăşoară de-a lungul întregii istorii pînă azi. A acuzat unele Biserici — referindu-se bineînţeles la cea romano-catolică — că *„se ocupă mai mult de promovarea unor forme de primat şi de hegemonie, decît de unitate"*. A vorbit de *„slava mediocră a primatului"*. Apoi a arătat că *„pacea lipseşte nu numai pe pămînt, ci şi pe teritoriile Bisericilor*. Şi a mai acuzat unele Biserici că au elaborat chiar o teologie a războiului, sprijinindu-se pe Sf. Augustin. A mai afirmat că mulţi au înţeles pacea pe pămînt *„doar ca pe o realizare a păcii sufletelor"*, prin aceasta referindu-se desigur la unele secte care fac abstracţie şi nu se angajează în viaţa societăţii. El a spus însă, foarte bine, că *„slăvirea lui Dumnezeu, dacă rămîne numai la aceasta, şi nu se preface în faptă, poate deveni o fugă de la datorie, alienantă a societăţii"*.

Am putea înmulţi citatele din referatul prof. Ricca, dar ne oprim aici, nu înainte de a spune un cuvînt de apreciere deosebită faţă de partea a doua şi a treia a prezentării sale, în care s-a ocupat de contribuţia teologică a profesorului Dumitru Popescu la orientarea teoretică a *Conferinţei Bisericilor Europene* din ultimii şapte ani. Aceste părţi rămîn valabile şi orientative şi pentru următorii ani.

Totuşi, unele din afirmaţiile prof. Ricca au fost, după părerea mea, cel puţin unilaterale, dacă nu exagerate, în ceea ce priveşte Europa. Sînt ispitit să-l

completez — nu neapărat să-l critic, spunînd cîteva cuvinte şi în favoarea Europei şi a Bisericilor din Europa.

1. Cred că a fost prea pesimist şi inexact atunci cînd a pus pe umerii Bisericilor din Europa tot răul din Europa şi din lume. Nu trebuie să ignorăm că în Europa nu există numai Bisericile, ci şi state, formaţii politice, ideologice şi apoi mai este şi libertatea oamenilor, care determină viaţa societăţii: unii îl slăvesc pe Dumnezeu, alţii nu se ocupă de El, alţii organizează războaie, fabrică bombe, alţii colaborează în vederea tuturor ideilor pozitive, fie că sînt Biserici, fie că sînt formaţii politice. Şi apoi, nu trebuie uitat că tensiunea dintre bine şi rău e peste tot condiţia vieţii oamenilor pe pămînt, nu numai în Europa. Este însă adevărat: Bisericile ar fi putut face mai mult, şi trebuie să facă mai mult, slăvindu-l pe Dumnezeu prin pace, prin lupta pentru pace, alături de toate forţele păcii. De altfel acest lucru l-a spus şi profesorul foarte bine.

2. Mi se pare iarăşi că a face din Europa singurul leagăn al tuturor războaielor cum a făcut prof Ricca, nu e chiar adevărat. Războaiele sînt un păcat vechi al oamenilor. E de ajuns să deschidem Biblia Vechiului Testament, ca să ne dăm seama că e o istorie a unor războaie şi lupte continue. Şi apoi, chiar astăzi, cele peste 80 de conflicte armate din lume sînt mai ales în afara Europei. În Europa am putea cita, poate, doar Irlanda.

Prof Ricca a vorbit apoi de *o Europă arogantă!* Dar oare de aroganţă se poate vorbi numai în Europa? E drept că trebuie să facem ordine mai întîi acasă la noi, dar dacă e vorba de făcut o ordine împotriva aroganţei, atunci trebuie să trecem şi Oceanul. E drept însă că Bisericile trebuie să facă tot ce pot ca să mai scadă din aroganţa marilor puteri, şi să le facă să gîndească mai mult la pace, decît la război.

3. Şi apoi, să nu uităm: Cînd vorbim de Europa, trebuie să ne amintim că ea a fost leagănul civilizaţiei şi al culturii moderne, nu numai al războaielor. Ea a fost iniţiatoarea mişcărilor pentru pace şi este, şi în momentul acesta, şi tot ea a fost şi este iniţiatoarea ecumenismului care vrea tot unitate şi pace, aşa că trebuie să avem întotdeauna în minte acest echilibru care nu dezavantajează întotdeauna Europa.

Vorbitorul a amintit de diviziunile bisericeşti şi de faptul că unii reduc pacea doar la pacea sufletelor. Probabil este adevărat. Dar aş întreba: unde au apărut sutele de diviziuni bisericeşti, sutele de secte cărora aproape nu li se mai ştie numărul, în Europa sau altundeva mai peste Ocean? Şi oare nu tocmai aceste diviziuni au făcut ca Biserica lui Hristos să-şi piardă din credibilitate în faţa lumii?

4. Aş mai aminti un lucru: deşi autorul referatului acuză că: *„glorificarea lui Dumnezeu a pierdut dimensiunea teologică"*, reducîndu-se uneori la sociologie, eu cred că se contrazice în partea a doua şi a treia a referatului său, unde *teologia* sa este foarte aproape de cea ortodoxă. Găsesc teologia păcii dezvoltată în aceste două părţi, în perspectiva Treimii ca model de unitate pentru Biserici, foarte interesantă, şi în această privinţă rolul iniţiator l-a avut fără îndoială directorul de studii Dumitru Popescu.

5. În sfîrşit, am avut impresia că profesorul Ricca a făcut o interesantă prezentare teoretică, dar a oferit prea puţine soluţii practice. Diplomat, el a cerut soluţii din partea acestei Adunări. E comod pentru el, greu pentru noi! Să vedem însă ce vom fi capabili să facem în zilele care urmează, răspunzînd cererii sale.

6. Cea de-a doua raportoare, parcă mai optimistă, ne-a vorbit şi de „semne încurajatoare", în situaţia de azi a Europei şi a lumii, în ceea ce priveşte tratativele pentru pace şi dezarmare. Poate că cu toţii împreună, aici, vom putea şi noi să descoperim şi să oferim şi alte semne încurajatoare, ca să nu ajungem la un eşec al creştinismului şi să nu profetizăm acest eşec, ci mai degrabă să-l prevenim luptînd, ca Biserici, pentru slava lui Dumnezeu prin realizarea păcii pe pămînt".

*

În ziua a doua a conferinţei s-au votat anumite amendamente la art. 6 din Constituţia Bisericilor Europene. Astfel, s-a votat ca membrii *Prezidiului* şi ai *Comitetului consultativ* să fie schimbaţi în întregime la fiecare Adunare generală. Pînă atunci, jumătate din membrii Comitetului consultativ rămîneau

prin tragere la sorți din oficiu în Comitetul următor. S-a votat de asemenea, ca președinții Conferinței Bisericilor Europene să fie în număr de opt, și nu șapte cîți erau pînă acum. De asemenea, Comitetul consultativ să fie compus din 27 de membri, și nu 23 cîți erau pînă acum. Acest lucru s-a făcut deoarece între timp numărul Bisericilor membre ale Conferinței a crescut, și au crescut și pretențiile Bisericilor de a fi reprezentate în conducerea Conferinței.

A urmat apoi prezentarea raportului secretarului general G. G. Williams. Acesta a făcut un fel de istoric al Conferinței Bisericilor Europene de la înființare pînă la zi, întrucît cu această Adunare mandatul lui de secretar general va expira. A amintit de foști colaboratori dispăruți, printre care și de fostul patriarh al României Iustin Moisescu, unul din fondatorii Conferinței și fost multă vreme unul din președinții ei. I-a elogiat personalitatea și s-a păstrat un moment de reculegere.

Apoi, secretarul general a vorbit și despre realizările sale în perioada cît a fost secretar general, arătînd și ce gîndește despre dezvoltarea ei de-acum înainte. Au urmat apoi discuții la raportul secretarului general, înscriindu-se la cuvînt și Mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală, care a spus printre altele:

„Fiindcă ni s-a cerut de către președintele Adunării să fim foarte scurți în intervențiile noastre, voi fi foarte scurt, deși mărturisesc că îmi pare rău că voi fi așa, pentru că raportul dr. Williams, ca și al dr. Appel, merită mult mai mult să fie spus despre ele. Ele au fost însă transmise Comitetului de directive și, ca președinte al acestui Comitet, vă asigur că vom lua din ele multe idei creatoare.

Din motive pe care toți le cunoaștem — retragerea la pensie a secretarului general — regret că acest raport a fost ultimul pe care l-am ascultat din partea dr. Williams, raport plin, ca întotdeauna, cu tot ce era necesar să fie în el. Aș vrea să-i mulțumesc și să-l felicit. Am ascultat un raport al unei scurte istorii a Conferinței Bisericilor Europene, un raport al lucrării ei de azi, și un raport generos în speranțe și perspective. Am avut impresia, ascultînd raportul său, că am ascultat nu numai istoria, activitatea și perspectivele Conferinței Bisericilor Europene ci, în același timp, istoria, activitatea și speranțele dr. Williams însuși. *Conferința și Williams deveniseră una!* Mulți au venit și au plecat: Williams a rămas mereu. Acum mulți spun că Williams va pleca, dar în fapt el va rămîne, pentru că-i va rămîne activitatea frumoasă și dezinteresată. Am avut proba chiar în raportul său. Aș vrea cu acest prilej să adresez o caldă salutare succesorului său, viitorul secretar general dr. Jean Fischer, și să-i recomand să aibă în dr. Williams un bun exemplu de urmat".

*

A urmat apoi prezentarea raportului prof. Dumitru Popescu asupra activității sectorului *Studii*, reieșind și din acest raport și din discuțiile care au urmat, că el a desfășurat o activitate creatoare, a adus idei noi, și a organizat multe întîlniri, în multe țări, cu teme care au interesat întotdeauna. Mulți și-au exprimat regretul, mai ales în discuții particulare, că peste un an prof. Popescu îi va expira mandatul de Director de studii al Conferinței Bisericilor Europene.

Mai departe au prezentat rapoarte verbale și foarte pe scurt, Theo Tschuy în legătură cu drepturile omului și cu aplicarea actului final de la Helsinki, Hans Schmocker în legătură cu serviciul de într-ajutorare bisericească, după care au urmat discuții și saluturi din partea unor oaspeți și observatori.

În fiecare dimineață lucrările s-au deschis printr-un studiu biblic prezentat de d-ra D. R. Etchells, directoarea Colegiului Sf. Ioan din Durham, Marea Britanie. Studiile sale biblice au fost foarte bine apreciate.

Începînd de sîmbătă, 6 septembrie, au început lucrările pe secții și în comitete. Comitetul de directive condus de Mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală și-a pregătit Raportul care a fost gata luni, 8 septembrie.

Raportul a mers pe cele două idei principale, care au orientat încă de la început Conferința Bisericilor Europene, și anume:

1. *Unitatea Bisericilor;* 2. *Problema păcii în lume.*

La discuțiile de principiu s-a insistat ca toate propunerile Comitetului de directive să fie bazate pe învățătura creștină și, ca la baza tuturor demersurilor pe care le va face Conferința în viitor, să stea studii serioase de teologie, și nu de teologie abstractă, ci de teologie în slujba Bisericii și a păcii. S-a insistat mult asupra dezvoltării contactelor umane în Europa și nu numai între Biserici, ci

şi în cadrul situaţiilor politice. S-a cerut cooperare cu Consiliul Mondial al Bisericilor, cu Bisericile locale, cu Consiliile Ecumenice locale, pentru ca toţi să lucreze în colaborare, şi să se evite dublarea activităţii lor. Redactarea raportului Comitetului s-a făcut în patru sub-comisii, care apoi l-au discutat într-o plenară şi au căzut de acord asupra conţinutului său.

Raportul s-a ocupat, în prima parte, de *Unitate şi mărturie*, recomandîndu-se să se organizeze consultaţii care să trateze unitatea Bisericii şi mărturia ei într-o lume secularizată şi ameninţată de război. S-a recomandat să se pună accentul pe pace şi dreptate, pe drepturile omului şi pe contactele umane, înmulţindu-se şi evaluîndu-se la vreme dialogurile bilaterale dintre Biserici. S-a recomandat să se scrie o istorie non-confesională şi non-polemică a Bisericii. De asemenea s-a recomandat cooperarea cu Biserica romano-catolică în organizarea de Conferinţe pentru pace, şi pentru pace în Irlanda.

S-a recomandat de asemenea să se aibă în vedere nu numai relaţii între Est şi Vest, ci şi între Nord şi Sud, întrucît ţările din nord sînt bogate, iar ţările din sud, şi mai ales Bisericile mici din sud, sînt sărace, urgentîndu-se într-ajutorarea lor.

Comitetul de directive a propus de asemenea să se organizeze mai bine sistemul de comunicare dintre Conferinţa Bisericilor Europene şi Bisericile membre. În acest sens a cerut să se angajeze şi să se înfiinţeze un *Secretariat şi un secretar pentru comunicaţii.*

O mare importanţă s-a acordat urmăririi aplicării Actului final de la Helsinki, avîndu-se în vedere nu numai în cazurile individuale; să se aibă în vedere foamea din lume, analfabetismul, lipsa de locuinţe, lipsa de apă, subdezvoltarea sub toate formele ei.

S-a cerut să se atragă atenţia Bisericilor europene să trateze cu mare atenţie problema dezvoltării tehnologiilor legate de transmisiunile prin satelit, avîndu-se în vedere atît aspectele pozitive posibile ale acestei acţiuni, cît şi aspectele negative. S-a recomandat Bisericilor ca, ori de cîte ori este posibil să ia parte la astfel de discuţii şi la deciziile ce se vor lua, legate de legislaţia sistemului de transmitere peste frontiere.

Partea a doua a raportului Comitetului de directive a menţinut, printre preocupările Conferinţei, ideea de pace şi dreptate în lume, făcîndu-se afirmaţii categorice în ceea ce priveşte *necesitatea asigurării securităţii şi păcii bazate pe dreptate*, pe dezarmare, pe relaţiile juste dintre naţiuni şi în special între naţiunile dezvoltate şi cele în curs de dezvoltare. Conferinţa a fost chemată să urmărească în continuare şi să sprijine hotărîrile Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa, ca şi aplicarea Actului final de la Helsinki, semnat în 1975.

În afară de cele zece principii din Actul final de la Helsinki, Comitetul de directive a recomandat Conferinţei să urmărească trei direcţii:

1. Probleme legate de securitatea Europei;
2. Cooperarea în domeniul economic, al ştiinţei, tehnologiei şi al mediului înconjurător;
3. Cooperarea în probleme umanitare.

S-a insistat pe ideea că *„Actul final de la Helsinki îşi va realiza scopul în întregime, numai atunci cînd aşa-zisele „coşuri", vor fi privite ca un singur tot"*. Pentru perioada următoare, Conferinţa a fost îndrumată să continue şi să-şi întărească activitatea în domeniul păcii şi dezarmării. Aceasta trebuie să includă neapărat şi gîndirea la consecinţele economice şi sociale ale cursei înarmărilor.

Comitetul de directive a recomandat în continuare ca împreună cu *Consiliul Mondial al Bisericilor* şi cu *Consiliul Conferinţei Catolice Naţionale din Europa*, să se pregătească şi să se ţină o *Adunare nordică* a Bisericilor din emisfera nordică, la care să ia parte neapărat şi Bisericile din ţările semnatare ale actului final de la Helsinki. Tema acestei Adunări să fie *„Pace şi dreptate"*. S-a recomandat ca această adunare să aibă neaparat loc înainte de 1990.

Problema drepturilor omului a rămas în continuare ca o recomandare pe agenda viitoare a Conferinţei, recomandîndu-se stabilirea unui secretariat sub numele *Pace, dreptate şi drepturi umane"*. În această lucrare să fie în continuare invitate şi Bisericile din Canada şi Statele Unite.

Comitetul de directive a recomandat Adunării generale să fie menţinut *Secretariatul pentru într-ajutorare bisericească*, în aşa fel încît să poată răspunde

cererilor cu care sînt confruntate unele Biserici din Europa, urmînd ca bugetul acestui Secretariat să fie încorporat în bugetul Conferinței.

În vederea întăririi lucrării acestui Secretariat, s-a recomandat să se adîncească studiile teologice care să motiveze ideea și s-o explice Bisericilor.

La cererea unor Biserici, exprimate în Adunarea generală, Comitetul de directive a recomandat: să se promoveze relațiile dintre creștini și evrei în Europa, și să se adîncească dialogul teologic dintre cele două religii. S-a cerut în special să fie urmărită cu interes problema Ierusalimului, pe baza declarației Consiliului Mondial al Bisericilor de la Nairobi din 1975.

În aceeași măsură, la cererea multor Biserici, Comitetul de directive a recomandat preocuparea Conferinței Bisericilor Europene și de musulmanii care au ajuns vecinii noștri în Europa, emigrînd în diferite țări, urmînd să li se asigure libertate religioasă, securitatea legală, dreptatea socială și cooperarea într-o societate pluralistă. Pentru a trata această problemă, s-a recomandat ca cele două organizații din Europa, *Conferința Bisericilor Europene* și *Consiliul Conferinței Catolice Europene* să organizeze un *Comitet al Bisericilor asupra Islamului în Europa*, compus din 6—8 membri, care să coordoneze măsurile în legătură cu relațiile dintre creștini și musulmani în Europa.

Avîndu-se în vedere că în Europa există circa 15 milioane de refugiați din diferite țări și continente, s-a recomandat Conferinței să se preocupe de ajutorarea acestor refugiați și a celor care cer azil.

În final, la repetatele cereri ale unor delegații de femei, Comitetul de program și-a însușit recomandarea ca Bisericile să asigure femeilor o reprezentare echitabilă și potrivită în diferitele delegații, comisii și comitete. De asemenea, s-a recomandat ca în perioada imediat următoare *să se revizuiască Constituția Conferinței Bisericilor Europene,* mai ales în legătură cu problema dreptului de a face recomandări în diferite Comitete ale Conferinței, și în legătură cu alte probleme care nu sînt clare în vechea Constituție.

Au urmat discuțiilargi în plenară, care a acceptat raportul Comitetului, cu foarte puține modificări. Printre altele, s-a adăugat fraza ca în continuare Conferința să acorde atenție deosebită problemei prozelitismului, în legătură cu aceasta vorbind în plenară Mitropolitul Antonie, care a explicat diferența dintre prozelitism și misiune creștină, împotriva unor grupuri care susțineau că prozelitismul e misiune și că trebuie încurajat. *Pusă la vot, formula Mitropolitului Antonie a fost admisă, iar cealaltă respinsă.*

În legătură cu Secretariatul: *„Pace, dreptate și drepturi umane"*, s-a recomandat în plus preocuparea mai largă a Bisericilor de problemele dezarmării și a demilitarizării, urmînd ca Bisericile să facă propuneri națiunilor pentru reducerea și lichidarea armelor nucleare, pentru cooperarea între creștini și public, în legătură cu organizarea de mișcări pentru pace, pentru întărirea încrederii în coexistența pașnică. Avîndu-se în vedere situații din Europa Occidentală, în legătură cu muncitorii străini, s-a cerut ca ei să aibă dreptul de vot acolo unde lucrează, și dreptul la educația copiilor, în raport cu cultura țării lor de origine. Despre dialogul cu evreii și musulmanii s-a recomandat să se organizeze dialoguri tripartite: evrei, creștini și musulmani. În același timp s-a recomandat o angajare mai largă a tinerilor în activitatea Conferinței Bisericilor Europene.

Au urmat apoi rapoartele pe secții, care au fost prezentate verbal și foarte pe scurt, deoarece cele mai multe din recomandările venite din secții fuseseră cuprinse în raportul *Comitetului de directive*. Cu o zi înainte de închiderea Conferinței s-a votat, prin vot secret, alegerea noilor Președinți și a noului Comitet consultativ, printre Președinți fiind ales și Mitropolitul Antonie, iar în Comitetul consultativ, episcopul Nifon.

Printre cei care au citit două studii biblice, a fost și un profesor de la Leningrad, Vladimir Sorokin. În ultima zi a Adunării, s-au analizat două cereri de primire în Conferința Bisericilor Europene, și anume a Bisericii ortodoxe sîrbe și a Bisericii metodiste unite din Estonia. Ambele Biserici au fost primite.

În ultima zi a Conferinței s-a alcătuit un *Mesaj* spre a fi dat presei, Mesaj care, supus discuțiilor, a fost aprobat. Și că Bisericile sînt chemate să facă tot ce pot pentru pace, dezarmare, să lupte împreună împotriva terorii, a nedreptății, a poluării și a fricii. De asemenea împotriva armelor de distrugere în masă, în timp ce mulți copii ai lumii mor de foame. S-a exprimat chiar ideea că adică nu se

vor lua măsuri adecvate, nu e cert că civilizaţia şi cultura noastră vor supravieţui în mileniul al treilea. S-a cerut ca Bisericile să facă tot ce pot pentru ca să dărîme barierele fricii şi ale neîncrederii, şi să mute hotarul războiului rece spre o pace caldă, de la o coexistenţă ostilă, la o coexistenţă cooperativă, de la cursa înarmării, spre pace. Conferinţa şi-a exprimat sprijinul pentru organizarea unei *Adunări ecumenice pentru pace*, cuprinzînd toate statele semnatare ale Actului final de la Helsinki. Mesajul a fost dat presei, urmînd să fie răspîndit prin toate mijloacele de mass-media.

În afară de cele de mai sus, în cursul lucrărilor Adunării generale, au fost invitaţi să ţină cîte o conferinţă cu titlul: *„A. D. 2000 — Quo vadis Europa?"*: *„Anul Domnului 2000 — Unde mergi Europa?"* prof. rus de la Academia de Ştiinţe politice din Moscova, Kutzenkov, şi prof. Hortmann de la o Universitate olandeză. Cei doi profesori şi-au exprimat îngrijorarea faţă de mersul evenimentelor, şi nu s-au putut hotărî dacă în final să exprime speranţe sau pesimism. În legătură cu aceste două Conferinţe, s-a format o grupă de comentatori care au fost chemaţi la tribună, fie să comenteze cele două conferinţe, fie să pună întrebări. Acest panel de 4 a fost alcătuit din: o doamnă din Irlanda, o profesoară din Anglia, un profesor de ştiinţe politice şi economice din Finlanda *şi Mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală*, căruia i s-a dat cel dintîi cuvîntul şi care a spus printre altele:

„Mulţumesc celor doi profesori pentru interesantele lor cuvîntări şi pentru tezele pe care le-au expus, ambele creatoare, imaginative, realiste, pesimiste dacă nu se va opri cursa înarmărilor, optimiste dacă se va reuşi oprirea acestei curse. Nici unul din cei doi n-a putut găsi temeiuri pentru o opţiune clară, în favoarea pesimismului sau optimismului, ceea ce e grăitor prin însuşi faptul acesta. Tema prezentată a fost şi poate fi oricînd atractivă. Şi ea a fost şi pentru noi cei care am ascultat-o într-adevăr atractivă, chiar dacă vorbitorii n-au putut identifica acele elemente care să ne facă să sperăm fără teamă.

Mulţi gîndesc la venirea celui de-al treilea mileniu, ca la un perete şi că noi, sau cei care vor trăi atunci, vor avea pur şi simplu doar a sări peste acest perete, ca într-o lume extraterestră, într-o lume care va arăta completamente altfel decît a noastră! Ştim toţi că se înşeală şi că mileniul al treilea va fi aşa cum îl vom pregăti noi, nefiind pregătit de nimeni altcineva.

Alţii gîndesc că anul 2000 va aduce sfîrşitul lumii, aşa cum gîndeau cei care au ajuns la anul 1000, deşi pentru aceasta nu există în nici o carte teologică vreun temei şi, desigur, aşa cum nu s-a întîmplat nimic la anul 1000, tot aşa nu se va întîmpla nimic nici la anul 2000. Noi credem că intrarea în anul 2000 nu va fi altceva decît o secundă ca toate celelalte, ca o trecere dintr-o camenă într-alta.

Cu toate acestea: anul 2000 va fi şi este privit ca un punct de cotitură, cel puţin din punct de vedere psihologic. Aşa încît sîntem în drept să ne punem nouă şi celor doi vorbitori, cel puţin cîteva întrebări, în special pentru că ei au evitat opţiunile pentru pesimism sau optimism. Ei au totuşi părerile lor. Eu aş întreba printre altele:

1. Ce credeţi, se vor face în următorii 14 ani, paşi decisivi spre o nouă mentalitate, spre fapte noi, spre noi decizii în legătură cu dezarmarea, în aşa fel încît să ni se asigure pacea şi liniştea, să fim eliberaţi de frică şi tensiuni? Sau situaţia va continua aşa cum este ea astăzi?

2. Care este convingerea dvs.: În mileniul al treilea, balanţa puterilor, în mîinile cărora stau deciziile, va rămîne aceeaşi ca cea de astăzi, sau în afara celor două puteri vor ajunge şi altele la acelaşi nivel? Şi dacă va fi aşa, înmulţirea puterilor va fi spre beneficiul, sau spre creşterea pericolului pentru lume? Desigur aceste întrebări rămîn valide numai dacă cele două puteri nu vor ajunge la o înţelegere în legătură cu o dezarmare progresivă spre asigurarea păcii, cît mai e încă timp.

Am înţeles, din ambele dvs. conferinţe, că dvs. personal şi ţările dvs. lucrează activ pentru pace. Credeţi în eficienţa la timp a acestei lucrări?

3. Ce credeţi, ca laici şi oameni de ştiinţă, interesaţi sau nu de problemele bisericeşti: Pot Bisericile a avea vre-o putere — desigur nu mă gîndesc la putere fizică — să determine viitorul spre o soluţie de pace şi unitate a omenirii? Joacă ele realmente vreun rol? Sînt ascultate?

Noi, ca Biserici, ca oameni ai Bisericilor, ne cunoaştem responsabilitatea şi lucrăm în conformitate cu credinţa noastră, pentru pace şi înţelegere. Ce credeţi, ne ascultă cineva? Şi ce ar trebui să mai facem ca totuşi să fim ascultaţi? Imaginaţi-vă că puterea ar fi în mîinile dvs., aţi fi gata să acordaţi o atenţie foarte serioasă Bisericilor atunci cînd ele cer pace şi înţelegere?

Aş mai întreba: Trebuie oare să ne sprijinim în puterea noastră de influenţă de la Dumnezeu? Sau credeţi că putem avea un impact important asupra celor ce deţin puterea în lumea aceasta?

Ştiu că întrebările mele sînt grele, şi aproape că nu aştept răspuns la ele. Dar cîteva comentarii sînt sigur că ar interesa întreaga Adunare căreia v-aţi adresat. Din una din cuvîntările dvs. am reţinut accentul pus pe aspectul moral al acţiunii pentru pace sau război. Mi-a plăcut acest lucru, fiindcă sînt sigur că *împreună cu o nouă ordine economică internaţională, care ar fi singura care ar duce la pace bazată pe dreptate, e nevoie şi de o nouă ordine morală internaţională şi în politică, ordine în care „da să fie „da", viaţa să fie socotită sacră, onestitatea să fie lege în respectarea tratatelor, războiul să fie considerat păcat şi crimă împotriva umanităţii, raţiunea să înlocuiască armele.*

Ultima mea întrebare ar fi legată tocmai de acestea: Este oare posibil ca în următorii 14 ani care ne despart de următorul mileniu, o astfel de schimbare în mentalităţi şi în acţiunile marilor puteri să se producă?"

*

Au comentat în scurt şi ceilalţi trei reprezentanţi, după care cei doi profesori au răspuns doar la întrebările Mitropolitului Antonie în sensul că e de dorit ca lumea să reuşească să-şi schimbe mentalitatea, să lucreze pentru pace şi dezarmare, să înlăture războiul, cursa înarmărilor şi frica, dar că acestea, aşa cum s-a remarcat, stau încă în puterea oamenilor politici. Ar fi de dorit ca aceştia să asculte şi glasul Bisericilor pentru că ei şi-au dat seama cît de mult toate Bisericile militează pentru pace şi pentru viaţă.

În timpul Conferinţei, Mitropolitul Antonie a fost invitat să dea un interviu la radio BBC, în special în problema drepturilor omului, fiind întrebat dacă crede că în lume se face ceva concret pentru aceasta, sau se fac doar declaraţii retorice?

În răspunsul dat, Mitropolitul a arătat că în cele mai multe cazuri răspunsurile sînt retorice, fiindcă nu se văd acţiuni concrete, care să ducă, aşa cum propunea Preşedintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu, la o nouă ordine economică internaţională, care să rezolve marile probleme ale lumii, precum foamea, lipsa de locuinţe, subdezvoltarea, inegalitatea. În felul acesta, nu se fac paşi concreţi spre o drepetate care să asigure realmente dreptul tuturor oamenilor la pace în lume. Sînt mulţi care reduc drepturile omului doar la unele cazuri individuale, unele organizate anume pentru a se întreţine tensiunea între popoare, dar aceasta nu înseamnă rezolvarea drepturilor omului, aşa cum s-au avut ele în vedere în actul final de la Helsinki. Trebuie să se facă paşi hotărîţi spre schimbări radicale în gîndirea şi activitatea politică din lume, pentru ca, cu adevărat, să se găsească o soluţie drepturilor tuturor oamenilor.

Un alt interviu i s-a cerut Mitropolitului Antonie de către radio Edinburgh, în legătură cu mersul lucrărilor Conferinţei şi cu ideile principale care se degajă din ea. În răspuns s-a arătat că cele două preocupări care au dus la înfiinţarea Conferinţei rămîn valabile şi în viitor. Şi anume: Unitatea Bisericilor şi a lumii, şi pacea şi dreptatea pe pămînt. Dacă în cele dintîi acordul în Conferinţă a fost uşor, în cele privitoare la pace şi dreptate, deşi s-au exprimat păreri aproape identice de către toate Bisericile, nu s-au găsit acele mijloace concrete care să fie propuse statelor spre a face paşi adevăraţi spre dreptate şi pace. România a făcut chiar în zilele acestea, prin preşedintele Nicolae Ceauşescu o declaraţie de reducere cu 5% a cheltuielilor militare. Dacă acest exemplu ar fi urmat, iată s-ar putea vorbi de ceva concret. În orice caz, Conferinţa şi-a afirmat cu unanimitate dorinţa de pace şi a recomandat Adunării şi Conferinţe dedicate acestei teme în viitorul apropiat, în perspectiva întîmpinării anului 2000 în pace şi fără frică.

Tot referitor la aceste probleme, Mitropolitului Antonie i s-a mai luat un interviu de către televiziunea locală din Scoţia, fiind înregistrat şi pe casete video, spre a fi distribuite Bisericilor. Interviurile au fost difuzate chiar în cursul Conferinţei.

În timpul Conferinţei au fost mai multe recepţii oferite de secretarul de stat al Guvernului englez pentru Scoţia, de Biserica Scoţiei, de Arhiepiscopul ortodox Metodios la Glasgow, de Consiliul Bisericilor din Scoţia ş. a.

S-a fixat ca dată a întîlnirii noului Prezidiu şi a noului Comitet consultativ, 25—30 martie, la Geneva.

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

A TREIA CONFERINŢĂ PRECONCILIARĂ PANORTODOXĂ

Între 28 octombrie şi 6 noiembrie 1986 a avut loc la Geneva cea de-a III-a Conferinţă Preconciliară Panortodoxă, sub preşedinţia delegatului Patriarhiei Ecumenice (Constantinopol), Mitropolitul Hrisostom de Mira. Au fost reprezentate toate cele 14 Biserici Ortodoxe din lume, fiecare prin mai mulţi delegaţi şi consilieri.

Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române a fost condusă de Mitropolitul Transilvaniei, Dr. Antonie Plămădeală, avînd în compoziţia ei pe Î. P. S. Mitropolit al Banatului Nicolae Corneanu, P. S. Episcop Vicar-patriarhal Nifon Ploieşteanul, şi Prof. I. Bria. În calitate de consilieri au fost prof. Dumitru Popescu şi Ştefan Alexe.

O conferinţă pregătitoare a alcătuit proiecte de documente în legătură cu cele patru teme de pe agendă, şi anume:

I. Readaptarea postului în viaţa ortodoxă, II. Legăturile Bisericii Ortodoxe cu celelalte Biserici din lume, III. Legăturile Bisericii Ortodoxe cu Mişcarea Ecumenică şi IV. Problema Păcii şi a discriminărilor rasiale.

Înainte de a se intra în ordinea de zi s-a dat cuvîntul şefului fiecărei delegaţii spre a aduce salutul Bisericii sale.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a luat cuvîntul Mitropolitul Ardealului Dr. Antonie Plămădeală, a cărui cuvîntare o reproducem mai jos:

Eminenţele Voastre,
Iubiţi fraţi,

„Precum ştiţi, Biserica Ortodoxă Română a pierdut în vara aceasta pe iubitul ei Patriarh Iustin, după nouă ani de patriarhat şi mai mult de douăzeci de ani de arhipăstorire a Mitropoliei Moldovei şi Sucevei. El a fost alături de mulţi dintre Dumneavoastră şi alături de alţii trecuţi la Domnul, printre iniţiatorii mişcării pentru un sfînt şi mare Sinod al Ortodoxiei. La Rodhos şi apoi aici la Chambesy, fostul Patriarh Iustin a fost o prezenţă permanentă, activă, de multe ori conciliatoare, creatoare, imaginativă.

După rînduielile Bisericii Ortodoxe Române, la moartea Patriarhului, Mitropolitul Moldovei şi Sucevei devine automat *Locum Tenens*, de aceea Î. P. S. Sa Mitropolit Teoctist, în prezent Locum Tenens al Patriarhului Bisericii noastre, mi-a dat mie conducerea delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române la această a III-a Conferinţă Preconciliară, conducere care pînă acum a avut-o Î. P. S. Sa. Treburile Patriarhiei şi organizarea alegerilor de Patriarh care vor avea loc la 9 noiembrie 1986, l-au obligat să rămînă acasă. În calitate de *Locum Tenens* m-a însărcinat să transmit urările Î. P. S. Sale cele mai bune pentru succesul celei de-a III-a Conferinţă Preconciliare şi dorinţa sa de a ajunge la un acord complet şi folositor.

Delegaţia Bisericii Ortodoxe Române, compusă din cel ce vă vorbeşte, Mitropolit Antonie Plămădeală al Transilvaniei, Î. P. S. Mitropolit Nicolae Corneanu al Banatului, P. S. Episcop Nifon Ploieşteanul, Vicar-patriarhal, P. C. Pr. Prof. Ion Bria, precum şi din P. C. Pr. Prof. Dumitru Popescu şi P. C. Pr. Prof. Ştefan Alexe, în calitate de consilieri, are mandatul să contribuie la reuşita Conferinţei, pentru ca Ortodoxia să fie o prezenţă vie şi utilă în lumea de azi, atît pentru lucrarea mîntuirii sufletelor credincioşilor, pentru păstrarea dreptei credinţe, cît

şi pentru a da o mărturie credibilă lumii de azi, lucrînd pentru unitatea tuturor şi pentru apărarea *Creaţiei* lui Dumnezeu, pentru pace. Uneltele de distrugere n-au fost făcute de Dumnezeu, ci de oameni, şi sînt opera păcatului. Ei trebuie să renunţe la ele *cît nu este prea tîrziu.*

Biserica Ortodoxă Română salută Conferinţa şi-şi exprimă încrederea că cele patru teme de pe agenda celei de a treia Conferinţe preconciliare, importante pentru lumea de azi, vor fi definitivate şi aprobate spre a fi prezentate Sfîntului şi Marelui Sinod în pregătire.

Am fost de curînd la un Conciliu al Păcii în Republica Federală a Germaniei, unde s-a spus că pentru a se putea elabora o *teologie a Păcii,* trebuie să ajungem mai întîi la o *pace a teologiei.* Fără aceasta, adică fără unitate, nu vom ajunge la o reală *teologie a păcii* care să aibă un impact practic şi eficient asupra celor de care depind marile dezicii cu privire la viitorul omenirii şi al planetei.

Să lucrăm pentru *comunicare* — nu pentru *excomunicare.*

Salutul Bisericii Ortodoxe Române şi urările ei sînt ca pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod şi Sinodul însuşi, să fie un stimulent pentru unitate şi pace, în Biserici, între creştini şi în lume.

Desigur, vom ajunge la hotărîri obligatorii numai prin Sinod. Atunci se vor lua deciziile finale. Dar Biserica noastră crede că unele propuneri ale Conferinţei noastre trebuiesc *recomandate Bisericilor de pe acum,* cum ar fi recomandările de angajare a creştinilor în lupta pentru pace — ca nu cumva să ajungem în situaţia de a fi prea tîrziu şi a nu mai apuca timpul de pace, ca să ne putem ţine Sinodul.

Avem în faţă, de data aceasta, documente de lucru bine întocmite, ale unei Comisii pregătitoare care a lucrat în februarie 1986, şi care ne vor ajuta foarte mult să fim mai expeditivi decît în trecut. Se cuvine, pentru aceasta, mulţumiri Secretariatului, în persoana Î. P. S. Mitropolit Damaskinos al Elveţiei (Patriarhia Ecumenică).

Înainte de a-mi încheia cuvîntul, aş vrea să ne readucem aminte că foarte mulţi creştini se întreabă din ce în ce mai mult: se va ţine vreodată acest sinod în pregătire? Se lucrează — zic unii — prea încet şi încep să-şi piardă încrederea. Trebuie să ne creăm convingerea că Sinodul se va ţine şi că întîrzierea înseamnă doar grijă pentru buna lui pregătire. Şi nu putem crea această convingere altfel, decît lucrînd ca documentele să aibă conţinut precis, pozitiv, folositor, în aşa fel încît Biserica noastră ortodoxă să se simtă întărită, reînnoită, reînviorată prin Sinod, iar celelalte Biserici creştine să simtă chemarea noastră către unitate, ca pe o chemare la împlinirea unei datorii profetice: ca toţi să fie din nou una, sfîntă, soborniceascä şi apostolească Biserică, cum a voit-o Mîntuitorul şi cum a fost în primul mileniu. Avem datoria de a orienta pe credincioşii noştri în *lumea de azi,* de aceea grija noastră trebuie să fie de două ori mai mare. Nu facem doar teologie de principiu, ci încercăm şi anumite reorientări în funcţie de cerinţele lumii de azi.

Mileniul al doilea a fost al despărţirilor. Al treilea ar fi bine să ne găsească din nou uniţi. O mie de ani de despărţiri pot fi de ajuns! Sînt 1000 de ani de păcate împotriva lui Dumnezeu, şi trebuie să ne reîmpăcăm cu Dumnezeu.

Vrem pace, dar Dumnezeu vrea un preţ pentru ea, aşa cum a cerut întotdeauna, precum ne arată Scriptura: *întoarcerea spre El, întoarcerea* la Bine, Adevăr, Egalitate, Libertate, Dreptate.

Biserica Ortodoxă Română salută pe toţi delegaţii sfintelor Biserici surori şi se uneşte în rugăciune, împreună cu toţi, pentru succesul celei de-a III-a Conferinţă panortodoxă conciliare."

În continuare secretarul Conferinţei Preconciliare, Mitropolitul Damaskinos a prezentat cele patru rapoarte pregătitoare ale celei de a treia conferinţe preconciliare. În legătură cu fiecare, conducătorul delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române a luat cuvîntul făcînd observaţii din care rezumăm următoarele:

1. În legătură cu *readaptarea postului,* Mitropolitul Antonie s-a declarat împotriva titlului acestei teme, întrucît el ar putea scandaliza pe credincioşii noştri, crezîndu-se că schimbăm regulile canonice cu privire la post. A propus schimbarea titlului printr-unul mai scurt şi mai neutru, cum ar fi de pildă *Importanţa postului şi practicarea lui în zilele noastre.*

În fapt referatul pregătitor vorbește de o readaptare, dar noi nu trebuie s-o considerăm ca atare, ci doar ca o întrebuințare a regulei *iconomiei* mai mult, poate, decît a fost întrebuințată ea în trecut, aceasta mai ales în ceea ce privește pe cei care trăiesc în cazărmi, în internate școlare, pe șantiere de muncă etc. Biserica are prin urmare o rînduială și în legătură cu aceștia, numai că ea trebuie, în documentul nostru, accentuată ceva mai mult. De asemenea delegatul B. O. R. a propus să se extindă acea parte a documentului care vorbește despre modul cum se aplică *iconomia*, și anume să se spună că ea rămîne în competența episcopilor și a duhovnicilor. Nu e vorba deci de nici o readaptare, ci e vorba de o aplicare cu mai multă înțelepciune a vechilor rînduieli la situația lumii de astăzi.

2. În legătură cu tema: *Dialogurile cu celelalte Biserici*, delegatul Bisericii Ortodoxe Române a apreciat că totul e bun, echilibrat și, așa cum a spus secretarul Conferinței pregătitoare, precis și prudent. Totuși, delegatul B. O. R. a apreciat că el e *mai puțin precis decît prudent* sau, în unele locuri e prea prudent, ceea ce denotă un fel de teamă a ortodoxiei de aceste dialoguri. Este adevărat că Ortodoxia trăiește o nouă experiență, și această experiență pune în joc conștiința Bisericii, dar lumea de astăzi așteaptă de la Biserici o mișcare spre o unitate. Documentul face afirmații importante cu privire la faptul că numai Biserica Ortodoxă poate fi numită Biserică. Poate că ar trebuie să evităm afirmații prea radicale, ca să nu-i scandalizăm de la început pe cei cu care dialogăm.

Documentul vorbește destul de mult de o anumită neliniște printre Biserici cu privire la unele dialoguri. Eu aș dori, a spus delegatul român, ca aceste neliniști să fie mai explicite, pentru ca cei ce vor citi documentul nostru să știe despre ce este vorba.

În continuare delegatul B. O. R. și-a exprimat aprecierea față de recomandarea documentului ca toți ortodocșii să se prezinte la diferitele dialoguri cu puncte de vedere comune, și nu să ne dăm în spectacol în fața celorlalte confesiuni, scoțînd în evidență unele disensiuni dintre noi. Pentru aceasta, la nevoie, se pot convoca conferințe pregătitoare panortodoxe.

3. În legătură cu *Dialogul special și implicarea ortodoxă în mișcarea ecumenică*, delegatul B. O. R. s-a declarat de acord cu documentul arătînd totuși că ar trebui să se insiste mai mult pe lîngă Consiliul Ecumenic, ca să dea mai multă atenție *Declarației la Sofia* în care ortodocșii și-au exprimat deziderentele lor. Știm că noul Secretar General al C. E. B., Emilio Castro afirmă mereu că e gata să dea ortodocșilor mai multe locuri în conducerea Consiliului Ecumenic și în Comisiile de lucru; trebuie să facem totul că aceste promisiuni să devină fapte.

Delegatul B. O. R. a arătat că rămîne în continuare o problemă grea, procedura de adoptare a hotărîrilor în Consiliul Ecumenic, deoarece majoritatea e protestantă și, mașina de vot ne poate oricînd pune în minoritate, sau chiar poate elimina din Consiliu reprezentanții noștri, dacă unii nu le plac. Trebuie făcut ceva ca această metodologie să fie schimbată.

În legătură cu toate dialogurile, delegatul B. O. R. a propus să reiasă cu claritate din toate documentele Conferinței Preconciliare că *dialogurile inițiate la nivel panortodox, nu pot fi întrerupte decît tot printr-o hotărîre panortodoxă*. Dacă vreo Biserică are probleme bilaterale cu o altă Biserică cu care sîntem în dialog, fie că rezolvă această problemă bilateral, fie că o aduce la cunoștința tuturor Bisericilor ortodoxe, spre a se lua o hotărîre comună, dacă dialogul cu Biserica respectivă va continua, sau se va întrerupe pînă la rezolvarea diferendelor. Nici o biserică nu are singură dreptul de veto în legătură cu vreun dialog.

4. În legătură cu punctul al patrulea de pe ordinea de zi și anume *Problema păcii și a luptei împotriva discriminărilor*, delegatul Bisericii Ortodoxe Române a luat cuvîntul făcînd următoarele observații:

„Mă scuz pentru unii termeni din intervenția mea, care vor putea apărea unora dintre D-stră cam duri. Ei vor fi însă expresia sincerității și a unei opinii personale care se bazează pe realitățile vieții, *care mi se par absente din document*. Chiar dacă nu voi fi foarte sistematic, voi încerca să fiu foarte clar. Deocamdată, țin să apreciez utilitatea documentului și faptul că el va figura pe agenda Sfîntului și Marelui Sinod. Am crezut însă că va fi un document al vremii noastre și nu un text pios, o predică bună pentru secolul al cincelea, al cinsprezecelea, și

pentru orice vreme, dar nu pentru situațiile grele cu care este confruntată lumea și Bisericile astăzi. Aș vrea să fiu bine înțeles. Teologic vorbind, textul e bun. Toți putem accepta teologia păcii, așa cum e exprimată ea pe temeiuri biblice și patristice. Atît numai că, accentul cade pe *mărturia de principiu* pe care o dă Biserica, și nu pe îndatoririle ei. E ceea ce, spunem noi, reprezintă un bun text pe verticală. Îi lipsește totalmente latura orizontală, legătura cu viața concretă, metodele pe care le recomandă Biserica pentru instaurarea unei păci durabile în lume. Documentul vorbește despre rugăciune, dar nu vorbește de loc de faptul că oamenii pot face și altceva pentru pace, și că ei poartă răspunderea față de ceea ce se întîmplă în lume.

Documentul nu arată deloc că nu poate exista pace fără dreptate socială, deși această idee se află din belșug atît în Sf. Scriptură, cît și în toată literatura patristică. Ba chiar, la un moment dat, documentul se întoarce la soluția milosteniei ca soluționarea dreptății sociale, ceea ce este cu totul anacronic în vremea noastră. Noi știm toți că pace fără dreptate socială nu se poate, iar dreptate socială fără o nouă ordine economică internațională, de asemenea nu se poate. Toți știm că toate tensiunile din lume, toate diferendele ideologice vin din motive economice, așa că documentul trebuie neapărat să facă mențiune despre aceasta, și să fixeze poziția Bisericii Ortodoxe în legătură cu aceasta.

Documentul nu spune nimic despre ceea ce unele Biserici au și intreprins în această privință, de pildă despre faptul că în România toate cultele au organizat deja trei întruniri religioase în apărarea păcii și pentru dezarmare. Documentul nu conține de loc recomandări practice. Iată, de curînd, România prin Președintele Nicolae Ceaușescu a propus reducerea cheltuielilor militare și a armamentelor cu 5%, la nevoie chiar unilateral, spre a da un exemplu de acțiune practică în favoarea păcii. Biserica noastră și cultele din România au aderat cu entuziasm la această inițiativă. Oare Bisericile Ortodoxe, în general, nu au nimic de spus după astfel de inițiative practice? Oare nu avem nimic de zis cu privire la amenințarea care ne paște pe toți, și anume amenințarea cu războiul atomic și continuarea cursei înarmărilor? Oare avem dreptul să ignorăm toate acestea, și să prezentăm un document pur teologic, lipsit de orice contact cu viața și cu realitățile? Părerea delegației Bisericii Ortodoxe Române este că documentul trebuie să fie un pod între principiile noastre, și nevoile lumii de azi, și un act care să se adreseze lumii și conducătorilor popoarelor, pentru a-i angaja pe drumul dezarmării și al păcii. Altfel rămînem într-un ghettou al bunelor intenții, fără nici o urmare practică.

În afară de acestea, documentul prezentat nu afirmă necesitatea colaborării Bisericii Ortodoxe cu celelalte confesiuni creștine și cu celelalte religii, în vederea apărării păcii și luptei pentru dezarmare.

Unii au zis aici că trebuie să ne ferim să ne amestecăm în politică. Sînt de acord, dar a apăra pacea nu înseamnă politică. Nu ne amestecăm în conflictul dintre ideologii dar avem datoria să proclamăm calea dialogului ca singura cale de rezolvare a tuturor conflictelor și a diferendelor ideologice. În scurt: *avem nevoie de un document actual, ancorat în istorie, nu abstract, un text care să fie nu numai plin de bune principii ci și de atitudini practice*".

Această intervenție a dus apoi la modificarea substanțială a documentului în care au fost introduse cea mai mare parte din ideile expuse de delegatul Bisericii Ortodoxe Române.

Trecîndu-se la analiza amănunțită a documentelor, s-au alcătuit patru comisii potrivit celor patru teme de pe ordinea de zi. Cele patru comisii, pe baza discuțiilor din plenară, au modificat documentele, dîndu-le forma finală.

Conducătorul delegației Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolitul Antonie Plămădeală al Ardealului, a fost ales președinte al comisiei a II-a, care s-a ocupat cu alcătuirea documentului final, privitor la dialogul Ortodoxiei cu celelalte Biserici și confesiuni creștine. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Corneanu a fost repartizat în comisia care s-a ocupat de Documentul *Ortodoxia și Pacea în lume*. Prea Sfințitul Episcop Nifon Mihăiță a fost repartizat în comisia care s-a ocupat de *Importanța postului și practicarea lui în zilele noastre*. Profesorul Ioan Bria a fost repartizat în comisia care s-a ocupat de *Raportul dintre Biserica Ortodoxă și Mișcarea ecumenică*. În comisia care a studiat dialogurile dintre Biserica Ortodoxă și celelalte Biserici creștine a fost repartizat, în calitate de

consilier, profesorul Dumitru Popescu. Profesorul Ştefan Alexe a fost ales în comisia de trei, care a făcut propuneri cu privire la viitoarele teme ale următoarei Conferinţe Preconciliare.

Cînd documentele, după discuţii ample, şi-au căpătat forma finală, au fost aduse din nou în plenară, au fost rediscutate şi unde a fost nevoie reamendate, după care au fost aprobate în unanimitate de către participanţii la cea de a treia Conferinţă Preconciliară, pentru pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod ortodox.

Această a treia Conferinţă Preconciliară s-a încheiat cu un succes desăvîrşit şi s-au exprimat speranţe că, dacă se va lucra în acelaşi ritm şi în aceeaşi bună cooperare, se va putea spera că Sfîntul şi marele Sinod se va ţine încă în vremea noastră, speranţă care se cam pierduse după cea de a doua Conferinţă Preconciliară, cînd delegaţii se despărţiseră fără a fi reuşit să alcătuiască documente finale, unanim acceptate.

Comisia celor trei însărcinaţi cu propunerea temelor viitoarei Conferinţe Preconciliare a propus ca aceste teme să fie următoarele:

1. Autocefalia şi modul ei de proclamare.
2. Autonomia şi modul ei de proclamare.
3. Dipticele, adică ordinea canonică a Bisericilor.
4. Diaspora ortodoxă şi modul ei de administrare.

De îndată se Bisericile însărcinate cu elaborarea unor propuneri în legătură cu aceste teme, îşi vor trimite propunerile la secretariatul viitorului Conciliu, respectiv Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Damaschinos al Elveţiei, acesta va proceda la convocarea a uneia sau mai multor consultaţii pregătitoare, care să alcătuiască documentele care se vor prezenta ca propuneri la cea de a patra Conferinţă Preconciliară. Aceste pregătiri ar urma să se desfăşoare cît mai repede posibil, respectiv în maximum trei ani, sau dacă se va putea şi mai puţin.

Propunerile au fost acceptate.

În legătură cu tema: „Diaspora ortodoxă" conducătorul delegaţiei Bisericii Ortodoxe Române a rugat să-i fie dat cuvîntul spre a face o declaraţie. Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Hrisostom de Mira, preşedintele celei de a treia Conferinţe Preconciliare i-a acordat cuvîntul.

Mitropolitul Antonie a făcut apoi următoarea declaraţie:

„Cu tristeţe trebuie să fac aici o declaraţie în numele Bisericii Ortodoxe Române, acum cînd am aprobat pe ordinea de zi pentru viitoarea Conferinţă Preconciliară, problema diasporei. Pentru ca cei care vor pregăti documentul să fie în cunoştinţă de cauză asupra unor practici care calcă rînduielile şi canoanele bisericeşti, rugăm să fie luate în considerare anumite situaţii care tulbură viaţa Bisericii Ortodoxe şi a Bisericii Ortodoxe Române în special. Declaraţia noastră este deocamdată verbală, dar ea va putea fi făcută şi în scris tuturor celor 14 Biserici canonice din lume.

Se ştie că în America există o aşa-zisă „Biserică Ortodoxă Americană", condusă de mitropolitul Teodosie. Această Biserică încă nu are un statut canonic panortodox, fapt pentru care delegaţii ei nici nu se află printre noi, dar ea are totuşi legături canonice cu *unele* Biserici ortodoxe, ceea ce şi motivează declaraţia noastră. Mitropolitul Teodosie a primit în ultimii ani sub jurisdicţia Mitropoliei sale un număr mare de preoţi caterisiţi de către Biserica Ortodoxă Română, pe care îi foloseşte în parohii din S. U. A. şi Canada. Ţinem să precizăm că aceşti preoţi au fost caterisiţi de instanţe eclesiastice canonice de judecată, cu procese în regulă, la care s-au putut apăra, şi sentinţele care s-au pronunţat au rămas definitive, chiar şi după apelul la instanţa superioară, care este Sfîntul Sinod, atunci cînd unii dintre ei au făcut astfel de apel, cum a fost cazul preotului Gheorghe Calciu Dumitreasa.

Ţinem de asemenea să precizăm că preoţii în cauză au fost caterisiţi pe cînd se aflau încă în România, pentru acte de indisciplină, pentru încălcarea canoanelor şi rînduielilor bisericeşti, unii dintre ei fiind divorţaţi şi recăsătoriţi.

Ţinem de asemenea să precizăm că ei nu au fost caterisiţi pentru că au plecat din România, şi nici pentru vinovăţii de ordin politic. Au cerut şi li s-a aprobat plecarea cu paşapoarte legale, în situaţii de laici.

Ştim că sfintele canoane sînt valabile peste tot în lumea ortodoxă şi o hotărîre luată de o Biserică este valabilă pentru toate celelalte Biserici. Ştim de ase-

menea că cel care concelebrează cu un preot caterisit, fie el episcop sau preot, cade sub aceeași pedeapsă.

Noi am făcut vizite mitropolitului Teodosie, vorbindu-i despre aceste cazuri. La 8 februarie 1986, Patriarhia Română l-a informat asupra acestor lucruri și în scris. Totuși pînă în prezent nu numai că nu avem nici un răspuns, dar cei caterisiți continuă să fie folosiți ca preoți în sus-amintita Biserică. Despre aceste lucruri am anunțat personal și pe Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Iacobos al Arhiepiscopiei Grecești din cele două Americi.

Ținem de asemenea să aducem la cunoștință că Mitropolitul Teodosie a luat sub jurisdicția sa și un număr mare de parohii ortodoxe românești din S. U. A. și Canada, fără permisiunea Bisericii Române, așa cum a făcut de altfel și cu parohii și preoții aparținători altor Biserici ortodoxe dintre cele prezente aici. De asemenea continuă să primească sub jurisdicția sa preoți care, deși nu sînt caterisiți, părăsesc fără *Carte canonică* în regulă fie Arhiepiscopia noastră ortodoxă din America, fie o altă eparhie din țară.

Credem că sînteți cu toții de acord că o astfel de situație este gravă, și Biserica Ortodoxă Română dorește ca acest lucru să fie cunoscut de către toate Bisericile Ortodoxe. Situația introduce anarhie în Biserică și pune sub semnul întrebării situația așa-zisei Biserici Ortodoxe Americane și cererile ei repetate de a intra în canonicitate. Cu astfel de practici Biserica Ortodoxă Americană nu numai că nu va putea fi primită în familia Bisericilor canonice ortodoxă, dar ea se îndreaptă cu pași repezi mai degrabă spre practici sectare decît ortodoxe.

Preoții caterisiți și primiți pînă în prezent sub jurisdicția mitropolitului Teodosie sînt următorii:

1. Gaga Gheorghe Doru — caterisit în 1980 și care în America își zise Gage.
2. Tătulescu Dimitrie — caterisit în 1979.
3. Barbos Filimon — caterisit în 1979.
4. Petrescu Traian — caterisit în 1982.
5. Avramescu Cornel — caterisit în 1983.
6. Dumitrescu Viorel — caterisit în 1985
7. Calciu Dumitreasa Gh. — caterisit în 1985.

Atragem atenția că oricine ar vizita U. S. A. sau Canada și ar fi invitat să concelebreze cu oricare din acești foști preoți, să știe că ei sînt caterisiți.

În ceea ce-l privește pe Mitropolitul Teodosie, am fi recunoscători acelora dintre dvs. care ar putea face vreun demers suplimentar pe lîngă el, pentru a intra în rînduială. S-ar face în felul acesta un real serviciu și lui și Bisericii sale și Ortodoxiei.

Există în Europa iregularități canonice săvîrșite în dauna Bisericii Ortodoxe Române de către unii ierarhi occidentali, dar nu le voi menționa aici în speranța că le vom putea rezolva prin discuții frățești bilaterale, pe care, de altfel, le-am și început".

Această declarație a fost ascultată cu mult interes de toți cei prezenți și absolut toți și-au arătat acordul cu Biserica Ortodoxă Română, în conversațiile libere care au urmat după aceea. Cei mai mulți ne-au sfătuit ca să facem în scris o comunicare de acest fel Bisericilor Ortodoxe surori.

Cea de a treia Conferință preconciliară și-a încheiat lucrările cu succes și dă speranțe pentru o evoluție pozitivă a lucrurilor în vederea organizării cît mai curînd a Sfîntului și marelui Sinod panortodox.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Pentru pacea a toată lumea

COMUNICARE, NU EXCOMUNICARE

Însemnări de la un „Conciliu al Păcii"

Din inițiativa și la invitația prof. Dr. Carl Friederich von Weizsäcker, fizician, s-a organizat între 13—15 octombrie 1986, în localitatea Kirchberg din R. F. G., în localul unei foste mănăstiri catolice distruse de Reformă și refăcută în anii din urmă ca Centru de conferințe, un *Conciliu al Păcii*, menit să sensibilizeze opinia publică asupra pericolului unui război nuclear. Tema *Conciliului* a constituit-o titlul unei cărți publicate în anul acesta de către prof. von. Weizsäcker: DIE ZEIT DRÄNGT (*Ne presează timpul*, München și Viena, 1986, 117 p.).

Au participat peste 100 de invitați din cîteva țări din Europa: R. F. G., R. D. G., Franța, Anglia, Danemarca, Polonia, Cehoslovacia, Elveția, U. R. S. S. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de semnatarul acestei dări de seamă.

În prima zi — 13 octombrie 1986 — s-a dat cuvîntul unui număr de 10 participanți. Al treilea vorbitor a fost reprezentantul B. O. R. Am prezentat un referat intitulat: *„Cînd fiecare va fi o piedică în calea războiului, va fi pace"*, împrumutînd cuvintele dintre ghilimele dintr-o scriere a lui Nicolae Iorga din anul 1940 (Textul referatului în anexă). Referatul a fost ascultat cu mult interes și a fost apreciată mai ales inițiativa recentă a Președintelui Nicolae Ceaușescu de a reduce cu 5% cheltuielile și forțele militare, la nevoie în mod unilateral, spre a da un exemplu de acțiune concretă celorlalte state, spre dezarmare și pace.

Din partea Franței a vorbit pastorul George Casallis, din Paris, vechi militant pentru pace și, pe vremuri, unul din fondatorii C. C. P. de la Praga, împreună cu Mitropolitul din acea vreme al Moldovei și Sucevei Dr. Iustin Moisescu, ajuns în 1977 Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (mort în 1986). George Casallis s-a întors din C. C. P. cu mulți ani în urmă în momentul în care i s-a părut că prin „pace" se înțelege doar a face politica Răsăritului. Acum, este pentru prima oară sînd el revine în arenă, la o Adunare internațională pentru pace, declarînd că înțelege că altă cale nu există. El a cerut celor două mari puteri, Estului și Vestului, în ciuda diferențelor ideologice greu de soluționat, să nu se separe în problemele păcii și în interzicerea folosirii bombei atomice. El a recunoscut că Franța rămîne angajată în cursa înarmărilor și că francezii trebuie să accepte acest lucru deoarece, pentru apărarea ideologiei apusene, nu există altă alternativă. Totuși, în momentul în care înarmarea atomică înseamnă distrugerea creației, a planetei, viziunea apuseană ar trebui să se schimbe, pentru că și ei sînt la fel de amenințați de înarmare și de război.

Pastorul Casallis și-a exprimat totuși unele îndoieli cu privire la modul cum se va soluționa problema în cele din urmă. Lupta pentru dezarmare, a spus el, pare pierdută. Gîndirea în slujba păcii e în minoritate. Și ceea ce e mai grav, e în minoritate *gîndirea* însăși, oamenii care gîndesc. Prevalează cei care nu gîndesc și care îi consideră ridicoli pe cei care cer dezarmarea.

El a pledat totuși pentru orice soluție care duce la pace și la apărarea naturii și a creației. Radiațiile, chiar dacă nu va fi război, vor distruge încetul cu încetul pădurile și aceasta va duce la moartea planetei. Întrebat ce pot face Bisericile din Franța în legătură cu aceasta, a răspuns că ele sînt active în apărarea păcii, dar n-ar putea spune cît e de eficace efortul lor în fața oamenilor politici.

menea că cel care concelebrează cu un preot caterisit, fie el episcop sau preot, cade sub aceeaşi pedeapsă.

Noi am făcut vizite mitropolitului Teodosie, vorbindu-i despre aceste cazuri. La 8 februarie 1986, Patriarhia Română l-a informat asupra acestor lucruri şi în scris. Totuşi pînă în prezent nu numai că nu avem nici un răspuns, dar cei caterisiţi continuă să fie folosiţi ca preoţi în sus-amintita Biserică. Despre aceste lucruri am anunţat personal şi pe Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop Iacobos al Arhiepiscopiei Greceşti din cele două Americi.

Ţinem de asemenea să aducem la cunoştinţă că Mitropolitul Teodosie a luat sub jurisdicţia sa şi un număr mare de parohii ortodoxe româneşti din S. U. A. şi Canada, fără permisiunea Bisericii Române, aşa cum a făcut de altfel şi cu parohii şi preoţii aparţinători altor Biserici ortodoxe dintre cele prezente aici. De asemenea continuă să primească sub jurisdicţia sa preoţi care, deşi nu sînt caterisiţi, părăsesc fără *Carte canonică* în regulă fie Arhiepiscopia noastră ortodoxă din America, fie o altă eparhie din ţară.

Credem că sînteţi cu toţii de acord că o astfel de situaţie este gravă, şi Biserica Ortodoxă Română doreşte ca acest lucru să fie cunoscut de către toate Bisericile Ortodoxe. Situaţia introduce anarhie în Biserică şi pune sub semnul întrebării situaţia aşa-zisei Biserici Ortodoxe Americane şi cererile ei repetate de a intra în canonicitate. Cu astfel de practici Biserica Ortodoxă Americană nu numai că nu va putea fi primită în familia Bisericilor canonice ortodoxă, dar ea se îndreaptă cu paşi repezi mai degrabă spre practici sectare decît ortodoxe.

Preoţii caterisiţi şi primiţi pînă în prezent sub jurisdicţia mitropolitului Teodosie sînt următorii:

1. Gaga Gheorghe Doru — caterisit în 1980 şi care în America îşi zise Gage.
2. Tătulescu Dimitrie — caterisit în 1979.
3. Barbos Filimon — caterisit în 1979.
4. Petrescu Traian — caterisit în 1982.
5. Avramescu Cornel — caterisit în 1983.
6. Dumitrescu Viorel — caterisit în 1985
7. Calciu Dumitreasa Gh. — caterisit în 1985.

Atragem atenţia că oricine ar vizita U. S. A. sau Canada şi ar fi invitat să concelebreze cu oricare din aceşti foşti preoţi, să ştie că ei sînt caterisiţi.

În ceea ce-l priveşte pe Mitropolitul Teodosie, am fi recunoscători acelora dintre dvs. care ar putea face vreun demers suplimentar pe lîngă el, pentru a intra în rînduială. S-ar face în felul acesta un real serviciu şi lui şi Bisericii sale şi Ortodoxiei.

Există în Europa iregularităţi canonice săvîrşite în dauna Bisericii Ortodoxe Române de către unii ierarhi occidentali, dar nu le voi menţiona aici în speranţa că le vom putea rezolva prin discuţii frăţeşti bilaterale, pe care, de altfel, le-am şi început".

Această declaraţie a fost ascultată cu mult interes de toţi cei prezenţi şi absolut toţi şi-au arătat acordul cu Biserica Ortodoxă Română, în conversaţiile libere care au urmat după aceea. Cei mai mulţi ne-au sfătuit ca să facem în scris o comunicare de acest fel Bisericilor Ortodoxe surori.

Cea de a treia Conferinţă preconciliară şi-a încheiat lucrările cu succes şi dă speranţe pentru o evoluţie pozitivă a lucrurilor în vederea organizării cît mai curînd a Sfîntului şi marelui Sinod panortodox.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Pentru pacea a toată lumea

COMUNICARE, NU EXCOMUNICARE

Însemnări de la un „Conciliu al Păcii"

Din inițiativa și la invitația prof. Dr. Carl Friederich von Weizsäcker, fizician, s-a organizat între 13—15 octombrie 1986, în localitatea Kirchberg din R. F. G., în localul unei foste mănăstiri catolice distruse de Reformă și refăcută în anii din urmă ca Centru de conferințe, un *Conciliu al Păcii*, menit să sensibilizeze opinia publică asupra pericolului unui război nuclear. Tema *Conciliului* a constituit-o titlul unei cărți publicate în anul acesta de către prof. von. Weizsäcker: DIE ZEIT DRÄNGT (*Ne presează timpul*, München și Viena, 1986, 117 p.).

Au participat peste 100 de invitați din cîteva țări din Europa: R. F. G., R. D. G., Franța, Anglia, Danemarca, Polonia, Cehoslovacia, Elveția, U. R. S. S. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de semnatarul acestei dări de seamă.

În prima zi — 13 octombrie 1986 — s-a dat cuvîntul unui număr de 10 participanți. Al treilea vorbitor a fost reprezentantul B. O. R. Am prezentat un referat intitulat: *„Cînd fiecare va fi o piedică în calea războiului, va fi pace"*, împrumutînd cuvintele dintre ghilimele dintr-o scriere a lui Nicolae Iorga din anul 1940 (Textul referatului în anexă). Referatul a fost ascultat cu mult interes și a fost apreciată mai ales inițiativa recentă a Președintelui Nicolae Ceaușescu de a reduce cu 5% cheltuielile și forțele militare, la nevoie în mod unilateral, spre a da un exemplu de acțiune concretă celorlalte state, spre dezarmare și pace.

Din partea Franței a vorbit pastorul George Casallis, din Paris, vechi militant pentru pace și, pe vremuri, unul din fondatorii C. C. P. de la Praga, împreună cu Mitropolitul din acea vreme al Moldovei și Sucevei Dr. Iustin Moisescu, ajuns în 1977 Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (mort în 1986). George Casallis s-a întors din C. C. P. cu mulți ani în urmă în momentul în care i s-a părut că prin „pace" se înțelege doar a face politica Răsăritului. Acum, este pentru prima oară sînd el revine în arenă, la o Adunare internațională pentru pace, declarînd că înțelege că altă cale nu există. El a cerut celor două mari puteri, Estului și Vestului, în ciuda diferențelor ideologice greu de soluționat, să nu se separe în problemele păcii și în interzicerea folosirii bombei atomice. El a recunoscut că Franța rămîne angajată în cursa înarmărilor și că francezii trebuie să accepte acest lucru deoarece, pentru apărarea ideologiei apusene, nu există altă alternativă. Totuși, în momentul în care înarmarea atomică înseamnă distrugerea creației, a planetei, viziunea apuseană ar trebui să se schimbe, pentru că și ei sînt la fel de amenințați de înarmare și de război.

Pastorul Casallis și-a exprimat totuși unele îndoieli cu privire la modul cum se va soluționa problema în cele din urmă. Lupta pentru dezarmare, a spus el, pare pierdută. Gîndirea în slujba păcii e în minoritate. Și ceea ce e mai grav, e în minoritate *gîndirea* însăși, oamenii care gîndesc. Prevalează cei care nu gîndesc și care îi consideră ridicoli pe cei care cer dezarmarea.

El a pledat totuși pentru orice soluție care duce la pace și la apărarea naturii și a creației. Radiațiile, chiar dacă nu va fi război, vor distruge încetul cu încetul pădurile și aceasta va duce la moartea planetei. Întrebat ce pot face Bisericile din Franța în legătură cu aceasta, a răspuns că ele sînt active în apărarea păcii, dar n-ar putea spune cît e de eficace efortul lor în fața oamenilor politici.

Episcopul vechi-catolic de la Bonn, Dr. Sigisberg Kraft, a reluat ideea din referatul subsemnatului că Bisericile nu trebuie să se amestece în lupta dintre ideologii, ci doar întru apărarea naturii şi a vieţii. De asemenea, el a reluat ideea că Bisericile nu se bucură de credibilitate şi de cauză că sînt prea divizate. Ele iau calitatea de a învăţa, dar cum să le fie primită învăţătura, cînd ele însele nu sînt unite? Cum să se bucure de credibilitate Biserici care se angajează, de pildă, în campanii electorale, deci se separă după ideologiile partidelor pe care le apără. Totuşi, în problema apărării păcii, toate Bisericile sînt unite.

A luat cuvîntul şi un general de brigadă german (R. F. G.), *von der Racke*, declarînd că şi soldaţii sînt adînc preocupaţi de posibilitatea unui conflict pe care nu-l doresc.

Generalul a declarat apoi că, în ciuda aşteptărilor noastre, armele atomice nu vor fi abolite din motive morale, ci din motive politice. Oamenii politici vor raţiuni politice, nu morale.

Totuşi, ştiind că în vremea noastră un război atomic ar fi o catastrofă din toate punctele de vedere, generalul a spus că trebuie totuşi să optăm pentru tratative şi pace. Chiar dacă acum oamenii politici din cele două tabere vor putea stăpîni situaţia, cine ştie ce se va întîmpla peste 20 de ani, cînd multe state vor putea avea bombe atomice, şi printre conducători va fi şi vreun nebun, care s-o folosească? De aceea trebuie luptat împotriva înarmării atomice. Ce morală să aştepţi de la un nebun?

Există desigur mai multe posibilităţi: ori vor fi abandonate armele atomice, ori vor rămîne, dar nu vor fi folosite decît ca ameninţare. Cealaltă posibilitate e folosirea lor, dar în cazul acesta rezultatele sînt imprevizibile pentru viaţa omului şi a planetei. Trebuie mutat accentul pe dialog, a spus generalul, dar în cadrul dialogului noi optăm pentru existenţa armelor, dar fără folosirea lor. De aceea el nu poate condamna înarmarea. Religiile anticipează rezultate catastrofale posibile. Dar poate nu va fi chiar aşa. Poate conflictul nu va fi general şi fatal! Poate situaţia se poate schimba prin ameninţarea cu forţa!

Ştim că dvs., creştinii, detestaţi războiul şi militarizarea, dar aceasta nu e decît o idee, o mărturie creştină şi deciziile nu sînt în mîinile dvs. Desigur puteţi influenţa opinia publică, dar deciziile aparţin oamenilor politici, iar militarii fac parte din instrumentele acestora. Dvs. vreţi pace. Bine. Cum să se facă pacea, aceasta aparţine oamenilor politici şi în nici un caz ei nu vor confunda dreptatea cu libertatea. Numai cînd acestea două îşi vor găsi calea de rezolvare, se va putea vorbi de pace sigură.

I s-au pus generalului multe întrebări în legătură cu expunerea sa şi mai ales i s-a explicat că libertatea trebuie luată împreună cu dreptatea, altfel libertatea e o iluzie. În răspuns, s-a menţinut pe punctul său de vedere că trebuie menţinută ameninţarea, deci înarmarea, pentru apărarea libertăţii. Dreptatea vine pe planul al doilea.

În cuvîntul meu, i-am arătat generalului că fără dreptate nu se poate vorbi de libertate. Libertatea fără dreptate nu poate fi, cum şi este azi în multe părţi ale lumii, libertatea de a muri de foame sau de sete, sau de a nu avea de lucru, sau de a nu avea acces la învăţătură etc. Libertatea e condiţionată de dreptate, nu invers. Aşa încît, imperios necesară este o nouă ordine economică. Politicienii trebuie să pornească de la această premiză, ca să împiedice războiul şi să apere pacea. Aceasta va facilita şi dezarmarea şi triumful raţiunii. L-am întrebat dacă el personal, în numele oricărei idei, ar fi gata să declanşeze un război care să distrugă totul. Cu ce folos ar face-o, altul decît distrugerea. De aceea se impune mai întîi o clarificare simplă: renunţarea la soluţia forţei şi trecerea la dialog. Aceasta e singura soluţie. După renunţarea la forţă, prin dialog totul e posibil. A răspuns că de fapt şi el crede în alternativa dialogului, altfel n-ar fi cu noi. Singura alternativă: dezarmarea prin dialog.

Un delegat din R. D. G., episcopul Cristoph Stier, din Schwerin, Mecklenburgs, a spus şi el că Bisericile refuză teoria înarmării ca ameninţare, deoarece consecinţele ei pot fi imprevizibile. Trebuie mers spre ideea unei înscăunări în lume a încrederii, pentru a se pregăti procesul păcii. El poate fi lung, dar e singurul sigur.

Helmut Spengler, episcop al Bisericii din Hessen-Nassan, Darmstadt, a pledat pentru instituţionalizarea acestui *Conciliu al Păcii*, dar a precizat că opiniile noastre nu pot fi eficiente decît dacă se pot transforma în decizii politice. Un *Conciliu al Păcii* poate fi o strategie diplomatică prin care să se influenţeze factorii de decizie politică. Trebuie impusă în lume *dogma dezarmării*, împotriva tuturor felurilor de războaie, deoarece şi cele convenţionale, sînt tot atît de odioase ca şi cele atomice.

O cuvîntare importantă a ţinut în cadrul Conciliului de la Kirchberg profesorul fizician Carl Friederich von Weizsäcker, fratele preşedintelui R. F. G. Ideea centrală de la care a pornit a fost aceea că: *Trebuie să comunicăm, nu să ne excomunicăm*, adică oamenii să se apropie prin dialog, nu să se îndepărteze unii de alţii. Trebuie să încercăm să ajungem la adevăr prin dialog, nu din cauza fricii. În momentul de faţă omenirea e ameninţată, natura e în pragul otrăvirii prin producţia atomică.

Vorbind despre epuizarea surselor de energie, profesorul a spus că şi aceasta e consumată tot pe înarmare: „Daţi-mi 1000 de ani de pace, a spus el, şi garantez 1000 de ani de energie". Nu s-a declarat optimist cu privire la pacea viitorului. Adevărata problemă, a mai spus el, e aceea a protecţiei noastre împotriva urmărilor unui război atomic, ale cărui efecte vor fi de lungă durată.

De aceea, el se pronunţă pentru *Acorduri* şi nu pentru război. Căci chiar dacă problema dreptăţii sociale se va rezolva, va rămîne în continuare gravă problema energiei. „Se pot domestici micii demoni, dar cu cei mari e mai greu".

Printre problemele pe care le-a abordat a fost şi aceea a creşterii populaţiei şi a balanţei dintre aceasta şi producţie. Se întîmplă nişte lucruri ciudate, a arătat el: în multe ţări, populaţia creşte pentru că familiile au nevoie de *multe* braţe de muncă spre a rezolva sărăcia. Or, tocmai aceasta duce pe de altă parte la creşterea sărăciei.

Cu privire la împrumuturile făcute de ţările subdezvoltate sau în curs de dezvoltare, a arătat că multe din ele nu sînt capabile să le restituie, dar băncile nu vor să ştie aceasta. Ele îşi vor banii. Şi întrucît U. S. A. promovează o politică de înarmare care măreşte sărăcia ţărilor în curs de dezvoltare sau subdezvoltate, împiedicînd deci instaurarea unei noi ordini economice internaţionale, ar trebui ca U. S. A. să achite băncilor datoria altora, dar aceasta ar însemna creşterea impozitelor în U. S. A. ceea ce nu convine cetăţeanului american.

Contradicţiile din lumea de azi sînt atît de mari şi de greu de soluţionat, a mai spus el, încît al treilea război mondial ar putea începe chiar în timpul cît noi bătrînii mai trăim încă.

Despre cursa înarmării ca mijloc de intimidare şi ameninţare a altora, a spus că aşa a fost de cînd e lumea. Cînd în lume au apărut două puteri, a început întrecerea în înarmare. Aşa a fost între Roma şi Cartagina şi între multe alte puteri. Acum însă, cu arma atomică problemele se pun altfel. Sîntem avertizaţi că sîntem în pericol. Dar dacă ne vom trezi prea tîrziu?

Prof. von Weizsäcker a avansat şi o teorie nouă: dacă oamenii nu se vor înţelege, dar nu vor folosi totuşi armele atomice, atunci vor crea *arme nonatomice*, dar mai catastrofale decît cele atomice. „Nu dezarmarea va duce la pace, ci pacea la dezarmare", de aceea trebuie să începem prin a hotărî *pacea*. Invitaţia la dezarmare nu e convingătoare, pentru că cei care o fac, au atîtea rezerve, încît chiar dacă ar dezarma proporţional, le-ar mai rămîne suficiente arme pentru a putea declanşa şi duce un război. De aici vin ezitările.

Concluzia profesorului a fost că totuşi, singura soluţie e *decizia pentru pace* şi aceasta depinde de oameni. Nu natura a creat armele — nici Dumnezeu — ci oamenii. Ei trebuie să se debaraseze de ele. Dar iată că oamenii s-au înstrăinat unii de alţii. Nu-şi mai cunosc vecinii. Se tratează ca nişte abstracţiuni. Lupul nu e lup pentru lupi, dar oamenii au devenit lupi pentru oameni. Creştinii trebuie să repună în valoare morala dragostei de aproapele. Aceasta ar trebui să controleze puterea. Dar nu şi-a dovedit eficienţa.

Omenirea trebuie totuşi să înţeleagă acum, a mai spus el, că pace nu înseamnă să nu mai fie război, *ci să se apere pacea*. Trebuie condamnată şi intenţia de a face război. Ce te faci însă cînd tu ajungi la concluzia aceasta, dar adversarul tău nu ajunge, ci foloseşte arma atomică?

El s-a referit apoi la teza *unui război justificat*, care e oricînd posibil, atîta vreme cît există arme și armate. Justificat de ce? De pretextul apărării păcii și al libertății. Trebuie însă, a spus el, respins acest pretext. Trebuie ca *instituția războiului* ca atare să dispară. Să se instaureze regimuri democratice, bazate pe morală. Iisus nu s-a ocupat de politică, dar a avut în vedere egalitatea și libertatea oamenilor. Cum se poate realiza aceasta? Ce e de făcut? Să instituționalizăm acest *Conciliu al păcii*. Poate că el va răspunde.

Von Weizsäcker a vorbit liber și nu tocmai sistematic, dar a vorbit din convingere, teamă și îngrijorare. Au urmat discuții, comentarii.

Un ziarist polonez, dr. Jerzy Toeplitz, din Varșovia, a pus întrebarea cum pot creștinii iubi, sau cum cer ei să fie iubit și aproapele și dușmanii? Cum s-ar putea traduce aceasta într-un limbaj actual, care să asigure pacea. El a avansat termenul *security partnership*: să ajungă oamenii să fie parteneri în securitatea personală. Să se realizeze o *securitate reciprocă*. Fiecare să fie sigur că nu va fi atacat. Numai în aceste condiții s-ar putea ajunge și la *iubirea vrăjmașilor*. Altfel cum să-l iubești? Să-l iubești ca să-l schimbi, dar dacă el nu se schimbă? Să-l iubești însă cînd nu te temi de el, și nici el nu se teme de tine, acest lucru e posibil.

Ideea de *securitate reciprocă* a mai fost reluată după aceea în discuții considerîndu-se a fi o bună soluție și o posibilă garanție a păcii, în cazul în care ambele tabere în conflict ideologic ar fi sigure că *securitatea reciprocă* e operantă.

Problema e însă: cum să se ajungă la o securitate reciprocă? În ciuda sau prin rezolvarea decalajelor economice? E posibilă o securitate reciprocă, atîta vreme cît rămîn nedreptățile sociale la scară mare, mondială?

După expunerea prof. von Weizsäcker a luat cuvîntul, în replică, și naratorul acestei *Adunări* pentru pace.

„Am ascultat cu interes și cu pasiune expunerea Dvs., domnule Weizsäcker, o expunere plină de idei și de sugestii menite să ne provoace meditați îndelungi și creatoare, deși ne-a strecurat în suflete și anumite incertitudini și chiar mai mult decît atît un pic de teamă. Eu mi-am pus întrebarea, și v-o pun și dvs.: Ce putem gîndi despre viitor? Îl putem calcula? De pildă, putem spune ce se va întîmpla în cazul că se promovează în continuare politica amenințării prin înarmare, sau ce se va întîmpla în cazul unui acord de dezarmare progresivă? Putem calcula pacea, în funcție de anumite date pe care ni le furnizează realitatea, sau nici în astfel de condiții n-o putem calcula cu precizie, ea rămînînd de fapt dependentă de *alți* factori, care ne scapă, sau e lăsată pe seama întîmplării? O putem calcula, sau doar ghici, profeți? Și, în condițiile prezente, ce putem spera? Vă întreb acestea, pentru că am avut impresia, și cred că nu m-am înșelat că Dvs. ați lăsat problema deschisă. Nu v-ați pronunțat asupra viitorului. N-ați dat nici un pronostic. Sau ați fost mai degrabă pesimist. Ați pledat problema *Conciliului Păcii*, pentru viitor. Dar ce credeți că ar putea realiza un asemenea *Conciliu?* Ar putea el să facă să prevaleze rațiunea, peste interesele politice? Sau în cele din urmă se va apela totuși la forță? Mai în scurt: Există soluții împotriva războiului, sau nu există?"

Prof. von Weizsäcker a răspuns că așa este: a lăsat problema deschisă. O acțiune comună a rațiunii ar putea da unele rezultate, dar cum să se ajungă la o asemenea acțiune comună, e mai greu de spus. Sînt totdeauna aspecte care ne scapă, de aceea n-am îndrăznit să fac pronosticuri și nici să dau soluții. Dacă aș fi făcut așa ceva ne-am fi împărțit de pe acum în tabere, chiar noi aici. Or, eu am vrut și vreau să las deschisă perspectiva lucrării în continuare a unui *Conciliu al Păcii* care, poate, va găsi ceva. De aceea nici nu l-am criticat aici pe președintele S. U. A. pentru ceea ce n-a făcut acum în Islanda. Aș fi putut să-l critic, dar poate că nu e încă totul pierdut. Lupta pentru pace trebuie continuată.

A vorbit apoi dr. Erhard Eppler, fost ministru al relațiilor cu lumea a treia. Acesta a pus foarte multe întrebări creștinilor: O teologie a păcii, cere o pace a teologiei, dar aceasta încă nu există; pot creștinii să se angajeze într-un război din care va rezulta o iarnă nucleară care va strica opera Creatorului, va fi o negare a Genezei? Ce înțeleg creștinii atunci cînd spun că pacea e o treabă politică? Pot creștinii participa la folosirea armei atomice? Și de ce iau parte la competiția înarmării? De aici va rezulta dezumanizarea altora, or, ei au porunca să-și iubească măcar aproapele.

Toate acestea, a conchis el, ne duc la concluzia că mai trebuie făcut încă mult pentru a se ajunge la o *teologie a păcii*, bine determinată.

El a constatat apoi că apare din ce în ce mai evident că *alternativa coexistenței* nu mai există. Trebuie ca unul să-l domine pe celălalt și să-i impună tăcerea, ascultarea. Trebuie să fie unul puternic, și unul vulnerabil. Întrebarea e: Cine va fi puternic? Cine va fi vulnerabil? La aceasta nu poate da răspuns. Poate doar spune, într-o adunare de creștini că, într-o asemenea situație, nimeni nu va mai putea spune că e urmașul lui Hristos. *Pax romana* n-a fost eficientă pînă la urmă, pentru că era impus cu forța. Dădea ea o anumită securitate. *Civis romanus sum*, era garanția că vei fi tratat după lege. Dar Iisus n-a mers pe această idee unilaterală. El a mers pe iubire, pe înțelegerea de dincolo de forță. *Cea mai mare securitate*, s-a dovedit pînă la urmă *insecuritatea*, și cea mai mare *moralitate*, impusă cu forța, s-a dovedit *imoralitate*. Ea l-a sacrificat chiar pe Iisus, care era drept.

Nici o securitate nu poate fi sigură, dacă e asigurată pe insecuritatea altuia, a spus Eppter. *Securitatea reciprocă* e mai aproape de ceva ce ar putea fi posibil.

În discuțiile care au urmat, *securitatea reciprocă* a fost condiționată de vorbitori de reinstaurarea unei *noi ordini economice internaționale*.

În acest sens a luat cuvîntul și autorul acestei dări de seamă și mulți alții. Fără soluționarea problemelor economice, pericolul va atîrna permanent deasupra capetelor oamenilor ca o sabie a lui Damocles.

Întrebat ce părere personală are el ca politician, dl. Eppler a răspuns: „Politicienii trebuie să fie optimiști. Altfel nu-i mai alege nimeni!"

Întrebat despre opinia lui cu privire la rolul Bisericilor în apărarea păcii, a răspuns: „Bisericile trebuie să-și construiască o teologie clară, sigură, solidă, a păcii. Numai după aceea îi vor putea angaja alături de ei pe politicieni".

Deși marea majoritate a participanților la *Conciliul păcii* de la Kirchberg erau protestanți, în concluzii s-a spus că Sfîntul Duh în acțiunea sa în lume, nu exclude *cooperarea omului*. Deci nu *sola gratia*, nici *sola fide*. Și oamenii își au rolul și responsabilitatea lor. Acest lucru a marcat un important pas protestant spre o întoarcere la coresponsabilitatea divino-umană în ceea ce privește destinul oamenilor pe pămînt.

Într-o nouă intervenție, prof. Casallis din Franța a ridicat problema *non-violenței*, ca soluție a implicării creștinilor în lupta pentru pace. Non-violența vine de la Hristos, sau de la Gandhi. În discuție a apărut și întrebarea *dacă există forme justificate de violență*, răspunsurile din sală fiind dintre cele mai diverse și la un moment dat riscînd să se piardă în confuzii, pentru că nu s-a dat o definiție exactă a non-violenței.

În acest moment a cerut din nou cuvîntul reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române, Antonie Plămădeală, Mitropolitupl Ardealului:

„Aș cere o punere la punct și o intrare în ordine a discuției: Ce înseamnează non-violența? A nu răspunde la violență? Despre aceasta discutăm, sau discutăm în principiu despre non-violență? Dacă discutăm în principiu, ne pierdem vremea, pentru că trăim într-un climat de super-înarmare, care presupune violența. Poate ar fi mai util să determinăm dacă poate exista și un război justificat, acela *de apărare* de pildă. Aici s-a spus: nu există *război drept*. Și s-a tras concluzia că e îndreptățită doar *non-violența*. De acord. Dar dacă ești atacat? În ciuda poveții cu întoarcerea obrazului, creștinii s-au implicat în războaie. Ce le spunem azi despre războaiele de apărare, de apărarea de agresori? Cred că acest aspect nu trebuie neglijat, pentru că face parte din ceea ce este posibil să se întîmple, și ei cer de la noi o orientare. Părerea mea este că în cazul apărării, aceasta se înscrie în limitele moralei care nu ne lasă să lăsăm să se răspîndească răul".

A răspuns von Weizsäcker, că nu poate exista război drept. Iisus n-a fost pentru violență, dar atunci trebuie să accepți consecințele violenței altora, ceea ce nu e totdeauna ușor. Noi l-am avut aici pe Hitler. A fost justificat moral acela care a refuzat să lupte împotriva lui Hitler? Sînt probleme! Nu e ușor să ne pronunțăm. Încă o dată se justifică deci continuarea discuțiilor noastre și instituirea *Conciliului Păcii*.

Au fost însă obiecţii împotriva titlului de *Conciliu al Păcii*. S-a zis că romano-catolicii şi unii ortodocşi prezenţi obiectează că numele e consacrat ca termen tehnic pentru *Conciliile Ecumenice*, aşa că e mai bine să se adopte pentru viitor un alt nume, d. p. *Adunarea creştinilor pentru pace*. A luat cuvîntul din nou reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române:

„Cînd am primit invitaţia, am fost fascinat de titlul instituţiei care se punea la cale: *Conciliu al Păcii*. Văd acum unele ezitări. Nu cred că sînt îndreptăţite. Vechile Concilii, Sinoade îşi au numele lor consacrate. Şi însemnau tot *Adunări*. Lumea de azi ştie să dea cuvintelor sensul lor. Un *Conciliu al Păcii*, ar fi un *Conciliu al Păcii* cum n-au fost cele din trecut, care au avut alte teme pe agendă. Mi se pare chiar că un astfel de titlu ar fi un slogan foarte mobilizator. Prin el, am intra şi în acel *proces conciliar (Conciliar fellowship, Conciliarity)*, care a fost atît de discutat şi aprobat de Adunarea Generală a Consiliului Mondial al Bisericilor de la Vancouver (1983). Să nu ne temem de cuvinte, ci să ne folosim de ele, dacă pot fi de folos".

Hotărîrea finală a fost să se convoace în anul viitor o nouă adunare, spre a se continua *procesul conciliar* în vederea apărării păcii. Numele de *Conciliu al Păcii* intră în uz prin însăşi folosirea lui.

Nu s-a alcătuit nici un *Comunicat final*, nici o *Declaraţie*. Televiziunea germană a înregistrat însă totul, urmînd a face o expunere de o oră în ziua de 31 octombrie 1986.

Convocarea celei de a doua şedinţe o va face tot prof. von Weizsäcker.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

CÎND FIECARE OM VA FI O PIEDICĂ ÎN CALEA RĂZBOIULUI, VA FI PACE*

Titlul de mai sus îi aparţine lui Nicolae Iorga şi a fost rostit în 1940. Marele istoric lansa un avertisment în preajma celui de-al doilea război mondial. N-a fost ascultat şi războiul s-a declanşat. Astăzi, un astfel de avertisment trebuie luat mult mai serios, pentru că nu numai pacea lumii e ameninţată, ci e ameninţată existenţa însăşi a lumii, datorită mijloacelor de distrugere pe care le-a acumulat şi le acumulează într-un ritm din ce în ce mai accelerat mai ales marile puteri.

În privinţa apărării păcii şi a vieţii, nu de argumente duce omenirea lipsă. În afară de poruncile Scripturii, bunul simţ ne spune că viaţa e preferabilă morţii şi pacea, războiului, şi că ocrotirea creaţiei e datoria noastră, nu distrugerea ei. Şi dacă este aşa, atunci se pune întrebarea:

De ce totuşi argumentele rămîn fără nici o eficacitate, iar raţiunea umană care peste tot le recunoaşte, se dovedeşte pînă acum incapabilă de a transforma argumentele în fapte? De ce, în ciuda tuturor evidenţelor că ne îndreptăm spre o catastrofă generală, cursa înarmărilor cu cele mai distrugătoare arme, continuă într-un ritm progresiv? Nici n-a ajuns bine ultimul tip de armă la sfîrşitul liniei de fabricaţie că, la începutul aceleiaşi linii, începe fabricarea alteia şi mai distrugătoare, învechind-o pe loc pe cea abia născută cu o clipă mai înainte. Racheta „Maverick" antitanc, a fost înlocuită îndată după producere, deşi a fost comandată pentru 4,4 miliarde lire sterline; racheta „Phoenix", racheta „Tow", racheta „Roland" destinate doborîrii de avioane, numai cu aceasta din urmă cheltuindu-se 10 milioane de dolari, racheta „Trident", obuzul „Copperhead", costind 47.000 lire sterline, toate au fost urgent înlocuite în momentul cînd erau gata de livrare, încît se vorbeşte de o „moralitate infantilă" a rachetelor.

De ce se întîmplă toate acestea? Ce se întîmplă cu raţiunea umană? Se va fi dereglat şi a ajuns să creeze şi să justifice monştri, să justifice absurditatea, pînă la forma ei cea mai acută, autodistrugerea?

---

* Cuvîntare ţinută la „Conciliul Păcii" organizat la Kirchberg în R. F. G., între 13—15 octombrie 1986, sub preşedinţia prof. C. F. Weizsäcker.

Poate că exagerăm puțin cînd punem întrebarea în felul acesta. Știm toți că, totuși rațiunea își dă iluzia că operează, atunci cînd marile puteri continuă cursa înarmărilor și perfecționarea capacității de distrugere a armelor. Se argumentează că cel mai puternic îl va opri de la agresiune pe cel mai slab intimidîndu-l, făcîndu-l să renunțe la agresiune. Acum se știe însă că argumentarea are doar aparența de a fi logică. Cel care poate distruge lumea de cinci ori, nu se va teme de cel capabil de a o distruge de zece ori! E destul s-o poată distruge oricare dintre ei o singură dată! Un glonte e tot atît de eficace în puterea lui de distrugere pentru un om, ca și o bombă atomică!

Un fals pretext moral este și acela că cei care se înarmează spun: armele mele sînt defensive, ale celuilalt sînt ofensive. Și dacă e să credem ambele părți, cum mai sînt, la urma urmei, armele lor?

Mutarea cîmpului de operație în spațiu — așa numitul „Război al stelelor" — e un alt fals pretext „rațional". Odată început, e astăzi dovedit că un război nu poate fi decît total: pe pămînt și în spațiu.

Nimic nu salvează cursa înarmărilor de la absurditatea ei. Evident, rațională e *pacea*, și evident absurd e, cu mijloacele reciproce de azi, *războiul*. Conflictul e între ideologii, între scopurile lor și între mijloacele pentru realizarea acestor scopuri.

Nu cred că noi creștinii trebuie să ne amestecăm în conflictul dintre ideologii, chiar dacă avem opțiuni ideologice diferite. În momentul în care am face-o, ne-am împărți și noi cel puțin în două și, probabil, incapabili de a ne reuni pașnic, am conveni în cele din urmă să ne trădăm pe noi înșine, credința și pe Dumnezeul nostru, și să ne raliem și noi argumentul forței. Ne-am autodistruge de două ori: odată ca membri ai Bisericii, a doua oară ca oameni.

Cred, dimpotrivă, că vocația noastră este să ne pronunțăm ferm, și să lucrăm prin toate mijloacele posibile, împotriva rezolvării conflictelor de orice fel prin forță. Războiul, uciderea vieții, sînt imorale. A aduce argumente biblice pentru aceasta ar fi de prisos într-o adunare creștină. Toți le cunoaștem și le împărtășim.

Dar și pregătirile de război sînt imorale, nu numai războiul declanșat. Cum să fie moral faptul că cheltuielile militare creează anual 32.000.000 de șomeri? Cum să fie moral faptul că se cheltuiesc 1.000 de miliarde de dolari pe an pentru înarmare, din produsul muncii oamenilor, sumă de care s-ar putea rezolva situația milioanelor de oameni fără locuințe din India de pildă — i-am văzut eu locuind pe trotuare la Bombay și Calcutta — a milioanelor de oameni care mor de foame, de sete și de boli, mai ales în lumea a treia, a milioanelor de analfabeți, care nu lipsesc nici din țările pretinse ultra dezvoltate ca Statele Unite și R. F. G. ca să nu mai vorbim de Asia, Africa, America Latină, unde așa-numitele *favelas*, — orașe satelit de mizerie ajunsă la limitele ei, la Buenos Aires, Tucuman sau Salta, — aproape întrec ca număr populația propriu-zisă a centrelor.

Evident, cînd ne amintim de acestea, revenim la întrebarea: cum să se rezolve totuși asemenea situații în care predomină suferința, inegalitatea, subdezvoltarea, și pe care simțul nostru moral le cere îndreptate?

Vocația noastră creștină este să luptăm pentru îndreptarea unor asemenea stări, dar să luptăm împotriva obținerii cu forța a unor astfel de îndreptări și împotriva fabricării mijloacelor de luptă armată, acum cînd întrebuințarea lor ar însemna distrugerea întregii lumi, și nu o reală *îndreptare*. În această situație, nu există decît o singură cale: *Ideologiile să-și rezolve diferendele prin dialog. Să se repună rațiunea în drepturile și forța ei.* Aceasta va corespunde și credințelor noastre religioase și bunului simț comun, de altfel din ce în ce mai afirmat de toți oamenii din lume.

Dar a repune rațiunea în drepturile ei, înseamnă a accepta în primul rînd înlăturarea cauzelor care antrenează încă apelul la forță: să se redea tuturor oamenilor dreptul la libertate, la independență, la suveranitate, la resurse, la egalitate, la împărțirea echitabilă a bunurilor între cei favorizați de așezarea geografică și de dezvoltarea tehnică și culturală, și între cei defavorizați. Rațiunea, și împreună cu ea și religiile — a noastră în mod sigur — îndrumează spre acestea, *spre o pace bazată pe dreptate*, prin instaurarea în lume *a unei noi ordini economice* în care să se angajeze toate statele. Numai rațiunea care nu

porneşte de la asemenea realităţi şi premize, găseşte argumente pentru competiţie în cursa înarmărilor, dar acestea sînt false argumente, care duc la false soluţii şi în cele din urmă la război. Fizicianul Dr. C. F. von Weizsäcker a scris recent o carte: *Ne presează timpul* (*Die Zeit drängt*, 1986, München-Wien, 117 p.). Ne presează pentru că absurditatea cursei înarmărilor creşte de la o zi la alta, de la o oră la alta şi ablonul supraumflat va plesni. Acelaşi lucru îl spun astăzi din ce în ce mai mulţi: *Să facem ceva, cît nu este prea tîrziu!*

Concret: Noi creştinii trebuie să încurajăm pacea şi dialogul, dar să cerem urgent printr-un *pronunciamento* universal, şi măsuri concrete, practice, în vederea reducerii progresive a cursei înarmărilor, a armatelor şi a cheltuielilor pentru înarmare. Fără aceasta, în timp ce discuţiile continuă, inteligenţa umană continuă să lucreze foarte activ pentru cursa înarmărilor şi, aceasta din urmă e mai rapidă în decizii şi în realizări decît inteligenţa pusă în slujba păcii, dar rămasă la teorii.

România este o ţară mică şi nu-şi doreşte bombe atomice. Dar toate armele sînt rele şi ucigătoare. Preşedintele Nicolae Ceauşescu a propus recent o măsură concretă, unilaterală, drept un început menit să fie un exemplu care, progresiv, să se poată generaliza şi dezvolta: reducerea cu 5% a cheltuielilor militare şi a forţelor armate. Lordul Francisc Newall, membru al grupului britanic al Uniunii interparlamentare şi membru al Uniunii Parlamentare al Consiliului Europei, a declarat într-un interviu că această măsură „este deosebit de încurajatoare". Generalizarea la scară mondială a acestei iniţiative ar duce la economisirea a 50 miliarde de dolari — echivalentul dotărilor şcolare pentru toţi copiii lumii. (M. D. Roman în „Cronica" 39, 1986). Şi alte ţări au propus moratorii în legătură cu îngheţarea producerii de arme atomice. O sută de organizaţii obşteşti din Finlanda au adresat un mesaj guvernului pentru instituirea unei zone denuclearizate în nordul Europei. Fostul preşedinte U. Kekkonen a lansat lozinca „*Nordul denuclearizat*". Premierul suedez Ingvar Carlsson a vorbit recent în acelaşi sens, ca şi premierul Norvegiei Gro Harlem Brundtland. Sînt semne bune, care trebuie încurajate, spre a se muta substanţial accentul de pe teorie şi tergiversare, pe dialog şi fapte.

Omenirea nu duce lipsă de argumente şi teorii pentru pace, ci de fapte.

Creştinii fiind noi, ne vine a ne pune şi întrebarea pe care şi-o puneau profeţii şi Psalmistul în situaţii dramatice similare, în care erau sub ameninţarea morţii: *Oare ce face Dumnezeu? Oare ne-a uitat? Oare ne va lăsa să pierim? Oare nu vede încotro merge opera Lui, creaţia Lui? Rămîne nepăsător?* Sau cum spune Sfîntul Pavel: *Ne lasă de capul nostru,* din pricina păcatelor oamenilor, din pricina rătăcirii lor? Căci e drept, multă rătăcire s-a întîmplat şi se mai întîmplă în minţile şi faptele oamenilor. Nici creştinii nu sînt străini de rătăcire şi păcat atunci cînd, în loc să-şi unească forţele credinţei, ale faptelor bune, şi ale păcii, se tot împart şi se duşmănesc între ei, luînd astfel în deşert numele lui Dumnezeu!

Cuvîntul de ordine dintr-o scrisoare pregătitoare a acestei Adunări a fost să apelăm la „*disponibilităţile de pocăinţă şi convertire*" ale oamenilor. Acest apel poate fi un răspuns la întrebările pe care le punem, cu disperare, lui Dumnezeu. Acesta răspunde celui care întreabă, şi dă celui care cere, şi deschide celui care bate. „*Pocăiţi-vă!*" spuneau profeţii şi Ioan Botezătorul şi însuşi Iisus, şi toate se vor îndrepta, toate se vor repune pe temeliile dreptăţii şi ale adevărului. „*Alegeţi viaţa*" şi veţi trăi. „*Iubiţi pacea*" şi „*aşezaţi-o pe dreptate*", şi o veţi avea! Cred că aici e cheia, să contribuim la aşezarea păcii pe dreptate socială. Aceasta este, după opinia mea, chemarea noastră ca şi creştini astăzi. Să îndreptăm păcatele care promovează nedreptăţile, să ne convertim inimile şi faptele spre dreptate.

Să fim cît mai mulţi gîndind şi crezînd aşa, să fie toţi creştinii din lume o *Adunare mondială a iubitorilor de pace,* şi vom fi atunci o forţă normală care va putea avea un impact real asupra celor ce deţin puterea de decizie asupra viitorului lumii. Şi vom avea, sperăm, un impact şi asupra lui Dumnezeu. „*Cînd fiecare om va fi o piedică* în calea intenţiilor criminale ale celor ce pregătesc războiul", cum spunea savantul român Nicolae Iorga încă în 1940, atunci va fi pace!

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

DE LA CUVINTE LA FAPTE, PENTRU VIAȚA ȘI PACEA LUMII

Incontestabil, problema păcii, a dezarmării generale și totale, ca bază și condiție indispensabilă a progresului și dezvoltării tuturor popoarelor lumii, este problema majoră cea mai arzătoare a epocii noastre în acest sfîrșit de mileniu. Întreaga umanitate dorește pacea. Și cu toate acestea lumea de azi este supraîncărcată de arme și armamente din ce în ce mai sofisticate și nimicitoare în a căror eventuală utilizare declanșarea unui conflict ar însemna sfîrșitul civilizației umane și poate chiar și al vieții pe pămînt. Tratativele de dezarmare bat pasul pe loc de multă vreme sau avansează tot mai greu prin hățișul a nenumărate piedici, în timp ce, dimpotrivă, cursa înarmărilor continuă cu frenezie absurdă nestingherită, extinzîndu-se acum și în spațiul cosmic; fabricile de război lucrează din plin, iar cheltuielile militare cresc an de an într-un ritm galopant. Nenumăratele declarații și discursuri despre pace ale politicienilor, nu puținele cuvinte frumoase pronunțate din toate părțile în numele păcii la îndelungatele tratative de dezarmare ținute de la ultimul război mondial încoace, nu au fost, din păcate, urmate de fapte. Știm că în acest răstimp s-au acumulat cantități uriașe de armament și s-au creat, irosindu-se imense resurse materiale, financiare și de inteligență creatoare, mijloace de distrugere din ce în ce mai perfecționate, situație care a adus omenirea în pragul unei catastrofe. Mai mult ca oricînd, pacea lumii presupune și reclamă acum nu declarații verbale, ci fapte și măsuri concrete efective.

În aceste condiții dramatice, noua inițiativă a președintelui României, Domnul Nicolae Ceaușescu — care-și confirmă prin aceasta încă odată prestigiul și renumele de Erou al Păcii — privind reducerea unilaterală cu 5 la sută de către România a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare, inițiativă adoptată și legiferată de Marea Adunare Națională în ședința din 24 octombrie a. c. urmînd ca la referendumul din 23 noiembrie să primească girul întregii noastre națiuni, indică în mod limpede și elocvent calea ce trebuie urmată pentru salvarea omenirii. Prin aceasta, România dă un nou exemplu grăitor de unire a vorbei cu fapta. Dînd expresie voinței întregului nostru popor, măsura legiferată ca și referendumul din 23 noiembrie sînt o mărturie de abordare constructivă a problemei majore a contemporaneității: Pacea Lumii. Ele promovează exact acea ppolitică de care e nevoie pentru depășirea actualelor grave încordări și tensiuni create în viața internațională ca urmare a escaladării aberantei curse a înarmărilor între marile puteri. Departe de a amenința securitatea cuiva și opunînd politicii de forță, forța exemplului constructiv, ele reprezintă, dimpotrivă, o acțiune concretă, perfect realistă, pe linia dezarmării, care demonstrează totodată că înfăptuirea acestui deziderat stringent al viitorului omenirii este perfect posibilă.

Răspunzînd imperativelor celor mai urgente ale zilelor noastre și evidențiind încă odată vocația de pace sădită în firea poporului român, hotărîrea României se înscrie în același timp în deplin consens cu nobilele obiective ale „Anului Internațional al Păcii" de la care popoarele lumii de pretutindeni așteaptă întreprinderea de pași concreți în vederea ajungerii la o înțelegere corespunzătoare în privința înfăptuirii dezarmării generale și totale, în primul rînd a celei nucleare, la eliminarea tuturor obstacolelor ce stau în calea păcii, securității și colaborării. Valoarea unei asemenea măsuri constă atît în posibilitatea de deblocare a unor importante resurse în favoarea dezvoltării și relansării economiei mondiale cît și în forța exemplului demn de urmat pentru toate națiunile lumii. Este neîndoielnic că un fapt similar din partea tuturor țărilor europene, a S. U. A. și Canadei — cărora Președintele României le-a adresat deja un apel în acest sens — ar constitui un prim pas efectiv spre reconvertirea imenselor resurse irosite pentru distrugere înspre programul general al umanității, contribuind atît la reducerea unei conflagrații nucleare cu urmări catastrofale, cît și la ușurarea uriașei poveri economice reprezentate de cursa absurdă a înarmărilor asupra economiei mondiale și care sufocă în special țările sărace și în curs de dezvoltare, contribuind astfel direct la intensificarea sprijinului pentru lichidarea subdezvoltării lumii a treia.

Întregul nostru popor, muncitori, țărani, intelectuali, bărbați și femei, tineri și vîrstnici își exprimă cu acest prilej adeziunea deplină față de această impor-

tantă măsură de natură să determine promovarea cauzei dezarmării, să dea un exemplu mobilizator pentru toate statele, pentru toate forurile de negociere. În condițiile agravării încordării internaționale oferim lumii întregi un exemplu curajos, deschis și concret. Dovedim că se poate trece la efectuarea de reduceri ale cheltuielilor militare fără a afecta cu nimic securitatea națională. Și nutrim speranța că și alte state vor urma neîntîrziat nobilul exemplu românesc, ceea ce ar conduce nemijlocit la îmbunătățirea climatului politic, la sporirea încrederii atît de necesare în făurirea unei lumi mai drepte și mai bune, fără arme și fără războaie.

Vestind în lume „Evanghelia Păcii" (Efes. 6, 15) lui Hristos Iisus — Care este „Pacea noastră" (Efes. 2, 14) și Care „venind a binevestit: Pace vouă, celor de departe și celor de aproape" (Efes. 2, 17) fericind cu darul înfierii pe „făcătorii de pace" (Mt. 5, 9) — și împlinind în lume în puterea Lui lucrarea de reconciliere și împăcare a oamenilor cu Dumnezeu, întreolaltă și cu ei înșiși, Biserica Ortodoxă Română n-a încetat nici o clipă să acționeze cu mijloacele ei specifice pentru a sădi pacea și bunăvoința în inimile credincioșilor ei, pentru statornicirea și întărirea păcii între toți oamenii. Insistînd, în conformitate cu vocația sa fundamentală, cu precădere asupra aspectului spiritual-moral al păcii, cu convingerea că în ultimă instanță procesul de realizare a Păcii Omului și a umanității se identifică cu zidirea Omului Păcii, Biserica noastră nu pierde din vedere faptul că pacea este complex în care dimensiunea militară, social-economică și politică joacă un rol determinant. Fără a-și putea aroga funcții politice și social-economice proprii, care nu țin de esența constituției și misiunii sale divine, Biserica, ai cărei membri sînt totodată și cetățenii angajați activ în viața societății cu rosturi social-economice și politice precise, nu a fost, nu este și nu va fi nicicînd indiferentă față de aceste dimensiuni constitutive ale vieții credincioșilor ei. Dimpotrivă, ea a fost întotdeauna alături de popor sprijinindu-l activ de pe poziții proprii și cu mijloace specifice în toate momentele cruciale ale realizării aspirațiilor sale de dreptate socială, independență națională și coexistență pașnică cu toate popoarele lumii.

În conformitate cu această poziție și atitudine tradițională a sa de-a lungul istoriei, și acum, în aceste momente de agravare a încordării internaționale și de sporire a riscului unei catastrofe nucleare, atotnimicitoare, Biserica Ortodoxă Română salută din toată inima noua și strălucita inițiativă de pace a președintelui României, angajîndu-se să răspundă în unanimitate și deplină unitate un DA răspicat la apropiatul referendum, înțelegîndu-l ca pe un DA în favoarea vieții și păcii pe pămînt.

Drd. *Ioan I. Ică*

Însemnări, note, comentarii

AL XII-LEA CONGRES AL ORGANIZAŢIEI INTERNAŢIONALE PENTRU STUDIUL VECHIULUI TESTAMENT

Între 24 august—2 septembrie a. c. a avut loc, la Ierusalim, cel de al XII-lea Congres al Organizației Internaționale pentru Studiul Vechiului Testament.

Despre această organizație putem arăta că ea are un caracter independent, în sensul că nu este patronată de nici o Biserică sau cult religios. Membrii ei sînt participanții efectivi la Congres, care se ţine din trei în trei ani. Din punct de vedere al pregătirii profesionale, aceştia sînt, în general, profesori de Vechiul Testament, cercetători, arheologi, specialişti în domeniul istoriei biblice şi orientale, precum şi al limbilor semitice.

De problemele organizatorice ale mişcării se ocupă un secretariat, care îşi are sediul în localitatea unde urmează să se ţină viitorul Congres. La fiecare Congres este ales în fruntea organizaţiei un preşedinte, care îşi are de asemenea domiciliul în localitatea de reşedinţă a secretariatului sau măcar în ţara respectivă.

Primul Congres a avut loc în anul 1950, la Leiden (Olanda). Momentul acesta îl putem socoti ca dată de debut a organizaţiei însăşi. Ultimele patru Congrese au avut loc precum urmează: în 1977, la Göttingen (R. F. G.), în 1980, la Viena (Austria); în 1983, la Salamanca (Spania) şi în 1986, la Ierusalim.

Congresul din această vară a depăşit în însemnătate pe toate celelalte pentru cel puţin două motive: în primul rînd, pentru că a avut loc chiar în ţara Bibliei şi apoi pentru numărul mare de participanţi (peste 400).

Din ţara noastră au luat parte:

— de la ortodocşi: pr. prof. Dumitru Abrudan, titularul catedrei de Vechiul Testament, de la Institutul Teologic Universitar din Sibiu şi diac. prof. Emilian Corniţescu, titularul catedrei de Vechiul Testament de la Unstitutul Teologic Universitar din Bucureşti;

— de la catolici: dr. Vladimir Peterca, profesor de Vechiul Testament la Institutul Teologic romano-catolic din Iaşi;

— de la protestanţi: prof. dr. Hans Klein, titularul catedrei de Noul Testament de la Institutul Teologic Protestant Unic de grad universitar, din Sibiu, D-na prof. dr. Maria Eszenyei, titulara catedrei de Vechiul Testament, de la Institutul Teologic Protestant Unic de grad universitar din Cluj-Napoca, dr. Szabó Arpad, profesor de Teologie biblică de la acelaşi institut şi prof. Michael Gross suplinitor al catedrei de Vechiul Testament de la Institutul Teologic Protestant Unic de grad universitar — ramura Sibiu.

Lucrările Congresului au fost găzduite de către Universitatea ebraică din Ierusalim, existînd şi o masivă participare a cadrelor didactice de specialitate de la această universitate, ca şi de la celelalte centre universitare din Israel (Tel-Aviv, Haifa, Beer-Seba, Ramat-Gan).

Deschiderea festivă a Congresului a avut loc Duminică, 24 august 1986, ora 21.

Prof. dr. John A. Emerton (St. John's College — Cambridge — Anglia), secretar al Organizaţiei Internaţionale pentru Studiul Vechiului Testament a rostit cu această ocazie un cuvînt inaugural.

Au rostit apoi cuvîntări de salut:

— prof. Don Patinkin, preşedintele Universităţii ebraice din Ierusalim;

— prof. Ephraim E. Urbach, preşedintele Academiei Israeliene de Ştiinţă şi Umanistică;

— D-l Teddy Kollek, primarul Ierusalimului.

În continuare, prof. Benjamin Mazar (Institutul de Arheologie de pe lîngă Universitatea din Ierusalim), preşedintele Organizaţiei Internaţionale pentru Studiul Vechiului Testament a prezentat tema: „Ierusalimul de la Isaia la Ieremia".

Pe parcursul a cinci zile au fost expuse apoi, în sesiuni plenare şi pe grupe, 146 de comunicări de o mare diversitate tematică. Întrucît este imposibil de redat titlul fiecărei comunicări în parte, ne vom limita doar la menţionarea temelor generale, la care au fost subsumate pentru sau chiar mai multe comunicări.

Amintim astfel:

1. Biblia şi Ţara lui Israel.
2. Arheologie, epigrafie şi geografie istorică.
3. Profeţii mici.
4. Profeţii mari.
5. Poezie şi retorică.
6. Exegeză medievală iudaică şi creştină.
7. Instituţii sociale şi religioase în Biblie.
8. Literatură qumranică.
9. Pentateuhul.
10. Istorie şi cercetare biblică.
11. Cele cinci suluri (Rut, Estir, Plîngerile lui Ieremia, Cîntarea Cîntărilor, Eclesiastul).
12. Literatură profetică.
13. Concepte religioase şi Teologie.
14. Psalmii, Iov, Proverbele.
15. Ebraica, aramaica şi alte limbi orientale.
16. Critica textuală şi sulurile de la Qumran.
17. Cărţile istorice.
18. Istoria Israelului.
19. Apocrifele şi Pseudepigrafele.
20. Şcolile şi activitatea scribilor în perioada biblică.
21. Orientul apropiat.

Pe lîngă sesiunile de comunicări propriu-zise au fost organizate şi diferite alte activităţi precum:

— vizitarea unei expoziţii de manuscrise biblice la Biblioteca Universităţii ebraice din Ierusalim;

— o vizită condusă de specialişti la săpăturile arheologice de la cetatea lui David (Sion), muntele templului (Moria) şi Ierusalimul vechi;

— o vizită la Muzeul naţional şi la Muzeul cărţii, unde sînt expuse în original manuscrisele de la Qumran;

— după încheierea lucrărilor Congresului au fost organizate excursii în toate locurile biblice mai însemnate din Ţara Sfîntă.

S-a hotărît în final ca viitorul Congres al Organizaţiei Internaţionale pentru Studiul Vechiului Testament (al XIII-lea) să se ţină la Louvain, în Belgia, în 1989.

Cel de al XII-lea Congres al Organizaţiei Internaţionale pentru Studiul Vechiului Testament a fost precedat de alte trei însemnate manifestări.

Astfel, între 18—20 august 1986 a avut loc întrunirea internaţională a Societăţii de Literatură biblică.

Între 21—22 august s-au desfăşurat lucrările celui de al VI-lea Congres al Organizaţiei Internaţionale pentru Septuaginta.

Şi, în fine, în 24 august a avut loc al VII-lea Congres al Organizaţiei internaţionale pentru textul masoretic.

Toate aceste manifestări s-au înscris în chip armonios în cadrul larg al preocupărilor specialiştilor pentru mai buna cunoaştere şi interpretare a Vechiului Testament care este un însemnat izvor al revelaţiei divine supranaturale.

Pr. prof. *Dumitru Abrudan*

Antonie Plămădeală, LAZĂR-LEON ASACHI ÎN CULTURA ROMÂNĂ, Sibiu (Tiparul Tipografiei Eparhiale), 1985, 524 p., 14×20.

Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, autorul acestei cărţi, arăta dăunăzi că „arhivele şi multe colecţii particulare de documente şi scrisori, pînă acum neexplorate, mai ţin încă ascunse, fără îndoială, multe ştiri, dezlegări de taine şi detalii, despre oameni şi evenimente din trecut. E cunoscută vorba: „cărţile se scriu din cărţi", dar cînd se scriu şi *din* şi *după* documente, conţinînd fapte necunoscute, e cu totul altceva" („România literară" nr. 37/1986, p. 14). Şi se pot adeveri acestea cu propriul său exemplu.

Înalt Prea Sfinţia Sa s-a bucurat de favoarea, repetată, a unor descoperiri de comori de documente şi scrisori. Amintim de excepţional de valoroasa arhivă de scrisori a fostului Patriarh Dr. Elie Miron Cristea (din care a tipărit o parte în volumul *Pagini dintr-o arhivă inedită*, Editura Minerva, 1984, şi urmează, altă parte, încă în două volume).

O altă descoperire de acest fel o face cunoscută în cartea *Lazăr-Leon Asachi în cultura română*. Acesta a fost tatăl marelui om de cultură şi ctitor al învăţămîntului românesc în Moldova, Gheorghe Asachi; dar nu numai atît, ci el însuşi personalitate cultural-literară proeminentă, scriitor, traducător, orator, patriot şi cleric fruntaş, puţin cunoscut.

Înalt Prea Sfinţia Sa, pe bază de documente şi cu logica şi rigoarea ştiinţifică ce-i sînt caracteristice, a stabilit şi restabilit calităţile şi meritele lui Lazăr-Leon Asachi şi-l „reaşează" (termen ce l-a folosit un recenzent şi Î. P. S. Mitropolit l-a apreciat ca potrivit — „Telegraful Român" nr. 31—32/1986, p. 4), l-a *reaşezat*, deci, în istoria culturii naţionale, în locul ce i se cuvine. „Acest lucru îl propunem noi acum, dacă nu cerem prea mult, a specificat Î. P. S. Sa, sprijinindu-ne pe un fond de manuscrise din opera sa necunoscute, pe care le-am descoperit de curînd şi care lărgesc mult moştenirea rămasă de la el" (p. 5).

A început cu precizarea, cît mai exactă, a datelor biografice. Aflăm că Lazăr-Leon Asachi s-a născut în anul 1757, în Tîrnauca, ţinutul Dorohoi. Din botez s-a numit Lazăr; Leon i-a fost prenumele monahal (s-a călugărit, în 1820, după moartea preotesei); pînă la intrarea în monahism a semnat scrierile, Lazăr Asachi, după călugărie, Leon; fiind una şi aceeaşi persoană, Î. P. S. Mitropolit Antonie a unit ambele nume, spunîndu-i Lazăr-Leon Asachi. Înaintaşii săi au provenit (după unii) din Transilvania, după alţii, de peste Prut. Nu se cunosc şcolile ce a făcut, dar a fost preot, preot militar, protoiereu — la Herţa (unde s-a născut Gheorghe Asachi) şi la Iaşi, vicar al Moldovei, iar ca monah a ajuns la rangul de arhimandrit şi propus episcop. A murit în anul 1925 şi înmormîntat în catedrala Sf. Gheorghe din Iaşi (Mitropolia Veche).

Se poate presupune că a făcut studii serioase, în şcolile epocii şi ca autodidact, căci a dovedit cunoştinţe temeinice şi felurite, teologice, cultural-literare şi filozofice, fiind înzestrat şi cu talent de scriitor şi orator — cunoştea şi cîteva limbi străine; Lazăr-Leon Asachi a înregistrat o prodigioasă activitate ecleziastică şi cultural-literară, îndeosebi ca scriitor. Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Antonie a întocmit *Un nou catalog al operelor lui Lazăr-Leon Asachi*, cu toate scrierile, cunoscute şi cele aflate de Î. P. S. Sa, în două surse documentare: Un pachet vechi, descoperit în depozitele cu arhivă a Patriarhiei, rămas de la fostul Mitropolit Primat Konon Arămescu-Donici (1912—1919) şi un alt pachet cu manuscrise

care s-a pierdut, dar pe care l-a cunoscut și i-a notat conținutul fostul arhimandrit Teofil Mocăniță de la Mănăstirea Ciolanu — Buzău.

În Noul catalog al operelor lui Lazăr-Leon Asachi, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Antonie a trecut întîi scrierile cunoscute, în număr de 8: — *Pastorala*, datată Hotin, 10 ianuarie 1789, publicată; *Cuvînt* ținut la Golia, la 30 noiembrie 1803, publicat; *Jucăreia norocului*, tipărită la Iași, în anul 1816; *Cuvînt la Dumineca a 4-a a marelui post*, manuscris, 1818, Iași; *Nopțile lui Young*, manuscris din 1775 (se află la Biblioteca Academiei R. S. R.); *Cuvînt de pomenire*, tipărit la Iași, în 1820; *Cuvînt funebru*, la înmormîntarea logofătului Lupu Balș, 2 aprilie 1820, publicat; *„Bordeiul indienesc*, alcătuit în limba franceză prin I. V. B. de Sen-Pier, iar acum pe romînie tradus de prea cuviosul Leon Asachi, arhimandrit mitropoliei Iașului, tipărit în Iași, 1821", după care Î. P. S. Sa a specificat: „Sîntem acum în măsură să modificăm acest catalog, îmbunătățindu-l simțitor și să încercăm să sugerăm pentru Lazăr-Leon Asachi un alt loc în istoria culturii românești. Am descoperit cîteva manuscrise, dintre care unele total necunoscute, altele din cele socotite pierdute, care adaugă noi titluri pe lîngă cele opt de mai sus, și prin aceasta noi baze pentru evaluarea autorului lor" (p. 30).

A înșirat titlurile noi de scrieri: *Logica* lui Condillac, traducere, cu titlul complet: *Loghica sau cele dintîi temeiuri meșteșugului gîndirii, alcătuită și scrisă în limba franceză de membrul academii Parisului, a Berlinului, a Parmei și a Liugdunului, abate Ștefan Bonnot de Condillac, pe cererea naționalnicei comisii care au fost rînduită a priveghea cu luare aminte pentru sporiul învățăturilor. Deci acum spre folosul tinerilor neamului românesc pe patrioticească limbă s-au mutat de Prea Cucernicul a toată Moldavie întîiul protoiereul Lazăr de Asachi în zilele oblăduitoriului domn Scarlat Alexandru Calimahi voevod, iar întru cele duhovnicești ocîrmuitoriu prea osfinția sa mitropolitul Kirio Kiirio Veniamin Costachi. În orașul Iași, la anul de la Hs. 1818*, prin aceasta fiind primul traducător în românește al *Logicii* lui Condillac, cu merite de precursor, cu simț extraordinar de orientare, pe cumpănă de veac pe care își desfășura activitatea, cu grijă pentru tineret și cu simțire patriotică, cum apreciază Î. P. S. Mitropolit Antonie; Epictet, *Cărticică*, traducere, „care, într-adevăr, nu numai că umple sufletul de veselie, dar cu înaltă a sa învățătură povățuiește către cunoștință și plinirea faptelor celor bune, în necazu mîngăe, în îngrijere îmbărbătiază, în a vieței viforare aduce liniștire...", cum a motivat, în *Cuvîntarea către cetitoriu*, traducătorul „protoiereu Lazăr de Asaki", nu se cunoaște după ce text a făcut traducerea, a tipărit în volum textul integral, „ca document de limbă românească din deceniu al doilea al secolului al XIX-lea"; *Pentru filozofia chinejilor*, în același caiet cu Epictet, p. 29—31; *Istoria biblioticeștii Biserici* a lui Filaret Drozdov, tradusă în anii 1821—1822, în satul Colincăuți — Hotin, cînd l-a însoțit, în refugiu, pe Mitropolitul Veniamin Costachi, cu o prefață personală *Către cetitoriul* semnată „cucernic către Dumnezeu rugător Leon Asaki, arhimandritul"; *Tîlcuirea Sfintei Liturghii*, incompletă; *Basnele* (fabule), traduceri libere în proză, după Esop și La Fontaine, „într-o limbă frumoasă, ușor de înțeles și azi" (Antonie); *Dogmele de biserica răsăritului păzite*, manuscris pe patru pagini; *Povești învățătoare la bunele moravuri luminoase*, în același caiet cu *Basnele; Frații cei fără simțire*, altă povestire; *Oare care socotințe luate (din) alcătuirile scriitorilor celor vechi*, cu rugăciuni în ea; *Pentru liniștirea și mulțumirea omului* de Ioan Adolf Gotman, *traducere din anul 1822*. Aceste 11 texte, traduceri și prelucrări de Lazăr-Leon Asachi, s-au găsit în pachetul rămas de la Mitropolitul Primat Konon.

La acestea Î. P. S. Mitropolit Antonie a adăugat cele notate de arhimandritul Teofil Mocăniță, din pachetul ce s-a pierdut, și le-a numit *regestele manuscriselor* lui Lazăr-Leon Asachi, alcătuite de Teofil Mocăniță. „Era totuși ceva! Chiar foarte mult", declară Î. P. S. Mitropolit Antonie. Le înglobează și Î. P. S. Sa în *Bibliografia* lui Lazăr-Leon Asachi, după cum urmează: *Discursul funebru la înmormîntarea domnitorului Alexandru Constantin Moruzi-voevod* (1802—1806); *Predici la duminicile Triodului* (9); *Predici la Praznicile Împărătești* (5); *Predici la duminicile de după Rusalii* (9); *Cuvîntări și predici ocazionale* (9, una în limba rusă); *Cuvîntări funebre* (9).

Î. P. S. Mitropolit Antonie a recapitulat: „Din cele 8 scrieri (titluri) cunoscute pînă acum, plus cele 52 descoperite de noi, 6 sînt traduceri, 46 sînt originale,

1 prelucrare şi 7, nu se cunoaşte precis dacă sînt traduceri sau prelucrări". Referindu-se la numărul mare de predici şi cuvîntări, precum şi la cuprinsul lor, a înţeles şi declarat că Lazăr-Leon Asachi s-a afirmat şi s-a făcut cunoscut ca orator şi predicator priceput şi de efect, „un nou Antim Ivireanul". În oda *La moartea părintelui meu*, pe care i-a dedicat-o fiul său Gheorghe Asachi, referindu-se la talentul de orator şi predicator, acesta l-a elogiat în felul următor:

„A Bisericei podoabă, el fu amvoanei mîndrie;
Cîte ori prin blînde zise, prin cuvînt învingător
Storcea de la inimi crude lacrimi de înduioşie
Şi-nfrîna pornirea oarbă a'nvitatului popor!
. . . .
El cu crucea şi cuvîntul, un triumf s(f)înt a purtat".

În continuare a adăugat cîteva studii personale despre Lazăr-Leon Asachi, precum: *Principii cu privire la înnoirea şi desăvîrşirea limbii române în concepţia lui Lazăr-Leon Asachi* (p. 78—98); *Cîteva observaţii asupra limbii şi în special asupra unor termeni filozofici din traducerea Logicii lui Condillac* (p. 99—148); *Cîteva probleme controversate: Prefeţele la traducerile lui Lazăr-Leon Asachi şi vocabularul la Bordeiul indienesc* (p. 149—154); *Iluminism, umanism, preromantism, la Lazăr-Leon Asachi* (p. 155—181); *Motivul „fortuna labilis" în opera lui Lazăr-Leon Asachi* (p. 182—188); *Scurtă recapitulare în loc de concluzii* (p. 189—196), cu precizări că „Lazăr-Leon Asachi a îndreptăţit aprecierea lui N. Iorga că „este cel mai însemnat dintre traducătorii moldoveni", că a fost scriitor, creator de limbă românească într-o epocă de tranziţie, opera sa contribuind la trezirea conştiinţei patriotice a poporului român şi la întărirea unităţii spiritualităţii poporului, calităţi şi merite care definesc dimensiunile reale ale lui Lazăr-Leon Asachi şi istoricii literari se vor gîndi să- confere un loc mai important decît cel de pînă acum în istoria valorilor culturale româneşti...

În partea a doua a volumului, în 60 de Addende, Î. P. S. Mitropolit Antonie a inclus toate textele manuscrise descoperite de Î. P. S. Sa, şi textele publicate (p. 199—511). A încheiat cu un *Indice alfabetic.*

Cronicarii şi recenzenţii literari au scris elogios despre cartea *Lazăr-Leon Asachi în cultura română* (vezi, „România literară", „Cronica", „Steaua", „Contemporanul", „Săptămîna" ş. a.). Academicianul Al. Graur a mărturisit că despre tatăl lui Gheorghe Asachi, respectiv, despre Lazăr-Leon Asachi, nu ştia nimic, pînă la cartea Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală. „Lucrarea merită felicitări, fiindcă a readus în actualitate un om de cultură. Este şi bine organizată" („România literară" nr. 36/1986, p. 8).

Subscriem şi noi aprecierilor academicianului.

Pr. *Gh. C.*

Preot Profesor Ioan Bunea, CUVÎNT DE ÎNVĂŢĂTURĂ LA BOTEZ, CUNUNIE ŞI ÎNMORMÎNTARE, tipărită cu binecuvîntarea Înalt Prea Sfinţitului TEOFIL, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului, editată de Arhiepiscopia ortodoxă română a Vadului, Feleacului şi Clujului, Cluj-Napoca, 1986.

N-a trecut decît ceva peste doi ani de cînd păr. prof. Ioan Bunea a dat la iveală valorosul volum de predici intitulat: *Cuvînt de învăţătură la Duminici şi sărbători* şi iată că în anul acesta, autorul aceleiaşi lucrări ne face plăcuta surpriză şi bucurie de a scoate un alt volum de cuvîntări, de data aceasta intitulat: *Cuvînt de învăţătură la Botez, Cununie şi înmormîntare,* editat şi acesta de Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului şi Clujului. De data aceasta, apariţia acestui volum de cuvîntări a coincis cu împlinirea patriarhalei vîrste de 80 de ani a autorului, vîrstă la care P. C. Sa îşi păstrează aceeaşi prospeţime şi agerime sufletească pe care le-a avut cu decenii în urmă, ceea ce o dovedeşte cu prisosinţă şi prezenta lucrare.

În Precuvîntarea cărţii, după ce păr. I. Bunea vorbeşte despre efectele adînci ale cuvîntului dumnezeiesc în sufletele credincioşilor, cuvînt care a fost răspîndit pretutindeni de către Apostoli, potrivit mandatului dat lor de către Mîntuitorul, el

subliniază că acest mandat a fost transmis de către Apostoli urmașilor lor, episcopilor și preoților, acesta fiind și un drept și o datorie a lor în același timp: să învețe pe popor cuvîntul lui Dumnezeu. La rîndul lor, urmașii Apostolilor, indiferent de treapta lor ierarhică, s-au ostenit aproape în exclusivitate să învețe neamurile adevărurile mîntuitoare ale Evangheliei Domnului, de aceea Sf. Pavel îndeamnă pe ucenicul său Timotei: „Propovăduiește cuvîntul, stăruiește cu timp și fără timp..." (II Tim. 4, 2).

Dacă stăruința preotului „cu timp" se manifestă în cadrul unui program regulat, îndeosebi prin predicile de la Sf. Liturghie, cea „fără timp" se ivește însă în unele împrejurări deosebite, în care preotul nu e mai puțin dator să-și exercite chemarea sa de învățător. Astfel de împrejurări sînt îndeosebi cele în legătură cu săvîrșirea Sfintelor Taine și mai ales a Botezului și Cununiei, ca și a unor ierurgii, precum cea a înmormîntării.

Subliniind cele spune de Sf. Ioan Gură de Aur în legătură cu rezonanța cuvîntului în sufletele credincioșilor fie la prilejuri de bucurie, fie de întristare, păr. Bunea mărturisește că plecînd de la aceste considerații, a aflat de bine să scoată prezenta lucrare la lumina tiparului, spre a servi ca punct de mînecare confraților preoți în lucrarea lor de vestire a cuvîntului dumnezeiesc în asemenea ocazii. După propria sa afirmație, volumul de față poate constitui un „vademecum" îndeosebi pentru preoții începători, precum și un imbold pentru o și mai sporită rodnică propovăduire. Întregul material cuprins în el poate fi rezumat la ceea ce predictorii vor considera esențial în funcție de loc și timp. Autorul atrage însă luarea aminte a celor ce se vor inspira din el că este de datoria lor să prelucreze fondul ideilor, trecîndu-le prin filtrul gîndirii proprii, îmbrăcîndu-l într-un limbaj potrivit nivelului intelectual al ascultătorilor.

Dacă autorul a consacrat cea mai mare parte a lucrării necrologului (cuvîntărilor de la înmormîntare), a făcut-o, după propria mărturie, din convingerea că suplinește, pe de o parte, lipsa unei bibliografii în această temă, iar pe de alta, datorită multiplicității și varietății cazurilor cu prilejul înmormîntării. În tematica necrologului, păr. Bunea a introdus și unele subiecte inedite, pe care însă le-a considerat util a fi tratate, avînd în vedere că la multe înmormîntări asistența e nu numai numeroasă, ci și variată, participînd la astfel de ocazii și sectanți, veniți să exploateze eventualele lipsuri ale preotului predicator.

În încheiere, autorul mărturisește că a întocmit această lucrare în scop edificator cu privire la dreapta credință, avînd însă convingerea că la cele cuprinse în ea sînt încă multe de adăugat, pe care experiența celor ce „se nevoiesc cu cuvîntul și cu învățătura" (I Tim. 5, 17) o poate și se impune să o facă. Precuvîntarea sfîrșește cu mulțumiri adresate Centrului Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, în frunte cu Î. P. S. Arhiepiscop Teofil, pentru editarea acestei lucrări.

Referindu-ne la conținutul prezentului volum de predici, în *Partea întîia* se cuprind patru cuvîntări referitoare la Botez, în care sînt tratate în ordine următoarele teme: Cum devine omul creștin prin Taina Sf. Botez; explicarea simbolismului diverselor momente din „Rînduiala Botezului"; Botezul „cu apă și cu Duh Sfînt"; De ce botezăm copiii?

În *Partea a doua* se cuprind cinci cuvîntări referitoare la Cununie, în care sînt tratate următoarele teme: Taina Sf. Cununii și esența ei; unitatea și indisolubilitatea căsătoriei; explicarea simbolismului din „Rînduiala Cununiei"; Familia, leagănul fericirii; Copiii, darul lui Dumnezeu.

Cea mai bogată și cea mai variată parte a lucrării este cea de *a treia*, care cuprinde un număr de 39 de cuvîntări, precedate de un foarte prețios cuvînt introductiv: *Cum predicăm la înmormîntări?* Acest cuvînt constituie un adevărat ghid pentru oricare predicator, deoarece arată în mod clar *ce trebuie* și *ce nu trebuie* să cuprindă un necrolog și *cum trebuie rostit* necrologul, spre a avea un efect pozitiv asupra ascultătorilor. Redăm doar cîteva idei din acest ghid: Funcția cuvîntului și rolului lui în propovăduirea învățăturii creștine; transmiterea învățăturii creștine cu prilejul înmormîntărilor; dozarea materialului omiletic în cadrul necrologului; suprimarea iertăciunilor.

Autorul insistă îndeosebi asupra datoriei preotului de a-și pregăti temeinic necrologul și protestează vehement împotriva celor ce se lasă la latitudinea

inspirației de moment, plictisind pe ascultători ori chiar scandalizîndu-i, încît cuvîntul lui devine o parodiere a necrologului și aceasta cu atît mai mult, cu cît astăzi nivelul intelectual al ascultătorilor este mult mai ridicat ca în trecut.

Indiferent de persoana celui decedat, necrologul trebuie să cuprindă două categorii de idei: *parenetice*, în legătură cu învățătura de credință și de viețuire, și *panegirice*, prin care se scot în evidență însușirile decedatului și faptele lui bune, faptele lui rele și viciile lui nefiind cuprinse dar nici scuzate în necrolog. Deși o înmormîntare fără cuvîntare nu poate fi concepută, totuși decît un necrolog absolut necuprinzător în care s-ar debita inepții și prin care s-ar putea produce sminteală, e de recomandat ca preotul într-un asemenea caz să se limiteze la oficierea slujbei înmormîntării, pe care să o facă cu evlavie.

Cele 39 de cuvîntări care urmează au în vedere diferite categorii de credincioși decedați: de orice vîrstă (bătrîni, maturi, copii), ori care au excelat prin diferite virtuți, ca: ospitalitatea, înțelepciunea, bărbăția, dreptatea, evlavia etc., suferinzi îndelungat, credincioase vrednice, văduvi, văduve, mame, bunici, bunice, accidentați, asasinați, sinucigași, preoți, preotese, învățători, cîntăreți bisericești, epitropi, demnitari în slujba intereselor obștești, convertiți, săraci ș. a. Ultimul cuvînt se referă la slujirea parastasului și la semnificația dogmatică a lui.

Nu vom intra în analiza cuprinsului acestor cuvîntări, deoarece aceasta ar depăși limitele unei recenzii, dar ținem să arătăm că la fiecare dintre ele autorul, în partea parenetică tratează în mod temeinic o problemă dogmatică sau morală, precum: sensul creștin al morții, apostolatul preoțesc, legătura celor vii cu cei morți, călător și oaspe pe pămînt, optimismul creștin, sensul creștin al suferinței, urgisirea omorului și a sinuciderii, învățături greșite cu privire la învierea obștească, judecata particulară și obștească, netemeinicia milenarismului, nemurirea sufletului, munca și rugăciunea ș. a., iar în partea panegirică sînt reliefate însușirile pozitive ale celui decedat. Lipsesc peste tot orice fel de iertăciuni.

Dacă s-ar putea face vreo observație asupra celor 39 necrologuri, aceasta ar fi numai în legătură cu ordinea în care sînt așezate în carte, căreia, se pare, îi lipsește un criteriu mai judicios (ca, bunăoară, relațiile de familie) părinți, copii, bunici, (deosebirea de gen) bărbați, femei, (de vîrstă) copii, tineri, maturi, bătrîni, (slujitori ai Bisericii) preoți, preotese, cîntăreți bisericești, epitropi, (o ordine asemănătoare putînd fi urmată și la femei) mame, tinere căsătorite, fecioare, copile, văduve, femei sărace și nevoiașe.

Deși în general, necrologurile păr. Bunea sînt întocmite pentru un auditoriu cu un nivel intelectual mai ridicat, ele însă pot fi înțelese și receptate și de către credincioșii de rînd, deoarece fiecare din ele face să vibreze coarda sufletului oricărui ascultător, din fiecare revărsîndu-se asupra auditorului filoane aurite de învățătură, simțire și trăire cu adevărat creștinească.

Regretăm că spațiul nu ne permite să reproducem mai multe fragmente din necrologurile păr. Bunea, deoarece în fiecare dintre ele găsim idei care ne dau imbold spre un puternic optimism creștin nu numai în fața vieții, ci și a morții. Cităm din necrologul: *La moartea unui credincios mistuit de dorul desăvîrșirii*.

„Sîntem călători pe pămînt (Evr. 11, 13). Căutăm o patrie zidită pe temelii de nezdruncinat. Dumnezeu ne-a gătit o cetate de lumină, al cărei prag îl trec cei ce *„lupta cea bună au luptat, călătoria au săvîrșit* (i-au înțeles sensul), *credința au păzit“* (II Tim. 4, 7), deci știu încotro să se îndrepteze. Trecerea prin viață nu-i o osîndă și nici o aventură temerară, ci „poartă strîmtă și îngustă“ (Mt. 7, 14). E viață ctitorită sub auspiciile legii morale, deci înafara păcatului, singura prin care decidem destinul nostru veșnic. Ferice de cei ce intonează de la leagăn pînă la mormînt, aria vieții fără prihană, în acord cu maiestatea tainică a lui Dumnezeu. Pentru aceștia moartea nu-i o catastrofă, ci o transpunere lină pe tărîmul de dincolo de zare...“ (p. 337).

Ținînd seama de puținătatea lucrărilor de acest fel, păr. prof. Ioan Bunea cu acest volum nu numai că îmbogățește literatura omiletică cu o valoroasă lucrare, dar pune la îndemîna preoțimii noastre — și în special a preoților tineri — un prețios ghid, pentru ca fiecare să fie în stare să facă „viu și lucrător“ cuvîntul lui Dumnezeu, spre a pătrunde adînc în sufletele credincioșilor din prilejul împrejurărilor la care acesta se vestește.

Fără să exagerăm, avem convingerea că prezenta carte de predici a păr. prof. Ioan Bunea va fi pentru preoțimea noastră un minunat instrument de

desțelenire a sufletelor credincioșilor, dacă va fi utilizată în mod judicios. De aceea, nu găsim alte cuvinte mai potrivite spre a o recomanda confraților întru slujirea preoțească.

Arhid. Prof. *Ioan Zăgrean*

Ion Horațiu Crișan, SPIRITUALITATEA GETO-DACILOR, Editura Albatros, București, 1986, 449 p.

De la *Getica*, monumentala operă a marelui nostru savant Vasile Pârvan, elaborată cu peste 50 de ani în urmă, cercetările arheologice au scos la lumină un bogat material, care, în ultimele trei decenii, a permis publicarea unor monografii de mare interes științific și istoric, privind civilizația daco-geților, începînd cu secolele XII î. e. n., pînă-n secolele VI—VIII d. e. n. Ion H. Crișan, un istoric experimentat în cercetarea civilizației geto-dacilor, a reușit să expună, în lucrarea pe care o prezentăm, o sinteză cuprinzătoare privind numeroasele descoperiri arheologice făcute în mod sistematic în multe așezări, cetăți, necropole, etc., ce aparțin unor culturi ale înaintașilor noștri, pe care le-o coroborat cu puținele date pe care le avem din izvoarele literare ale scriitorilor antici ajunse pînă la noi.

Este meritul autorului nostru de-a fi cercetat întregul material mai vechi și mai nou, expunînd diferitele interpretări și ipoteze ale unor competenți istorici străini și români, cu referire la cultura și civilizația tracilor, în general, și a geto-dacilor, în special, încercînd totodată să discearnă în mod critic unele interpretări eronate sau exagerate privind spiritualitatea geto-dacilor.

Lucrarea de față cuprinde opt capitole, în care autorul expune: *Cap. I:* istoricul indo-europenilor, a pregeto-dacilor (mil. III—II î. e. n.), geto dacilor străvechi (sec. XVIII—XII î. e. n.) și geto-dacilor; *Cap. II* — cercetări privind limba traco-dacă și substratul ei în limba română; *Cap. III* — portretul fizic al strămoșilor noștri, așa cum reiese din izvoarele literare și alte reprezentări artistice, ținuta vestimentară și tatuajul; *Cap. IV* — portretul moral privind însușirile sufletești (vitejia, curajul, spiritul de dreptate, omenia, etc.), legendele, riturile și ritualurile de la naștere, căsătorie și moarte, ca și alte obiceiuri; *Cap. V* — arta: arhitectura, arta figurativă și plastică, ceramica, monedele, poezia, muzica; *Cap. VI* — știința: scrierea, medicina, astronomia, etica, botanica, etc.; *Cap. VII* — credințe și idei religioase din izvoare literare, Marele Zeu, Marea Zeiță, Zamolxis, călugări și preoți, sacrificii, locuri și obiecte de cult, caracterul religiei geto-dacice; *Cap. VIII* — moșteniri transmise românilor.

Referitor la indo-europeni, istoricii și-au exprimat adesea opinii și ipoteze controversate privind limba, spațiul de origine și cultura acestora, datorită materialelor arheologice diferite, întinse pe zone geografice și perioade istorice foarte mari. Cert rămîne doar faptul — precizează autorul — că la sfîrșitul epocii neolitice (sfîrșitul mileniului III î. e. n.) a existat o lungă perioadă de bulversări, de emigrații etnice și de restructurări etnoculturale, fără a se putea vorbi de o dezvoltare autohtonă neîntreruptă în tot cuprinsul Europei, pînă-n părțile centrale ale Asiei.

Geto-dacii, de neam tracic, fac parte, neîndoielnic, din marea familie a indo-europenilor și o individualizare a lor cu o limbă și cultură aparte este amintită de izvoare literare începînd cu secolul VI î. e. n., extinzîndu-se între Balcani, Carpații nordici, Dunărea mijlocie și litoralul de vest al Pontului Euxin. Numeroși scriitori antici de limbă greacă și latină, au scris despre geto-daci, începînd cu Herodot și Sofocle (sec. IV î. e. n.) și sfîrșind cu istoricii bizantini din secolele VI—VII e. n. Lucrări închinate strămoșilor noștri nu ni s-au păstrat în întregime, rămînînd doar descrieri sporadice ale acestora. Din toate reiese faptul că geto-dacii au jucat un rol important în desfășurarea istoriei antice a sud-estului Europei, îndeosebi în perioadele marilor regi Burebista și Decebal.

Cu privire la limba geto-dacilor, înlocuită treptat de latină, odată cu ocupația și organizarea administrativă și militară a Daciei de Romani (102—176 d. Hr.), nu s-a putut stabili un lexicon mai bogat, din cauza inexistenței textelor scrise, deși toți cercetătorii lingviști sînt unanimi în a recunoaște un însemnat substrat lingvistic geto-dacic în limba română, părerile fiind împărțite cu privire la numărul cuvintelor de la cîteva zeci la aproape o mie (p. 62).

Cele relatate despre limbă se pot spune și despre portretul fizic, despre ținuta, vestimentația și folosirea podoabelor. Geto-dacii nu formau un tip antropologic unic, ci diferite tipuri, care se regăsesc în tot mediul istoric și geografic tracic (p. 72).

Însușirile sufletești: vitejia, curajul, spiritul de dreptate, omenia etc., sînt descrise de autorii antici (Herodot, Strabon, Diodor, Dio Casius, Iordanes, etc.), fiind subliniate în istorisirea evenimentelor războinice, pe care le-au purtat Darius împotriva sciților (514 î. e. n.), Alexandru cel Mare (335 î. e. n.) împotriva geților de dincolo de Istru, Lisimah, rege al Traciei, împotriva regelui Dromihetes al geților de la nordul Dunării (300 î. e. n.). Din expunerea acestor expediții sînt de remarcat cuvintele lui Herodot, reluate de alți scriitori, că „geții sînt cei mai viteji și cei mai drepți dintre traci". Înțelepciunea, cumpătarea și omenia acestora reies din atitudinea regelui Dromihetes, care făcînd prizonier pe Lisimah și o parte însemnată a oastei invadatoare, fără nici o urmă de răzbunare, face în cinstea acestora un mare ospăț, îi încarcă cu daruri și onoruri și îi lasă să se întoarcă în țara lor. Drept urmare a gestului de extremă generozitate, cei doi regi se înrudesc și întrețin bune relații (p. 97—112).

Descriind arta, literatura, știința cu diferitele lor manifestări, din care reiese gradul de civilizație și cultură a geto-dacilor (p. 114—343), autorul conchide că „avem toate motivele să presupunem că pe lîngă instruirea făcută de meșteri în diferite ateliere de diverse specialități, existau și școli oarecum instituționale, în care preoții, pe lîngă doctrina religioasă, au predat elevilor cunoștințe de astronomie, filozofie, etică, botanică, matematică, medicină" (p. 343). Deși nu avem amănunte despre aceste școli, folosind cuvintele lui Iordanes că „geții n-au fost lipsiți de oameni care să-i învețe" se poate contura dimensiunea spiritualității lor.

Autorul expune aspecte numeroase ale religiei strămoșilor noștri, pe baza izvoarelor literare și a descoperirilor arheologice. Pornind de la cuvintele lui Herodot că „geții se știu face nemuritori", că ei „cred că nu mor și că acel care dispare din lumea noastră se duce la Zamolxis", se expune doctrina lui Zamolxis, despre care face concluzia că acesta „n-a fost zeul suprem al geto-dacilor ... ci un preot, un profet fondator, ce a sfîrșit prin a fi zeificat" (p. 377).

Este de remarcat și de reținut că nemurirea sufletului la geto-daci se dobîndește printr-un șir de exerciții moral-ascetice, urmate de anumite practici și ospețe rituale destinate unui grup de inițiați, chemați să se împărtășească periodic într-un loc consacrat, dintr-o anume băutură sau anumite bucate menite să le chezășuiască nemurirea. Se relevează un anumit grad de spiritualitate, neîntîlnită în religiile greco-romane, apropiată de spiritualitatea creștină, de unde și explicarea procesului firesc de încreștinare la strămoșii noștri, față de popoarele care ne înconjoară. Ideea unei inițieri și selecții moral-religioase reiese și din alegerea și sacrificiul unuia dintre cei mai dotați tineri, care erau trimiși prin aruncarea în trei suliți, din cinci în cinci ani, ca mesageri spre a comunica doleanțele poporului lui Zamolxis.

Este de menționat că istoricii antici vorbesc și despre alte învățături pe care le avea Zamolxis și pe care le preda geto-dacilor, fiind sfetnicul și apoi ocrotitorul regelui și ai supușilor lui. Aceste misiuni le-au continuat și ceilalți mari preoți, ce i-au urmat, așa cum se cunoaște despre marele rege Burebista, care avea în Deceneu, unul dintre colaboratorii asociați, care l-a ajutat la organizarea și unificarea puternicului stat geto-dac în secolul I, î. e. n.

Marele preot era ajutat de o clasă de „specialiști ai sacrului", după expresia lui Mircea Eliade (p. 395). Aceștia erau călugării și preoții, care au jucat un rol important în societatea geto-dacică, atît în ceea ce privește cultul și practicile religioase, dar și în predarea cunoștințelor de astronomie, medicină, științe naturale și justiție (p. 390).

Cu privire la caracterul religiei geto-dacice, s-au emis trei opinii diferite: una care o considera monoteistă, a doua care vede în ea o religie dualistă în sens iranian și a treia care susține politeismul. Autorul se alătură concluziei că „panteonul strămoșilor noștri era alcătuit din diverse divinități avînd în frunte pe Mare Zeu și Mare Zeiță ... O importanță deosebită a avut în religia getodacă doctrina zamolxiană ... care propovăduia nemurirea sufletului..." (p. 434).

În ultimul capitol, Ion H. Crișan vorbește de moștenirile religiei geto-dacice,

care se păstrează în cultura populară românească, în obiceiuri, datini, credințe, în arta și toate manifestările culturii populare. Unii dintre cercetători, între care N. Cartojan, au emis ipoteze legate de o continuitate a unor credințe ale strămoșilor noștri în cultul creștin. Ex. Sf. Gheorghe, în jurul căruia s-au format multe legende și obiceiuri, de unde ar reieși o continuitate a cultului zeului suprem de la geto-daci. S-a presupus de asemenea că zeul fulgerului s-a perpetuat în Sf. Ilie, prezent în multe obiceiuri și legende populare. Elemente de substrat geto-dac ar cuprinde o seamă de colinde vechi și obiceiuri legate de nașteri, nunți și de morți.

În balada „Meșterul Manole", capodoperă a literaturii noastre populare, ideea sacrificării soției ar fi de substrat geto-dac, amintind de sacrificiile umane ce făceau parte din cultul lui Zamolxis, sau a sacrificării uneia din soții la moartea unui demnitar geto-dac.

Aceeași interpretare este dată și motivului tragic din Miorița, în care Mircea Eliade, într-o analiză aprofundată, consideră că „acțiunea acesteia se petrece într-un cosmos liturgic necreștin, în care lumea se revelează sacră, iar moartea devine de structură cosmică și înseamnă resemnare, dar nu pesimism. Ciobanul nu este un nihilist (dar nici un fatalist, n. n.). El preface — după M. Eliade — nenorocul care îl condamnă la moarte, într-un mister al tainei nunții, maiestos și feeric, care ... îi permite să triumfe asupra propriului destin" (Zamolxis, p. 223 și urmare).

Elemente străvechi geto-dacice se găsesc în multe obiceiuri de Crăciun, Anul Nou, Florii, de sezonul semănatului și al seceratului, etc. Toate aceste numeroase dovezi din cultura populară românească „se înscriu printre celelalte numeroase dovezi cu privire la descendența românilor din geto-daci și a continuității noastre milenare în spațiul pe care-l locuim și azi" (p. 449).

La sfîrșitul cărții, autorul prezintă mai multe ilustrații, reprezentînd diferite urme arheologice: unelte, arme, statuete, ornamente, obiecte cultice, funerare, etnografice, etc., unele din ele din metale prețioase, din care se observă stadiul de cultură materială și spirituală a strămoșilor noștri.

Pr. *Filaret Costea*

JOCUL PERICULOS AL FALSIFICĂRII ISTORIEI. Culegere de studii și articole. Coordonatori: Acad. Ștefan Pascu, Prof. univ. Ștefan Ștefănescu. Editura științifică și enciclopedică, București, 1986, 383 p.

Lucrarea grupează o serie de articole publicate în „Magazin istoric", „România literară" și „Contemporanul" tipărite în 1985—1986, ca răspuns la unele teze eronate referitoare la istoria României, apărute în diferite publicații (unele în limbi de circulație), care în ansamblu impietează asupra bunelor relații și a colaborării dintre state, așa cum de altfel sublinia acad. Șt. Pascu: „Față de asemenea intenții răuvoitoare popoarele trebuie să fie cu multă luare aminte pentru a le înăbuși în fașă. În locul lor toți cei de bună-credință trebuie să așeze spiritul bunei înțelegeri și al sincerei dorințe de colaborare, în numele socialismului și al prieteniei între popoare, în general, și cu deosebire între cele cărora istoria le-a hărăzit destinul vecinătății. Dar prietenia și colaborarea se cuvin temeinicite pe adevăr și pe dreptate, fie că este vorba de trecutul istoric, fie că este vorba de prezentul și de viitorul lor" (p. 73—74).

Spațiul limitat nu ne permite să analizăm toate articolele, ci numai anumite teme, însă pentru informarea cititorilor le vom enumera în totalitate: *Coordonatele dezvoltării unitare a poporului român în vatra străbună a Daciei,* conf. univ. dr. Mircea Mușat; *Dovezi de ordin lingvistic ale continuității poporului român în mileniul I al erei noastre,* Virgil Ștefănescu-Drăgănești; *Răstălmăciri și falsificări ale istoriei,* acad. Ștefan Pascu; *Între ignoranță și eroare voită,* conf. univ. dr. Mihail Diaconescu, Gheorghe David; *Jocul periculos al falsificării istoriei,* conf. univ. dr. Vasile Cristian, dr. Augustin Deac, conf. univ. dr. Nicolae Edroiu; *Revizioniști și șoviniști unguri din nou la lucru,* prof. univ. Ștefan Ștefănescu, conf. univ. dr. Nicolae Petreanu; *1867—1918: Dualismul austro-ungar o nefastă experiență a trecutului,* conf. univ. dr. Mircea Mușat; *1920. Un fals diplo-*

matic și substratul său politic, dr. Viorica Moisuc; *Imposibilul tratat,* Mihai Retegan; *O unanimă replică antirevizionistă,* dr. M. C. Stănescu; *Trecutul trebuie mărturisit,* Francisc Păcurariu, scriitor; *Salonic, 31 iulie 1938,* dr. Cristian Popișteanu, dr. Ion Calafeteanu; *Odiosul dictat de la Viena,* conf. univ. dr. Mircea Mușat; *Delegații români consemnează: M. Manoilescu, Însemnări;* R. V. Bossy, *În misiune;* Valer Pop, *Totul s-a petrecut fulgerător; Transilvania de nord în marea epopee,* Francisc Păcurariu, scriitor; *Excepție?... Da, a fost excepție!* dr. Oliver Lustig; *Adevăruri incontestabile și contestări ale adevărului,* dr. Alexandru Savu, dr. Alexandru Duțu; *Kritika... pe poziții elogioase față de un trecut condamnat de istorie,* prof. univ. Dinu C. Giurescu, dr. Al. Savu; *Idei revizioniste găzduite într-o publicație a Academiei de științe din Ungaria,* dr. Constantin Botoran, dr. Ion Calafeteanu; *„Rectificarea" istoriei sau rectificarea frontierelor?* dr. Florin Constantiniu; *Cui folosește denaturarea adevărului istoric,* dr. Viorica Moicus, dr. Cristian Popișteanu; *Poziție fermă împotriva falsificatorilor și denigratorilor istoriei noastre naționale,* dr. Constantin Preda, conf. univ. dr. Ion Pătroiu; *Un avocat întîrziat al unor teze perimate,* prof. univ. Gh. I. Ioniță, conf. univ. dr. Nicolae Edroiu; *Originea românească a ceangăilor, argumentele limbii române,* Ion Coja, Mihail Diaconescu, Valeriu Rusu, Gabriel Țepelea, M. Ungheanu, V. M. Ungureanu.

În această culegere de studii și articole, cercetători prestigioși răspund la unele atacuri nefondate asupra problemelor fundamentale ale istoriei patriei noastre și îndeosebi a Transilvaniei. Deși în urma unei munci încordate de peste un secol multe dintre problemele controversate ale istoriei românilor au fost de mult elucidate, fiind recunoscute pe plan internațional, totuși în momentul de față mai există unii așa ziși „istorici" de peste hotare, care ajung nu numai la concluzii eronate, dar și la dezinformarea opiniei publice atît în țara lor, cît și peste hotare.

Cel mai evident exemplu al dezinformării îl constituie domeniul cartografiei, fie că se publică hărți într-o revistă din Statele Unite sau în Ungaria. Astfel în periodicul american Național Geografic (Official journal of the National Geographic Society — organul oficial al Societății Naționale de geografie), editat la Washington, volumul 163 (nr. 2, februarie 1983) apare un reportaj ilustrat cu titlul Hungary's New Way (Noul drum al Ungariei), elaborat de redactorul principal John J. Putman. Primind informații de la unele elemente de rea-credință, publică o serie de hărți care sfidează realitatea și adevărul istoric. În prima hartă ce înfățișează Regatul Ungariei la 1100 sînt menționați numai ungurii și vecinii lor polonezii, sîrbii, slavii, bizantinii, *mai puțin românii,* în pofida izvoarelor scrise și arheologice cunoscute de toată lumea. „Desigur omisiunea are un scop. Ea este menită să arate — reactualizînd o teză de mult condamnată de oamenii de știință de pretutindeni, dar dragă unor pseudoistorici de ieri și de azi — că teritoriul pe care s-au așezat ungurii în urma migrației lor ar fi fost golit de populație" (p. 76).

Aceeași tactică o adoptă și cu hărțile Ungariei din 1566, 1740 și 1812, arătînd că această țară se mărginea cu Imperiul otoman și nicidecum cu Țara Românească și Moldova, care au avut o largă autonomie, așa cum de altfel s-a întîmplat și cu Principatul Transilvaniei.

În mod identic se procedează și cînd se alcătuiește *Atlasul istoric pentru școlile medii* tipărit la Budapesta în 1984. În atlas românii sînt menționați pentru prima dată în secolul IX cu denumirea de vlahi, fiind reprezentați cu mult la sudul Dunării, iar ungurii se află localizați în Muntenia, Vrancea și Întorsura Buzăului. Te întrebi cui folosesc asemenea neadevăruri. Hărțile din perioada migrației popoarelor îi înregistrează pe gepizi, goți, avari, slavi, bulgari, iar de români nici pomeneală. La fel se mistifică și celelalte hărți. „Gravitatea denaturărilor și falsificărilor din atlasul la care ne-am referit este amplificată de faptul că se referă la istorie — comoara cea mai de preț a oricărui popor, precum și împrejurarea că se adresează, în tiraj de masă elevilor de școală medie, deci tinerei generații, față de care oamenii de știință și, prin excelență istoricii, toți dascălii au datoria sacră s-o educe în spiritul cinstei și adevărului, al dragostei și respectului pentru țările vecine, pentru toate țările și popoarele iubitoare de pace și progres" (p. 97).

Chiar şi atunci cînd sînt elaborate lucrări la un înalt nivel ştiinţific, bazate pe o largă informare bibliografică, se găsesc recenzenţi care încearcă să conteste valoarea sau să răstălmăcească, conţinutul. În felul acesta procedează Székelyhidi Agoston, în revista Alföld (Cîmpia) nr. 9/1985, pe marginea volumului *Ce este Transilvania*, de acad. Ştefan Pascu.

Székelyhidi, în pofida argumentelor, contestă continuitatea românilor, susţinînd că românii au fost colonizaţi în Transilvania de regii maghiari, începînd cu Ladislau Cumanul (1272—1290), fără a atduce nici o dovadă în sprijinul afirmaţiei sale. Recenzentul este nemulţumit de strînsele legături economice, culturale şi politice ce-au existat între Transilvania, Ţara Românească şi Moldova în decursul timpului, culminînd cu desăvîrşirea unităţii statale la 1 Decembrie 1918. Pe Székelyhidi îl deranjează făurirea statului naţional unitar român realizat pe principiul *etnodemografic*, sfidînd părerea lui V. I. Lenin referitoare la lupta de eliberare naţională. „Această epocă (a imperialismului) nu exclude cîtuşi de puţin războaiele naţionale, de pildă cele pornite de state mici, să zicem anexate sau asuprite din punct de vedere naţional, împotriva puterilor imperialiste, după cum nu exclude nici mişcările naţionale pe scară largă în Răsăritul Europei" (p. 71). În continuare recenzentul contestă valabilitatea Tratatului de pace de la Trianon, prin care s-a îndreptat o nedreptate seculară.

În încheierea răspunsului său faţă de această recenzie, acad. Ştefan Pascu scrie următoarele: „Székelyhidi şi toţi cei asemenea lui, lipsiţi de conştiinţa responsabilităţii slovei scrise sau a cuvîntului rostit, falsifică cu bună ştiinţă realitatea pentru a semăna neghina discordiei, a învrăjbirii dintre popoare" (p. 73).

În fond asemenea scrieri nefondate urmăresc contestarea continuităţii românilor pe vechea vatră dacică, apoi mistifică realităţile evului mediu, denaturează adevărul istoric în epoca modernă, iar în final nu recunosc valabilitatea tratatelor de pace din 1920 (Trianon) şi 1947 (Paris).

Într-o astfel de direcţie acţionează şi articolul lui Sándor Balogh, intitulat *Problema ungară la Conferinţa de pace de la Paris (1946)*, apărut în revista Külpolitika, nr. 4/1985 (R. P. Ungară), articol cu un pronunţat caracter revizionist, sub pretextul că Transilvania este „un teritoriu ungar", neţinînd seama de adevărul istoric.

Chiar şi Hitler a recunoscut că Dictatul de la Viena depindea de forţa militară a Axei. „Dacă puterile Axei pierd războiul — situaţie care desigur nici nu poate fi luată în calcul — atunci toate aceste revizuiri devin nule", aşa cum de altfel s-a şi întîmplat (p. 292).

Sándor Balogh publică fragmentar şi inexact, denaturînd sensul, discursurile din timpul Conferinţei, omiţînd frazele care nu susţin „demonstraţia" sa, şi în acelaşi timp sprijineau ligitimitatea anulării Dictatului de la Viena. În cele din urmă propunerea ungară a fost respinsă cu 10 voturi şi 2 abţineri (Australia şi Uniunea Sud-Africană).

Tot în legătură cu anularea tratatelor este şi răspunsul istoricului Florin Constantiniu intitulat *„Rectificarea" istoriei sau rectificarea frontierelor*: „... Este regretabil că în ultimul timp au apărut în R. P. Ungară tot felul de istorici şi publicişti care pun în discuţie graniţele stabilite prin tratatele de pace de după cel de al doilea război mondial. Or, se ştie unde a dus în trecutul nu prea îndepărtat politica revizionistă, fascistă, revanşardă, ce consecinţe şi ce daune a adus omenirii această politică, inclusiv poporului ungar" (p. 302).

Din păcate asemenea teze perimate, nefondate, au apărut în Bulgaria (Antonina Kuzmanova, Politica balcanică a României) şi în cotidianul Vjesnik din Zagreb, prezentînd în mod eronat istoria României. Răspunsurile istoricilor dr. Viorica Moisuc, dr. Cristian Popişteanu şi prof. univ. Gh. I. Ioniţă, conf. univ. dr. Nicolae Edroiu, pe baza unui bogat material documentar, demască netemeinicia afirmaţiilor acestor aşa-zişi „istorici".

În concluzie, prin editarea volumului *Jocul periculos al falsificării istoriei*, pe de o parte, se concentrează toate răspunsurile adresate celor ce răstălmăcesc adevărul istoric, iar pe de altă parte traducerea cărţii în cîteva limbi de circulaţie va veni în sprijinul informării corecte a opiniei publice internaţionale, întrucît *revizioniştii* acolo îşi desfăşoară activitate, ducînd în eroare oamenii de bună-credinţă.

Mihai Sofronie

Adina Chelcea și Septimiu Chelcea, CUNOAŞTEREA DE SINE — CONDIŢIE A ÎNŢELEPCIUNII, Ed. Albatros, colecţia „Cristal", Bucureşti, 1986, 224 p.

După această ultimă carte „Eu, tu, noi, viaţa psihică — ipoteze, certitudini" (Ed. Albatros, Buc. 1983) bine primită atît de critica de specialitate cît şi de marele public, carte ce reprezintă o lecţie pentru un adevărat mod de a fi, cum ar zice E. Fromm, Adina Chelcea şi Septimiu Chelcea ne propun prin cartea apărută anul acesta („Cunoaşterea de sine — condiţie a înţelepciunii") să facem un pas mai departe pe calea adevăratului mod de a trăi în lume, bazat pe înţelepciune, calitate atît de specific umană datorită căreia omul poate înţelege, judeca şi discerne lucrurile.

Pentru a ajunge la înţelepciune însă, autorii propun cititorului o incursiune interesantă în ceea ce ei numesc „cunoaşterea de sine", interesantă atît pentru faptul că această autocunoaştere este prezentată într-o gamă variată de aspecte (biologic, socio-cultural, psihologic etc.) cît şi pentru faptul că expunerea abundă în citate din filozofi antici şi moderni, savanţi şi oameni de ştiinţă contemporani, sentinţe şi maxime care facilitează, înfrumuseţează şi îmbogăţesc lectura, ca nişte oaze de respiraţie plasate pe drumurile de cercetare a microcosmosului uman.

S-ar putea crede la prima vedere că această carte ar fi destinată doar unor cercuri de specialitate, în fond însă cartea tratează probleme de maximă actualitate şi de interes major pentru tineretul (mai ales) căruia i se adresează, aşa cum reiese din prefaţă. Este interesant faptul că lucrarea a fost concepută în aşa fel încît să poată fi citită şi pe capitole, fără ca lipsa de lectură a unui capitol precedent să împiedice înţelegerea celui lecturat.

Problema centrală a lucrării o constituie personalitatea umană în ale cărei complexe structuri şi manifestări autorii încearcă să introducă pe cititor în diverse feluri pentru ca mesajul lor să fie cît mai bine înţeles. De aceea se face mai întîi o prezentare generală a sistemului chimico-biologic de stocare şi transmitere a informaţiilor în creierul uman, a mecanismului de formare şi acţionare a stărilor afective: emoţiile, sentimentele, plăcerea, tristeţea, durerea, depresia psihică. În reglarea şi armonizarea stărilor şi manifestărilor organismului uman, somnul ocupă un rol capital. Este interesantă legătura care ni se prezintă între felurile somnului şi temperatura corpului precum şi noua teorie a formării viselor opusă explicaţiilor lui Freud şi care se întemeiază nu pe pulsaţiile instinctive din subconştientul uman ci pe acţiunea neuronilor din trunchiul cerebral.

Multe din tainele comportamentului uman se explică prin studiul separat şi în ansamblu al celor două emisfere ale creierului uman care „colaborează" între ele şi determină manifestările omului din viaţa de zi cu zi în funcţie de dominaţia uneia din ele asupra celeilalte. Tot în baza acestui studiu se explică şi fenomenul de „stîngăcie" întîlnit la o bună parte din populaţia globului. Reacţiile care se produc la nivelul creierului contribuie la determinarea timpului de personalitate.

Citîndu-l pe psihosociologul american Gordon W. Allport autorii dau o posibilă definiţie a personalităţii care este „organizarea dinamică în cadrul individului a acelor sisteme psihofizice care determină gîndirea şi comportamentul său caracteristic" (p. 58).

Indiferent de impresia pe care cineva o produce în public — criteriu eronat de recunoaştere a personalităţii — absolut fiecare din semenii noştri, şi cel mai umil, are propria sa personalitate. Aceasta este de multe feluri încadrată în diferite tipologii (morfofiziologice, psihologice, sociologice) şi se manifestă în strînsă legătură cu caracterul şi temperamentul individului. În susţinerea acestor afirmaţii sînt citate o serie de nume de prestigiu din domeniu (I. P. Pavlov, E. Kretschmer, C. G. Jung, S. Freud, H. G. Eysenck, A. Roback, W. G. Allport, W. Dilthey, W. I. Thomas, F. Znaniecki, D. Riesmann, Jas Szczepancki etc.).

Personalitatea umană nu poate fi ruptă în analiza ei de contextul socio-cultural în care se dezvoltă. Tensiunea dintre personalitate, rolul şi locul social al individului, complementele şi contradicţiile ce decurg din acest raport, implicarea socială a omului, toate aceste influenţează decisiv asupra manifestărilor şi specificului personalităţii.

Deosebit de important ni se pare accentul care se punc pe implicarea socială a individului care confirmă conştiinţa apartenenţei la grup, a interdependenţei, ce fac din om nu mijloc ci scop. Aceste motive te determină să te preocupi îndeaproape de destinul, de viaţa, de problemele omului de lîngă tine. În acest sens, spunea cu ani în urmă laureatul premiului Nobel pentru pace, Martin Luther King, că omul nu trebuie să fie o oglindă în care să se contemple pe el însuşi ci o fereastră deschisă spre lume, spre ceilalţi, prin care menţine legătura cu aceştia, îi vede şi se lasă văzut. Implicarea socială condamnă şi se opune marginalizării, retragerii la periferie, trăirii în inerţia muncii celorlalţi. Ea presupune participarea activă la viaţa societăţii întru „priza de conştiinţă" a valorii şi necesităţii aducerii propriului aport. Omul nu poate fi indiferent la ceea ce se întîmplă în jur. Activitatea sa poate schimba cursul lucrurilor. Implicarea socială se raportează şi la noţiunea de dreptate. Dreptatea este prezentată în definiţia clasică: „A da fiecăruia ceea ce i se cuvine." Dar întrucît omul trăieşte în acest proces de interdependenţă socială, el primeşte în mod firesc, în permanenţă, cîte ceva de la ceilalţi. A nu da altora din ceea ce este al tău, în acest context, echivalează cu un furt. Nu poţi să nu dai celui de la care primeşti sau să dai parţial celui ce-ţi dăruieşte sau ţi se dăruieşte total.

În decursul veacurilor au existat diferite metode şi criterii de recunoaştere a personalităţii. Cartea de faţă aminteşte cîteva din aceste pseudo-ştiinţe (frenologia, fiziognomonia, chiromanţia) cărora le demonstrează netemeinicia dar cu deplină obiectivitate, necăzînd în extrema opusă şi admiţînd că o anumită potrivire între exteriorul şi interiorul omului poate exista, potrivire care să spună ceva despre personalitate. După ce-l citează pe filozoful grec Anaxagora care zice că „ceea ce se arată este imagine a ceea ce nu poate fi văzut" autorii specifică şi ei în final de capitol că *„formele semnifică"*, ceea ce este pe cît de important pe atît de sugestiv deoarece „ideea că unele caracteristici individuale ar marca o parte a corpului nostru nu este iraţională în sine. În plus o astfel de idee poate fi verificată ştiinţific" (p. 91).

În baza acestei realităţi unele pseudo-ştiinţe din trecut au generat ştiinţe de azi, de exemplu, din chiromanţi s-a născut dermatoglifia care se ocupă cu studiul dermatoglifelor (în care se cuprind şi amprentele digitale). Acestea sînt „reprezentate prin desenele papilare situate pe faţa internă a degetelor, în regiunea volară a palmei şi în cea plantară (a tălpii piciorului)", (p. 91). În cadrul noii ştiinţe amintite se studiază relaţia dintre anumite desene şi diferite boli genetice.

Tot la capitolul „personalitate", se vorbeşte şi despre gesturi. Acestea sînt un element constitutiv al personalităţii, îşi au semnificaţia lor în funcţie de contextul socio-cultural pe care îl moşteneşte sau în care trăieşte omul. În acest sens se citează un frumos pasaj din retorul latin Quintilian: „Şi alte părţi ale corpului ajută celui care vorbeşte. Însă mîinile s-ar putea spune că vorbesc singure. Cu ele cerem, promitem, chemăm, îndepărtăm, ameninţăm, rugăm, exprimăm oroarea, teama, indignarea, opoziţia, bucuria, tristeţea, îndoiala, aprobarea, părerea de rău, măsura, cantitatea, numărul, timpul" (p. 97).

Într-un interesant capitol, Adina Chelcea şi Septimiu Chelcea dezbat problema „perfecţionismului", legată de asemenea de personalitatea umană. Perfecţionismul este obsesia perfecţiunii care în multe cazuri — obiectivul de realizat nefiind bine ales — duce la blazare, subestimare, marginalizare, depresiune psihică etc. Dimpotrivă, pentru a avea siguranţa progresului, omul nu trebuie să se raporteze la ceva ce nu-i aparţine ci la ceea ce el însuşi a realizat. Depăşirea propriei performanţe este condiţia progresului, raportarea la rezultatele obţinute. Aceste consideraţii amintesc de sentinţa lui Blaga care zicea: „Doamne, o singură rugăciune am: „Dă-mi ca în fiecare zi, pînă la moarte să nu fiu mulţumit de mine însumi." Este conţinută aici autodepăşirea, neliniştea pentru statul pe loc, dorinţa de utilizare permanentă a propriilor resurse spirituale pentru realizarea planului propus. Această concepţie privitoare la rolul şi rostul vieţii omului, îşi găseşte un corespondent actual în noua teorie a psihologului american David D. Burns, concretizată în cîteva cuvinte: „Simte-te bine în pielea ta", cuvinte ce echivalează cu o nouă terapie psihologică, acceptarea propriei personalităţi şi care departe de a încuraja limitarea, statu-quo-ul, blazarea, stimulează la descoperirea personalităţii, a propriilor valori, la acceptarea reală a acestora şi la punerea lor în aplicare.

Perfecționistul „își pierde sociabilitatea, trăiește într-o singurătate apăsătoare. Înaltele criterii de performanță pe care și le-a impus îl îndepărtează de colectivitate. Îi judecă pe ceilalți după criteriile lui și firesc, nu-i acceptă, după cum nu se acceptă nici pe sine" (p. 107). „Fixîndu-și astfel de scopuri intangibile, în flagrantă disproporționalitate cu capacitățile și aptitudinile lor, perfecționiștii se simt inferiori, își imaginează că ceilalți reușesc fără nici un efort și ei doar se chinuie pentru fiecare lucru, li se pare că efortul pe care-l fac este supraomenesc și în consecință slab recompensat. De aici nemulțumirea, retragerea în sine, neîncrederea în oameni, insecuritatea și incertitudinea" (p. 108). În urma unor astfel de situații concluzia vine de la sine, ca un îndemn: trebuie schimbat modul de gîndire, criteriile de autoevaluare, de autodefinire. „A fi ceea ce ești, iată condiția mulțumirii" citează autorii, evident însă, așa cum am menționat mai înainte, excluzîndu-se din această afirmație orice tendință de blazare, de acceptare a oricărui tip de nivel sau chiar de exagerarea defectelor și de înțelegerea lor drept calități. Deviza „A fi ceea ce ești" presupune o „priză de conștiință" în ceea ce privește „eul fiecărei persoane cu realul ei potențial spiritual. Pentru a facilita această conștientizare, autorii propun o serie de metode între care: renunțarea la stereotipiile de gîndire, recepționarea în chip rațional a criticii celorlalți etc. „A învăța să recepționezi în chip rațional critica celorlalți te ajută nu numai să-și păstrezi sănătatea fizică ci și psihică. Critica tovărășească nu distruge ci înalță personalitatea. Trebuie să faci efortul de a te identifica cu persoana care te critică. Care este sistemul de valori cu care operează? Ce motivație intimă are? Dar scopul? E comun? E socialmente dezirabil?" (p. 113).

În acțiunea de antrenare a personalității pentru succes se disting mai multe mijloace mnemotehnice: repetiția — nemecanică —, (cu toate că lucrarea lasă să se înțeleagă faptul că proverbul latin „repetiția este mama învățăturii" ar fi perimat, considerăm potrivit să remarcăm că acest proverb nu presupune neapărat o repetiție mecanică și probabil că nu la o astfel de repetiție se refereau latinii, ci la una asumată, conștientă care poate fi într-adevăr mamă a învățăturii. De altfel o repetiție mecanică nu e decît o repetiție și nu „mamă a învățăturii", lucru atestat și de autori într-un alt context, la p. 118), asigurarea stării de maximă receptivitate, „decuparea" mesajului în „forme" adecvate unei percepții eficiente, organizarea procesului de reamintire, asocierea și integrarea informațiilor într-un context ierarhizat, cu semnificație, asocierea la concepte a unor „forme" vizuale și plasarea lor într-un context efectiv, multiplicarea asociațiilor mintale cu alte concepte.

O altă metodă eficientă constă în învățarea unei sau unor limbi străine fapt ce are ca efect imediat activarea funcțiilor cerebrale, repartiția activității între cele două emisfere ale creierului și probabil schimbarea viziunii despre lume și viață (p. 119).

Activitatea cerebrală nu scade o dată cu intrarea în vîrsta a treia, idee destul de răspîndită — ci capacitatea intelectuală se poate menține în bună formă (autorii citează studii și experimente concludente) dacă se ține cont de anumite imperative (datorită specificului social, familial, personal, al acestei vîrste) ca: preocuparea permanentă, activitatea, implicarea socială, responsabilitatea etc.

În același sens creator, al acceptării propriei personalități lucrarea tratează despre timiditate și despre psihologia examenelor. Timiditatea nu este privită ca un defect, așa cum încă se mai consideră uneori, ci ca o componentă a personalității care poate fi depășită cînd incomodează și prin care depășire omul dă dovadă de biruință de sine, cea mai mare dintre biruințe cum zice Platon (p. 131).

Examenele constituie un moment important în viața fiecăruia din cei ce au de susținut asemenea probe. În capitolul dedicat acestei probleme se fac referiri detaliate la subiectivitatea și obiectivitatea ce se dovedesc în evaluarea cunoștințelor.

Tot în cadrul studiului personalității umane se amintesc cazuri de supradotare intelectuală, se analizează conjuncturile, cauzele, caracteristicile acestora.

Primul mediu în care se manifestă personalitatea este familia. În vederea unui studiu cît mai complet asupra temei propuse, autorii vorbesc despre copiii

primelor luni de viaţă, accentuînd problema distingerii la această vîrstă a „obiectelor sociale" (părinţii) şi a celorlalte obiecte din jurul lor, apoi se referă la viaţa intimă, normală, emancipată, sănătoasă, bine înţeleasă a cuplurilor familiale unde se plămădeşte şi se exteriorizează în primul rînd personalitatea.

Un capitol foarte interesant al cărţii îl constituie analiza cazurilor de „comportamentul deviant". Acesta este prezentat în amănunt potrivit diferitelor teorii (bioantropologice, psihologice, sociologice) menţionîndu-se cauzele, specificul, categoriile etc. De comportamentul deviant este legată şi noua orientare ştiinţifică, victimologia deoarece „a studia nu numai infractorul dar şi victima şi cu atît mai mult a studia relaţia dintre cei doi factori ai crimei, constituie fără îndoială o cerinţă impusă de logica lucrurilor. Sub acest aspect victimologia în scurta ei existenţă ca orientare relativ autonomă a adus o contribuţie de loc neglijabilă la înţelegerea complexă a comportamentului deviant, furnizînd elemente de predicţie a delicvenţei şi sugestii valoroase pentru combaterea infracţionalităţii" (p. 168). Alcoolismul ca aspect al comportamentului deviant ocupă un loc aparte în spaţiul rezervat tratării acestui subiect şi de asemenea stresul — problematică atît de actuală — (stresul sistemic, stresul psihic) în prezentarea căreia, în cartea de faţă, se fac referiri la lucrarea lui Hans Selye „Ştiinţă şi viaţă" (Ed. Politică, Buc. 1984), subliniindu-se legătura între individ — personalitate — mediu şi accentuînd problema adaptării, a schimbării a reacţiei la nou. Stresul este în directă legătură cu activitatea omului, cu progresul său în viaţă. De aceea în lucrare se fac o serie de propuneri privitoare la deblocarea şi stimularea creativităţii (între care umorul sau gluma, arătînd efectul pozitiv al acestora în procesul de creativitate şi citînd: „Oamenii fără umor sînt fie de compătimit, fie de ocolit" — uneori şi una şi alta), (p. 185).

O altă metodă eficientă pentru deblocarea şi stimularea creativităţii constă în comunicarea la locul de muncă, în dezvoltarea relaţiilor bazate pe încredere. Un exemplu: „Aflat în germene, noul este întotdeauna departe de perfecţiune. Pentru a se maturiza, trebuie sprijinit, nu demolat. Sînt numeroase căile de ucidere a noului: „despicarea firului în patru", persiflarea sau pur şi simplu ignorarea. Ultima modalitate pare a fi şi cea mai periculoasă. Spre deosebire de primele două, nu cere nici un efort şi în plus, lasă şi aparenţa bunelor relaţii. Ignorarea de către colectivitate a rezultatelor muncii creatoare este adesea mai greu de suportat decît „despicarea firului în patru" care şi ea îl poate demobiliza pe creatorul frămîntat el însuşi de îndoială" (p. 188). De asemenea şeful unui sector de activitate este pedagogul celor cu care lucrează. Lipsa lui de încredere, tendinţa spre autoritarism, lipsa viziunii de perspectivă, ignorarea metodelor de stimulare a încrederii reciproce frînează creativitatea sting în om potenţialul lui creator, ştirbesc personalitatea.

Lucrarea se încheie cu propunerea către cititori a unor teste, sau cum zic autorii „jocuri de iscusinţă mintală", pentru stimularea imaginaţiei, a inteligenţei, a autocunoaşterii.

Cartea Adinei Chelcea şi a lui Septimiu Chelcea constituie un „memento", o lecţie frumoasă referitoare la „priza de conştiinţă" asupra procesului devenirii istorice a fiinţei umane. Neocolind şi unele aspecte de depersonalizare întîlnite în viaţa de zi cu zi, autorii, într-un limbaj accesibil şi plăcut poartă pe cititor într-adevăr spre autocunoaştere stimulînd în el dorinţa de a se descoperi, de a preţui darurile pe care le are, de a se valorifica. Nimeni nu e lipsit de personalitate, fiecare are darul său pe care-l poate înmulţi, prin care poate fi de folos celor din jur.

Prin aceste afirmaţii, cartea elimină orice urmă de pesimism şi înfăţişînd o nouă manieră de a considera fiinţa umană, după noi criterii, se face pe drept cuvînt, piatră de temelie pentru hotărîrea de „a nu se lăsa", de a începe o viaţă nouă sau de a se investi şi mai mult în munca cotidiană, în relaţiile cu oamenii, în societate. Autocunoaşterea duce la autodepăşire şi prin aceasta omul îşi trăieşte viaţa în mod util şi eficient.

„Cartea nu se mai găseşte în librării. Deci nu zace. Înseamnă că autorii sînt perfect sănătoşi (p. 193).

•

În sens ilustrativ cităm la sfîrşitul acestei prezentări cîteva din sentinţele care însoţesc pe parcurs, îmbogăţesc şi fac plăcută lectura cărţii:

— „Daţi-i unui om privilegiul de a decide, dacă vreţi să-l cunoaşteţi cu adevărat".

— „Pentru nimeni nu răsare soarele de două ori în aceeaşi zi".

— „Cînd salutîndu-ţi şeful atingi cu degetele podeaua, ai patru labe".

— „Prietenia nu este exclusiv aprobatoare; fără momente de disociere, acordul îşi pierde valoarea".

— „L-aţi văzut? Cu siguranţă că-i pe undeva şef; nu ştie să pronunţe „Vă rog!"

— „Cu timpul ne acceptăm condiţia socială aşa cum ne împăcăm cu statura pe care o avem".

— „Cum dom'le, n-am cap? Păi, pe ce-mi pun pălăria?"

— „Căutăm aprobarea celorlalţi chiar şi atunci cînd dispreţuim părerea lor".

— „Ne întristează mai mult succesul duşmanilor decît eşecul prietenilor".

— „Bine dom'le, mă calci pe picior, mă îmbrînceşti şi nici măcar nu spui pardon?

— Auzi ce pretenţie, să învăţ franceza că aşa vrea el!"

— „Şi nu uita, fiule, numai inteligenţa se moşteneşte, prostia o dobîndeşti!"

— „Plăteşti bucuria reuşitei cu invidia ce ţi-o atragi".

— „A judeca omul — nimic mai uşor! A-l înţelege — infinit mai greu".

— „Ei bine, dacă tovarăşul director spune DA, eu îmi iau cutezanţa de a spune că NU ... încape îndoială".

— „Calitatea laptelui nu se judecă după vîrsta vacii".

— „Nimeni nu te va ajuta să te înalţi mai presus decît el".

— „Mai degrabă vedem ceea ce avem în cap decît ceea ce este în faţa ochilor".

— „Cînd cartea zace-n librării, autorul este grav bolnav".

Pr. *Teodor Damian*

Treceri la cele veşnice

† Preot HARITON EŞIANU

Duminică 7 septembrie 1986 a trecut la cele veşnice, la vîrsta de 76 de ani, după o scurtă dar grea suferinţă, vrednicul de amintire preotul Hariton Eşianu din parohia Sîmbăta de Jos, protopopiatul Făgăraş.

Adormitul în Domnul s-a născut în anul 1910 în satul Sîmbăta de Jos. Tatăl său, cîntăreţ bisericesc, i-a insuflat dragostea de cele sfinte. Urmează şcoala primară în satul natal, apoi trece la Seminarul Teologic din Sibiu, după terminarea căruia se înscrie la Academia Teologică din acel oraş. În anul 1937 se căsătoreşte cu tînăra Emilia, care prin vrednicia ei l-a ajutat în misiunea pe care a avut a o împlini. E hirotonit şi merge ca preot în parohia Biborţeni, protopopiatul Odorhei, unde puţinii credincioşi pe care îi are ştiau că sînt ortodocşi, dar nu cunoşteau graiul românesc. Depăşeşte lipsuri şi greutăţi şi în trei ani ridică o frumoasă biserică. Vine toamna anului 1940 cînd, ca urmare a Dictatului de la Viena, trebuie să părăsească parohia, iar biserica abia ridicată, la o lună de la plecarea sa este dărîmată. Funcţionează ca peot în Bradu — Hunedoara, apoi în parohia Cincu. În anul 1948 făcîndu-se vacantă parohia Sîmbăta de Jos vine ca păstor de suflete în satul său de naştere, spre bucuria şi mîngăierea consătenilor săi, unde păstoreşte pînă în urmă cu cinci ani cînd se pensionează. Sufletul deschis şi cald, în parohiile în care a slujit a reuşit să cucerească inimile credincioşilor, întărindu-i în dreapta credinţă şi îndrumîndu-i spre o viaţă curată de muncă şi omenie.

Slujba înmormîntării s-a oficiat în biserica din Sîmbăta de Jos de către un sobor de 30 preoţi în frunte cu P.C. Romul Zaharie, protopopul Făgăraşului, în faţa credincioşilor din parohia sa şi din alte sate din jur, prezenţi ca semn al simpatiilor unanime de care s-a bucurat părintele Eşianu. De la Centrul Arhiepiscopesc a fost prezent P. C. Prof. Dr. Ioan I. Ică.

La sfîrşitul prohodului au rostit panegirice: Păr. Protopop R. Zaharie, subliniind calităţile celui adormit, ca bun păstor de suflete, devotat Bisericii, credincioşilor şi Patriei. C. Pr. Cornea Ioan din parohia vecină Voila, a evidenţiat buna colaborare cu răposatul, exemplul şi sfaturile pe care oricînd le dădea colegilor din cercul pastoral. P. Cuv. Ierom. Teofil Părăian de la Mănăstirea Sîmbăta a vorbit despre bucuria ca stare interioară a adevăratului creştin, arătînd că părintele Eşianu a turnat în inimile multora bucuria curată, prin cuvîntul şi rugăciunile sale. Ca fost coleg de şcoală C. pr. Octavian Cocan de la Făgăraş, prezintă viaţa adormitului în Domnul, ostenelile şi realizările sale pe tărîm pastoral şi adresează cuvînt de mîngăiere soţiei, fiului Aurel şi norei Cornelia — profesori — precum şi celor două nepoate. P. C. Prof. Ioan Ică a dat citire unei scrisori de regret, apreciere şi mîngăiere, trimisă de Sf. Arhiepiscopie Sibiu.

Rămăşiţele pămînteşti ale defunctului, în dangăt de clopot şi cu regretul tuturor participanţilor la slujba funebră, au fost aşezate spre veşnică odihnă în mormîntul din faţa bisericii pe care a slujit-o cu credinţă şi dragoste.

Dumnezeu să-i facă parte de odihnă veşnică, iar memoria să-i fie binecuvîntată!

Prot. *Gh. Opriş.*

† Prot. icon. stavr. NICODIM BELEA

Sîmbătă, 27 septembrie 1986, s-a stins din viaţă, după ce şi-a împlinit rostul faţă de cei din jur, în vîrstă de 79 de ani, pr. prot. iconom stavrofor Nicolae Belea. Decesul a avut loc în localitatea Fischerhude/Bremen din R. F. G., unde se afla la vrednica sa fiică, prof. Dorina căsătorită Nowak, la ginerele său drag, Karl-Ernest, şi iubiţii săi nepoţei: Carmen, Nicolae şi Roman.

*

Pr. Nicodim Belea s-a născut în 27 februarie 1907 în comuna Corneşti, jud. Mureş, în familia ţăranilor Dumitru şi Ana Belea. Şcoala primară o face în satul natal, în limba maghiară, cum era sub stăpînirea austro-ungară de atunci, iar între 1917—1926 liceul la Mediaş, Blaj şi Dumbrăveni. Între anii 1926—1927 este pedagog la Liceul Andrei Bîrseanu din Tîrnăveni, iar între 1927—1931 urmează Academia Teologică „Andreiană" din Sibiu, diploma de licenţă în Teologie luîndu-şi-o la Facultatea de Teologie din Iaşi, cu calificativul: „Magna cum laudae". Se înscrie de asemenea la cursurile de magisteriu, cum se numeau în vremea aceea, de doctorat în Teologie de pe lîngă Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, pe care le absolvă în 1953, lucrîndu-şi şi teza pentru acest titlu, intitulată: „Problema pastoraţiei la sate" (Sibiu 1955, 251 p.).

În anii 1931—1933 funcţionează ca secretar-econom la Academia Teologică din Sibiu. În anul 1933 se căsătoreşte cu licenţiata în Teologie Minodora Munteanu din Deva, este hirotonit preot şi trimis de mitropolitul Nicolae Bălan să păstorească în parohia Belini din fostul judeţ Trei-Scaune, unde, ajutat de soţia sa, s-a remarcat ca un bun păstor pentru credincioşii noştri maghiarizaţi în bună parte în zona aceea, primind din partea marelui nostru istoric Nicolae Iorga, care l-a vizitat în parohie, o diplomă de onoare „pentru servicii aduse neamului în ţinuturile periclitate".

Între anii 1937—1940 funcţionează ca duhovnic la Academia Teologică din Cluj, perioadă în care a condus şi şcoala de cîntăreţi bisericeşti care se afla la Nuşeni. După nefastul Dictat de la Viena din toamna anului 1940 se refugiază la Alba Iulia, unde funcţionează un an ca secretar al vicariatului ortodox care fiinţa aici. De la 1 septembrie 1941 pînă în 1956 funcţionează ca duhovnic la Institutul Teologic Universitar din Sibiu, unde, cu experienţa pastorală şi administrativă pe care o acumulase, precum şi prin cunoştinţele teologice pe care le poseda, s-a impus ca un bun îndrumător pentru multe generaţii de studenţi teologi. Cei ce studenţeam pe vremea aceea ne amintim cu plăcere, între altele, de meditaţiile ziditoare pe care le rostea în capela Institutului menţionat, la rugăciunile de seară mai ales, cît şi de lectura potrivită vîrstei pe care adormitul întru Domnul ne-o recomanda.

Din 1956 pînă în anul 1968 funcţionează ca protopop al prot. Sf. Gheorghe, calitate în care a fost distins de Conducerea de Stat cu Ordinul Steaua Republicii Populare Române cl. V. La cerere, este numit preot şi transferat apoi la parohia Blumăna I — Braşov, unde păstoreşte cu dăruire peste 11 ani şi cînd s-a dovedit foarte activ şi la conferinţele noastre preoţeşti, la care lua cuvîntul de fiecare dată chiar şi după pensionare, precum şi la adunările cu caracter ecumenic, la 1 octombrie 1979 retrăgîndu-se la pensie.

Pe lîngă această bogată şi diversă activitate, pentru care Centrul arhiepiscopesc Sibiu i-a acordat distincţia de „iconom stavrofor", adormitul întru Domnul pr. Nicodim Belea s-a remarcat şi pe tărîmul scrisului teologic. Pe lîngă teza de doctorat în Teologie amintită, a mai publicat: „Calea către preoţie", Sibiu 1946; „Psihologia spovedaniei", Sibiu 1947, precum şi peste 50 de studii, articole, recenzii etc., apărute în revistele noastre bisericeşti, în Îndrumătorul bisericesc de la Sibiu, Telegraful Român etc. „Teologia Decalogului" şi „Funcţiunea comunitară şi soteriologică a cîntării în comun în biserică" — sînt două din ultimele sale studii apărute de curînd în revista oficială a Centrului mitropolitan din Sibiu (Mitropolia Ardealului, nr. 2 şi nr. 3/1986). Se cuvine să reţinem că unele dintre recenziile sale au avut ca obiect o seamă de lucrări teologice apărute în ultimii ani

în limba germană, lucrări care prezentau mult interes pentru preoții și teologii noștri de astăzi.

*

Slujba înmormîntării s-a oficiat în biserica evanghelică din Fischerhude, marți, 30 septembrie 1986, avînd un vădit caracter ecumenist, în înțelesul că ea a fost săvîrșită de către P. C. preoți Mircea Basarab de la parohia ortodoxă română din München și Miron Dan de la parohia ortodoxă română din Hamburg, rugăciuni rostind și domnii pastori evanghelici Heinz-Günther Nowak și Klaus bieber. Au predicat cu acest prilej: P. C. preot M. Basarab și dl. pastor evanghelic H.-G. Nowak.

Însoțit de cei dragi ai săi: soție, fiică, ginere, nepoți, cuscri etc., sicriul cu trupul neînsuflețit al celui ce a fost pr. prot. icon. stavr. Nicodim Belea, sicriu în care se afla și o mînă de pămînt din țară și anume din curtea Institutului Teologic Universitar din Sibiu unde a activat atît de mult, a fost așezat apoi în cimitirul parohiei evanghelice din Fischerhude, întru așteptarea învierii de obște.

Bunul nostru Părinte ceresc să-i facă parte de bucuria aleșilor Săi!

Arhid. *Gh. Papuc*

† Preotul iconom stavrofor ILIE GELERIU

După o grea și îndelungată suferință, la 11 oct. 1986, Bunul Dumnezeu a chemat la Sine pe iubitul nostru coleg și frate în Domnul, preotul pensionar iconom-stavrofor Ilie Geleriu, devotat slujitor și vrednic păstor de suflete, timp de peste patru decenii.

Părintele Ilie Geleriu s-a născut în comuna Alămor, jud. Sibiu, în anul 1907, din părinți plugari, Nicolae și Ana, într-o familie de zece copii.

A urmat școala primară în satul natal, apoi în Sibiu, după care s-a înscris la liceul Gh. Lazăr din Sibiu, la 1 sept. 1918, pe care l-a absolvit în anul 1927. A făcut parte din prima promoție a acestui liceu în limba română, după 1 dec. 1918.

Crescut într-un mediu familial cu o sănătoasă educație religios-morală, după terminare s-a înscris la Academia Teologică „Andreiană" din Sibiu în toamna anului 1927 și a terminat-o cu succes în 1931, luînd examenul de calificare preoțească cu nota „foarte bine". În anul 1932 s-a căsătorit cu învățătoarea Rodica Morariu din Sibiel și în același an a fost hirotonit preot și ales de credincioșii din parohia Șpring în județul Alba. Vreme de 25 de ani a păstorit aici, desfășurînd o rodnică pastorație duhovnicească, în rîndul credincioșilor, care l-au iubit, stimat și prețuit pentru inima sa bună, pentru sfaturile sale înțelepte date în toate împrejurările, la sfîntul altar, în desele vizite pastorale în familii și în școală, la catehizația copiilor satului. Ca bun gospodar, a zidit o frumoasă casă parohială pe terenul vechii școli confesionale, a reparat și înfrumusețat biserica, a împrejmuit cimitirul ș. a. Prin toate acestea a fost model de hărnicie în muncă pentru toată comuna. Urmînd cuvîntul Domnului Hristos: „Mergînd învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh" (Matei 28, 19), părintele Ilie confirmă sacra misiune în parohia *Orlat* — Sibiu cu aceeași constantă vechime de zece ani, după care este chemat la Centrul Mitropoliei din Sibiu, conducător al Librăriei Arhidiecezane „Reîntregirea", al atelierului de lumînări și al tipografiei eparhiale. Deosebit de rîvnitor în slujire i s-a încredințat administrarea bisericii de la Schitul Păltiniș în timpul sezonului, unde a servit și a predicat regulat.

Toate sarcinile care i s-au încredințat vrednicului preot au fost îndeplinite cu rîvnă, conștiinciozitate și zel, fapt pentru care Mitropolitul de atunci, Nicolae Mladin, apreciindu-l, l-a distins cu rangul de iconom-stavrofor.

Prohodirea părintelui Ilie a fost făcută în prezența unui numeros public intelectual din Sibiu și împrejurimi, colegi de școală, colaboratori și cunoscuți, în ziua de 13 octombrie 1986, la biserica Sf. Ierarh Nicolae din Lazaret — Sibiu, în care el a slujit după pensionare. Un sobor mare de preoți a înălțat rugăciuni pentru odihna fericită a sufletului său bun. Au slujit P. C. Pr. Mihai Sămărghițan,

consilier bisericesc, împreună cu P. C. Prot. Luca Dănilă, Prot. Prof. T. Bodogae Prot. Prof. S. Radu, coleg de teologie, Prot. S. Orian, paroh, Prot. Z. Oancea, Prot. N. Todor, Prot. I. Cantor, Prot. I. Filimon, Pr. I. Damian din Alămor şi Pr. I. Peană din Orlat.

Au rostit cuvîntări: P. C. Prot. consilier M. Sămărghiţan care la sfîrşit a citit o scrisoare de condoleanţe adresată familiei de Î. P. S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului; prot. D. Luca, Prot. Prof. S. Radu, Prot. S. Orian şi Pr. I. Damian. Toţi au pus în lumină personalitatea blîndului păstor Ilie şi au omagiat temperamentul său paşnic, liniştit şi prietenos, care l-au făcut iubit şi preţuit de toţi cei ce l-au cunoscut. Nota fundamentală a vieţii sale, a spus unul din fraţii săi care l-a cunoscut bine din tinereţe a fost *„sf. modestie"* şi dragostea, bunul simţ şi omenia românească atît de rară şi necesară care l-a făcut să trăiască în pace cu toţi, în toate împrejurările şi în toată viaţa. S-a subliniat în special că adormitul în Domnul n-a fost călăuzit în viaţă de ambiţii şi slavă deşartă, nici de mîndrie și egoism, nici de vanitate şi oportunism. A fost un om sincer, plin de bunătate şi blîndeţe, corect, drept şi cinstit. Vorbea rar, iar cuvîntul său era „dres cu sare" cum zice Sf. Pavel (Col. 4, 6) şi aducea tuturor totdeauna bucurie, pace şi armonie. Toată viaţa a dus „lupta cea bună" şi a păzit credinţa" (II Tim. 4, 7) iar acum intrat în veşnicia cea fericită să-şi ia plata păstorului celui bun care sufletul său l-a pus pentru mîntuirea oilor sale (Ioan 10, 11).

S-au exprimat condoleanţe familiei şi s-a adus mîngîiere Maicii preotese Rodica, buna sa tovarăşă de viaţă, care cu nemărginită răbdare şi dragoste creştinească l-a îngrijit ca un înger păzitor pînă în clipa din urmă.

Bunul Dumnezeu să-l ierte şi să-i facă parte de odihnă fericită.

Prot. Prof. *Simion Radu*

† Preotul iconom GHEORGHE GROVU

În ziua de 17 octombrie 1986, în urma unei grele suferinţe s-a stins făclia vieţii unui vrednic slujitor bisericesc, pr. pensionar Gheorghe Grovu, născut la 3 aprilie 1912 în comuna Oprea-Cîrţişoara, jud. Sibiu, dintr-o familie de vrednici ţărani şi buni credincioşi — David şi Iuliana.

A urmat şcoala primară în satul natal, şi liceul „Sf. Nicolae" din Gheorgheni — Ciuc. După absolvirea liceului se înscrie la Academia Teologică din Sibiu obţinînd rezultate excepţionale la învăţătură şi avînd o purtare ireproşabilă.

În anul 1939 se căsătoreşte cu Mihu Maria din com. Cornăţel — Sibiu, fiind apoi hirotonit şi numit preot în oraşul Sf. Gheorghe, de către vrednicul de pomenire mitropolitul Nicolae Bălan.

El se numără printre cei ce au pus piatra fundamentală a unei biserici mărețe în acest oraş Sf. Gheorghe, biserică ce a fost terminată în zilele noastre.

Datorită tristului eveniment istoric, Dictatul de la Viena, pr. Gh. Grovu este nevoit să părăsească parohia şi pe credincioşii de care se legase atît de mult. Scurt timp păstoreşte, cu aceeaşi rîvnă şi dragoste, pe credincioşii din Hîrseni — Făgăraş. Fiind un preot bine pregătit şi dînd dovadă de vrednicie, mitropolitul Nicolae Bălan îl numeşte preot în anul 1943 la Braşov, unde înfiinţează parohia Blumăna II, în cartierul Steagul Roşu.

Nefiind biserică în acest cartier, într-o şcoală, amenajează o capelă; ca mai tîrziu (1947) să mute această capelă într-o casă din apropiere. Între timp a cumpărat acest imobil.

Numărul credincioşilor din cartierul Steagul Roşu se înmulţeşte, capela existentă devine neîncăpătoare, pr. Gh. Grovu iniţiază construirea unei biserici mai mari. În acest scop adună o parte din materiale, fonduri băneşti, obţine teren pentru construirea bisericii. Această frumoasă iniţiativă a fost finalizată de pr. Ioan Comşulea. Pr. Gh. Grovu mai cumpără şi o frumoasă casă parohială.

După o slujire de 44 de ani pr. Gh. Grovu se retrage în 1983 la binemeritata pensie.

Sabia suferinţei a trecut prin inima sa în anul 1967 cînd pierde pe distinsa lui soţie şi demnă preoteasă, rămînînd cu trei copii, toţi cu studii superioare.

Slujba înmormîntării a fost oficiată de un numeros sobor de preoţi din protopopiatul Braşov, în prezenţa a foarte mulţi credincioşi, ce au venit să-şi ia rămas bun de la duhovnicul şi preotul lor.

Pr. Zenovie Moşoiu citeşte telegrama de condoleanţe trimisă de Î. P. S. Mitropolit al Ardealului Dr. Antonie Plămădeală, subliniind cîteva aprecieri asupra activităţii celui plecat în veşnicie. În numele preoţilor şi credincioşilor din cartierul Steagul Roşu, Braşov, a vorbit pr. Ioan Comşulea. Despre cel ce a fost regretatul pr. Gh. Grovu a mai vorbit cu multă însufleţire pr. Valer Voineag (fost coleg).

În dangătul clopotelor şi regretat de cei dragi ai familiei, de preoţi şi credincioşii care l-au cunoscut şi apreciat, corpul neînsufleţit a fost aşezat în cripta familiei din cimitirul Parohiei Sf. Treime-Tocile Braşov, în aşteptarea învierii de obşte.

Dumnezeu să-l odihnească cu drepţii!

Pr. *Zenovie Moşoiu*

TIPOGRAFIA EPARHIALĂ
S I B I U

ÎNDRUMĂRI OMILETICE

VIAŢA BISERICEASCĂ

DIN RELAŢIILE ECUMENICE

PENTRU PACEA A TOATĂ LUMEA

ÎNSEMNĂRI, NOTE, COMENTARII

RECENZII

TRECERI LA CELE VEŞNICE

